

Goddelycke wenschen verlicht met sinnebeelden en vierige uytspraken der out-vaders

<https://hdl.handle.net/1874/31576>

GODDELYCKE WENSCHEN

Verlicht met sinnebeelden
en bierige uyt spraken der
Gut-vaders, na-gevolgt
de Latynsche van den
Gedw. P. H. HUGO
Priester der Socie-
teyt Iesu, door

*o. quibus
us. quibus
et. milt.*

*o. quibus
us. quibus
et. milt.*

*Quemadmodum, desident
coruus, ab fontis,
aqua. Plal. 41*

*Desiderium habens, des
sola et, esse, ante,
Christo. ad. p.*

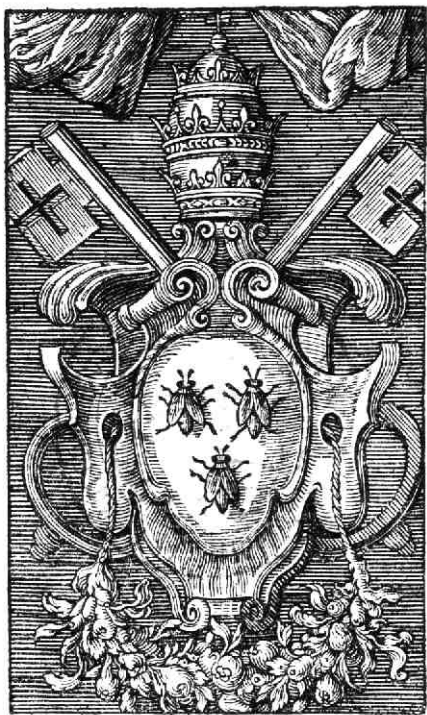
*Sige.
romt.
Deut.
32.*

*Deus
sola
capit.
Huc. 9*

*Daniel. 12.
desiderium.
Dan. 10.*

I V S T I V S de H A R D V Y N P.

Eerst i' Hamwerpen, by Hendick Aertsen met Privi-
legie, Ende nu herdruet, Bv P. I. Paets, 1645.

Seer

Seer Eer-weerde H E E R E

Ende Vader in Gode

H E E R B E R N A E R D

C A M P M A N,

A B T Van het over-oudt ende
vermaert klooster ten D V N E N.

Du onlangs verplaetst binnen
de wijt-beruchte stad *Bugge*.

S E E R E E R V V A E R D E H E E R E.

V I D A S Ecn veel-
wetig Schrijver maect
ons kondigh, dat het
Steenen Beeldt van
Memnon, opgerust in
die wonderbare stad
van *Thebe* van Egypten, van selfs was
gevende seker soet-klinckende ghe-
luyt, so wanneer d'opstaende Sonne

dat gheraecte te bescprietelen. Ick late my duncken, dat dit tegenwoordigh, 'twelck ick met alder ootmoet, uwe Eerweerdigheyt hier voorstel niet anders en is, als oock eene stomme af-beeldinge, ende soude so blijven, ten ware dat den glans uwer ingebooren beleeftheyt, daer aen hoe luttel strelende, de selve beliefte te doen sprecken.

Het zijn G O D D E L I C K E W E N S C H E N, onlanghs in den Latijne seer geestigh ende gheleerdelijck uytghefelt door een van de voornaemste der ghencr die den Hemel met overvloed van wijsheyt ende wetenschap in dese eeuwe heeft willen begiften, de welcke nu verandert van tale, ende van ciersel, ende daer-en-boven berooft van hunne eerste Laurieren, nemen even-wel de stoutighede van te komen kussen de handen van uwe Eerweerdigheyt, met vast betrouwen dat de selve die sal toeknicken, ende

met fulck een ooge beschijnen, dat sy fullen moet krijgen van hun te ver-
tooncn, is 't niet aen de meeste deser
werelt, immers sal't wesen aen de
geest-rijcke lief-hebbers van ons Va-
derlandt.

't Begrijp is aengenaem, ende nut-
tigh, behelsende de innige leetsuch-
ten, de goede begeerten, ende de sa-
lighe wenschen die de God-minnen-
de siele tot Christum haren Bruyde-
gom is uytstortende; soo vele werc-
kende, dat door de selve wort bekend
de eeuwige Waerheyt, de ware lief-
de, ende de lieve Eeuwighcyeit van de
ghene die daer saten in duysternisse,
om te spoeden naer den wech van
den eeuwigen vrede.

Aenveert dan de selve onder de
groot-dadigheyt van uwen name, en-
de mits sy door mijne handen niet en
kotten worden opghetoghen: ghe-
weerdicht, bidde ick u, daer op te
laten wemelen een glinsterken uwer

deught, wiens lof van stonden aen
sy fullen verkonden, hoe wel boven
alle lof verheven. Ende in dien dit
tegenwoordigh door uwe gonst ee-
nigen smaeck geeft, sal den Vertael-
der hooger en moet nemen, om hem
tot voorder te verftouten, blijvende
daer - en - tuffchen voor altijd soo
hy is

Seer Eer-weerden Heere

Uwer Eerw.

Oodtmoedighsten Dienaer

IUSTUS DE HARDVYN.

Tot den goethertigen

LESER.

GOETHERTIGHE LESER.
GeseChiftene dry-eenige sie-

le

le heeft goet gebonden de stoffe/ oft
de woorden daer sy hare wenschen
ende gesuchten op is grondende/ by
dese dyp Boecken u te stellen vooz
ooghen / ende daer benebens van
elck sijne aenwysinghe/ op dat ghy
daer upt meught verkieesen het ge-
ne u sal aenstaen/ oft om te lesen/ oft
om in plaet-sneden te besichtigen.

HET EERSTE BOECK.

Geest te kennen hare *Leetbetuygende
Versuchtingen.*

I. Sy wenscht dat haer Godt in den
nacht van dit leven soude willen komen
verlichten.

II. Sy verotoont hem hare onwijs-
heyt, ende hare misdaden, op dat hy die
soude gade slaen.

III. Kranck zijnde bidt om gesont-
heydt.

IV. Sy verotoont hem haren oodt-
moet, hare slavernye, ende bidt om
quijt-schelt haerder sonde.

V. Doet hem gedencken dat hy haer van slijck ghemaect heeft, ende dat sy tot stof wederom sal moeten gedyen.

VI. Het is haer leet gefondight te hebben, ende wilde wel weten waerom hy haer soo is tegen gestelt ?

VII. Wilde wel weten waerom hy voor haer is verbergende sijn aenschijn?

VIII. Vraecht wie tot haer hoeft sal water geven, ende tot haer ooghen een Fonteyne der tranen, om dach ende nacht te mogen schreyen !

IX. Beklaegt dat de pijnen der helle haer hebbē omvangen, ende dat haer hebben verrascht de stricken van de doodt.

X. Sy bidt dat hy met haer niet en kome in oordeel, wel wetende dat voor sijn aenschijn alle levende niet en sal worden gerechtveerdight.

XI. Sy bidt dat het tempeest van water haer niet en verdrincke, noch dat de diepte haer niet en verslinde.

XII. Bidt beschermt te wesen voor die helle, ende te zyn verborgen tot dat sijnen rasenden Thoorn soude vergaen zyn.

XIII. Vertoont hem de luttelheyt

haerder

haerder dagen , ende bidt een weynigh te mogen beschreyen haren druck.

XIV. Sy woude wel dat wy alle so wijs waren , ende voorfagen ons alderuyterfte.

XV. Sy beklaeght haer leven vergaen te zijn in weedom, ende hare jaren in versuchtinge.

HET TVVEEDE BOECK.

Is vol van Godtbzuchtigher wenschen/ ende doet ons hoorzen :

XVI. Hoe sy begeerte heeft om te wenschen de rechtveerdichmaeckingen Godts.

XVII. Wenscht dat hare weggen mochten beſchickt worden om sijne rechtveerdighmakinghen te onderhouden.

XVIII. Bidt Godt dat hy soude willen volmaken hare gangen in sijne paden , op dat hare voetſtappen niet en ſouden beroert worden.

XIX. Bidt dat hy haer vleesch soude doorſteken met ſijner vreeſe, om ſoo

verschrickt te wesen voor sijn Oordeel.

XX. Sy bidt dat hy hare ooghen wille doen af-keeren om niet te sien de ydelheydt.

XXI. Bidt dat haer herte onbeveleth ghedye om in sijne rechtveerdich-makinghe niet te worden verstroyt.

XXII. Sy noodet hem om uyt te gaen naer het velt, om te wonen in de landt-huyfen.

XXIII. Sy wenscht naer hem getrocken te loopen in den geur van sijne soetigheyt.

XXIV. Sy wenscht hem te wesen haren jonghsten broeder suygende de borsten van hare moeder.

XXV. Sy segt hem gesocht te hebben op haer beddeken, ende niet ghevonden.

XXVI. Sy wilt op-staen, ende hem alomme gaen soecken.

XXVII. Sy ondervraecht de wakers van de stadt oft sy-lieden niet en hebben gesien die haer siele bemint?

XXVIII. Sy seght dat haer alderbest is Godt aen te kleven, ende op hem

alleen

alleen te stellen haer betrouwen.

XXIX. Sy verblijt haer geseten te hebben onder de schaduwe van dien sy gewenscht hadde.

XXX. Het dunckt haer onmoghe-lijk in eene vremde landouwe te konnen singen den lof-sang van den Heere.

HET DERDE BOECK.

Bringht ons vooz den dach dese naervolgende *gesuchten*.

XXXI. Sy besweert de dochters van Ierusalem haer te willen bootschappen, oft sy nergens haren beminden en hebben bekommen!

XXXII. Sy wilt onderfiet wesen met Blommen ende gelaest met appelen, op dat sy door liefde niet en verflouwe.

XXXIII. Sy seght haren beminden gevoet te worden tusschen de Lelyen, tot dat den dach aenkomt ende de schaduwen neder dalen.

XXXIV. Sy seght haren beminden toe te behooren, ende dat tot haer is syne toe-keeringe.

XXXV. Sy seght haer siele ghesmolten te zijn soo den beminden haer was aensprekende.

XXXVI. Sy seght boven hem niet te begeren noch in den Hemel noch op der aerden.

XXXVII. Sy bedroeft haer dat haer pelgrimagie verlengt is, ende dat sy langen tijdt gewoont heeft met de bewoonders van Cedar.

XXXVIII. Sy noemt haer ongeluckich, ende wilde wel weten wie haer soude verlossen van het lichaem der doot?

XXXIX. Sy wort gedwongen van twee, hebbende begeerte te zijn ontbonden, ende te wesen met Christo.

XL. Sy bidt verlost te worden nyt de ghevangenisse.

XLI. Ghelijck den hert wenscht naer de Fonteyne der wateren, soo wenscht sy naer Godt.

XLII. Sy vraecht wanneer dat sy sal komen ende verschijnen voor sijn aenschijn?

XLIII. Sy wenscht vleughelen te hebben ghelijck van eender duyve, om te vliegen ende te mogen rusten.

XLIV. Sy verhengt haer in de woonplactsen van den Heere der Heyrkrachten.

XLV. Ten lesten beswijckende door de liefde, seght dat haren beminden soude de vlucht nemen ghelijck een Ree oft een Hertjongh naer de geberghen der speceryen.

Aen den Eerweerdigen, Hooch-ghe-
leerden ende Wijt-beruchten

P. H E R M A N N U S

H U G O

PRIESTER der Societeyt
I E S U.

S O N N E T.

DE vuchten naer ghewensch bekleben op het velt
Ten oorboir/ en gerief van 's menschen onderhouwen/
Die wierden naer 't gebuyck der steden/ en landouwen/
Danckbarich alder eerst de Goden booz ghesielt.

Den eenen die sijn graen ter aerden há ghevelt/
Brecht Ceres eenen kranz van aeren en van houwen.
Den anderen met most quam Bacchus hoeft bedouwen/
En zieren met een ranck booz alle sijn vergelt.

En ick naer 't booz bewijs van aldusdane menschen
HERMANNE bzengh' u oock dees Goddelijcke VVenschen,
Als vucht van uwe vucht in Vlaenderen geseelt.

Dus P H O E B E deser eeuw' aenbeert dees offerande/
't Sal u een eere sijn hoe dat alhier te lande
Daer van noch menich mensch sal worden mé ghebeert.

Domine, ante te omne desiderium meum, &
gemitus meus à te non est absconditus. Psal. 37.

*Heere voor u is alle mijn begeerte,
ende mijn versuchtinghe en is voor
u niet verborgen, Psalm 37.*

NOyt en wist yemant dat den brant
In my so hadde d'overhant ;
Noyt en wist iemant mijne wenschē,
Noyt iemant dan die 't al aensiet,
En met een enckel oogh' bespiet
Den herte-gront van alle menschen.

Hy kent alleen het heet gesucht
Dat my soo menichmael ontvlucht,
Daer toe mijn tranen alle-gader;
Sijn oogh' ist die alomme treckt,
Die eenen vriend sijn hert ontdeckt
Is van sy selven een verrader.

Want waert dat uyt dusdane kunst
My mocht geschien hoe cleyne gunst
Sy sou voorseker my behagen :
Maer d'oore slap van eenen vriend,

Tot mijn verlichtingh' niet en dient,
Noch en versoet mijn bitter klagen.

Ha! siet doch eens hoe *Rachel* huylt;
En weent dat haer gesicht uyt puylt
Siend' hare kinders al ontlijven :
Maer soo sy daer-me niet en wan,
Wat raet heeft sy gevonden dan ?
Als dat sy 't al liet onder-blijven.

Die glinster die van 't vier opstaet,
In 't selve vier weer-om vergaet,
De wolck herfuygt oock haren regē;
'k Herdrinc ooc dan mijn tranē best,
En stouwe die weer naer den nest
Daer dat sy hebben eens gelegen.

Schoon oft ick nu van mijne quael
Met droever herten doe verhael,
En gae met ooghen uyt-gekreten;
Oft ick belofte doe den Heer,
Dit en vermagh noyt iemant meer
Als hy, en ick, te werelt weten.

So mijn gefucht uyt 't herte breeft,
En mijnen mont fyn leet uyt-fpreeft,
Weet hy, en ick, en niemant ander,
Ay my! hoe menich-mael en wel
Speelt mijn gemoet eē guychel-fpel,
Hoe d'oog en 'thert zijn vā elcander,

Want fo ick eens van binnen treur
Van buyten ick door lacchen fcheur,
Neen, menfchen oogen konnē liegē,
Men leert de tranen doch in als
Te zijn geveyft, licht ende vals
Om elcken-een foo te bedriegen.

Als ick een trantjen maer vergiet,
Een ieder my voor droef aenfiet:
Lacch' ick, het fchijnt my te gereyen;
Neen, hier af en is geen ghewach
Ick ben bedroeft met dat ick lacch'
Ick ben verheugt als ick ga fchreyen.

Protéus en wiffelt fijnen fchijn
Soo dickmael niet gelijker zijn

Die 't mom-geſicht doen af en aene.
Neen , niemant en kent mijnen wee,
Noch mijn gefucht, dan wylie'n twee
En het dunct beſt my ſoo te ſtaene.

BIBLIOTHECA
CONVENTUS
MENSIS.

Erste Boeck.
Versuchtinghen
D E R
Aet-betupgende
SIELEN.

Anima mea desideravit te in nocte. Isaie 26.

Mijne

Mijne siele heeft u ghewenscht in den
nacht. Isaia 26.

AVGVSTINVS soliloq. cap. 31.

En tijdt was eens dat ick
u niet en kende! wee dien
tijdt dat ick u niet en heb-
be ghekent! wee die ver-
blintheyt als ick u niet en
sagh! o licht des Werelts
ghy hebt my verlicht/ ende
ick hebbe u aenschoutwt.

Ibidem cap. 33.

Waerachtigh Licht/ ick hebbe u te late ge-
kent/ ick hebbe u te late ghekent. Want booz-
de ooghen mijnder ydelheyt was een groote
dicke dupster wolcke / soo dat ick niet en
was machtigh te aenschouwen de Sonne
der gerechticheyt/ noch het schijnsel der waer-
heyt. Ick een kint der dupsternissen was ge-
gewonden in dupsterheyt. Mijn dupsterheyt
ick beminde/ om dat ick het licht niet en ken-
de. Ick was blind/ ende ick beminde de blind-
heyt/ ende wandelde by nachte in 't midden
der dupsternissen. Maer wie heeft my uptge-
trocken? daer ick blind mensche was sittende
in dupsterheyt/ ende in de schadue des doots?
Wie heeft my om upt te trecken / ghenomen
by der haant? wie is dan desen mijnen verlich-
ter? Ick en soecht hem niet/ ende hy heeft my

gesocht?

gesocht? Ick en riep hem niet/ ende hy heeft
 my geroepen! want ghy my hebt gheroepen
 by uwen name / ghy hebt met luder stemme
 van hooge gedondert in de binnenste oore vā
 mijn gemoet / dat schyne het licht / ende het
 licht is gheschenen/ die groote woleke is ver-
 schoben/ ende die duysternisse die mijn oogen
 bedeckt hadde is t'eenemael verdwenen/ ende
 ic hebbe gesien uwē dach/ ende onderkennen-
 de uwe stemme / hebbe gesproken: Waerach-
 telijck/ Heere/ ghy zijt mijnen God die my hebt
 getogen uyt den donckeren/ ende uyt de scha-
 duwe des doots/ ende die my hebt gheroepen
 tot uwe wonderbare verlichtinghe / ende siet
 ick sie nu klareljck. Ick bedancke u mijnen
 Verlichter/ ick ben af-gekeert/ ick hebbe be-
 merckt de duysternisse / in de welke ick te
 boozen hadde gesteecken/ ende den donckeren
 afgront in welcken ick hadde gelegen / daer-
 om hebbe ick gebeeft / daerom hebbe ick ver-
 schrickt ende ghesproken: Wee/ wee / mijne
 duysternissen/ in de welke ick gelegen hebbe!
 Wee/ wee/ die verblinthept dooz welke ick
 niet machtigh en was te aenschouwen het
 licht des hemels. Wee/ wee mijn boozgeleden
 onwetenthept/ als ick u O Heere niet en ken-
 de. Ick dancke u O mijnen Verlichter / ende
 mijnen Verlosser; want ghy hebt my besche-
 nen/ ende ick heb u gekent. Seer late hebbe
 ick u gekent / O oprechte waerachtigheyt!
 Ghy waert in het licht / ende ick in de duys-
 terheyt / ende ick en kende u niet om dat ick

sonder u niet en konde verlicht worden / ende
Daer en is geen licht buypen u.

AUGUSTINVS soliloq. cap. 17.

Heere ghy zijt het licht / ghy zijt het licht van
de kinderen des lichts / ghy zijt den dagh die
noyt en gaet onder / in welcken dat wandelen
utwe kinderen / sonder te misdoene / ende die
in den selven niet en wandelen / zijn in dup-
sterhepdt / om dat sy u / o eenich licht des we-
relts niet en hebben.

D. GREGORIUS in Iob cap. 21.

Want dit tegenwoordich leven eenen nacht
is / in welcken wy so lange sehemer-oogen / om
dies wille dat wy het inwendich onder een
onsecker inbeeldinghe alhier aenschoutwen.
Want den Propheten om God te sien beboelde
hem met eenige verdupstertheyt te zijn ghe-
dwongen / als hy seyde : Mijn siele heeft u ge-
wenscht in den nacht. Als oft hy opentlijck wil-
de seggen : In de dupsternisse van dit tegen-
woordich leven / hebbe ick begeerte om u te
aenschoutwen / maer alnoch ter tijdt ben ick
gevangen in een wolcke der katijbigheyt.

AUGUSTINVS in Psal. 76.

Het is licht booz de menschen alle dinck te
wenschen van den Heere / ende niet te wen-
schen den Heere selver.

BERNARDVS in Cant. serm. 75.

Want dese werelt heeft hare nachten / ende
die seer vele. Wat segge ick ? want de werelt
heeft hare nachten omme dat sy selve gheheel
nacht is : ende altijt is verkerende in dupster-

hepdt.

hept. De Jootsche meyn-eedicheyt is eenen nacht; de Heydensche ontwetentheyt is eenen nacht; den ketterschen tegen-strijt is eenen nacht; insgelijcx is eenen nacht de beestachtige vleschelijckheyt van alle menschen. Moetet daer niet nacht wesen / alwaer het ghene dat van den Heplighen Geest is niet en wort ontfangen? Te vergeefs in den nacht soecktmen de sonne der gerechticheyt / ende het licht der waerheyt: welck licht is den Syndegom; want geenderhande ghemeynschap het licht en heeft met de dupsterheyt.

BERNARDVS de ascens. Dom. serm. 6.

Wel aen dan van waer sal ons dese dupsterheyt aen komē de waerachticheyt? Van waer sal ons in desen tijdt aen komen de liefde / nademael de heele werelt gestelt is in boosheyt? meynut ghy dat daer iemandt sal wesen die 't verstant sal verlichten / ende ooc ontsteken de liefde: och jaet waerachtich / in dien wy keeren tot Christum daer sal iemant wesen / die ons het herte sal verlichten; want desen is waer van staet geschreven: Daer is een licht gheschenen voor die wonen in het lant van de schaduwe des doots.

AVGVSTINVS Psal. 138.

Hem sy danck / die my wech-loopende heeft gesocht / die my roepende / heeft getrocken up de bederffenisse: en die my mijnen nacht heeft licht ghemaect. Want het is nacht so lange als duert dit leven. Hoe is dan den nacht verlengt geweest? Christus is af-gekomen in ders
nacht.

nacht. Christus heeft sijn vleesch getrocken van dese Werelt/ ende hy heeft vooz ons den nacht komen verlichten/ want die vrouwe hadde verlooren haer drachma, Sy ontsteekt de lampe. Godts wijshepdt hadde verlooren die drachma. Wat is die drachma? eenen penninck op welken stont het beelt van onsen Koningh (ende siet hy is mensch gheworden naer de afbeeldinghe Godts/ ende hy was verlooren) ende wat doet die wijse vrouwe? Sy ontfsteekt de lampe. De lampe is van pot-aerde / maer sy draecht het licht waer mede den penninck wiert ghebonden. Soo dan de lampe der wijshepdt is de menschelijckhepdt Christi. Sy is ghemaect van aerde / maer sy verlicht dooz haer woort/ ende sy heeft ghebonden die waren verlooren. Ende den nacht is een verlichtinge tot mijn verheugen. Den nacht is bedeghen ter vreughd/ ende mijn vreughd is Christus.

AUGUSTINVS lib. 7. confess. cap. 10.

O eeuwige waerhept/ en ware liefde/ en liebe ewighepdt? Ghy zijt mijnen God/ vooz u versuchte ick dach ende nacht. Ende als ick u eerstmael hebbe gekent / so hebt ghy my opgetogen/ op dat ick soude sien/ dat ick sagh/ en dat ic noch niet en was die ic was schynede. En ghy hebt my gegeven uwen weder-schijn aē de kraanckhept van mijn gesichte/ my sterck bestralende/ en dooz verschrickhept en dooz liefde hebbe ick gebeeft/ en bebonden dat ick verre was vā u in het lant der ongelicknisse.

*Deus tu scis insipientiam meam, & delicta
mea à te non sunt abscondita. Psal. 68.*

*Godt ghy kent rayne onwysbeyt, ende
myne misdaden en zyn voor u niet
verborgen. Psalm 68.*

PROVERBIO R V M 3.

ICk ben den dwaesten van alle mannen, ende
het menschelijck vernuft en is met my niet.
Ick en hebbe de wijfheyt niet geleert, noch
ick en hebbe gheweten de wetenschap der Hey-
ligen.

1. Ad C O R I N T H E.

Och oft ghy-lieden wat verdroegt van mijne
onwysheyt.

PROVERBIO R V M 12.

De sottigheyt is ghebonden aen het herte van
een kint.

A V G V S T I N V S in spec. peccat. cap. 8.

Maer wildu verstaen / wie on-wijs ende
wte sot is? Sck antwoorde: Hy is onwijs
die niet en merckt oac hy vberdelingh is van
de blytschap der hemelen / ende die hem niet
en gheoelt in die ballinghschap te wesen ees-
nen ballingh. Hy is sot die sulcx wetends sijn
besic niet en doet om door sijne verdiensten
van de ekende deser werelt eens te worden
onslagen.

A V G V S T I N V S serm. 8. de temp. cap. 5.

Doel een seght dat ghy sot zyt / ende ghy

Godt ghy kent myne onwijsheyt, ende myne misdaden en zijn voor u niet verborgen. Psalm 68.

P R O V E R B I O R V M 3.

ICK ben den dwaesten van alle mannen, ende het menschelijck vernuft en is niet myn. Ick en hebbe de wijsheyt niet geleert, noch ick en hebbe gheweten de wetenschap der Heyligen.

2. Ad C O R I N T H E.

Och oft ghy-lieden wat verdroegt van mijne onwijsheyt.

P R O V E R B I O R V M 12.

De sottigheyt is ghebonden aen het herte van een kint.

A V G V S T I N V S in spec. peccat. cap. 8.

Mer wiltu verstaen / wie on-wijs ende wie sot is? Ick antwoorde: Hy is on-wijs die niet en merckt dat hy vrendelingh is van de blytschap der hemelen / ende die hem niet en ghevoelt in dit ballinghschap te wesen eenen ballingh. Hy is sot die sulcx wetends sijn beste niet en doet om door sijne verdiensten van de ellende deser werelt eens te worden ontslagen.

A V G V S T I N V S ferm. 8. de temp. cap. 5.

Wel aen seght dat ghy sot zijt / ende ghy

sult wijs wesen: Maer seght dat/ seght dat inwendelijck; want het is soo ghelijck ghy seght. Andien ghy 't seght/ en wilt dit niet segghen booz de menschen/ en wilt dit niet seggen booz Godt/ alsoan booz soo bele het u is raeckende/ zijt ghy berdupstert; Want wat is anders sot te zgn/ dan berdupstert van herten.

AVGVSTINVS Epist. 119.

Wie is desen sot die berandert als de Maene/ dan Adam in welcken alle menschen hebben ghesondicht.

BASILIVS Hom. in Psal. 37.

David noemt oock sijn sotte daet eene onwijsheyt van onwijsheyt voort ghekomen; want alle sonde geschiet dooz sottegheyt. Die dan in sonden volherden/ ende in de selve nemen hun behaghen/ en hebben geen onderschept met de Berckenen die wentelen in sijck ende in bupligheyt. Hy leert waer hy gheweest heeft als hy in sonde was vallende. Want hy seght: Mijn herte is beroert, mijn kracht heeft my begeven, ende het licht mijnder ooghen, ende her selve is by my niet. Hy seght in den tijdt der sonde en hadde het deel van mijn redelijcke siele gheen klepne beroevinghe boozt ghedreven dooz quade lusten/ ende overtrocken met dupsternisse/ dooz den genen die was den inghebet der sonde/ oversuleks dat hy is gheballen in onwijsheyt.

Hierom

niet wijs. Die dan derst de waerachtighe wijsheyt is aldersotste.

CHRISOSTIMVS hom. 4. in Ioan.

Sp en verschillen niet van dulle menschen die aertsche ende haest-berganckelijcke saecken als in eenen droom bemoeden. Het schijnt sp oberbloepen van rijckdom daer sp genen en hebben: het schijnt sp zijn in vreughden/ ende daer en zijn ghene: noch sp en bemercken niet bedrogen te zijn/ oft sp en zijn verlost uyt hun raserne.

AVGVSTINVS Psal. 38.

Ick schijne u te sorte-bollen so ick dit maer en spreke; ende dese woorzen schijnen u klap van oude vrouwkens. Maer ghy (te weten/ d mensche van grooten rade ende groote wijsheyt) herlegt alle daghe verscheyden midde-ten om gelt te verkrigen; ghy pepst om koop-handel / om lantbouwinge / misschien oock om wel-sprekentheydt / om Rechts-gheleertheydt/ ende om krijghs-handel/ ja dat meer is om wouckerpe. Ten eersten ick u vraghe? Weet ghy wel hoe dat hy booz wien ghy dit verspaert / sal besitten? oft in dien hy noch niet en is gheboozen/ dat hy sal worden gheboozen? spaert ghy booz uwe kinderen/ 't is onseker oft sp sullen kommen/ ende oft sp dat sullen besitten.

CHRYSOSTIMVS in Psal. 48.

Maer seght my eens wat isser sortter dan
den

den mensche / die arbeyt ende hem bekom-
mert / ende soo veel goets vergadert / dat upt
sijnen arbeyt ander hun op-bullen met wellu-
stigheid: Maer wat is te seggen: Den onwij-
sen ende den sot sullen t'samen vergaen. **M**y
dunckt dat hy spreekt van die goddeloose / die
gehecht aen het teghenwoordich / dat alleene
gade slaen: maer sy en oberleggen niet het
toekomende / ende daerom geeft hy aen hun
den name van onwijse.

Ibidem.

Sy hebben hare namen genoemt in hunne ge-
westen. **S**iet hier een ander soorte van kranc-
sinnigheid / van hunne namen te stellen op ges-
bouwfels / op Aekers / ende op badstoben / en-
de te laten voorsztaen dat sy daer upt verkrj-
ghen groote vertroosting / daer sy voor het
waerachtich maer en hebben de schaduwe.

Ibidem.

Sy zijn gestooten nyt hunne eere. **W**at kan
hy dese verwaentheit worden geleucken / als
sy nu saecken doen waer ober sy gestraft wor-
den / ende om de welcke sy komen in schande.

CHRYSOSTIMVS hom. 55. ad po-
pul. Antioch.

Het hout dat ghy geplant hebt is blijben-
de / ende het huys dat ghy zijt op-bouwende
is blijvende / maer den bouwmeester ende den
planter worden wegh-gheleyt / ende moeten

bergaen. Ende soo wanneer sulcks gebeurt/
 wy schickten dat als oft wy waren onsterffe-
 lijk. Hoozt wat dat Salomon seyt: Ick hebbe
 voor my huyten ghetimmert, ick hebbe Hoven
 gheplant, groene loover-hutten, wijngaerden,
 ende diergnelijcke, maer wat seght hy daer
 benebens? Ydelheyt der ydelheyt, ende al ydel-
 heyt. Gheen klepne maer een uytnemende
 groote ydelheyt. Ende ick bidde u laet ons
 eens begripen eenige saecken in de welcke
 ghene ydelheyt en soude wesen? In-dien
 ghy siet eenighe schoone ghestichten/ ende
 dat dit ghesichte u is aen-lockende/ wilt ter-
 stont sien naer den Hemel/ keert uwe oog-
 ghen van die steenen ende columnen naer
 die heerlijcke schoonigheyt/ ende ghy sult
 sien dat dit zijn wercken van mieren ende
 van mugghen. Dooz-gront het ghene ghy
 aensiet/ klimt naer het ghene dat hemelsch
 is/ ende ghewent van daer te siene de schoo-
 ne ghestichten der hupsen / ghy sult bebin-
 den die niet te zijn dan geckernye der kley-
 ne kinderen. Maer de kinderen zijn sulcks
 dat sy van gheen nuttighe saecken sorghe en
 dragen.

CHRYSOSTIMVS hom. 4. in 1. ad
 Corint. cap. 1.

Alfoo sy willen altydt spelen/ sy liggen ende
 sy kroppen altydt lancx ter aerden/ ende sy en
 beminnen maer dat aertsch is. De kinde-
 ren dickmael soo wy sprecken van nuttighe
 saecken

saecten en hebben gheenderhande geboelen/
 maer sy lacchen altydt: Alsoo oock sommige/
 soo wy iet verhalen van het ewigh Rijke/
 sullen daer mede lacchen. Wederom de kinde-
 ren/so sy den dief yet sien upt den hupse dra-
 gen/en sullen alleen hem niet verbieden/maer
 sullen hem selver toe lacchen. Maer verdraegt
 ghy eenen klater/ een veelken/oft iet dat kin-
 dert/ sy zijn gram/ sy nemen dat qualijck / sy
 scheuren van krigten / ende sy werpen hun ter
 aerde. Alsoo eenige/ siende den Dupbel hun
 af-nemen hun Vaderlijck erf-deel/ sy lacchen/
 sy loopen naer hem als tot hunnen bytent;
 maer indien hun iemant wat lants ontvint/
 oft eenighe beuselinghen/ sy sullen hun selver
 leet doen. Verstaet ghy dit onverstandige onder
 het volck, ghy sotten wort eens wijs, noch en
 wilt met u-lieder sinnen niet worden ghelijck
 de kinderen. Want de klepne kinderen staen
 verstelt / ende verwonderen hun met openen
 monden in klepne saecten: En wilt geen kin-
 deren worden, dat is / onberstandigh daer dat
 men behoorde wijs te wesen.

CHRYSOSTIMVS hom.in Psal.4.

Aen die kinderen die noch te klepne zijn/ ge-
 ben de Ouders dusdanighe saecten / als
 schoentjens / kleerkens / rinerkens / klater-
 gout/ etc. Maer als sy nu meerder wesen/
 dit wort gheweert / ende sy geven wat tref-
 felijckers. Inghelijckx heeft gedaen Godt
 Almachtigh ons treckende upt de klepne kin-

berachtigheden/ heeft ons saecken beloofst die hemels zijn. En wilt u dan niet verwonden in het ghene daer lichtelijck henen drijft/ ende booz by loopt/ noch en zyt oock van geen klepne ende verwozpen gesinthept.

AVGVSTINVS conf. I. c. 9.

Maer beuselingen der groote worden genoemd onderwindighen / ende dat sy sulcks waren van klepne kinderen / sy souden ghestrast worden van hun ouders.

AMBROSIVS in Psal. 118.

Gelucksaligh is den man, wiens hope is den name des Heeren , ende die niet en heeft gesien naer de ydelheden ende valsche malligheden. Die dese niet en siet is gheluckigh / ende die daer naer siet is dul ende uptsinnigh / soo dat dan peder op stae van de rasernye der Wereldlijcker lusten / die 't yzerte met de sinnen so ontstellen / dat die hun selfs niet en kunnen wesen.

Psalme 24.

En ghedenckt niet meer de sonden van mijne Ionckheydt , noch mijne onwetenschap ô Heere.

AVGVSTINVS lib. I. de peccat. met. c. 35.

Want wy sien eenige soorte van sorten die men noemt gupchelaers / die aenghebrocht worden tot het vermaeck der wijse lieden / en

de naer het ghemeyn oordeel zijn sy kostelijcker dan der selve ghekleet. Ende den Vader beroept sijn kleyn soontjen van 't welcke hy met bryughden al dusdanige grillen is verwachtende: maer nu daer een hope is van opkommen / ende dat men dooz seecker hout dat met de jaren sal blycken het licht des volle verstants / de gupcheligen der kinderen en sijn hun ouders niet allenelijck vernoegelijck / maer aengenaem ende vol ghenuchten. Hoe! sy worden misschien hier toe verweckt dooz het toe-lacchen / ende dooz de ydelheyt van hunne ouders: want meestendeel de kintsheyt nu kennende Vader ende moeder en verft gheen van beyde missegghen / ten sy dat van d'een oft d'ander wort toeghelaten oft beboelen.

*Miserere mei Domine, quoniam infirmus sum, sana
me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea.
Psalm 6.*

*Heere weest mijn barmhertigh, want ick
ben kranck: Heere gheneeft my, want
mijn ghebeenten zijn beroert. Psal. 6.*

AVGVSTINVS soliloq. cap. 2.

Ick ben sieck / ick roepe naer den Medecijn: ick ben blind / ick haeste my tot het licht: ick ben doot / ende ick versuchte naer het leven. Ghy zijt den Medicijn / ghy zijt 't licht / ghy zijt het leven **ô IESV** van Nazareth; Weest my barmhertigh Sone van David; Weest my barmhertigh Fonteyne der barmhertigheyt. Verhoort het ghene naer u den siecken is roepende! Licht dat daer vooz by gaet / verwacht den blinden: biedet hem de hant / op dat hy tot u mach komen / ende in u licht het licht aenschouwen.

AVGVSTINVS medit. cap. 36.

Want uwe ooghen sien mijn menigerlepe onvolmaecktheden. Reyckt / bidde ick u / naer my u goedertieren handt / ende weert van my al het ghene in my verbelght de ooghen uwer goedertierentheydt. Heere vooz u is mijn ghesontheydt ende mijne kranckheydt / wilt / bidde ick / die bewaren / ende dese ghenesen. Heere maect my ghesont, ende ick sal ghesont sijn: maect my behouden, ende ick sal behouden wesen. **ô ghy** / die ge-

neest dat kranck is / ghy die bewaert dat genesen is / ghy die naer uwe beliefte weer op op maect. dat ghebroocken licht ende verballen.

G V I L M U S Abbas ser. 45. in Cant.

Ⓞ Heere / waert by al dien dat eenige dochters van Jerusalem u mijne siekten te kennen gaben / oft by gheballen daer eenighe waren weerdigh om u op te dragen; want vele van dien uwe hulpe behoeven.

Ⓞ Oh hoe gheluckigh soude ick wesen dat eenighen Hemelschen Hondert-man aen u seide: Heere mijnen knecht licht tot mijnen huyselam, ende hy is met allen qualijck. Ⓞ Heere / oft ghy terstont gaest hoor antwoorde: Ick sal komen ende hem ghenesen. Heere segghet met een woort, ende ick sal ghesont worden. Ghy komt met een woort / aenghesien ghy selve zijt het woort.

A V G V S T I N V S soliloq. cap. 20.

De medicynen der aerden hebt ghy geschapen / om te helpen een ieders verdersenisse / hoor alle qualen hebby bereypt bysondere baten; want ghy zijt bermhertigh ende den bermhertigen selve.

A V G V S T I N V S lib. 10. conf. cap. 28.

Ⓞ Oh laceren! Heere werst my bermhertich. Helaes! siet mijne quetsueren ick niet en verberghe: Ghy zijt den Medicyn-Meester / ick ven den siecken; ghy zijt den bermherti-

hertighen / ende ick den kattigbighen.

Idem, Ibid. cap. 30.

Owe Almachtighe hant / o mijn Godt / heest
sp niet de krachte te ghenesen alle de sieckten
ende qualen mijner siele ?

HERONIMVS in Psal. 102.

Onse siele is veel kranckheden onderwoz-
pen / soo veel sonden / soo veel plagen.

AVGVSTINVS ser. 59. de verbo
Dom. cap. 11.

Het menschelijck gheslachte is kranck / niet
dooz kranckheden des lichaems / maer dooz
de sonden.

CHRISTIMVS hom. 14. in c. 4.
Matth.

Niet alleen ghebroken te worden dooz lam-
micheyt / maer oock te sondigen is een sieck-
te / jae de sieckte van die sondigen is schade-
lijcker dan wel der gene die lam sijn / ende wel
soo vele als de siele is beter dan het lichaem.

AVGVSTINVS medit. cap. 4.

O Heere verleent my eenighe medicijne /
dooz de welke ick mach worden ghenesen /
draeght sorghe booz my die ben on-lustigh /
gheneest my die flauw ben / ende verweckt
my die ghestozben ben.

CHRYSOSTIMVS in cap. 4. Matth.
hom. 4.

Onse sielen zijn bevanghen met vele siekten / ende dese siekten zyn die IESVS Christus wilt dat wy sorghe dragen dat sy souden worden ghesesen.

AMBROSIVS Tract. de 42. mansionibus.

Hy gheeneft onse siekten des lichaems / op dat hy die upt onse sielen soude verdrÿben. De siekte der siele is de sonde / daerom seght den Propheete: Maect mijne siele ghesont, want voor u hebbe ick ghesondicht. De ongesontheydt onser siele is hoobaerdpe ende gierighept.

AMBROSIVS l. 4 in c. 4. Luc.

Inghelijcks onder het af-beeltsel van die Vrouw de Schoon-moeder van Simon ende Andreas lagh ons vleesch in verscheyden sondighe kortsen / ende in den brandt der onghematighe aenloeksels tot verscheyden lusten. Oock ick en achte de dertel liefde kortse niet minder te wesen als een brandende: want dese ontsteekt het lichaem / ende die ander het herte. Onse kortse is gierighept / onse kortse is de vleeschelijcke wellustighept / om dat alle quade begheerten zijn brandigh. Onse kortse is de gramschap / sy stelt het heel lichaem in 't vyer / ende de siele in asschen. Wellustighept des vleeschs
brant

brant meer dan de kortse / ende is veel eer
ontstecken.

CHRYSOSTIMVS inc. 3. ad Phi-
lipp. serm. II. digressione morali.

Want een sware sieckte / ende een heete
kortse ons waren bevanghende / ende wy en
laghen noch op bedde / maer in ons epghen
buplicheyde / noch min oft meer als te mid-
den in den dreck / wy wentelden in oneerbaer-
heyt / oberbloeyende van wonden / ghebende
eenen stanck / wy laghen bupl / ongeschickt /
in een ghekrompen / gelijkende meer schadu-
wen dan menschen.

AVGVSTINVS ser. 59. de verb. Domi-
ni cap. II.

Zae daer light de Werelt dooz en dooz / te
weten / van het Oosten tot het Westen / eenen
grooten siekten / maer om dien te ghenesen /
is ghekomen den Oppersten Medicijn / die
hem heeft vernedert tot het sterffelyck vleesch
als tot het bedde van den siecken.

CHRYSOSTYMVS in cap. 3. ad Phil.
serm. II.

Wy heeft hem sien broeten in den dreck /
dooz- geten van de wormen / bevangen van de
kortse / ende van den hongher / ende bestaen
dooz alderhande soorte van sieckte. Want de
kortse quelde hem (dat is de geple lust) ende

de bitten bedwongen hem (dat is de hoober-
 dy) eenen onbersadelycken hongher beding
 hem (dat is de gierigheyt) ende hy was ghe-
 heel in etter (dat is onkuyfshydt) ende hy
 was blind van ghesichte (dat is afgoderpe)
 ende hy was blind ende doof (dat was dat hy
 aenbadt steen ende hout) ende hy hadde eene
 groote mismaecktheyt (dat is de sonde) im-
 mers hy en was niet dan dyck ende sware
 ellendighe kattybigheyt. Hy heeft hun on-
 gheschickter hoozen spzecken / dan als doen
 de dulle ende verwoede menschen / als sy het
 hout ende steen hunnen Godt waren noemen-
 de. Hy heeft hun ghesien in alle dese ghebes-
 ke / niet tegenstaende en heeft hy die noch niet
 verbloect / noch en blyft op hun niet meer
 verbittert / noch hy en is hun niet gheheel af-
 ghekeert / noch hy en heeft die niet vervolght
 in synen toozen: aenghesien hy den Heere was
 die sijn selfs werck niet en verachte. Ten le-
 sten wat doet hy? hy bereypt ghelyck eenen
 herbaren Medicyn alderhande kostelycke
 Medicynen.

ORIGENES hom. I. in Levitic.
 c. 12. & 13.

Ende om dies wille dat hy selver is het
 woort Godts / soo en soeckt hy niet aliene ba-
 te voor sijne siekten / upt het sap der kruys-
 den / maer upt sijne krachtelycke woort-
 den.

ORIGENES hom I. in Psal. 34.

Want daer was den Prince der Medicijnen Esculapius, die konde ghenesen alle sieckten ende kranckheden.

AVGVSTINVS in Psal. 43.

Hy kende aen den pols al wat daer schuyde in den siecken.

Clem. Alex. lib. I. pædag. cap. 2.

Hy was een herbaren gheneser der menschelijcker ghebreken / ende eenen heylighen beleser over de sieckelijcke siele. Mijn Godt, seght hy / geeft ghesontheyt aen uwen knecht, die op u stelt sijn betrouwen. Heere zijt my genadich, want ick hebbe den gehelen dagh tot u gheroepen. Siet den goeden onderwijser / die de wijs heydt is / ende het Woort des Vaders / die den Hemel gheschapien heeft / draegt sorghe over gheheel sijn schepsel / ende meestert het selve aen siele ende aen lichaem : hy is al te wel bedreven Medicijn ende behoeder der menschelijcke ghestaltenisse. Staet op, seght hy aen den lammen mensche / ende wegh-ghenomen hebbende u bedde / daer ghy op light / gaet naer huys : soo die te booren onghesont was / wiert straex ghesont ende sterck van lichaem. Ende Lazarus begraven zijnde / seyde : komt wyt. Den dooden is ghekomen upt den grave / soodanighen als hy was eer dat hy stierf /

betracht hebbende de alghemeyne verrijfeningisse.

AUGUSTINUS lib. de verâ & falsa
pœnitent. cap. 3.

Daerom heeft hy genesen soo veel kortfige/
soo veel lamme / soo veel kreupele / soo veel
blinde / ende soo veel uytghedrooghe / op dat
den sondaer van hem niet en soude wanho-
pen / hy noemt hem den Medicijn / niet voor
die wel te passe sijn / maer voor die onlustigh
zijn.

AUGUSTINUS de doct. Christ.
lib. I. cap. 14.

Ende ghelijckerwijs die meestert aen een
lichemelycke wonde / ghemeynelijck daer yet
by doet dat het ander betegent / als kout by
heet / oft diesghelijcx. Soo Gods wijs heyd
sorghe dragende voor den mensche / heeft haer
selven over ghegheben om den mensche te ge-
nesen / so is den Medicijn / soo oock de Medi-
cijn. Ende om dieswille den mensche door
hoobaerde is gheballen / om die te genesen
heeft daer toe ghebracht de ootmoedigheydt.
Wy zijn bedroghen gheweest door de schalck-
heydt van het Serpent / wy worden verlost
door Godts barmhertighheydt. Maer nu de
dinghen die als baendoecken op onse licha-
melycke wonden ghelept worden / zijn dese / te
weten / dat de ghene die bedroghen waren van
een vrouwe / eenen ghebozenen uyt eender

vrouwe

vrouwē/ eenen mensche der menschen / eenen
sterffelijcken de sterffelijcke / de doode met de
doot verloft heeft.

N A Z I A N Z E N V S Orat. 16.

Soo oft dan by gheballe den verwoester
ende den moordenæer onser siele / oft treck=
kende van Jerusalem naer Jericho / oft ic=
bers elders / u ghebonden hebbende onghewapent / ende gheensins op u hoede / u soude ghequetst hebben.

A U G U S T I N U S hom. 12.

Roeyt : Ick hebbe ghesproocken , Heere,
weest my bermhertigh, gheneest mijne siele ;
want ick hebbe voor u ghesondight. Godt
sal u ghenesen / indien ghy uwe quale maer
en belijdet. Ghy light onder de handen van
den Medicijn/roeyt met verdragen om hulp/
hy koestert / hy byant / hy snijt / lijdt verdul=
dich / noch en wilt niet anders gade slaen / dan
dat ghy meught worden ghenesen / ghy sult
ghenesen / indien ghy u vertoont den Medi=
cijn / niet dat hy u niet en siet / in dien ghy u
berberght / maer u selfs belijdinghe is het be=
ginsel der gesontheyt.

A U G U S T I N U S in Psal. 40.

De wonde soeckt den Medicijn / den Me=
dicijn begeert de kennisse.

A M B R O S I V S ad virg. lapsam cap. 8.

Keert tot my , seght den Heere / isser ghenen

balsam

balsam meer in Galaad, oft ieuers eenen Medicijn! waerom en is de gesontheit niet weer gekomen aen de dochter van mijn volck? Tot een groote quale is noodigh een groote ende langhe medicijne:

AVGVSTINVS serm. 37. de verb. Dom.

Want het heel menschelijck gheslachte is desen mensche/ die half doot liggende/ lagh op den wech verlaten van de straet-schenders/ die veracht wiert van den booz by gaenden Priester ende Levit/ maer om hem by te staen ende te ghenesen is gekomen den Samaritaen, in welcken Samaritaen heeft willen verstaen sijn onsen Heere IESVS Christus.

AMBROSIVS de 42. mans. 9.

Hieromme een ieder van ons buygghende de knien des herten ende des lichaems / bidde onsen Heere IESVM Christum (die daer gheneeit alle onse kranckheden) ende segghe met den Propheete: Heere maect my ghesont ende ick sal ghenesen zijn. **Woozts dat hy segge met David:** Heere wilt my ghenesen, want alle mijne gebeenten zijn beroert.

CHRYSOSTIMVS in Psal. 26.

Want den ghenen die niet en wilt kennen den Medicijn / is buypen sijn sinnen; want hoe dickmael sien wy die rasende menschen de meesters spijt aen doen / wederstaen de ge-

font

sonthepdt / niet te willen ghenesen worden /
ende te bespotten het waerachtigh sorghe
draghen.

Ibidem.

Loopt tot den Medicijn / terwilsen ghy
meught / op dat als ghy geeren sout / niet en
sult konnen.

AVGVSTINVS in Psal. 102.

Indien naer de vergiffnisse der sonden
de siele noch wort beslagghen door eenige be-
roeringhen / het is een flauw-moedighepdt /
ende hy gheneest alle uwe flauwigheden.
Alle uwe flauwigheden sullen ghenesen wor-
den / en wilt niet breefen. Ghy sult segghen /
hoe dat sy groot sijn ; maer den Medicijn is
meerder. Daer en is gheen sieckte onghene-
esbaer by den almoghenden Medicijn / en
laet ghy u maer alleene helpen / noch en ver-
woypt sijn hant niet / hy weet wat hy doet /
noch en verblijdt u niet alleen soo hy u koe-
stert / maer verdraeght oock als hy u snijdt /
verdraeght de snerckinghen / denckende op de
toekomende ghesonthepdt. Verdraeght dat
sijne handen / ende geeft hem den segen / nis
verghetende alle sijne vergeldinghen. Want
hy gheneest alle uwe qualen.

AVGVSTINVS in Psal. 40.

Laet ons ons selber gheheel bevelen de
handt van den Medicijn / want hy en faelt
niet /

niet / noch hy en sal het ghesont niet snijden
 booz het bedorven. Hy weet wat hy aen-
 schouwt / hy weet de faute / want hy de na-
 tuere ghemaect heeft. Hy onderschept 't ge-
 ne hy gheschapen heeft / ende al dat daer ge-
 sproten is uyt onse begeerlijckheydt / hy weet
 dat hy den mensche ghesonden heeft verbodt
 ghedaen / van niet te vallen in sieckten / hy
 weet dat hy gesept heeft in 't Paradijs: eet
 dat ende dat niet. Den ghesonden en heeft
 niet ghehoort het ghebodt van den Medicijn/
 op dat hy niet en valle / maer ten minsten wes-
 sende sieck / dat hy hem aenhooze om hem op
 te helpen.

CHRYSOSTYMVS in cap. 10. Luc.
 hom. de Samarit.

Wie ghy dan zijt / o Chzistene menschen /
 die u beroemt van u ghesontheydt / ende die
 u ghebepft ghequest gheweest te hebben / die
 u verblijt wel te passe te zijn / ende niet droe-
 ver en zijt dat ghy hebt sieck gheweest / ende
 die u niet en bemerckt machteloos te hebben
 ghelegghen / maer u verhooveerdicht dat ghy
 in de Kercke hebt verheven geweest. Bemint
 Chzistum die u van de by-buyters verlost
 heeft / bemint den Heere / die u neder gestreckt
 ende gheballen / heeft opgeheven. Bemint
 seggh ick / den Heere / die u in zijn Kercke dooz
 sp-selven ghebrocht heeft / die u den weert be-
 volen heeft / die twee penningen / dat is / de

Wet ende het Enangelie / tot uwen onder-
stant heeft uytgherepckt. Bemint segh ick/
Godt/ die u seght: Siet ghy sijt genesen, want
den Heere heeft uwe gesontheit lief/ die om
uwent wille is komen op der aerde/ om u
van de moordenaers te verlossen.

*Vide humilitatem meam, & laborum meum, &
dimitte universa delicta mea. Psal. 24.*

*Aensiet mijnen ootmoet, ende mijn slaver-
nye, ende vergeeft alle mijn misdaden.*

Pfalm 24.

Machab. 6.

Tot wat ellende ben ick ghekomen? In
wat overvloedighe droefheydt dat ick
nu ben, die te vooren was ghenuchelick,
ende bemint om mijn vermogen! maer nu ben
ick ghedachtigh het quaet dat ick hebbe be-
dreven.

B E D A in Pfalm 24.

*Aensiet mijnen ootmoet, ende bemerckt
hoe dat ick ligghe verballen in mijne kranck-
hepdt.*

G R E G O R I V S cap. 22. in c. 7. Job.

*De teghenhepdt van de schult is voor den
mensche gheworden een ghewichte der pijn/
op dat hy qualijck by zijnde / soude dienen
sijn selfs bederffenisse / ende die t' enegaer
knecht zijnde / hem soude verblijden in den
bydrom der onbederffenisse; want*

N A Z I A N Z. carm. de animæ calamit.

Nu voor het vleesch de ziele wijckt,

Nu naer het vleesch sy omme-kijckt,

En met dat 't vleesch de deught in-slaet,

Het draecht sy-selven eenen haet,

En in veel tranen en misbaer

Begevet hem tot arbeyt swaer.

CHRYSOSTYMVS 9. in ep. 1. ad
Cor. tom. 4.

Al is 't soo / dat yemant is machtich / ende
edel van afkomst / niet teghen staende / soo
hy wort verwonnen van de sonde / is den ver-
worpensten onder alle verworpene / gelycker-
wijs eenen Koninck / indien hy komt te wesen
slave der wilde menschen / is den ellendighsten
die ter werelt leeft. Dus is 't met hem die daer
leeft in sonde; want de sonde is wilt en onbe-
stierich / sy brenghet de ziele onder hare wreet-
heyt niet en isser soo bupten alle redene als de
sonde / daerom seght den Prophete: Den men-
sche soo hy was in ere, is geleden geweest by
de redeloose beesten.

ORIGENES hom. 16. in c. 67. Genes.

Doo;waer / indien wy Geestelijcke verstaen
wat dat beduydt de slavernye van Egyptens
Wy bekennen / dat / te dienen aen die van E-
gypten niet anders en is dan onderworpen te
worden de vleeschelijcke sonden / tot de welke
den noot niemant upwendelijck en dwinght /
maer wel de traechteit des ghemoets ende de
oneerlijcke begheerte des lichaems / aen de
welcke hem het herte een-drachtelijck ten on-
der gheeft. Den Salichmaecker verhalende
van den bydom / ende van de slavernye / seght
aldus in;ijn Euangelie : Den genen die son-
dicht, is slave der sonde.

H O M. 8. in cap. 15. Exod.

Gelijcker-wijs dat Egypten (die aertsche landouwe) vooz de kinderen van Israeël wort ghenaeemt het huys der slavernye / in 't ghesagh van Indaa ende Ierusalem, (die hun soo vele zijn als het huys van byzdom) in het gesag van het Hemels Ierusalem / het welck om soo te segghen is de moeder van byzdom / daer dese Wereldt met al het gheue daer in is / moet wesen het huys der slavernye.

AUGUSTINVS ferm. 12. de verb. Domin.

Wat is 't dan te verwonderen dat dese wereldt daghelycks wort ghekastijdt / sy is eenen knecht wetende den wille van synen Meester / ende saken uprechtende die weerdigh ghekastijdt dienen / dat sy dan niet en wepghere de kastijdinghen die sy verdient heeft ; want die naer den meester niet en wilt hoozen / sal ghewisselijck de straffe moeten onderstaen / soo dan die hem kent schuldich ghekastijdt / dat hy synen kastijder niet teghen en spzecke / op dat hy vermhertigheyt nusschien verwerbe.

P R O V E R B I O R V M 26. v. 8.

Een sweepe voor het peert, een halster voor den Esel, een roede op den rugghe der onverstandighe.

BERNARDVS serm. 3. super Qui habitat in adjutor.

Hoe! zijn wy dan beesten? jae wy waerachtigh. Den mensche wesende in cere, en hevet niet verstaen, hy is gheleken gheweest by die redeloose beesten.

BERNARDVS serm. 5. de ascens.

De Eselachtighe ende beestelijcke gheneghenheden hebben verkeerde wetten. Als ghy te vreden zijt te vasten/ soo pockelt u het aenlocksel der gulsigheyt: als ghy u boozstelt te waccken/ dan benautwt u den vaeck. Wat sullen wy dan doen met desen Esel?

PAVLIN. ep. 4. ad Severum.

Wy sondaren sullen getstelijck het selve onderstaen dat Samson naer den bleesche tot onser onderwijsinghe heeft gheleden. Den vbandt sal ons als hem bespotten/ ende als Esels om de meulens te draeyen, uyt senden. Daerom den Heere (op dat wy onsen hals onghesoesaem het Christelijck jock niet en souden weerdigh maecten den Esel-meulen) vermaent ons door den Propheete: En wilt niet worden ghelijck een Peerdt oft eenen muyl, in welcke gheen verstanten is. Want den mensche als op een ander plaetse seght den Propheete: niet kennende sijn eere, wort gheleken by de beesten, ende hy wort de selve ghelijck. Het ghene wy in den Koningh van

Babylonien ooghmerckelijck sien volbracht/
 die door sijn Goddeloose verwaentheydt en
 groote hoerdye uytghedaen hebbende het
 menschelijck verstant, heeft in dat beestelijck
 hert de straffe moeten lijden. Doorwaer den
 mensche ghestelt in doolinghe / ende verval-
 len in de gherechtigheydt / ende als eenen
 Samson verlaten van de deught der wijs heyt
 ende der ghenade / wort rechtbeerdelijck
 ghestraff door verblintheydt / ende door den
 Meulen. Want hy is weerdigh het Beeste-
 werck, die hem selven heeft berooft van het
 redelijck licht / ende naer de ghelijckenisse
 der beesten hem selven als een slabe des lie-
 chaems heeft wech-gheworpen. Oberlaet
 het gheheele leven van dusdane menschen/
 ende inbeeldet eens de ghedaente van de
 meulen-treckende beesten, ghelijck hare oog-
 ghen bedeckt zijn met bodden / soo zijn de
 oogen van sulcker mensche siele door de buy-
 ligheydt van sijn leven oertrocken/ende door
 de doolinghen sijner sinnen als ontrent de
 omme-keeren des meulens ellendigh verkee-
 rende / ledigh tot sijn eyghen/ maer wacker
 tot eens anders gherief. Hy staet in den
 wegh der sonden/ gheboeyt met sijn begier-
 lijckheden / ende hy sp-selven maeckende eene
 ghevanghenisse/ beslooten in de duysterheydt
 sijnder doolinghe/ ende door sijns sonden buy-
 ligheyt in een ghetrocken/ slepht hy sp selven
 het meulen-jock, ende hy draeyt den meu-
 len-steen sijns ghemoets / ghescherpt door de

krigghelhepdt der boosheyt / ende hy maelt
 het meel booz synen bypandt / van het bedor-
 ven koozen syner siele ; want ghelijck daer
 staet gheschreven : Den sondaer vliet van sijn
 eyghen selven. Alsoo die daer sondicht / maelt
 met sijns levens meulen de quade tarwe / op
 dat hy daer mede spijsse den Dupbel / aen wien
 de siele is het byoot ende den honger.

ORIGENES Tract. 5. in Matt. cap. 18.

Maer daer zijn verschepdenheden in de
 meulens, eenighe zijn booz menschen / ende
 eenighe booz beesten / ende den meulen booz
 de menschen is daer van staet gheschreven :
 Daer zijnder twee die malen op eenen meulen,
 den eenen sal worden aenghenomen, ende den
 andereu verlaten.

AMBROSIUS in cap. 17. Luc.

Laet ons dan eens oberleggen / wat sy ma-
 len / die daer zijn draepende den meulen / ende
 boozts wat dat den meulen is / ende misschien
 dese werelt is den meulen / om dat in de selve
 wort aengeboert de ghedaente van het men-
 schelijck lichaem / in 't welck onse siele wordt
 ghesloten / als in eenen Kercker / ende in dien
 sy wel wilt / sal aldaer wercken het byoot der
 hemelen. Zoo dan in desen meulen der siele
 die onder-havigh is de sonde malende die ge-
 schoten tarwe / die bedorven is dooz bochtig-
 hepdt / en kan het binnenste van het byoten-
 ste niet ghescheyden / ende om die reden wort

sp daer ghelaten / om dat haer blomme niemant en behaegde.

ORIGENES Tract. 6. in Mart. cap. 8.

Den Esel-meulen en kan niet dan met grooste redene ghenacmt worden het alderswaerste lijden des menschen / dat altydt treckt neder-waert.

GREGORIUS lib. 6. mor. c. 26. in c. 5. Iob.

Want wat wort beteeckent dooz den Esel-meulen, dan alle aertsche plichtinghe / die terwijlen sp dooz sotte begeerte de halsen toestroopt / drijft den selven tot desen gheduerigen arbeyt.

AVGVSTINVS ser. 107. de temp.

Want den meulen is den arbeyt van dese werelt.

AVGVSTINVS in Psal. 6.

Ende ick denck dat den meulen wort ghe-noemt de Werelt ; want sp wort gekeert dooz de wielen van den tijdt / ende sp verplet hare lief-hebbers.

GREGORIUS 7. mor. in c. 6. Iob.

Dit gheruyghe Sampson ghebanghen van de Philistijnen, die naer dat hy verlossen hadde sijn ooghen / verwesen is tot den meulen.

want

want de quade geesten / naer dat sy van bin-
nen ontgraben met de pïckels der bekoorin-
ghen de slach-orden der aendachtigheyt / sen-
den die bupten tot gheduerigen arbeeyt.

AVGVSTINVS in Psal. 132.

En waer? tot den rosch-meulen? omme dies
wille dat sy in dese werelt berkeeren / die dooz-
den rosch-meulen verstaen wort; want dese
Werelt ghelijck eenen meulen wort omghe-
draeyt.

In Psal. 99.

Waer toe den Rosch-meulen? want die ge-
ketent zijn aen de Werelt / worden ghehouden
in den omme-loop van Wereltsche saecken /
noch min noch meer als in eenen meulen.

AVGVSTINVS soliloq cap. 6.

Ende sy trocken ny tot hun in eenen om-
me-loop, van een sonde tot de ander / ende van
d'een vuylichheyt tot de ander.

GREGORIVS lib. 16. moral.

Daerom wordt seer wel gheseyt door den
Goddelijcken Sangher: Mijn Godt stelt de-
se ghelijck een Radt: want de quade worden
gestelt als een radt / om dies wille / dat sy ges-
sonden worden tot gheduerighe slavernye, als
sy verswinnen dat boozen is / ende dat sy vol-
ghen het ghene dat sy behoorden te laten / upt

het leste worden sy verheben / ende sy vallen
in het eerste.

GREGORIUS l. 2. mor. l. c. 4 in c. Iob.

Daerom wort gheseyt door den Koninck-
lijcken Propheete: De Goddeloose wandelen
in eenen omme-keer; want terwijlen sy het
intwendigh niet en begheeren/vermoepen hun
in uytwendighe slavernye.

BERNARDVS hom. 81. in Cant.

O my ellendighe mensche! wie sal my ber-
lossen van desen schandelijcken arbeyt? Ick
ben ellendigh / maer ick ben by: ick ben by
om dat ick een mensche ben / ick ben ellendigh
om dat ick ben een slave / ende ter oorsaecke
van mijn slavernye ellendigh; maer in het ge-
sagh van mijnen wille ontschuldelyck. Want
den wille is die by zijnde haer selven heeft
ghemaect een slave der sonde / ende die de
sonde is toe-ghedaen / sondicht als een slave
der sonde.

*Memento, quæso, quod sicut lutum feceris me, &
in pulverem reduces me. Iob 10.*

Gedenckt doch eens dat ghy my als slyck ghemaect hebt, ende dat ghy my in stof sult wederom verkeeren. Iob 10.

HIEREMIAS 18.

STaet op ende gaet nederwaerts in het pot-backers huys, ende daer sult ghy hooren mijne woorden. Ende ick ginck neder in des Pot-backers huys, ende fiet, hy maecte een werck op een wiel, ende het vat brack dat hy maecte van der aerden met sijn handen, ende omghekeert sijnde heeft hy daer af een ander vat ghemaect also het hem ghenoeghde in sijn oogen dat hy 't maecten soude: Ende des Heeren woort is tot my gheschiet, segghende, en sal ick u-lieden niet kunnen ghedoen ghelijck desen Pot-backer. Siet ghelijck de Pot-aerde in des Pot-backers hant is, alsoo zydy in mijn hant ghy huys van Israël.

H v c o Card. in hunc locum.

Den Propheete willende vertoonen de mogentheydt Godts / ende de broosheydt vanden mensche / vergheleijckt Godt met eenen Pot-backer / ende daer benebens den mensche met de Pot-aerde / die niet en kan tegen Godt / ghelijck de Pot-aerde soek niet en kan teghen den Pot-backer. Daerom wort gheseyt totten Romeynen aen het 9. Cap. Soude

het Schepfel wel kunnen segghen aen sijnen Schepper, waerom hebby my aldus geschapen? **Ende Isate 45.** Wee den genen die teghen sijnen Schepper seght, een scherf van der aerden des lants van Samos? sal die pot-aerde tot haren pot-backer seggen, wat maect ghy? **ende Isate. 64.** Ende nu, ó Heere, ghy sijt onsen Vader, ende wy zijn pot-aerde, ende ghy sijt onsen Schepper, ende wy allegader het werck uwer handen.

Obersulex dan neer te klimmen ten hupse des Pot-backers/is soo veel als te bedencken sijn vleeschelijke kranckheyt: want onse lichamen worden vaten genoemt / om dat sy in hun besluypen eene bochticheyt / ende den alderkostelijcxsten schat / te weten / den Geest geschapen naer de afbeeldinge Gods 2. Rom. 4. Wy hebben desen schat in aerde-vaten. **Want Gods is den Pot-backer / ende dat vat wort geboegelijck gesept / gemaeckt te worden op een wiel / oft ter oorsake van de onvasticheyt des lichaems / oft om dies wille dat het beginsel met het eynde een sijn / gelycker staet Gen. 3.** Ghy sijt van aerde, ende ghy sult in aerde vergaen.

GREGORIUS 1. 10. mor. cap. 36. in
c. 10. lob.

Den mensche dan is ghemacckt van aerde; want upt de selve is hy opgenomen om mensche te wesen / het welck den heplighen Job seer wel de genade des rechters boozen wort

als

als hy seght: Ghedenckt toch dat ghy my als slijck ghemaect hebt. Als oft hy klaerlijck wilde segghen: Bedenckt de boosheyt des vleeschs / ende vergheeft de schult van mijne boosheyt; Waer dat geboegelijck oock wort hy-geboecht de doot des lichaems/ so terstont daer na is volgende: En ghy sult my in stof wederom verkeerem, als oft hy opentlijck begeerde ende seyde: Gedenckt doch hoe dat ick dooz het vleesch kome uytter aerde / ende dooz den onder-ganck van het selve wederom naer der aerden moet vertrecken.

G R E G O R I V S Ibidem c. 37.

Al het gene wy hebben ghesproken van den uytwendighen mensche / kan eenichsins oock te passe komen op den inwendigen / ende het dunckt my redelijck al het selve in 't kort te betoonen. Gedenckt, bidde ick u, dat ghy my als slijck gemaect hebt. Onsen inwendighen mensche is als het slijck; aengesien hy dooz de genade des heyligen Geests gegoten wort in aertsche gestaltenisse / op dat hy worde opgesticht tot het verstant van sijnen Schepper; want de mensche gedachtenisse die verdoocht is dooz de onbuchtbaerheyt haerder sonde/ wordt wederom groene dooz de kracht des h. geests/ ghelijckerwijs de besproeyde aerde / maer dickmael hebbende ontfangē de deugden der opperste gaben ghebruycken wy de selve

eendzachtelijck / ende worden verheben dooz het gheniet van doozgaende ghelucksaenheyt / soo dat daer upt ghebeurt dat den selven geest die hem hadde verheben / hem wepnigh tijds is verlatende / op dat hy hem sijn mensche vertoone / 't welck den Hepligen man van sonden upt-leght als hy daer by boeght : Ende ghy sult in stof wederom verkeeren.

Want soo het ghemoet maer een wepnigh dooz den af-treck des geests wort verlaten in bekooringhe / insghelijcks wort de aerde ontrocken haer eerste vochtigheyt / op dat den mensche soo verlaten zijnde / soude ghevoelen sijne droofheyt / ende bekennen hoe hy is opghedrooght / sonder den inbloet der opperste ghenade / den mensche wort bequamelijck geseyt te ghedopen tot stof / om dat hy hem selven verlaten hebbende / wort gedreven met alle winden der bekooringe.

R V P E R T. lib. 2. c. 20. in Genes.

De Heplighe menschen die alles wel overlegghende / hebben als schoone baten opghe-maect tot lof ende eere desen hunnen Schep-per / ghenaeint den Pot-backer / ende hun selven de Pot-aerde / alles dooz eene schoone be-lijdinghe ende beweghelijcke upt-spraecke. Ende nu Heere, seght Isaias / ghy zijt onsen Vader, ende wy zijn aerde, ghy zijt onsen Schepper, ende wy zijn het werck uwer handen. Ende Godt den selven Schepper segt

tot

tot **Jeremias**: O ghy huys van Israel en sal ick u niet kunnen maecken ghelijck desen Pot-backer, Siet ghelijck de Pot-aerde in de hant is van den Pot-backer, soo zijt ghy in mijn hant & huys van Israel? **Want hy hadde haer ghetoot eenen Pot-backer die sijn werck dede op een wiel/ende dat vat/seght hy/t welck hy brochte met sijn handen is verstroyt gheworden, ende zijnde weer-ghekeert, heeft het selve ghemaect tot een ander vat, ghelijck sijn ooghen ghenoeghde te maecken. Daerom seght den selven **Isaias**: Wee hem die sijnen Schepper teghen-spreect, die maer en is een scherf van d'aerde van Samos. Dit werten de den **Hemelschen rechts-geleerden Paulus/seght**: O mensche wie wilt ghy wesen die daer antwoord aen Godt, sal het schepsel segghen aen sijnen Schepper, waerom hebdy my soo gheschapen? oft en heeft den Pot-backer niet de macht te maecken uyt de selve aerde een ander vadt ter eeren, oft een ander vadt ter schande.**

R V E R T. lib. I. in Ierem. cap. 10.

En groote weerdighe lesse/ ende eenen grooten wel bequamen middel der stil-swijghentheyde is het bedwaugh der tonghe. Godt is onsen Schepper/ ende wy sijn schepsel.

Dit vermaent ons seer heftelijck dat vat der uytghelesentheyde ende dat behaghelijck werck des eeuwighen Pot-backers / hy ver-

maent / seggh' ick ons / op dat wy met den
 Propheete het booz-bewijs der Goddelijcker
 vermoghentheyt souden aenschoutwen. Want
 soo hy hadde klachte ghedaen van de verwoz-
 pentheyt der Broeders van Israel / hy seyt:
 Sullen wy segghen, is daer sonde by Godt?
 Verre moet dat van daer zijn. Ende op dat hy
 dat soude seggen / was hy oock in desen Pro-
 phete nederwaert gekomen ten huysse van den
 Pot-backer / ende hy hadde ghesien dat het
 huys van Israel aerde was / soo wel als alle
 de vuplicheydt der Heydenen / ende om dies
 wille dat Godt Almachtich Pot-backer van
 dit al / niet naer recht / maer alleenelijck dooz
 genade Abraham heeft aenghenomen als hy
 was Caldeusche aerde / ende uyt hem ende
 uyt de aertsche deessse van sijn fact heeft ge-
 maect naer sijn belieste vaten der vermhertic-
 heydt / vaten der cere ende der glorie wat was
 hy hem meer schuldich / van dat hy schuldich
 was aen het gheheele slyck van het gheslacht
 van Adam ; Dit hadde ghemerckt desen wij-
 sen ende ootmoedighen / ende booz sekerlijck
 hy was wijs om dat hy ootmoedich was / en-
 de om dat hy hadde een ootmoedich gheboe-
 len. Want de weder-spanninghe aerde en was
 dooz sijn handen niet verstroyt gheweest om
 de onnachtsaemheydt van den Pot-backer /
 maer om de onbegrijpelijcke rechtveerdic-
 heyt. Dooz om wederom te keeren tot de
 ghelijckenisse des Pot-backers / laet ons nu
 segghen als desen Pot-backer heeft ghekent

sijn maecksel / opnemende onse affchen / als
 doen maecte hy sijn werck upt pot-aerde op
 een wiel / voeghende daer by sijne vingheren /
 dat is te segghen / de gaven des heplighen
 Geestes / op dat nu die vaten volmaecte in de
 volheydt des tijds soudē aen nemen de
 schatten der bērmhertigheydt ende der eere.
 Maer die ongheluckige aerde heeft haer ver-
 stant te lachteren de vingheren van haren
 Pot-backer. Wat isser gebeurt? te weten den
 Pot-backer met goeden rechte sijn vinghers
 in een treckende het slaende met de gheheelē
 buyst / het vat is verstroyt door een groote
 verstroynghe.

AUGUSTINVS soliloq. cap. II.

En sal ick dan niet braghē wie my ghe-
 schapen heeft? O Heere ghy hebt my gescha-
 pen / sonder den welken niet gheschapen en
 is / ghy zijt mijnen schepper / ende ick u schep-
 sel. Ick dancke u mijnen Heere / mijnen God /
 door welken ick lede / ende door welken dat
 het al leste / want ghy my gheschapen hebt.
 Ick dancke u mijnen Schepper / u handen
 hebben my ghemaecte ende geschapen.

AUGUSTINVS soliloq. cap. 20.

Ghy onsen Pot-backer kent ons maecksel /
 ende wy sijn allegader ghelijck het slyck in
 nwe hant.

AUGUSTINVS lib. 4. de civit. Dei.

Wan ons maecksel onfercker is als de

baten die niet de draepinghen ghemaect worden.

R V P E R T. 1.2.C.21. in Gen.

Om dat hem dan heeft beliest/ende om dat sijne wijs heydt soo gheschickt hadde/heeft hy den mensche ghemaect upt het sijn der aerde/ van welke alle andere menschen souden voort-komen. Ick segghe upt het sijn der aerde/ ende het is klaerlijck/ hoe dat den mensche naer den lichame is aerde; want den Heere seght: Ghy sijt, aerde, ende ghy sult wederom in aerde vergaen.

A V G V S T I N V S in Psal. 102.

Hy weet wat hy gedaen heeft/hoe dat 't geballen is / hoe dat het moet zijn opgemaect/ hoe dat het moet zijn verkooren / hoe dat het moet wesen verrijckt/ siet wy zijn ghemaect van sijnck der aerde. Den eersten mensche upter aerde is aertsch / den tweeden mensche upt den hemel is hemelsch.

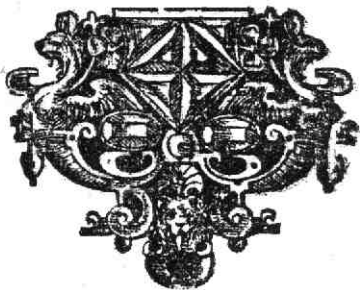
A M B R O S I V S in Psal. 118.

Nochtans & ghy mensche kent u selven: tot uwe siele wort gheseyt in het liedt der Liedkens: Ten zy dat ghy u selve kent, & schoone onder de Vrouwen. & siele kent doch u selven; want ghy niet en zijt upt aerde oft upt het sijnck; maer Godt heeft u eenen levenden adem ingheblasen/ ende heeft u soo ghemaect een levende siele. Soo dan gelijck de

Wet betuyght/ siet vooz u/ vooz u/ dat is uwe siele / dat u niet teghen en houden tijdelijcke oft wereltlijcke saccken / haest u tot hem in alle aendachtigheyt / dooz wiens inblasinghe ghy leeft.

AMBROSIVS Ibidem Oct. 10.

☉ siele kent u selven ; want ghy en zijt niet upt aerde/ oft upt sijcke. Godt heeft u beademt/ ende ghemaectt een levende siele. Den mensche is een groot-dadich werck dooz Gods inblasinghe opghemaectt. ☉ mensche bedenckt hier waer dat ghy groot / waer dat ghy verheben zijt / de aerde vertoont u verwoyden/ maer de deught maectt u verheben/ het geloobe maectt u selsaem/ uwe afbeeldinghe weerdigh ende kostelijck. Iffer iet soo weert ende kostelijck als het heelt van Godt den Heere?

*P eccavi: quid faciam tibi δ ycustos hominum,
quare posuisti me contrarium tibi? Iob.7.*

*Ick hebbe ghesondicht: wat sal ick u doen
ô bewaerder der menschen, waerom
hebt ghy my u teghen-gesteld? Iob 7.*

Rupert. in Gen. 1. S. c. 6.

EEn al te vermaerde woestlinge (ende
dooz den mont der gantscher kercke de
werelt dooz ende dooz uytgesprokē) was
als den mensche met Godt heeft ghewoestelt.

ORIG. in Psal. 36. hom. 20.

Want so daer eenige wapenen Godts sijn/
onder de welcke men seght te wesen het pansier
der gerechticheyt/ het sweert des geests/
ende den schilt des geloofs: diesgelijc sijn der
oock wapenen des Dupbels die by den sondis-
gen mensche aen dient / om hem op te rusten.
Laet ons de verkerelijcke saecken uyt hume
verkeertheden wel verstaen / ende laet ons
brenghen ten voorschijne twee ghewapende
krijghs-knechten/ den eenen van God/ den an-
deren van den dupbel. Ende ist by aldien dat
den Goddelijcken soldaet is toegerust met het
pansier der gerechticheyt/ sonder twyffel den
soldaet van den dupbel voert het verkeert
pansier der ongerechticheyt. Ende indien de
Goddelijcken soldaet is blinckende in het hel-
met der saligheyt/ ter contrarien den soldaet/
soldaet van den boesen vpant/ is dragende het
helmet der verderbenisse. So dan daer is een
sweert

sweert van den Hepligen Geest vooz de ghene die vooz Godt Almachtich zijn strjddende / ende daer is een sweert van den boosen vbrandt vooz die de sonde zijn volgende / welck sweert / men seght / de sondaers als nu ter tijt upt te trecken.

AMBROSIVS in Psal. 36.

Welck is het sweert van den sondaer / dan dat tegen het sweert is van den H. Geest.

ORIGINES hom. 2. Psal. 36.

Hoe sal men dan bedencken in wat maniere de sondaers het sweert zijn upt-trekkende? sy trecken het sweert upt soo sy sonder eenich decksel van schaemte vol-herden in hunne boosheyt / ende dat sy de selve niet en bedecken als de lemmer in de schede / maer dat sy de selve dooz eenen hoobaerdigen ende opgeblasen Geest / gelijckerwijs een sweert ontblooten ende upt-trecken.

AMBROSIVS in cap. 17, Apocal.

Alle de ghene die Godts Kercke vervolghen hebben / hebben gebochten tegens het Lam.

H V G O Cardin. in eund.

Desen strjyt is begonst van het beginsel des werelts in Cain ende Abel.

I O B 15.

Den boosen heeft tegen Godt sijn hant opgeheven,

opgeheven, ende hy is versterckt tegen den Almogenden.

GREGORIUS in hunc locum.

Obersulcx daer isser/ al ist hy al dien dat sy somwijlen hun selve pooghen te stellen tegen het oordeel van den Almogenden/ nu gebroken dooz de onmogelijckheyt in het volkomen van den wille/ gaen ten lesten in hun eygen selbē/ ende keeren tot hem die sy wouden verachtē; ende die seer verre hadden mogen geraecken/ waert dat sy hunne begeerten hadden kunnen volbringen/ worden somtijts dooz dit behouden/ want het gene sy begeerden en hebben sy niet kunnen volbringhen / ende nu ghekomen tot hun eyghen selven / bebinden eerst wie sy zijn/ ende beklagen dat sy saken gewilt hebbē die tegen de waerachtigheyt zijn strijdende.

AUGUSTINUS lib. 22. cont. Faustum c. 70.

Soe heeft Godt van den Hemel geroepen Saulum, verbolgende de kercke/ hy heeft hem ter aerde gebelt/ als of hy hem hadde geslagē.

BASILIVS Hom. 13. in Psal. 48.

Want God die een belijder is van alle onse saken/ komt ons (so wy loopen al doolende in den wegh der sonden) noch te gemoete/ ons vooꝝwendende heletsels die ons van de sonde achter-houden ende verjagen.

GREGORIUS loco jam citato.

Maer daer sijnder oock die het gene splieden moetwillighlijck tegen God zijn sceckende/ dat hun dat dooz een rechtveerdigh bonnis noch crgher wort toegelaten te volbringhen/

ende so de boosheyt hun ont steeckt / wort hun macht vermeerderd / oversulder dat sy hun eygen selven in sulcke dwalinge niet en kunnen bekennen hoe sy meer in overbloet van alle dinghen door hun macht upt hun selven worden getrocken. Van welke meyninge wort gheseyt: Den sondaer heeft sijn hant gheheven teghen Godt, ende hy is versterckt teghen den Almogenden.

Eccles. 46.

Maer het en is niet licht om vechten teghen Godt.

MACHABÆVS 2. cap. 7.

Soo dan (mijn siele) en acht niet dat u sal ongestraft blijven, dat ghy u hebt bestaen te vechten tegen Godt.

CHRYSOSTYMVS hom. 4. de patient. Iob.*

Iob en wist niet tot wat oorsaecke dat hy bocht / hy en wistet niet; want dese woestelinge was hem gestelt als voor een Leer-schoole / hy keert sijn uytspreecke tot den Rechter / ende de ooge zijnder siele stijght hy om hooghe / niet lachterende / maer smekende met tranen; Waerom hebt ghy my gestelt tegen u?

GREGORIUS inc. 7. Iob lib. 8. c. 22.

Van doen af heeft Godt den mensche hem tegen-gestelt / als den mensche sijnen Godt door de sonde verlaten heeft: maer den rechtbeerdigen Schepper heeft desen hem teghen-gestelt /

ghestelt/ om dat hy hem heeft byandt geacht
door syn verheffinghe.

GREGORIVS inc. 7. Iob l. 8. c. 21. & 22.

Ende siet Iob belijt het quaet dat hy gedaen
heeft/maer het goet dat God moest op-offere
tot een bergeldinge/en heeft hy niet gebondē;
want om af te wasschen de schult / alle kracht
van menschelijcke daet is te ansterck / ten sy
dat sy met des vaders vermhertigheyt wort
by-gestaen. Waerom mijn God/ veracht ghy
dan de mensche als tegē u gestelt/ die voozse-
ker weet/dat ghy niet en wilt dat hy verlooyn
gae die men hout by u veracht te zijne.

AVGVSTINVS manual. cap. 23.

Ick hebbe grootelijc gesondicht/ ende ick
kenne my met vele misdaden beschuldicht/
noch ick en ben niet wan-hopigh ; want daer
de sonden zijn gheweest overbloedigh/ is oock
overbloedigheyt der genade.

BERNARDVS serm. 81. in Cant.

Wee my ellendig mensche : wie sal my ver-
lossen van de beschuldinge deser schandelicker
slavernye? ellendig/maer byp geboorn/byp ge-
boorn om dat ic God gelijcke: ellendig om dat
ic ben tegen God. O bewaerder der mensche/
waerom hebt ghy my u tegē gestelt? ghy hebt
my u tegen gestelt/ so ghy 't my niet beledt en
hebt : Andersins hebbe ick my selven gestelt/
en ic ben my selven swaer gewordē. So moet
ick dan wesen mijnen byart die uwen byandt
ben/so vechte ick tegen my die u bevechte/ en
ick die tegen u ben/ben my selven oock tegen

*Cur faciam tuam abscondis, & arbitraris me
inimicum tuum? Iob 13.*

Waerom verberght ghy u aenschijn, ende
meynt ghy dat ick ben uwen vyandt?
Iob 13.

AUGUSTINVS soliloq. cap. I.

Waerom keert ghy u aenschijn/ o mijne
blijdschap / dooz de welcke ick mi
verblijde? O schoon gesichte naer het
welck ick haecke/ waer zijt ghy verborghen?
Ick sceppe uwen geur/ ick lebe/ ende ick ver-
heughe mi: maer ick en sie u niet; ick hoor
uwe stemme/ ende ick ontfange een nieuw le-
ven. Maer waerom verberght ghy u aenschijn?
misschien seght ghy: Den mensche en sal mi
niet sien, ende hy sal leven. Wel aen dan Hee-
re dat ick sterbe om u t'aenschoutwen / dat ick
u aenschoutwe om hier te sterben! Ick en wil
niet leven/ ick wil sterben; ick wil syn ontbon-
den/ ende wesen met Christo/ ick wensche te
sterben om Christum te sien; ick wepgher te
leven/ op dat ick soude leven met Christo.

NAZIANZENS de virtute humanâ.

Terwijl ick menichmael by mi selven
ben bemereckende het licht des alderhoogh-
sten / terstont schuyft vooz mijn ooghen een
dicke duyster wolcke/ soo dat die klarighejdt
die ick sagh daer mede gheheel is verdwee-
nen. Als ick mijn lief nu gheheel by was/ is

hy my onverschens ende rasschelick ontweken/
hy is gaen loopen om hem niet te laten van-
gen / niet en heeft hy my naer-ghelaten dan
een heete smerte die my mijn herte ghedue-
righ is verbrandende. Maer waerom heeft
hy met my alsoo gehandelt? Is 't om dat hy
begeert dat ick hem altoos beminne / ende
sonder ophouden soecke? Want sulcks is den
ghewoonelijcken aert der liefde / jae selver on-
der de menschen.

AMBROSIVS Apol. pro David.

Is 't hy aldien dat eenighe slabe mis-pie-
kelt heeft / wy zijn ghewoon van die te keeren
het ghesichte: wort dese afkeerige hert geres-
kent by de menschen / hoe veel te meer by
Godt Almachtich! Ghy siet dat Godt sijn
aensicht heeft ghekeert van de giften van
Cain? Daerom is 't dat David bidt lieber ge-
strafe te zijn / dan dat hy verworpen worde van
het aenschijn Gods? ende oock seght den recht-
beerdigen: Heere ick sal aensoecken u aen-
schijn. Zoo dan het is een sware straffe van
Godts aenschijn te wesen verworpen. Adam
is gheworpen uyt het Paradijs / maer niet
sonder oorsaecke; want hy hem te boozen
versteecken hadde, voor het aenschijn Gods.
Cain is oock van Gods aenschijn uytgegaen;
want hy ghemeynt heeft dat Godt te be-
drieghen was / ende dat hy sijn misdaet soude
loochenen. Hoozt eens hoe Godt is sprec-
kende in sijn gramichap / soo wanneer hy

pemandt is verwoyende van sijn aenschyn :
 VVerpt hem seght hy / in de uysterste duyter-
 nissen.

B E R N A R D V S serm. 35. in Cant.

Een siele dan die van Godt eens heeft ge-
 leert inwendelijck te versuchten / ende gedue-
 rich te soecken sijn aenghesicht. Ick en weet
 niet oft alsulcke siele voor wat tijds liever
 hadde te verdzaghen de Helse vlamme / dan /
 naer dat sy gheproeft soude hebben de soetig-
 heydt van dese geestelijcke leeringhe / weder-
 om soude willen trecken naer de wellusten /
 oft wel de moepelijckheden des vleeschs.
 Hoort wat daer van spreect eenen mensche
 daer in bedreven. Heere, seght hy / ghy sijt
 goedertier voor de ghene die in u hopen, ende
 mildigh voor de siele die u is soeckende. Men
 hoort doch eenen anderen op de selve manie-
 re : Tot u heeft ghesproken mijn herte, mijn
 aenschijn heeft u aengesocht, Heere ick sal dijn
 aenschijn aensoecken. Ick gheloobe vast die
 dese Heplighe siele van dese goede begeerte
 hadde poogen te trecken / soo en soude sy niet
 min hebben ontfanghen / dan oft sy haer sage
 ghewoyden uyt het Paradijs / ende van den
 inganck des eeuwigen lebens.

A M B R O S I V S in Psal. 43.

Want Christus is den eeuwighen schijn
 der stelen / die den Dader heeft ghesonden ter
 aerden / op dat wy verlicht door sijn aenschijn

souden mogen verhopē dat eeuwigh is/ende
 Goddelijck/ die van te boozen besloten bleben
 in een aertsche dupsterhept.

AMBR OSIUS in Psal. 118.

Soo dan ghy siele die my lief hebt hout op
 van sonde/ ende ghy sult mijn aenschijn aen-
 schouwen; want die mijn aenschijn aenschout
 moet wesen sonder sonde. Weest eenen En-
 gel/ dat is eenen Dienaer van het Rijke
 Godts / weest ghehoorsaem de gheboden des
 Heeren : als ghy sult wesen eenen Engel/ soo
 sult ghy sien het aenschijn des Heeren. Den
 selven Heere seght : Salich sijn die suyver van
 herten sijn ; want sy fullen Godt sien. Hoozt ghy
 wel wat van u verhepscht wort om Godt te
 sien? suyvert u herte.

AMBR OSIUS in Psal. 43.

Maer het dunckt ons dat God van ons is
 treckende sijn aenschijn/ soo haest wy ghestelt
 sijn in eenigen tegenspoet.

BERNARDVS in scala.

En breeft niet/ ô schoone Brupt/ en denckt
 niet dat ghy versaeckt wort / al ist schoon dat
 den Bruptegom aen u een wepnigh tijts on-
 treckt sijn aenschijn. Al dat hy doet/het is tot
 uwē voordeele / sijn komen / sijn wech-gaen/
 sijn tegenwoordigheyt / sijn af-wesentheydt.
 Dit allegader is vooz u/ komt hy/het is vooz
 u/gaet hy/het is vooz u/bertrect hy/het is tot

een loofheyt/ komt hy/het is tot een vertroostinghe.

Anselm. medit. cap. 5.

Ⓞ schoone vertreckinge die daer ghedijdet eene volmaecktheyt. Ⓞ mijn Godt/ mijn ewich leven / ghy verberghet uwen schat/ om den begeerlijcken te verwecken/ ghy dekt de perel om den lust-gierighen te doen soecken/ ghy zijt tracch in het gheven om ons te leeren wel te eysschen/ ghy ghebeynst t'aenhooren die u aenbidt / om hem te onderwijsen dat hy soude volherden / het welck die schreyende Jonckvrouw volkomelijck gheeft te kennen/ die te middē der duyfsternisse in het graf socht Christum uwen sone / den lebenden onder de doode. De welke ghy soo hadt onsteken op dat sy beter soude soecken/ maer u soeckende zijt haer ontdwonen/ op dat sy gheduerigher soude soecken. Verhopende heeft sy volhert/ ende volherdende heeft sy verhoopt / ende om dat sy volhert heeft in hope / heeft verdient u t'aenschouwen. Ⓞ schoone aenschouwinghe/ ende volkomen verheuginghe!

AUGVSTINVS medit. cap. 39.

Ick bidde u dan God/ weest te breden/ ende wilt my zijn ghenadich/ noch en keert u aenschijn niet van my, die om my te verlossen/ u aenschijn niet en hebt af-gekeert van de ghene die u lichterden ende bespogen.

*Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis
fontem lacrymarum, & plorabo die ac nocte?
Hierem. 9.*

Wie sal tot mijn hoeft water geven, ende tot mijn oogen een Fonteyne der tranen, ende ick weenen dach ende nacht? Hierem. 9.

HIERONIMVS cap. 9. Hierem.

Alwaert by aldien dat ick gheheel verkeerde in tranen / ende dat elck van dien niet en ware een druppel / maer wel den oberbloet eender ribbere / noch en soude ick niet waters ghenoggh hebben om volkomelijck te schreyen.

BERNARDVS serm. 16. in Cant.

Wie sal mijn hoeft water gheven, ende mijn ooghen een fonteyne der tranen? op dat ick alsoo met mijn tranen magh verrasschen die tranen ende die knerselinghe der tanden / die sware boepen aen handen ende voeten / met het ghewichte der pranghende / stroppende / brandende ende onverblindelijcke ketenen? Wee my / mijn moeder / waer toe hebdp my ghebaert / een kint der doefheydt / een kint der verbolgentheydt / der onweerdigheyt / ende der eeuwiger beweeninge?

AMBROSIVS in Psal. 118.

By die betwenelijcke saecken voort-stelt en kan niet weenen / ende al ist dat by is te weenen / en kan noch lans geen tranen krijgen om te weenen.

GREGORIUS lib. 3. dialog. cap. 43.

Axa versuchtende begeerde van haren Vader bochtighe aerde; want de ghenade der tranen is met een innighe begheerte ende grooten yber aen onsen Heere te versoecken. De siele ontfanght bochtighepdt van boben/ als sy haer selven met den wensch van het Rijke der Hemelen in tranen oeffent/ ende sy ontfanght bochtighepdt van beneden/ so wanneer sy met haer tranen is boozkomende de helse verdoemenisse.

AUGUSTINVS medit. cap. 36.

Iae ghy selver o Koningh der eere/ ende meester van alle deughden/ hebt door uwe woorden ende door u boozbewijzen ons leeren suchten ende weenen/ seggende: Salich sijn sy die droevigh wesen, want sy fallen vertroost worden. Ghy hebt beweent uwen overleden brient/ ende ghy hebt bitterlijck ghekreten over die stadt wiens bederbenisse was naeckende. Ick bidde u dan o goedertieren IESU door uwe alderkostelijckste tranen/ ende door uwe barmhertigheden verleent my de ghenade der tranen/ welke mijn siele seer is wenschende; want sonder uwe jonste en kan ick de selve niet verwoerven: maer wel door uwen h. Geest/ die de versteende herten der sondaren vermoest/ gunt my de ghenade ghelijck ghy die ghegunt hebt aen onse Boozvaders/ van de welke ick moet naer-volgen

de voetstappen / op dat ick rouwich 3p ober
 mijn leben/ghelijck ghy dagh ende nacht hebt
 rouwich willen wesen. Geest my vochtig-
 heydt van boven ende beneden / op dat my de
 tranen dagh ende nacht dienen voor broodt. O
 alder-soetste I E S V, verleent my van tra-
 nen een klacr-spruytende fonteyne/ in welke
 sonder ophouden mach worden ghewasschen
 den bzant-offer van mijne sonden. Verleent
 my o alderlicffste Godt die genade der tranen:
 maer verleent my die / bidde ick u / upt de
 soetigheyt van uwe liefde / ende upt het ghe-
 dencken dijner barmhertigheyt. Verleent
 my om den wille van uwer goedertierenheyt/
 dat uwen soeten ende droncken-maekkenden
 dynck-beker mach lissen mijnen dorst.

N A Z I A N Z. orat. 3.

De tranen zijn eenen oberbloet der sonde/
 ende eene supberinghe des Werelts.

H v G O Cardin. in c. 9. Ierem.

Ende ghelijckerwijs een snelle beecke alle
 beletselen daer henen drypscht / alsoo eenen
 traen der brandender begeerte spuyt alle son-
 den/ vertroost alle piynen / ende volbringht
 haren loop tot Godt / tot dat sy door sijn aen-
 schijn is gheraekkende. En vallen de tranen
 van een Weduwe niet op de wange? hebben sy
 ghenen boorderen loop? want van de wanghe
 klimmen sy tot den hemel.

AVGVSTINVS media.cap.37.

☉ Heere slaet/slaet bidde ick u/ op dese mijne versteende siele / met eenen hepligen ende stercken strael utwer liefde/ende gedoocht doch dooz utwe moghende kracht mijn binnenste te dooz-dyngghen/ ende treckt alsoo veel water van mijnen hoofde, ende van de ooghen een waerachtighe fonteyne der tranen, gheduerigh spuytende upt den al te groosten yber ende begeerte van het aenschouwen utwer schoonigheyt / op dat ick mach weenen dagh ende nacht / sonder eenighen troost in dit teghenwoozdigh leben.

AVGVSTINVS medit.cap.36.

Derleent my/ bidde ick u/ inwendighe tranen/ die los moghen maecken de ketenen mijner sonden/ ende mijn siele verbullen met die hemelsche blijdschap. My komt te boozen die uptnemende vierigheyt van een ander vrouwe/ die u in het graf liggende/ dooz liefde was soeckende/ die/ (al wast dat utwe Discipulen van daer vertroocken) niet en vertrack; maer sy bleef aen de selve ghestadigh sitten met den mondt vol klachten/ het herte vol ghesuchten/ ende de ooghen vol tranen. Indien dan een vrouwe soo heeft gheweent/ ende blijven weenen / die den lebenden heeft ghesocht onder de dooden / ende die u maer en ghenaeckte met de handt des gheloofs / hoe moet u dan sonder ophouden beweenen de sie

le die u haren Verlosser metter gedachten geloofst / ende met den mont belijdet den Obersten des Hemels / ende die alle Wereltsche saken zijt bestierende? Hoe moet dan al-dusdane siele weenen ende suchten / eene siele / segghelick / die u bemint / ende met alder begeerten u soeckt te aenschouwen?

Dolores inferni circumdederunt me, præoccupaverunt me laquei mortis, Psalm 17.

De pynen der hellen hebben my omvanghen, my hebben verrascht de stricken des doots, Psalm 17.

AVGVSTINVS foliloq. cap. 12.

Siet mijnen Heere / mijnen Godt / gheheel dese werelt is vol strickē der begeerlickheden / die sy bereypt hebben vooz mijne voeten / en wie sal dese stricken ontbluchten?

HIERONIMVS Thren. 3.

Sonder moeyte hebben my mijn vyanden als eenen vogel in de jacht gevangen.

AMBROSIVS de homo mortis cap. 5.

Want den voghel die han hooghe neder daelt / oft die hem niet en kan om hooge hessen / wordt ghewoonelijck ghevanghen met stricken / oft bedrogghen met lijn / oft verwerren met eenigherhande listen / insghelijcks oock onse siele. Daer is eenen strick in het gout / daer is lijn in het silber / daer is belemmeringe in laut ende sant / daer is eenen nagel in de liefde / als wy begeren het gout / wy worden gevangen als wy soecken het silber / wy haperen in het lijn / als wy veroveren eenigh goet / wy worden gebonden. Iae dat meer is selfs de schoonheyt van een Vrouwe / sroopt toe terwijlen sy den mensche brenghet in bekoozinghe.

BERNARDVS serm. 3. super. Qui habitat in adjutor.

Maer wie zijn dese Jagers? Dese Jaghers zijn die al-derquaetste / alder-erghste / alder-loofste / ende alderbheetste Jagers / die de trompe niet en stecken om hun te doen hooren / maer in het verborghen door schieten sy den onnooselen. Dese zijn de meesters der dupssternissen / ende zijn die aldersnootste door de verkeertheyt / ende door de boosheyt der dupsbelscher bedriegerpe. Oversulcks ghelijck het dier is voor den Jager; soo zijn dese in dit gesaghe de aldersnootste van alle menschen.

BONAVENTURA cap. I. soliloq.

⊙ siele die kranck zijt om te weder-staen / licht om te vallen / swaer om op te staen / hoe sult ghy kunnen ontkomen de stricken van sulck eenen bypandt / die ghy kent begaest te wesen met sulcke loose treken?

ORIGENES hom. 2. in Cant.

Verstaet hier dat ghy wandelt in 't midden der stricken / ende dat ghy treet op uytsteekende bolle-wercken. Het is al vol netten / den Dapvel hebt al vervult met stricken.

AUGUSTINVS soliloq cap. 16.

Siet hy heeft ontallijcke stricken ghespannen voor onse voeten / ende alle onse wegghen heeft hy beleyt met alderhande bedriegerpen /

om te vangen onse siele / ende wie sal die ont-
bluchten? hy heeft stricken ghelept in den
rijckdom; hy heeft stricken ghelept in armoe-
de; hy heeft stricken ghesprept in eten / en
drincken / in slapen / en waecken; hy heeft
stricken gelept in woorden / in wercken / ende
in alle onse wegghen.

GREGORIUS moral. cap. 6. in c.
18. Iob.

Sijnen strick is verborghen in die aerde, ende
sijn klipper-valle op den wegh. Den strick
wozt geborgen in de aerde / als de schult wozt
bedeckt onder het aertsche gemak; want den
list-leggenden byandt vertoont aen den men-
sche iet om te begeeren / ende hy verbergt den
strick der sonde / op dat hy die arme siele soude
beklicken / ende toestroppen / de welcke wel siet
het ghene sy begeert: maer niet den strick der
sonden / op den welcken sy gaet setten hare
voet / ende als dan wozt op den wegh van we-
gen den boosen byandt ghestelt een klipper-
balle / ende den strick der sonde wozt berept /
die niet lichtelick iemant en soude konnen be-
driegen / waer 't by aldien dat hy kost gesien
worden. Alsoo worden daer dickmael met ee-
nige schult de siele boozghestelt / eere / rijck-
dom / gesontheit / ende lang leven / die de boos-
se gesintheit als aenlockende-aes is bemerc-
kende / sonder te aensien de balle dooz de wele-
ke sy genopt wozt in de schult die niet en kan
ghesien worden.

BASILIVS de non adhærendo rebus
secularibus.

Ende ghelijckerwijs eenighe boose/ snoode
menschen diens blijft ende booznemen is rijcke
te worden upt het goet van ander lieden/
(nochtans en hebben die macht niet te ghe-
bruycken openbaer ghewelt) so ghebruycken
sy die loof heyt van die wegen te belegghen/
ende isc by al dien dat sy iebers bespriet heb-
ben eenighe plaetse die doozghebroken is/ oft
met diepe vallepen / oft verdonckert met ha-
ghen ende kanten / sy verstreken hun in de sel-
ve/ ende ghebruycken sulcken decksel om niet
eerst ghesien te worden/ ende soo sy die booz-
by-gangers hebben in d'ooge / vallen die on-
verhoets op het lijf: ende met sulcken middel
en kan niemant van te boozen ghewaer wor-
den hun schadelijcke stricken / oft by en is
erst in de selve gheballen. Also doet met ons
dien vanden bypand den Dupbel der hellen/ by
boeght hem tusschen de schadulwen der We-
reltseher genoeghten/ ontrent den wegh van
dit volstrickigh leven / alwaer by ons is be-
repende de stricken der bederffenisse. Soo
ist dan reden dat wy altydt over al behooren
te slaen de oogen onser waeckender siele/ ende
al het ghene dat metter daet schijnt genoech-
lijk/ daer van te hebbē een quaet vermoepen/
ende dat selve booz-by te loopen / noch tot het
selve te voegghen eenigerhande gedachtenisse/
alwaert dat het noch al gout schene booz is
ooghen/

ooghen/ ende bequaem om naer belieste wech-
 te dragen/ oft alderleye schoonigheyt die dese
 Werelt soude konnen boozt-brengen/ oft dat
 ons gheroont wierden seer kostelijcke woon-
 plaetsen. Jae selfs als oft wy saghen schoone
 danssen/ bancketten/ drinckerpen/ ende ka-
 mers vol alderhande musijcke. Jae al oft ons
 wierde aenghedient de schoonigheyt van veel
 lichamen. Want boozt-seker onder alle dese
 verheugelijcke saecken heeft den algemeynen
 brandt sijn schuypl-hoerckens/ verwachtende
 oft wy verlockt doozt sulck aenschouwen/ ver-
 latende de herbane/ niet altemets van selfs en
 souden komen in sijne klauwen. Ende waer-
 achtelyck het is seer te beduchten dat wy de
 selve niet toeloopende/ ende meynende datter
 gheen verlanck en is in het ghene ons wort
 boozt-ghestelt/ terstont met den eersten sinaeck
 in-slicken den loof-bedeekten visch-haeck/ en-
 de in den selven daer naer verwerren ('t sy
 wy willen oft niet) ghetrocken worden tot in
 de schroomelijcke schuypl-hoecken des doots.

AMBROSIUS lib. de bono mortis c. 6.

⊙ mensche verheft uwe siele, op dat sy doozt
 het aes der stricken niet en worde aengelockt.
 De wellusten des Werelts sijn aes/ ende dat
 het quaetste is/ sy sijn aes der bekooringhe.
 Terwyle ghy volgt de wellustigheyt/ so loopt
 ghy in stricken. Want de ooge van een lichte
 Vrouwe/ is den strick van haer boel/ insghe-
 lijcks hare tale is eenen strick die boozt wat

tijds u besuyckert / ende daer naer begalt
 door de verbittertheydt van broeginghe der
 sonde. Besittinghe van eens anders habe is
 oock eenen strick. Gheheel den wegh van dit
 leven is vol stricken. Daerom seght den recht-
 beerdighen: In den wegh daer ick in wandelde
 hebben sy stricken voor my verborgen.

Ibidem.

Och hoe dickmael pooght den vyandt hem
 te woepen in het binnenste van onser herten/
 op dat hy ons van onse goede beloften ende
 hepligh booznemen soude doen af-keeren. Hoe
 dickmael ontsteect hy den lichamelijcken
 bzant? Hoe dickmael doet hy ontmoeten die
 hoeren-ooghen / met de welcke hy schijnt te
 onderhouden een supber liefde/ op dat hy ons
 niet bindende op ons goede/ onberstens door-
 steke met den punct van quade lusten? Hoe
 dickmael saept hy in u herte quade woorden
 ende verborzen gedachten? Sodanelijck wort
 dan die siele ghestelt / die nochtans soude om
 hooge bliegen: maer den raet is daer tegen te
 woystelen/ gelijckerwijs eenen getrouwen sol-
 daet Christi IES V.

Ibidem.

Maer wat sal ick segghen van byemde
 stricken? Desen stricken van onsen vyandt
 zijn te schouwen in dit ons lichaem / de stric-
 ken zijn in ons verspreet / ende wy moeten
 die blieden.

AMBROSIVS l. 4. in cap. 4. Luc.

Groote eere/ hooge vermogentheyt/ lekker-
heyt der spijzen / hoeren schoonigheyt zyn
stricken des Dupvels.

AMBROSIVS de bono mortis.

Zoo dan en laet ons op die stricken niet
betrouwen/ noch op die netten die ons bedrie-
ghen / noch en laet ons niet volgen dese aen-
lockfels/ noch dese verleydingen.

AVGVSTINVS in Psal. 68.

Maer de verblintheyt der siele is so groot/
dat sy (al ist dat die klipper-balle voor haer
ghefelt is) noch schemer ooght / ende dat sy
die selve niet en siet.

AVGVSTINVS soliloq. cap. 16.

Maer ghy ô Heere / verlost ons uyt den
strick van die ons jaghen / ende van alle am-
perheyt der woorden/ op dat wy u belydende
moghen segghen: Ghetegent is de Heere die
ons niet en heeft ghegheven te wesen den vangh
van hunne tanden. Onse siele is als een musch-
ken de stricken ontrocken, den strick is ghe-
broken, ende wy zyn verlost.

Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non
 justificabitur in conspectu tuo omnes videns.
 Psal. 142.

*En komt met uwen dienaer niet int recht:
want voor u aenschijn en sal alle leven-
de niet worden gerechtveerdicht. Psal.
142.*

AVGVSTINVS in Psal. 142.

En laet ons niet pleyten / ick en begeere
met u niet te dingen / noch ick en bege-
re mijne gherechtigheydt u niet voor te
stellen / noch ick en begeere oock niet te we-
ten / hoe ende in wat manieren dat ghy wilt
oordeelen mijne boosheyt. Het en is u niet
heerelijck met uwen dienaer / noch selfs met
uwen brient te komen in rechte. En wilt dan
mijnen Heere / mijn Godt / met my doch niet
komen ten oordeele: Want al ist by aldien dat
ick my selven schijne goet te wese / ghy brengt
upt uwen schat eenen regel naer den welcken
ghy wilt dat ick my boeghe / ende ick worde
quaet bevonden / daerom en komt met uwen
dienaer niet ten oordeele, ghenade hebbe ick
van doene / ende ick was wegh-gebloden /
keere nu wederomme / ende den brede an-
soeckende.

I O B 14.

Acht ghy wel weerdich over alsulck eenen te
openen uwe oogen, ende den selven met u te
leyden ten oordeele?

AMBROSIUS in Psal. 36.

O mensche Godt die roept u/ ende hy wilt dat ghy komt in 't Recht. Wat sult ghy hem antwoorden? die / ten sy dat hy 't u wederom vergeeft/ ghy zyt verloozn Daerom den Prophete David blucht van het oordeel ende versoeckt ghenade/ als hy seght: En komt met uwen dienaar niet in 't oordeel.

BERNARDVS serm. 8. super Beati qui habitant.

Want wat isser soo te verschroomen/ wat kan men oock soo anckstelijck ende so sorgelijck bedencken/ dan te moeten staen om te sijn veroordeelt booz desen schrickelijcken Rechter-stoel/ ende onder sulck eenen nauw-sienden Rechter / een onseker bonnisse te verwachten! Den Apostel seght: Het is schroomelijck te vallen in de handen van den levenden Godt.

AMBROSIUS in orationibus.

Want hy is getuyge ende Rechter/ Rechter ende getuyge/ dien geen sonde en kan ontblieden; want alle saecken booz sijn ooghen zyn klaer ende onberbozen.

CHRYSOSTIMVS inc. 4. Matt. hom. 14.

Ende gelijkkerwijs de gene die geleyt worden uyt eender ghevanghenisse om te worden verwesen / gaen naer de vier-schare / met de boepen aen: Alsoo alle sielen naer dat sy van

hier

hier verhuyst zijn / sullen gheleyt worden tot dien schryckelijcken Rechter-stoel / in verschepden ketenen der sonde.

BERNARDVS medit. cap. 2.

Ende siet ick sal nu van stonden aen ghebracht worden door sulck eenen naeuwen Rechter / om rekeninge te geven van alle mijne wercken. Wee my ellendich mensche als dien dagh des oordeels sal zijn ghekomen / ende dat gheopent sullen worden de boecken / in de welke alle mijne ghedachten / ende alle mijne wercken den Heere sullen worden voorgelesen / als-dan sal ick met ghebooghden hoofde / door de verstroynghe van een quade consciencie benouwt / ende al bebede moeten staen door den Heere / oberdenckende mijne bedreben boosheden. Als-dan mijn siele bindende hare ooghen ghesloten / haren mondt / ende de andere ghesteltenissen des lichaems / door de welke sy placht haer uptwendelijck te verheugen / sal dan keeren tot haer / en onder haer selven beswijcken / ende om dies wille dat sy door de liefde des werelts / ende door de wellustigheyt des vleschs verlaten heeft / de liefde Gods sal deer elijck in de ure van sulck eenen noot van Godt oock worden verlaten / ende den boosen vpandt worden obergelevert / om in de helle te worden gepijnicht. Mijn siele is beslagen met een groote verschricktheyt / ende sy voelt haer ghedreben in veelderlepe ghedachten : Zoo wanneer nu is aenkomen

de de ontbindinghe des bleefschs / ende dat sy alle saecken is stellende upt den wegh / ende haer selven is bemerkende met het eynde t welck haer is naeckende / ende dat sy in korter stonden sal binden het ghene dat in der eeuwigheyt niet en sal mogen worden verandert.

GREGORIUS l. 24. mor. cap. 7.

Niet te bergheefs en wort een ieders siele verbaert ghemaect / als sy terstont beuint dat in der eeuwigheyt niet en kan worden verandert ; want wy bemercken dat wy den wegh van dit teghenwoordigh leven sonder schult niet en hebben konnen booz-by gaen. Wy bemercken oock dat alle het gene dat wy loffelijck ghedaen hebben / niet en kan wesen sonder eenich misdaet / indien wy wech-gheweert Gods goedertierentheyt / worden gheoordeelt. Want wie van ons sal het leven der Booz-vaders / oft wel te boben gaen / oft wel naer-bolghen? Ende nochtans David seght: En komt met uwen dienaer niet ten oordeele ; want alle levende en sal voor u aenschijn niet worden gerechtveerdicht. Als Paulus seyde: Ick en ben my selven niet beschuldicht ; heeft wijselijck daer by gheboeght : maer dit en is niet ghenoech om te zijn gerechtveerdicht. Joannes seght: Indien wy segghen, want wy en hebben gheen sonde, wy verleyden ons eygen selve, ende de waerheyt en is in ons niet. Jacobus spreekt: Wy hebben

alle-gader in vele ghesondicht. Wat sullen dan bedrijben de plancken / in dien de pilaren beben? oft hoe sullen de strupckskens staen onroerelijck / indien de Eeder-boomen dooz den stoyem deser bzeese oock worden aengestast ende gheslaghen? soo dan als nu naeckte de ontbindinghe des bleeschs / dooz den schrickel der wraecke / wort oock altemets beroert de siele van den rechtveerdigen.

GREGORIUS cap. 23. in 7. c. Iob.

Want hoe grootelijck de uptverkoozen selve moghen uptnemen in rechtveerdigheyt / niet teghenstaende en zijn sy niet genoechsaem tot de onnooselhepdt / indien sy in recht nauw worden ondersocht: maer dit binden sy dan tot een vertroostinghe / van hun ontcomminghe / dat sy oodtmoedelijck weten hoe sy op beele niet ghenoechsaem en konnen wesen. Onder dit deeksel van der oodtmoedighepdt verhoeden sy hun dooz het sweert van so stranghen ondersoeckinghe / ende hoe dat sy dooz gheduerighen anckst de schrickelijhepdt van den toekomenden Rechter meer zijn vzesfende / hoe dat sy meer veerdigh ende beteer wesen om hun dooz hem te vertoonen.

AVGUSTINVS medit. cap. 39.

Goedertierensten Heere wilt bidd' ick u niet schrijven teghen my mijn verbitterheden / op dat ghy ten oordeele kon t'net wren

dienaer, maer nae de menichvuldigheydt uwer
bernhertigheden doet uyt mijne boofheydt.
Wee my ellendigh mensche als sal naecken
den dagh des oordeels / ende dat sullen wor-
den open-gedaen de Boecken der conscien-
tie / als van my sal ghesproocken worden:
Siet den mensche ende sijne wercken. Wat sal
ick dan doen & mynen Heere / mynen Godt /
als de Hemelen sullen ontdecken mijn sonden /
ende dat de aerde teghens my sal oprijfen?
Siet ick en sal niet kunnen antwoorden /
maer niet gheboogghden hoofde vol van ber-
stropinghe sal ick voor u ghedwonghen zijn
te staen. Helaes! ellendigh mensche wat sal
ick dan segghen? Sal ick roepen tot u mij-
nen Heere / mynen Godt? VVaerom worde ick
al liggende omghebrocht? **O** mijn siele
schreyt ghelijck een Weduwe die haren man
verliest in het beste van sijn leven. **O** arme
siele / huylt ende weent; want uwen Zynde-
gom heeft u verlaten? **O** mijn Godt / weest
my ghenadigh / op dat ick niet en wanhope /
maer in u verhopende / dat ick noch mach her-
halen mijnen aeffem: ende indien ick saecken
hebbe uptgerecht om de welcke ghy my kont
verwijfen / ghy en hebt niet achter-gelaten
den middel om my te sparen. **O** soetsten
I E S V, en wilt doch uwer gherechtighydt
tegen uwen sondaer niet ghedencken / maer
weest ghedachtich uwer goedertierenheyt tot
u schepsel / ende ghedenckt niet te komen te-
ghen den vertweerder: maer weest gedachtich

uwer vermhertighepdt tot den ellendighen:
verliest de ghedachtenisse van den hoobeerdi-
ghen/ u terghende / maer aensiet den ellendi-
gen u aenbiddende. Want ghy sijt IESVS,
ende wat is IESVS dan den Saligh-
maecker.

—

Non me demergat tempestas aque, neque absorbeat me profundum. Psalm 68.

Dat het tempeest van water my niet en verdrincke, noch dat my de diepte niet en verslinde, Pſal. 68.

AVGVSTINVS foliloq. cap. 35.

Hoe langhe sal ick eilendigh mensche noch worden ghesmeten tusschen de baren mijner sterffelijckheyt / roepende tot u ô Heere / sonder my te aenhooren? Ô Heere verhoort doch den ghenen die u aenroeft van dese groote Zee, ende ghelept my tot de haven der eeuwiger saligheyt. Geluckich zijn sy die de perjkelen deser zee ontkomen zijnde / tot u ô Godt de aldervrijste haven, verdient hebben te gheraecken! Doozwaer sy zijn gheluckich / die van de Zee tot den oever, van den ban tot het Vaderlant / van de ghevangenisse tot het vry hof zijn gekomen / om te genieten de gewenschte rustende wy katijbighe zijn ongheluckich / die dooz de baren ende door de konckelen deser groote Zee stieren het Schip, onseker oft wy tot de haven der saligheyt sullen konnen geraecken!

AVGVSTINVS foliloq. cap. 37.

Dader der barmhertigheden / aenhoort het ghekerrem van uwe weese / ende steekt naer haer uwe handt / want die allene haer kan trecken upt de diepte der wateren, ende uyt

den

den poel der ellenden, ende uyt het grontslijk,
 op dat ick aenschouwende de barmhertigheyt
 uwer ooghen/ende uwe innighe sachtmoedic-
 heydt / niet en verdyncke : maer dat ick / o
 mijnen Heere / mijnen Godt / tot u mach ghe-
 raccken !

CHRISTIVS hom. 82. in Matth.

Want dit ellendigh leven is een diepe, lan-
 ghe, uytgestreckte Zee : ende ghelyck in de
 Zee zijn verscheyden omme-keeren / die door
 verscheyden tempeesten ghemeenlyck wor-
 den beroert / als de Aegaensche die versuert
 wort door de heftige winden / en de Tyreens-
 sche Zee / die haer baren lichtelyck voort-
 drijft / om dat sy nauw is / ende Charibdis, haer
 streckende naer Lybin, doet dobbelen hare
 wateren / ter oorsaecke van hare ondiepten
 ende sant-platen / Pontus is oock verschyckel-
 lyck / om hare heftigheyt ende felle baren ;
 den Oceanus van Spangien is breeffelyck/
 door hare onaengherakelycke habenen / ende
 door de onbekentenisse van hare plaetsen / al-
 les quaet voor de schipbaerders / insghelycks
 doek om eenighe andere oorsaecken ist met de
 reste van de Zee : ende wy sien dat het selve
 ghebeurt met ons leven / het welcke ghedue-
 righ wort ghedreven op de Zee van dese We-
 relde.

RVPERT. l. 5. in cap. 8. Apocal.

Op den name van de Schepen wordt oock
 betecc-

beteekent dit verganckelijck menschen leven,
ghelijckerwijs in Job: Mijne dagen, seght hy/
zijn voor-by ghevaren als de schepen, gheladen
met Appelen.

GREGORIUS l. 9. mor. cap. 24. in
c. 29. Iob.

Ende het schip van onse siele wordt her-
waerts ende berwaerts ghedreben/op dat wy
den schoonen Hemel souden gedencken/ ende
berduidelijck berdragen de moeyelijcke baren
der vleeschelijcker bekooringhe.

AMBROSIVS præfat. In 4. lib. super
Euang. Luca.

Wat Zee isser schriekelijcker dan dese We-
relt? soo troutwe-loos/ soo beroerigh/ soo die-
pe ende soo voort-ghestijght door de winden
der bekooringhen?

CHRYSOSTIMVS hom. 33.

Ende om dies wille dat sy uytvoertelt van
verscheyden sonden / ende verscheyden be-
kooringhen/ daerom wort sy ghenoeemt / ghe-
lijck wy bemercken / die groote ende wijde
Zee.

HYERONIMVS ep. I. ad Heliod.

En wilt u niet betrouwen al oft schoon de
Zee u is aen-lacchende / ende dat sy schijnt
uytghestreckt in maniere van eenen staenden
poel / ende alwaert dat den bobensten rug-
ghe

ghe van dit liggende element doo; eenighen wint noch qualijck wiert opgheft ruybelt / soo heeft nochtans dit open velt veelderhande gheberghen. Binnen inne is gheslooten het perijckel / ende den vbandt hout hem daer verborghen. In dese Zee den Charibdis der welkusten / werrebalt met de salighepdt van den mensche. In dese Zee Scylla, is ons lockende met eenen blyenden mont tot de schip-breucke. Hier is een quade Haven / hier is den dubbel een Zee-roover / ende hy met sijnen aenhangh brenghet de ketenen om te vanghen.

AMBROSIVS in orationibus.

In desen grooten Wereltschen font-bloedt (waer dat om ende omme wervelen sulcke winden) en wordt bevonden eenighe goede haben / oft eenich heubelken / daer dat de dubbe een wepnich soude kunnen rusten.

AMBROSIVS Apolog. poster. pro David cap. 3.

De menichte der begeerlijckheden maecken een groote beroerte / die den mensche herwaerts ende derwaerts verstooren / als varende in een lichamelijcke Zee / so dat sijn sielz haer selven niet en kan bestieren.

GREGORIVS I. II. mor. c. 23. in cap. 13. Iob.

Den menschelijcken Gheest wort beroert met soo veel winden als sy is onderstaende

bekoo;

bekoozingen: want somtijds de gramschap verfelt die upt haer selven/ als de gramschap verschuyft volght daer een onbequame vzeughd / die gezeben wort dooz de prickels der onkupscheydt / die gespannen wort dooz den vrant der gierigheyt / om te begeeren dat aertsch is / somtijds de hoobaerdye verheft die / ende somtijds een ongheschickte vrese brenghet die ten onder.

AUGUSTINVS medit. cap. 39.

Heere, siet mijne boof heden zijn mijn hoofd te boven ghegaen, ende gelijk een swaer pack zijn sy op my verswaert. Ende 't en sp dat ghy (wien altijd is eyghen te vergeben/ ende den ellendigen te sparen) daer onder stelt de rechter handt utwer groot-dadigheyt / soo worde ick ellendighlyck bedwongen in den afgront te versmooren.

Psaln 88.

Ghy heerscht over de macht der Zee, want ghy verfoet de beroeringhe van hare baren.

AUGUSTINVS in Psal. 68.

Den afgront der menschelicker boosheyt is eenen diepen put. Een ieder die daer inne valt / sal lelyck vallen. Dese saecke is grootelycks te beduchten. Is't by aldien dat ghy siet dat eenich mensche heeft quaet ghedaen / hy is als in eenen put neer-ghes-

soncken / ende soo wanneer ghy aen hem sult hebben gheseyt sijne boosheyt / ende dat hy ghetuyghet ; waerachtelijck ick bekenne / hoe dat ick hebbe ghesondicht / soo en heeft over desen put sijnen mondt noch niet ghesloten ; maer als ghy hem sult hoozen segghen : Wat quaedt hebbe ick ghedaen ? hy is gheworden eenen beschermer sijner sonde / ende over desen heeft den put sijnen mont ghesloten / noch hy en heeft ghene macht om uyt dien te gheraecken.

AVGVSTINVS soliloq. cap. 35.

⊙ IESV Christe, eenighe hope van het menschelijck gheslachte / waerachtigh Godt van den waerachtighen Godt voort-ghekomen / onse toe-blucht / van wien den klaren glans tusschen de dupster wolcken van verre beschemelt onse ooghen / op dat wy gheleydt dooz uwe klarigheydt / tot u / als tot de versekerde haben moghen gheraecken. Bestiert / bidde ick u / ô Heere / ons levens schip dooz uwe rechter hant / ende dooz het roer van u Krupce / op dat wy niet neer en sincken / ende op dat het tempeest van water ons niet en verdrincke, noch dat ons de diepte niet en verslinde : maer treckt ons met den haeck van u Krupce uyt dese Zee / tot u / onsen eenighen troost / die wy-lieden (ghelijckerwijs de morgen-sterre / ende de sonne der gerechticheyt) op het hooft van het Hemels Vaderlant by-

nae met weenender ooghen ons sien berbeyden. Aenhoort ons Godt onsen Heplant/hope van alle de eynden der aerde, ende van alle kanten der Zee. Wy spelen ende drijben in een beroerighe Zee / ghy staet op den oever ende ghy aensiet onsen noot. Wilt ons behoeden door uwen name. Heere ghedooght ons so te houden de middel-streke tusschen Scylla ende Charybdis, dat wy gheschoutwt hebben van dese twee de perijckelen / blymoedelijck tot de haven der eeuwigher saligheyt moghen ghesraecken.

*Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me,
 & abscondas me, donec pertranseat furor tuus?
 Iob. 14.*

*Wie geve my dit, dat ghy my voor de helle
beschermt, ende my verborget tot dat
uwen rasenden thoorn voor by is,
Iob 14.*

Psal. 138. AUGUSTINVS in hunc locum.

WAer sal ick gaen van uwen geest, ende
waer sal ick vluchten van u aenschijn?
Welck is de plaetse die den Godts-
bluchtighen sal ontfanghen? De menschen
die de bluchtighe aenbeerden versoeken eerst
te weten wie sy souden moghen zyn ontblo-
den/ indien sy bebinden ende verstaen den sel-
ben een dienaer te wesen van eenen Heere van
klepner macht/ soo aenbeerden sy hem sonder
achter-dencken/ segghende metter herten: De-
sen en heeft sulck genen Heere/ van den wel-
ken hy soude kunnen ghesocht worden: maer
als men hun doet verstaen / dat hy ghelooopen
soude zyn uyt het huys van eenen grooten
Heere/ oft sy en ontfanghen hem niet/ oft in-
dien sy hem ontfanghen het is niet breefe;
want eenen van grooter machten en kan niet
worden bedrogen. Waer en is Godt niet?
wie kan Godt bedrieghen? wie en siet Godt
niet? van wie en sal Godt sijnen bluchtighen
niet weder-hepsschen? waer sal dien ellendi-
ghen dan loopen om te bluchten booz het aen-
schijn Godts? Hy keert hem herwaerts ende
derwaerts/ als oft hy een plaetse tot sijne

blucht waer soeckende. Indien ick klimme naer den Hemel, ghy zijt daer; Indien ick neder-dale ter hellen, daer zijt ghy teghenwoordigh. Is 't by aldien dat ick my verheffe/ ick bebinde stract dat ghy my vernedert; ist by aldien dat ick my verberghe / ick bebinde dat ghy my soeckt; Waer sal ick dan henen gaen/ op dat ick my verberghe voor u aenschijn? wat sal ick maecken / op dat ick uwe gram-schap niet en gheboele? Diet ick binde desen raedt: Ick sal soo bluchten voor u aenschijn/ ick sal soo bluchten van uwen geest/ ende soo bluchten van uwen wrekenden geest / ende wraeckgierigh aenschijn; Ick sal dan bluchten / maer hoe? Ist by aldien dat ick heel aen-neme mijne vleugelen, ende gae wonen in het al-eynde der Zee. Alsoo kan ick bluchten van u aenschijn. Maer het waer te verwonderen dat hy niet en waer in het al-eynde der Zee/ die noch in de Helle niet en ontbreckt.

HERONIMVS l. 9. c. 29. Isaia.

Wee u-lieden die diep sijt van herten, om u-lieden raden te verbergen voor den Heere, van wie de wercken sijn in duysternisse, ende die seght wie sal ons sien, ende wie kent ons? Sy meynen dat Godt niet en kent hunne raetslaghen/ om dieswille dat hunne wercken sijn in duysternisse/ ende om dat sy segghen: wie siet ons, ende wie kent ons? niet eens bedenckende het welcke tot Godt gheseyt wort: De duy-

sterheden en sullen voor u niet worden verduyftert, ende den nacht sal ghelijck den dagh verlicht worden, ende sijne duyfstermissen sullen sijn ghelijck sijn licht.

A M B R O S I V S lib. 1. de interpellatō
Iob cap. 3.

Obermerckt den ghenen daer van Sprach spreeckt in Ecclesiasti. Den mensche gaende in sijn bedde, segghende in sijn siele: V V i e s i e t m y ? de duyfsterheden omringen my, ende de mueren bedecken my, wie sal ick vreesen? **D**es sen die hem acht niet ghesien te worden van die 't al siet/ende dat sijne sonden kunnen verborghen worden door de duyfsternisse/ stelt voor hem een schaduwē / ende te vergeefs be- trouwt hy hem te schuplen/nademael het gesichte Godts is klaerder als de sonne / die al het verborghen is ontdeckende/ al het duyfster is verlichtende / ende het binnenste der siele door-dringhende/ ende in het alderdiepste dalende. **H**oe sot is hy dan die daer waent by te wesen in duyfstermissen niet konnende ontvlieden het licht 't welck verlicht in de duyfsternisse, ende dat de duyfstermissen niet en kunnen omgrijpen, soo dat hy wort bevonden als eenen bluchtighen boosen huerlinck / ende hy wort bekent eer hy hem kan verborghen; want den heere alle saecken bekent waren/ niet alene die teghenwoordich waren/ maer oock die stonden te geschieden.

HIERONYMVV l. 9. in c. 29. Isaia.

Adam ende Eva hier door bedrogen wesen-
de/ hoorende Gods voet-stappen soo hy wan-
delde in het Paradijs/ hebben hun ghedoken
onder eenen boom.

GREGORIUS l. 33. mor. cap. 3.

Soo dan den eersten mensche / naer dat hy
hadde ghesondicht / is tusschen de Boomen
van het Paradijs bebonden versteken.

AMBROSIVS de l. penitent. c. 3.

Soo verstaet ghy dat Adam hem verbergt
soo hy wiste dat Godt daer teghenwoordigh
was/ die wel wilde dat hy niet en hadde ghe-
bonden gheweest / hoe wel hy ghesocht was/
ende door Godt geroepen was met een stem-
me die van den verborghenen soude door kna-
gen de conscientie; als hy seyde: Adam waer
zyt ghy? als oft hy hadde willen segghen:
waerom verbergt ghy u? waerom bliet ghy
van den genen die ghy wenschte te aenschou-
wen? Soo swaer is dan het leetwesen naer
de schult dat de conscientie haer eygen selven
sonder ghetuyghe is straffende / ende haer
wenscht te bedecken ende niet gesien te wor-
den/ daer sy nochtans blijft bloot ende onber-
borghen voor die ooghen van Godt Al-
machtigh.

AMBROSIVS lib. de parad. c. 14.

Adam waer hebben u ghebracht uwe son-

den/

den/ dat ghy vlucht van uwen Godt / die ghy te boozen waert soeckende. Dese breefe is eenne belydinghe der schult / ende de verstekinge om te schouwen de teghentwoordigheyt van den Rechter.

HIERONIMVS lib. 9. in c. 10. Isaia.

Cain inſghelijcks ſeggende : Indien ghy my heden verworpt , ick ſal verborghen zijn van u aenſchijn. **M**et ſulcke verwaentheyt meynde hy dat 't Godt niet en wiſte / ende van die Goddelooſe ſondaers wort gheſproken door Amos : Iſt by al dien dat ſy hun verborghen voor mijn aenſchijn in het alderdiepſte der Zee , daer ſal ick den Walviſch bevelen , ende hy ſal haer bijten.

CHRYSOSTYMVS homilia de Iona.

Maer ghy Iona waer wilt ghy loopen? hebt ghy niet ghehoort het ſeggen van David? **V**Vaer ſal ick gaen van uwen Geest , ende waer ſal ick vluchten van u aenſchijn? **M**aer die aerde? maer de aerde behoort toe den Heere/ ende de volheyt van die. **M**aer den Hemel? daer bekenne ick dat ghy zijt. **M**aer de Zee? tot daer iſt dat u rechter-handt haer is uptſtreckende. **I**onas was nu qualijck het ſchip inghetreden/ oft de Zee beroerde haer/ de baren verhieven hun / ende den gront der diepe Zee wiert ontdeckt / ende ghelijckerwijs eenen ghetrouwen dienaer met alle bljghheyt is vervolghende de vluchtighe ſlave / ontza-

gen.

gen hebbende eenighe Juwelen van hunnen ghemeynen Meester / niet eer en swicht / ten sy dat hy die slabe den Meester weder overlevert ; alsoo de Zee bekennende haren medeknecht / sonder te ghebruycken eenighe fortsen / oft te ghebruycken eens anders hulpe / maer gheroert door haer eygen krachten / begheert dat hy van sonden aen worde overgelevert / noch en verstaet tot gheenderhande appointement / ten sy dat hy is ontfangen.

P A V L. Carm. ad Cyther.

Want hy die hadde ghemeynt door de Zee door Godt hem te verstecken / ende in een schip ghetrouwelijck hem te verbergen / wiert welter degen bedroghen : aenghesien hy qualijck beraden zijnde / terstont ghesoncken is in het inghewant van eene groote ende verschroomelijcke beeste / om alsoo te bemercken dat sijnen Rechter hem konde binden / noch dat hy hem niet machigh en was te ontblieden. O weerde ghevangnisse van desen Hepligen Godts-bluchtigen ! siet / hy wort ghevanghen in de Zee / tot welck hy hadde genomen sijnen toeblicht / ende ghewerpen in den grooten wijden buyck van dat ghedierte / wort beslaghen in eenen levenden Kercker / ghewerpen uyt het Schip / moest hy sincken / ende swemmen onder de baren ghelijck eenen gast der Zee / erde eenen ballinck der aerde : hy gaet ende hy komt uyt die schroomelijcke speloncke van dit sassem beestelijck lichaem / als oft

by seffens ghebanghen ende los hadde ghesweest.

Esala 2,

Gaet in de steen-rotse, verberght u in de uyt-gheholde aerde, van het aenschijn der vrese des Heeren, ende van de glorie sijnder grootdadigheydt.

HYERON. Tom 9. epist. ad amic. in scientiâ divinæ legis:

Want soo wanneer de locht onbersiens wort overtrocken / ende dat ons gheweygert wort de klarigheydt der Sonne / ende dat tot onser verootmoedinghe de wolcken ons dreyghen / eenighe groote regen-blagen / indien dooz ghewoonten de Elementen beroert zijnde / ende dat den donder begint te mommelen / ende hier ende daer de blixem-pijlen vreselijck te sprietelen dooz ons gesicht (al ist dat het dickmael gheschiet dooz natuerlijke ghesstelenisse) niet te min wy zijn verflaghen / wy schudden en wy beben van vreesse / ende nederghellagen ter aerde / wy laten baren onse opdrachtigheyt / ende wy trecken het hoost in de schouders / om het eynde van dit onweder te verwachten. Ja wy ellendige / wat sullen wy bestaen in dien dag / so wanneer den Heere sal aenkomē mez sijn Engelse heytkrach te / geheel in een vier / als de sterrē vallende uyt de locht /

de Sonne in duysterheyt / ende de Maene in
bloedt sal verkeerē? als de berghen sullen
smiltē ghelijck wasch / als de aerde sal branden /
ende dat de rivieren sullen opdrooghen /
ende dat teghen natuere het vper verflonden
hebbende de vochtigheyt / sal drooghte wercken
in het water? Als de sondaers sullen segghen
teghen de berghte: Valt op ons, ende tot de
heuvelen bedeckt ons, als de menschen
sullen aen-roepen de doot / ende aengeropen
zijnde / niet en sal komen / als de perijckelen
sullen worden verkeert in wenschen / ende het
ghene den mensche altijd versaeckt heeft / dat
hy dan dat sal begeeren!

AVGUSTINVS in Psal. 30.

Heere weest my eenen God der behoudenisse,
weest my een huys van toe-vlucht. Zijt my een
huys van toe-blucht / Godt mijn behoeder!
waer blucht ick? na wat plaetse sal ick loopen
om by te wesen? naer wat gebergte / nae wat
speloncke / na wat vrie woonstede? wat kasteel
sal ick verkiezen? mer wat mueren sal ic worden
bellooten? waer dat ick gae / ick volghe
mijn eyghen selven. O mensche ghy kont gemakelijck
ontblieden / al dat ghy wilt / behalvens uwe
conscientie. Ghy sult my wesen een huys van
toe-blucht / tot u ist dat ick bliede / want
waer wil ick van u blieden / waer dat ick gae
ick sal u binden / ende indien ghy u in my
bergramt / soo binde ick eenen wercker /
indien ghy zijt ghepaect / soo binde ick
mijne hulpe. Het alderbeste dat ick dan soude

kommen /

konnen doen is te loopen naer u / ende u te
soecken / ende geensins van u te blieden. **O**
Slabe / wie ghy zyt / indien ghy uwen Heere
soeckt te ontblieden / ghy sult gaen daer uwen
Heere niet en is. **O**p dat ghy dan Godt ont-
gaet / bliet naer sijne armen / ende ghy en sult
u selven niet bedrieghen / indien ghy bluche
booz het aenschyn van Godt. Alle saecken zyn
teghenwoordigh / bloot ende ontdeckt booz
het ghesichte van den Almogenden.

*Numquid non paucas dierum meam finie-
tur brevis? dimite ergo me, et plangam paulu-
lam dolorum meum, Job 10.*

En sal de luttelheyt mijner dagen niet kortelingh ten eynde komen? daerom laet my toe dat ick een luttelken beweene mijnen druck, Iob 10.

CHRYSOSTYMVS Epist. ad Theod.

Wat isser in dese Werelt ghestadigh/
 wat isser in dese Werelt gheduerigh?
 Hooft de woorden van eenen treffelijcken man: Den tijdt mijns levens, seght hy/
 is dapperder dan eenige Posten.

HIERONYMVS ep. 2. ad Paulam.

Want met dat den mensche eerstmael hadde
 de ghesondicht / soo wiert de eeuwigheyt
 verwisselt in een sterffelijckheyt / sijn leven
 was ghestelt tot neghen hondert ende meer
 jaren / daer naer de sonde van langer handt
 verargherende / het menschelijck leven is in
 veel korteren tijdt verkort geworden.

I O B 14.

De daghen van den mensche sijn kort, het
 ghetal sijnder Maenden is by u : ghy hebt paleu
 ghestelt die niet en konnen voor-by ghegaen
 worden.

GREGORIUS lib. 9. mor. c. 44. in cap.
 10. Iob.

Daerom die de kortheyt van dit teghen-
 woordich

woordich leven wel is ober-merckende dunct
 my wijs ende boozsichtigh te wesen; want des-
 sen van het selve niet allene en aensiet het ge-
 buyck oft het ghemack/maer wel het eynde/
 op dat hy daer upt soude bemercken/ dat ons
 in desen doozganck qualijck iet gheduerigh is
 aenstaende ende gherepende/ ter deser doozsake
 wort gheseyt dooz Salomon: Indien den men-
 sche veel jaren heeft gheleest, ende in de selve
 hem heeft verheught, hy moet ghedencken dien
 tijdt der duysternissen, ende die eenwige dagen,
 de welcke, als sy sullen zijn ghekomen, allen
 het voor-leden sal worden beschuldicht van
 ydelheyt. Zoo dan als de schult is tergende
 den geest/ ist van noode dat hy aenschouwe
 de kortheyt van hare blijdschap / op dat de
 boosheyt haer niet en brenge tot de lebende
 doodt/ als zijnde verskert hoe dat het sterffe-
 lijck leven soo haest ende gheringhe is loopende
 ten eynde.

GREGORIUS 1. 7. mor. c. 20. in
 cap. 6. Iob.

Het ghebeurt oock dickmael / tertwijlen de
 kortheyt van dit teghenwoordich leven be-
 mint wort / als oft wy verskert waren dat
 het selve seer langhe soude dueren: de siele
 verliest de hoope van de eeuwigheyt/ ende
 haer verghetende in het teghenwoordich/
 wort her-geesselt dooz de duysterheyt haer-
 der wan-hope. Maer de heplighe mannen/
 om dies-wille dat sy gheduerigh de kortheyt
 ende

ende de verganckelickhepdt van dit leven wel souden betrachten/ leven als oft sy alle dagen waren sterbende / ende sy bereyden hun dies te stercker om te blijven/ als oft sy hun waren inbeeldende hier niet verganckelijck te wesen. Daerom den Prophete gewaer wordende dat het leven van den sondaer so lichtelijck vooz-by gaet / seght : Noch een weynich ende daer en sal genen sondaer wesen. Ende noch op een ander plaetse : Den mensche is als het hoy , ende soo zijn oock syne daghen. Ende **Isaias**: Alle vleesch is hoy, ende alle sijn hoogdadigheyt gelijk een bloeme des velts.

AUGUSTINVS in Psal. 102.

Dat den mensche wel overdencke wie hy is / ende dat hy hem niet en verhoebaerdighe. Den mensche noch sijne daghen en sijn niet dan hoy. Waer toe wilt hem het hoy verhoebaerdighen/ dat vooz wat tijds maer en is bloeyende / ende naer korter stonden verdooyende. Waer toe wilt hem het hoy verhoobaerbigen/ jeughdigh vooz wat tijds / te weten/ tot alderstondt dat de Sonne dat is verhittende. Den mensche sal uytbloeyen ghelijck een bloeme des velts. In hoe weynigh tijds vergaen de bloemen? ende alle dat fraep is/ is haest verdweenen. Alle vleesch is hoy, ende de klarighepdt van het licht is ghelijck een hoybloeme ; het hoy is verdooyt / ende de bloeme is gheresen.

I O B 14.

Den mensche komt voorts ghelijck een bloeme, ende wort verplet ende ter neer ghetreden.

GREGORIUS in idem c. 14. Iob.

Want wat zijn de menschen / ghebooren in dese Werelt / anders dan bloemen des velds: Laet ons de ooghen van onser herten eens slaen naer de lenghde van dese tegenwoordige werelt / ende wy sullen sien die soo vol van bloemen te zijn als menschen / overfulcks dat het leven in het vleesch is als de bloeme in het hoo; want ghelicker-wijs een bloeme komt den mensche uyt het verborghen / die hem terstont beropenbaert : maer strax uyt dit openbaer wort hy door de doot wederom ghetrocken tot het verborghen. De jeughdelyckheyt van het vleesch komt ons in 't openbaer vertoonen / maer de drooghte van ons affschen doct ons vertrecken / ende t'eenemael verdwynen : ende niet met allen toefende / docht ons dat wy een bloeme waren / die verwelckerde soo sy quam te voozschijne.

ISIDORVS Clarius orat. 10. de mort.

(Jae voozseecker) wat verschillen wy van die dierkens / de welke / soo men seght / voortkomen ontrent de Riviere Hypanis (die van den kant van Europa haer in de Zee is ontla-

stendz)

(kende) ende dese dierkens ghemeynelijck
maer eenen dagh en leven; sulcks oft een van
die selve ten twee uren naer middagh doot
ware/ soude gerekent worden verre gekomen
te zijn: maer die soude zijn ghestorven ter son-
nen onderganck/ heel oudt ende t'eenegaer
ghebroocken; Ende noch te meer/ waert dat
sulcks gheschiede op eenen Somerschen dach;
alsoo oft schoon den meesten ouder-dom van
ieder mensche wiert gherekent met de eeu-
wighejdt/ noch in minder kortighejdt des
lebens dan dese dierkens sullen wy worden
gebonden.

N A Z I A N Z. in præc. ad Virgines.

Maer seght my dan hoe langh dan kan ons
leven dueren

Daer soo veel anghst en vrees dat daghelijcx
berueren.

A V G V S T I N V S in Psal. 38.

Hebt ghy desen teghentwoordighen dagh?
indien ghy dien hebt/ soo hebt den dagh
van gisteren ende van heden; maer ghy
seght / den dagh van gisteren en hebbe ick
niet/ om dat hy nu niet en is / maer ick heb-
be desen in welcken ick leve/ ende die niet my
is. Ist also? van desen dagh is u ontslibbert
soo veel als daer doot is van dat hy begonst
op te staen. Heeft desen dagh niet begonst
van sijn eerste ure? gheeft my dan die eerste

ure/ oft geeft my de tweede; want misschien is sy voor-by ghebloghen: maer ghy sult seggen/ ick sal u gheben de derde ure; want misschien terwijlen wy nu spreken zijn wy in de selve: Soo siet ghy nu dan wat dagh dat is/ ende dat den teghenwoordighen is op sijn derde ure / ende dat ghy niet dan dese ure en kont gheben/ ende dat ghy die ghebende/ niet en gheeft eenen dagh/ maer allenelijck eene ure. Nochtans en wil ick u niet toe-laten dat ghy my dese derde ure kont geven/ ist dat wy die voor-by wesen / ick pryame u dan dat ghy my die geeft / na-demael ghy gheloofst dat sy nu teghenwoordigh is. Want by alsoo berre van die selve ure eenigh deelken nu verlooppen is / ende dat het ander noch staet aen te komen / noch van het ghene daer verlopen is / en kont ghy my niet gheben / om dat nu niet en is/ noch van datter staet te komen/om dat noch niet en is. Wel aen wat sult ghy my dan geven van die ure die nu is? wat sult ghy my gheben van die selve? wat bequamen tijdt sal ick kunnen vinden om te segghen dat woort/ 'c is, als ghy sult segghen/ 'c is, seker ten is maer een syllabe / een hupsinghe / ende niet teghenstaende ghy bevangt dyp letteren met eenen slaggh / noch en komt ghy niet tot aen de tweede letter van dit woort / ten sy alvoorren dat de eerste ghe-epnt is / de derde en sal gheen gheluyt gheben/ ten sy dat de tweede voor-by is. Wat sult ghy my dan kunnen gheben van dese eene syllabe / ende ghy seght

dat

dat ghy de daghen hebt / die niet en hebt een enckel syllabe? Ten allen ooghenblick wort het hier al wegh-ghedreven / de beecke van alle dinghen is gheduerigh loopende. So dan de daghen en zijn ghene daghen / sy verschuyben eer sy aen komen / ende als sy komen / sy en kunnen niet staen / sy voeghen hun by een / sy volghen hun selven / noch sy en kunnen hen selven niet tegen houden.

I O B 7.

Heere spaert my , want niet en sijn mijne daghen.

GREGORIVS lib. 8. mor. cap. 20. in Iob.

Hierom ist dat die heylighe mannen wel bemercken dat de dagen van dit tegenwoordigh leven als niet en zijn / om dies wille / dat sy de ooghen van hunne verlichte siele bestighen op het aenmercken der eeuwigheydt.

HIERONYMVS lib. II. cap. 40. Isaia.

Want met het verloop der uren gaen wy op ende af / noch wy en blijven niet ghelyck wy zijn: Jae selfs het ghene wy spreekken / lesen ende schryben / bliecht daer henen / ende doet verkorten het deel van ons leven. Die langhe heeft gheweest een supghelinck / ghedijdt terstondt een kindt / die een kindt is / wort een Jonghelingh / ende wordt aldus

door onseker wijlen gheschickt tot den ouderdom / ende hy bekennt hem veel eer een ouderlinck / dan dat hy hem niet en verwondert te zijn een Jonck-geselle.

AVGVSTINVS l. 7. de civit. Dei c. 10.

Ten lesten / alle den tijt die men leeft wort den tijt des levens afghekozt / ende dach booz dach wordt hy noch vermindert / ende noch meer vermindert al datter over blijft / soo dat den tijdt des levens niet anders en is dan een loopinghe tot de doot / in welken niemant wie hy is / hoe luttel dat soude mogen wesen / en vermaght te blijven dzalen / noch en wordt toe-ghelaten eenichsins spader daer henen te trecken / maer yegelijck wort doort-gedreven door gelijcke verroeringhe / noch sy en worden niet ghestoutwt door verscheyden toe-ganck / want noch diens leven kozt is gheweest en heeft niet dapperder kunnen leven / als den genen wiens leven heeft geweest veel langer / so dat van als den mensche heeft begonnen te zijn in dit lichaem heeft gheweest in de doot. Hier uyt kunnen wy te vollen bemercken / hoe dat den mensche / hem beginnende te binden in het leven / hem insghelijcks is bindende te midden in de doot.

GREGORIVS lib. 17. mor. cap. 45.

Seer wel wordt dan gheseydt: Laet my toes op dat ick voor wat tijts beweene mijnen druck.

Want

Want ten 3p dat wy dooz Godts genade verlost worden upt de stricken der sonde / met de welke wy ons selven hebben ghebonden / wy en kunnen niet volkomelijck bewenen het gene wy in ons eygen selven bevinden weerdich om te beweenen / maer als-dan wort waerachtelijck de droefheyt onser sonde beweent / soo wanneer die dupstere schickelijcke Helse vergeldinge wort boozgesien met eene indachtelijcke dreefe.

GREGORIVS lib.9. mor. cap. 44. in cap. 10. Iob.

Maer gelijk eene middel-matige quellinge is de tranen upt-verstende / alsoo eene onredelijcke dese wech doet / so dat de droefheyt wort sonder droefheyt / de welke dooz-knagende de ziele van den droeben / wiert het geboel van de droefheyt.

Ibidem,

Want ghemeynelijck den sondaer wordt / soo ghestroeyt in de stricken sijner boosheyt / dat hy dat ghewichte seer wel verdraeght / ende nochtans hy verdraeght dat om dat hy 't niet en is kennende: maer somtijts / indien hy begint te weten aen wat ketenen hy gebonden is / pooght ende bekrachtight in tranen upt te versten / ende het is onmoghe-lijck; om hem dan te verheffen tegen zijn eyghen boosheyt / ende in sp-selven die te ver-
volgen.

volghen / het waer noodigh dat hy los ware /
 ende dat synen geest nergkens aen en ware
 ghebonden. Hy en kan sijne droef hepdt niet
 beweenen die de schult van sijne boof hepdt
 is oberdenckende / ende nochtans dooz de
 aertsche belemmeringe en is hy niet machtich
 die te beweenen / dese en kan sijne droef hepdt
 niet beweenen die noch bepooght sijn eerste
 ghewoonte teghen te komen / ende verswaert
 wort dooz de aengroepende perijckelen des
 vleeschs. De tegenwoordighepdt deser droef-
 hepdt hadde dooz-steecken de siele van den
 Prophete / als hy sepdit : Mijne droef heyt is al-
 tijdt teghen my ; want ick sal mijne boof heydt
 uyt spreken, ende ick sal dencken om mijne son-
 de. Als-dan den Heere ontbint / ons / ende hy
 sent ons om te beweenen onse droef hepdt / als
 hy ons het quaet dat wy ghedaen hebben / is
 vertonende / ende dat hy ons ter hulpe komt /
 ons te doen meenen / ende leetwesen te hebben
 van alle de sonden die wy nu zijn kennende.

I V D I C V M II.

O Heere aen my dit alleen verleent, het welck
 ick u ootmoedelijck bidde : Laet my toe, dat
 ick twee maenden de gheberghten mach omme-
 gaen, ende weenen met mijne gespelen.

C H R Y S O S T Y M V S hom de Iephte.

Hier wordt bewesen hoe datmen de droef-
 hepdt

hepdt van dit teghenwoordich leben sal beschrepen den tijdt van sestig dagen / ende den Heere seght : Saligh sijn sy die droeve zijn; want sy sullen vertroost worden. Doo dan wy bewenen de wildernisse van dese Werelt (want alle plaetse daer men niet en blijft) noemt men een wildernisse / ende om dat wy niet en blijven in dese werelt / is sy ghenoeemt een wildernisse. Wy moeten dan weenen in dit sterffelick leben / vol van verwoestinge / ende vermengelt met alle suckelinghe' op dat / terwijl wy zijn wenende / den Heere ontfanghe den brant-offer van onse leet-betuyghende siele.

*Vinam saperent, & intelligerent, ac novissima
 providerent, Deuter 32.*

Och oft sy wijs waren, ende verflonden,
 ende voor-saghen het alder-uyterste,
 Deut. 32.

BONAVENTURA opusc. de con-
 temptu sæculi.

O Wolck sonder raedt ende sonder wijs-
 hepdt! Och of sy wisten ende verston-
 den, ende voorsagen het alder-uyterste!

Sy souden weten den grooten hoop der
 verdoemde / het kleyn ghetal der uptgelesen/
 ende de ydelheyt der tijdtelijke dingen.

Sy souden verstaen dyp saecken; als te we-
 ten / de menichbuldigheyt der sonden / de ach-
 terlatinghe der deught / ende de verquistinge
 des tijds.

Sy souden boozsien dyp saecken; als te we-
 ten / den schryckel van de doodt / het uytterste
 oordeel / ende die eeuwige straffe.

AVGVSTINVS in Psal. 48.

Maer ghy en wilt geen ooghen hebben
 dan om te sien saecken die teghenwoordigh
 zijn.

D. GREGORIUS hom. 39. in Evang.

Want de berkeerde siele / ghenegen tot het
 teghenwoordigh / zijnde ontbonden in aerds-
 sche wellustighepdt / verberghet booz haer het
 quaet dat haer na-bolgh / om dat sy niet en

soeckt het toekomende/ het welck het teghenwoordigh vernoenen is beroerende / ende terwylen sy haer selven verlaet in de vermaekinghe van dit teghenwoordigh leven/ wat doet sy anders dan dat sy blindelinghe treckt ten viere-waert / ende daerom seght den Apostel Paulus : die blijde sijn dat sy hun niet en ghelaten als oft sy blijde waren , Want al ist schoon dat den tijdt dit noch ware bereyschende/ soo moet men hem soo verbljden / dat de bitterheyt van het naerbolghende oordeel nimmermeer en gae upt onse ghedachten / op dat ter-wylen de beduchte siele / doorschoten zijnde/ door de vrese van d'uyterste straffe de blijdschap van den teghenwoordighen tijdt soude temperen/ende met verbaertheyt ende sonder ophouden haer uyterste quaedt aenschouwen/ achterbolghens het ghene dat den wijzen man seght : In alle uwe wercken ghedenct het uyterste , ende ghy en sult in der eeuwigheyt niet sondigen.

AVGUSTINVS speculo peccat.
cap. 5. Tom. 9.

Maer welck zijn uwe uyterste die ghy soo besorghdelijck moet ober-dencken. Het slot van alle boorszichtighe wijs heyt is te bedencken die schrikelijcke ure / in de welcke uwe arme siele upt dit sterffelijck lichaem met anghst ende vrese moet verhuysen / in die alderleste ure / die warrachtelijck seer is te beduchten. Wie van uwe ouders/ wie van uwe
 vrienden

bzienden sal dan komen ghestockt ende ghes-
 staect om u te helpen? Alsdan en sal daer nie-
 mant wesen van allen uwe bzienden / die u sal
 vertroosten / ende die oock sullen sien naer by-
 stant ende hulpe der menschen; maer tot God
 moet alleen wesen uwen toeblycht. Soo dan/
 mijn kint / doet neerstelijck wederom keeren
 in uwe ghedachtenisse den lesten dagh van
 uwen af-schept / ende eer dat uwe arme siele
 verlaet de ghebanghenisse van haer bleesch/
 dat sy de wete heeft wat wegh dat sy sal moe-
 ten inne slaen. Want soo haest den mensche
 begint gheen mensche te worden / dat is / als
 hy verkranckt om te sterben / de droef heydt
 groept in hem / hy verlaet hem / het herte
 klopt hem / het hooft verswaert / de sinnekens
 verstoppen / de krachten verdroghen / het wes-
 sen verbleeckt / het aensicht wort swart / het
 ghesichte verdupstert / het ghehoor wort doof /
 den neuse valt inne / de tonghe beswijckt / den
 mont wort stom / het lichaem verdwijnt / het
 bleesch verrot. Alsdan de fraepigheydt
 van het bleesch bedijdt eenen stanck / alsdan
 de verrotheydt verkeert in affchen ende in
 wormen.

Met dat den mensche light in 't graf
 Soo vloeyen hem veel worrems af,
 En naer de worrems schrick en stanck :
 Soo dat den mensch dan met bedwanck
 Verkeert, als hy wort neer-gheleyt,
 In worrems, en in vuylichheydt.

PROSPER. lib. 3. de vita contemplativa.

Als wy dan sullen ghekomen zijn tot dat uiterste oordeel / om van dien Rechter te worden ghebonnist / een Rechter die noch door het bedecken der sonden en kan worden bedogē / noch door op-offerē van eenigerhande giften omghefelt ; soo nu al dat verholen is sal komen ten voorschijne / ende dat niet alleneijck de daden / maer oock de woorden / jae seifs de gedachten sullen in 't openbaer ontdeckt worden ; wat sullen wy van bestaen onder de grootsdadigheyt van sulck eenen Rechter ? Wat ontschuldigen sullen wy kunnen voort-brenghen ? met wat konste van verwerpinghe sullen wy ons supberen ? wat boetvaardigheyt sal ons helpen / die wy in dit lichaem besmaect hebben ? wat goede wercken sullen ons beschermen / die wy in dit leven niet ghedaen en hebben ? Daer welke Apostelen / naer welke heylighe sullen wy nemen onsen roeblycht / wiens vooz-bewijsen ende woorden wy niet ghevolght en hebben ? Sal misschien de lichamelijke bysofheyt daer iemant ontschuldigen ? Ja neen / alle vooz-bewijsen der heylighe sullen die ontschuldige weder-leggen / die door de krankheyt des bleeschs verwinnende / in het bleesch ons hebben geleert te kunnen gheschieden het ghene sy volbracht hebben. Wat sullen sy antwoorden / is 't nu

aldien

aldien dat den heere hun seght: Indien ghy lieden ghekonnen hebt / waer toe en hebby de sondighe begheerte niet weder-staen? Indien het u-lieden schein onmoghelijk / waer toe en hebby teghens de sonde niet versocht mijnen heyl ende bystandt? sal hy dan niet segghen tot de ghene die daer sullen stom staen / ende niet eens wetende wat onschuldt dat sy sullen boort-brenghen? Bint hun aen handen ende voeten, ende sent haer in de uysterste duysternissen, daer dat sal wesen gheschrey, ende knersselinge der tanden, daer dat hunnen worrem niet en sal sterven, ende hunnen brant niet en sal vergaen? Dese oft dierghelijcken saecken geerne te hoorzen oft lesen / ende ghedurich te stellen booz die ooghen der ghedachtenisse / te overpeysen / wat achterdeel dat is te worden gheloten van de blijtschap der Goddelijcker aendachticheyt / berooft te wesen van het gheselschap der heylige / ballinck te gedpen van het hemels Vader-lant / te sterben booz het eeuwich leben / te leben booz die eeuwige doodt / met de quade Geesten ende hunnen aen-hanck gestooten te worden in het eeuwich vier / daer de tweede doodt is; daer dat is dat eeuwich ballinckschap booz die verdoemde / ende daer het leben is een eeuwighe ellende; In dat vyer niet te gheboelen dat versoedt / maer wel dat pijnicht / te verdraghden die schrickelijcke blaekeringhe van dien overbloedigen brandt / blindt te worden dooz de dichte duys-

sterheyt/ van dat roockende helle-gat; te versmooren in den afgront van dien gloet die altydt is gloepende/ booz eeuwelyck geknaeght te worden van die hungerige wormen/ sonder te sterben: sulcx dan te oberpepsen/ en is anders niet dan een af-scheyt te doen van alle onse sonden/ ende alle vleeschelycke aen-lockfels te bedwingen.

AVGVSTINVS in speculo peccat. cap.
7. tom. 9.

Wel aen dan ghy arme ellendighe sondige siele/ wilt booz u sien in die schryckelycke ure van de welcke wy hebben ghesproken. Als ghy sult verschepden upt dese Werelt / ende dat ghy sult daer henen gaen / terstont sullen u by-wesen die dienaers/ dat zijn / de quade geesten / die helsche verbarelycke monsters/ als byschende lecutwen / om den bangh af te nemen/ als dan sullen bereet staen die schryckelycke pijn-brancken/ die t'samen-woelinghen/ dat ghesichte der duysterheyt/ de ellenden der schryckelykheden/ ende de verwoestinghe; den anghst / de byese/ de benautheyt/ ende de verstropinghe / de walghe van dat bitter aenschoutwen/ het bedwangh der blybinghe / den kercker der weenenden / daer dat is de knerselinghe der tanden/ daer dat is de knaginghe der wormen/ daer dat is het gekerm der bedruckte/ daer dat is de droefheyt der versuchende/ daer dat de stemme der sondaers roepende ende seggende: VVee wee ons kinders

aldien dat den heere hun seght: Indien ghy lieden ghekommen hebt / waer toe en hebby de sondighe begheerte niet weder-staen? Indien het u-lieden scheen onmoghelijk / waer toe en hebby teghens de sonde niet verfocht mijnen heyl ende bystandt? sal hy dan niet segghen tot de ghene die daer sullen stom staen / ende niet eens wetende wat onschuld dat sy sullen voort-bryngghen? Bint hun aen handen ende voeten, ende sent haer in de uysterste duysternissen, daer dat sal wesen gheschrey, ende knersselinge der tanden, daer dat hunnen worrem niet en sal sterven, ende hunnen brant niet en sal vergaen? Dese oft dierghelijcken saecken geerne te hoorzen oft lesen / ende ghedurich te stellen voor die ooghen der ghedachtenisse / te overpeysen / wat achterdeel dat is te worden ghesloten van de blijtschap der Goddelijcker aandachticheyt / berooft te wesen van het gheselschap der heylige / ballinck te gedpen van het hemels Vader-land / te sterben voor het eeuwich leven / te leven voor die eeuwige doot / met de quade Geesten ende hunnen aen-hanck gestooten te worden in het eeuwich vier / daer de tweede doot is; daer dat is dat eeuwich ballinckschap voor die verdoemde / ende daer het leven is een eeuwige ellende; In dat vyer niet te gheboelen dat versoedt / maer wel dat pijnicht / te verdraghden die schryckelijcke blaekeringhe van dien overbloedigen brandt / blindt te worden door de dichte duys-

Defecit in dolore vita mea, & anni mei in gemibus. Psal. 30.

*Mijn leven is vergaen in weedom, ende
mijne Jaeren in versuchtinghen,
Psal. 30.*

HIERONIMVS in Psal. 30.

So langhe als den mensche hier blijft in
dit teghenwoordigh leven / is hy onder-
worpen alle droefheden / ende hy en heeft
niet soo epghen als schreyen ende suchten.

AVGVSTINVS lib. 21. de civitat.

Dei, cap. 14.

Ten is secker niet al lachende dat den
mensche ter Werelt is doende sijn inkomste /
ende hoe wel hem onbekent wesen de ellen-
den die hem sullen ober-komen / nochtans is
hy daer van ghelijck een Waer-segger. Wy
en hebben noyt hooren segghen / dat eenich
mensche in sijn gheboorte soude ghelacchen
hebben / dan allenelijck Zoroaster, ende wy en
konnen niet segghen dat desen boben-natue-
reljcken lach hem iet goets soude hebben be-
teeckent. De Schryftuere seght ons: Een
suaer ellendigh jock is daer over de kinderen
van Adam, van den dagh des uytgancks uyt
den buyk huns Moeders, tot den dagh des be-
gravenisse, in den schoot van de moeder, van
dit alles.

AVGVSTINVS ser. 28. de verb. Apost.

Dit soo zijnde / laet ons braghen aen die

nieuw-ghebooren kinderkins / om wat reden
 dat sy met tranen eerst beginnen: Een kinde-
 ken dat ghebooren wort sal schreyen / ende
 naer eenighe daghen maer lacchen. Alst dan
 schreyde in zyn gheboorte / soo wast een booz-
 seggher sijns ongelucks / want de tranen zyn
 de ghetuyghen :

NAZIANZENS carm. de huma-
 nâ naturâ.

Dit is al oudt, en gaet heel vast
 Dat hem den mensch in tranen wast
 Soo haest hy 't leven komt genieten,
 VVaer door hy ons geeft te verstaen
 Dat hy noch niet en heeft ghedaen :
 Maer datter meer staet te vergieten.

Daer is ter aerde wel een landt
 Alwaer men noyt gheen wilt en vant,
 Noch vlocke sneeuw en komt gheresen :
 Maer dat oock iemant há 't geluck
 Van hier te leven sonder druck,
 Voorwaer ô neen, 't en kan niet wesen !

A V C T O R Speculi peccat. tom. 9.

Ghy zijt droef-moedigh ghekomen in de
 ellende van dese Wereldt/ ghy hebt in dit u le-
 ven uwe daghen versleten in weedom ende in
 armoede / ende met droefheyde ende swarig-
 heyt sult ghy van hier verhuysen. Gemerckt
 dan dat uwe inkomste is beklaghelijck/ uwen
 boort-ganck moepelijck/ ende uwen upt-gang
 verschromelijck.

Ecclef. 2.

Ick hebbe het lacchen gehouden voor eene doolinghe, ende ick hebbe gheseyt tot mijn blijdschap: VVaerom wort ghy te vergeefs bedroghen?

CHRYSOSTYMVS de martyribus imitandis.

De stemme des Heeren spreekt tot de sijne: Ghylieudeu sult schreyen ende droevigh wesen, maer de werelt sal verblijden. **Dooz de Chyristelijcke menschen is de Wereldlijcke blijtschap seer te beduchten / ende de Dyoefhepdt hertgrondelijck te wenschen.**

CHRYSOSTIMVS hom. 54.

Al dat hier is en heeft maer den name van blijdschap / naedemael dattet al is in Dyoefhepdt.

2. CORINT. 5.

VVy die hier zijn in dese woon-plaetse, ver- fuchten als wesende over-last.

CHRYSOSTIMVS hom. in Psal. 115.

Hebben wy dan gheen reden om te ver- fuchten / nae-demael wy hier woelen in een- bjenit gheweste / ende versonden naer eene woeste woon-plaetse / verre van ons Vader- landt?

I E R E M. 13.

Mijn siele fal schreyen in 't verborgen, ende sy fal den eenen traen laten vallen op den anderen, ende mijn ghesichte fal noch nieuwe tranen voort-brengen.

C H R Y S O S T I M U S tom. 5. hom. de virtut.

Men seght de Doytel-duyve soo supber te wesen/ ende haer weder-paer soo toe-gedaen/ dat/ alwaert by aldien het selve weder-paer oft door den voghelaer ghevanghen wierde/ oft van den Arent verscheurt / soo en sal sy nochtans noyt soecken een ander / maer altoos wenschen om haer eerste / verwachten sijn wederkomst / ende altydt volherden in die gheduerighe verwachtinghe / ende ghetrouwe stantvastigheyt van hare liefde. De Schryftuere doet ons ghedencken van dese Doytel duyve / in het Liedt der Liedekens: De voys der Doytel-duyve is ghehoort in onse landouwe. O schoone versuchtinghe/ die daer rijst uyt den middel-grondt van een lief-dyagghende ghemoet / puyfchende in fonteynen van goedertierenheyt! O versuchtinge de welke treckt naer Christum I E S U M den Salighmaccker / ende die den Hemelschen Wyddegom ten allen kanten is leydende.

H V G O de S Victore serm. de assump.
B. M. V.

De boys van de Doytel-duyve en singht
niet

niet dan minſchap ende liefde / ende hy booz
 wien ſy ſinght en kan niet min dan met ghe-
 lijcke liefde gheraect wesen / indien hy daer
 is teghenwoordich / ſoo is hem deſen ſangh
 een ghetuygheniſſe van vzeught / indien hy
 daer niet en is / 't is eenen pant / ende eene
 ware verſeekerthejdt van liefde / ende van
 vzientschap. Soo dan de boys van de Doztel-
 dupbe is vol van liefde / ende de Doztel-
 dupbe en weet niet dan van liefde / ende wat
 verlupt de boys der Doztel-dupbe / ende wat
 beduydeniſſe heeft de boys der Doztel-dupbe /
 de boys van de Doztel-dupbe is altijdt een /
 ſy en verandert niet / noch deſe boys en ver-
 moept haer noyt. De Doztel-dupbe en ſal
 hare boys noch haren ſangh nimmermeer
 veranderen / alſoo die altijdt een dinghen be-
 mint / ſal altijdt van het ſelbe vermanen. **D**
 doztel-dupbe / hoe ſoet is uwe boys / ende wie
 ſal weerdich zyn de ſelbe t'aenhooren / de Doztel-
 dupbe ſinght in hare eenighejdt / ende ſy
 bemint altijdt de eenighejdt / om dies wille /
 dat ſy niet anders en ſoeckt dan eenparighe
 liefde. Men ſal hare boys niet hoozen op de
 ſtraten / ſy en ſal in 't openbaer haer niet la-
 ten hoozen / men moet hem eerſt binden upt
 den gheduyginghe van het volck / ende alleen
 blijven in het verborgē van goede gedachten.

BERNARDVS ferm. 59. in Cant.

Want ſoo langhe als de menſchen booz den
 dienſt des Heeren hunne bergeldinge hebben

ghehadt op deser aerde/ ende dat sy meer aerde hebben ontfanghen/ sy en hebben niet geweten hoe dat sy waren vrendelinghen/ noch sy en hebben insghelycks als de dozel-dupbe niet versucht: soo dan/ gheduerende desen tijdt/ en is de bops der dozel-dupbe in onse landouwe niet ghehoort geweest: Maer als daer belofte ghedaen is van het Rijkke der Hemelen/ als-dan heeft de bops van de dozel-dupbe haer alder-eerst in't openbaer laten hoorzen. Want terwylen elcke vpsonderlyche siele versuchtende was om C H R I S T V S teghenwoordighepdt/ ende dat sy boozder uytstel seer qualijck kost verdraghen; ende terwylen sy al weenende ende al suchende van verre was groetende hare gheuenschte Vaderlandt/ en dunckt u niet dat de selve siele 't Ampt bediende van die quellende ende aldersupderste dozel-dupbe? t'sedert dien tijdt is de bops van de dozel-dupbe in onse landouwe ghehoort gheweest. Waer toe dan en sal ick om de af-wesenthepdt C H R I S T I niet vergieten menichte van tranen: Heere alle mijne begeerte is voor u, ende mijne versuchtinghe en is voor u niet verborgen. Ick hebbe gearbeyt in mijne versuchtinghe. **O** Heere het is u bekent. Maer hy sal gheluckich zyn die sal kunnen segghen: Ick sal alle nachten wasschen mijn bedde, ende mijne ligh-plaetse besproeyen met tranen. Ick en ben allene niet die dese versuchtinghe my booz-beelde/maer dat wort oock ghedaen van

alle de ghene die Godts aenkomste lief hebben / ende dit was dat hy seyde : En moghen des Bruydegoms kinderen niet wel droevigh zijn terwilen den Bruydegom is met henlieden? de daghen fullen komen dat den Bruydegom hun sal worden ontnomen, ende alsdan fullen sy rouwigh wesen. Als oft hy wilde segghen / alsdan sal de vops der doxtel-dupbe ghehoort worden.

Ⓞ goedertieren I E S V, het is alsoo / de daghen zijn aenkomen; VWant het schepfel selve versucht, ende tot noch toe gaet het groot, verwachtende de veropenbaringhe der kinderen Gods? Maer sy en is niet allene die versucht; want wy versuchtende oock in ons selven, verwachtende de verkiefsinghe van de kinderen Godts, ende de verlossinghe ons lichaems. Ende verre zp van daer dat dese versuchtinghen souden zijn te bercefs. Ja neen. Aen de selve woxt upt den hemel soo soetelijck geantwoort: Om de ellende der gebreckige, ende de versuchtinghe der arme sal ick nu opstaen, seght den Heere. In den tijdt der Vaders was dese voys van versuchtinghe, nochtans heeft sy seer selden ghehoort gheweest / ende een ieder versuchte maer allenelijck by sy-selven. Daerom seyde eenen: Mijn secreet is in my, mijn secreet is in my. Maer nae-demaal dese woorden gheroepen zijn gheweest met luder stemmen / soeckt het ghene hier boven is, daer Christus I E S V S is sittende ter rechter handt Godts, tsedert heeft de vops

der Doxtel-dupbe beginnen te klincken in den
mont van een peghelijck / ende een peghelijck
heeft oorzaecke ghevonden om te weenen en-
de te versuchten.

Tweede Boeck.
D E
Wenſchen der
Godbzuchtige
S I E L E.

*Concupivit anima mea desiderare justificationes
suas, Psal. 118.*

*Mijn siele heeft begeert te wenschen uwe
rechtveerdighmakingen, Psalm 118.*

AVGVSTINVS Psal. 118.

HEt is te verwonderen hoe dat den
wensch begheert wort / noch dat wy
niet en weten wat begeerlijckheydt nu
teghenwoordigh in ons is.

Wie en weet niet / oft in den mensche en is
begeerlijckheydt / ende met eenen wenschin-
ghe? waer toe heeft men dan de begheerte
om te verkrijghen / als oft van bukten wier-
de aenghebrocht? Oft oock hoe kan men iet
begeren sonder dat te wenschen; nae-demacl
den wensch ende de begheerte zijn eene ghene-
ghentheydt? want sonder twijffel wenschen
is begheren. Wat wonderbare ende on-spre-
kelijcke quellinghe ist dan te begheren sonder
te moghen wenschen? ende nochtans het
schijnt soo te zijn! want den siecken wien alle
saecken walghen / heeft begheerte om wen-
schen te eten / terwijlen hy gheen walginghe
en begeert te hebben. Ist dan een ander sake
iet te begheren / oft iet te wenschen? niet dat
den wensch niet en is begeerlijckheyt: maer
om dat alle begeerlijckheydt ghenen wensch
en is: want daer worden somtijds saecken
begheert die wy besitten / ende niet en besit-
ten; want door het begeren gheniet den men-

sche

sche het gene hy heeft ; ende door het wenschē begeert hy dat hy niet en heeft. Wat is dan den wensch als een begeerte van af-wesende saken? Maer hoe kunnen de rechtbeerdigh-makingen Godts ons af-wesen? oft moeten wy die achten niet tegenwoordigh te wesen/ als wy die weten/ende dat de selve niet en geschieden? want menighmael wy weten wat ons te doene staet / ende wy en doen dat niet/ om dies wille dat het ons niet en lust te doen/ ende nochtans wy hebben begeerte op dat het ons soude lusten. Het verstant booze vlieghe/ en kent terstont de waerheyt / maer de krankke menschelijcke liefde somtijts en volgt niet/ oft indien die volgt/ sy volgt seer trage. So dan het is daerom dat den Propheet begeerte hadde om saken te wenschen/ die hem dochten goet te wesen/ wenshende hem selven in die selve te moghen verheughen/ daer af hy konde de reden wel ghenoegh bemercken.

AUGUSTINVS in Psal. IIS.

Hy en heeft niet gheseyt/ ick hebbe begeert uwe oordeelen / maer ick hebbe begheert te wenschen ; want ghelijckerwijs leven met het leven/ meer is dan leven (aenghesien het leven ghemeyn is van die hier leven) maer te leven met het leven/ is ghemeyn met die heylighen ; alsoo begeerte te hebben/ op dat wy wenschen Godts oordeelen / is meer dan te wenschen sijn oordeelen / want wy hebben begheerte om wenschen/ als oft den wensch

niet

niet en ware in ons vermogen : maer van weghen Godts barmhertighejdt . Sonder twijfel / als den Heere sal bemercken / hoe dat wy ghenuchte nemen in de begeerte van den wensch sijner oordeelen / soo sal hy in ons vermeerderen die soberen lust / ende de flauwe genegenthejdt ; want soo wy sonde doen / en begheren wy Godts oordeelen niet te wenschen / daerom en seght den Heere niet te vergeefs : Ick hebbe niet alder wenschinghe seer ghewenscht met u lieden te eten dit Paesch-lam, niet allenelijck wenschende ; maer met tweeboudighen wensch begeerte te gheben volkomen vergiffnisse der sonden. Laet ons dan hebben die begeerte om te wenschen Godts oordeelen.

ORIGENES prolog. in Cant.

Want soo eenighe liefde wort ghenoeemt vleeschelijck (die de Poeten gheben den name van Cupido) naer den welcken de liefde draeght / saecht in den vleesche ; alsoo isser oock eene gheestelijcke liefde / naer de welke den inwendigen mensche liefde dragende saecht in den geest.

AVGVSTINVS in Psal. 36.

Onderschept nu de begheerte uwer herten / van de begeerlijckhejdt des vleeschs / onderschept die soo ghy kunt. Om soo te segghen / desen is blindt naer den lichame / hy bidt op dat hy verlicht worde. Dese beger-

te is eene begeerte des vleeschs. Daer is eenen sieck / hy bidt om ghesontheydt / ende dese ende dierghelycke zijn ghebeden des vleeschs. Wel aen / wat is dan de begeerte des herten? ghelyckerwijs de begeerte des vleeschs is / te wenschen dat sijn ooghen moghen bereypt worden om te sien het licht / ('t welck met ooghen moet ghestien worden /) also is dese begeerte des herten haer keerende tot dat licht / Salich sijn sy die snyver sijn van herten, want sy sullen G O D T sien.

G R E G O R I V S cap. 15. inc. 11. Iob.

Maer den mensche wilt sy selven laten booz-staen dat hy soo los / ende onbedwonghen is als den Jonghen Woudt-esel / die door een onghetoomde bymstighedyt soeckt te volbyenghen al wat hy wenscht. Wat is dan anders sijne begheerte dan gelijck eenen Jonghen Wout-esel hier te wesen: op dat den loom der goeder leeringhe hem niet en besnyde / maer byp ende stoutelijck / los ende onbedwongen langst het Wout sijner gewenschen soude mogen loopen verloozen?

G R E G O R I V S cap. 22. in c. 7. Iob.

Onse sinnen / ghelijck ons lichaem zijn de veranderinghen / ende de onghestadigheden onderwoypen ; want soeckende het ghene sy niet en hebben / arbeypden om dat te verkrygen / ende sy en hebbenent nauwelincks verkryghen / 't en is hun leet te hebben de saccke

die sy ghesocht hebben. Sy beminnen dickmael dat sy veracht hebben / ende sy verachten dat sy bemine hebben. Sy soecken langhen tijdt om een luttel van het opperste goet te moghen binden ; maer vallende in hun oude ghewoonte hebben seer luttel vastighepdt aen het ghene dat sy hebben gebonden.

GREGORIUS hom. 36. in Euang.

Want wy-lieden ghebooren in de katijbighepdt deser pelgrimagie / hebben hier onsen smaeck soo bedorben / dat wy niet en weten wat wy moeten wenschen.

AVGVSTINVS de orando Deo ep. 121.
ad probam.

Ende waerachtelick wy en weten niet hoe wy behoorelijck sullen bidden. Den eenen wil komen ten houwelijcken state / den anderen sijn vrouwe ghestorven zijnde en wilt geen andere / den anderen en is niet gehout noch hy wilt niet gehout wesen / noch pzoeben oock van het houwelijck de wellusten.

AVGVSTINVS conf. 6. cap. 6.

Ende ick haecte naer eere / naer ghesit / naer houwelijcken / ende ick wiert / mijn God / van u belacchen.

AVGVSTINVS de orando Deo,
cap. 12. epist. 121. ad probam.

Waerachtelick die in sijn ghebedt is segghende : Heere / vermenighbuldicht mijne

rijkdommen/ oft geeft my die so veel / gelijk ghy aen dien/ oft desen hebt gegeven/ oft vermeerdert mijne staten/ oft maect my in dese werelt machtigh/ ende verheben/ oft iet sulcx ghelijckende. Ende hy seght/ ende bidt dit alles als oft hy hadde daer toe de begeerte / niet eens denckende met dese middelen noch ander menschen te helpen. Ick en dencke niet dat hy in sijn dagelijcx gebedt/ den Vader onse, soude konnen bevinden dat hy dese wenschen eenichsins soude konnen te passe byengē. Daerom laet ons ten minsten schamen te eysschen dat wy ons niet en schamen te begeren / ende nochtans ist hy aldien dat wy ons schamen/ so sullen wy beter doen te bidde. / dat hy ons wille verlossen van dat quaet deser begeerlijckheyt / nademael dat wy tot hem so dickmael seggen: Verlost ons van het quaet.

CHRYSOSTIMVS in epist. ad Rom,
cap. I. hom. 4.

Hier kont ghy dan bemercken alle quaet gesesen te zijn uyt den lust der begeerlijckheyt/ nademael dat den wensch hem niet en kan gehouden tusschen sijn eygen palen. Want alle het gene dat overtreet de palen die Godt ghestelt heeft / is lust-gierigh van vuple ende ongheroozloofde saken. Want ghelijck men dickmael siet gebeuren die den sinacck der spijzen verloozen hebben/ dat sy aerde ende steentjens eten; ende die bedorben zijn door onvermogen dorst altemets lust hebben om vuple water ende slijck te drincken.

BERNARDVS cap. 9. medit.

Also mijn herte is een ydel/onbestierich/ende lichtebeerdigh herte/ soo wanneer dat dooz sp-selven ghelept wort/ ende is derbende den raet van Godt Almachtigh. Het en kan in sp-selven niet begaen/ maer onghestadigher dan alle dat is ongestadigh/ wort het geteest/ghesolt/ ende hier ende daer getogen/ ende op het leste ruste soeckende/ en vint gene/maer blijft ellendigh/ ende altydt gheduerigh in arbept/ ende in 't midden der onruste. Het en komt niet sp-selven niet ober een / het springht van sp-selven/ het verwisselt den wille/ het verandert de raetslaghen/ het maect nieuwe/ het breekt de oude/het hermacckt dat ghebroken was / ende al het selve gaet het noch eens op een ander maniere beranderen/ende herstellē; want het wilt ende het en wilt niet/ende nimmermeer en blijft in eene gesteltenisse.

AVGVSTINVS soliloq. cap. 12.

Maer/ o Heere/ breekt mijne begeerlijckheyt dooz uwe soetigheyt / die ghy vooz die u breefen hebt verborzen/ op dat ick u begheere niet innigher begheerten / ende op dat den inwendigen smaeck bedrogen dooz ydel begeerten/het bitter niet en neme vooz het soet/noch het soet vooz het bitter.

*Veinam dirigantur viae meae ad custodiendas
justificationes tuas, Psal 118.*

Och oft mijne wegen gheschickt wierden
om uwe rechtveerdighmaeckinghen te
inderhouden, Psal. 118.

AVGVSTINVS lib. 2. de op. merit.

HJeremias seght: Ick weet Heere; want
den mensche en weet sijnen wegh niet,
noch 't en is in hem niet dat hy wandele,
ende wel schicke zijne ganghen: Ende diens
volghende soo eenen in de Psalmen tot Godt
hadde gheseyt: Ghy hebt bevolen dat uwe gheboden
te seer nauwe moeten zijn gades gheslaghen;
terstont en heeft hy dit van sy selven
niet boozghenomen / maer heeft ghewenscht
dat hy mocht volbrēnghen het ghene hy sagh
gherechtelijk te zyn bevolen. Zoo seght hy
dan: Och oft mijne weggen gheschickt wierden
om uwe rechtveerdighmaeckinghen te onderhouden.

AMBROSIVS in Psal. 118.

Den Krijgher treckende te velde / en beschickt sy-selven den wegh niet / noch hy en mach niet gaen daer hy wilt / noch hy en neemt gheen quartier naer sijn eyghen ghesinthejdt: maer hy ontfanght sijn ordze van den Oppersten Velt-Heer / die hy by hem houdt / ende moet op-trecken so hem is boozgheschreven / hy hout den rechten wech / op dat hy vinde al het ghene hem dient tot on-

derstaut! Itk soude wel wenschen dat dese oꝝ
 donantie van op-trecken onder het beleyt van
 Christus I E S U S, ende van sijne heylighen/
 u-lieden oock waer kennelijck. Onse Dooꝝ-ba-
 ders; sijn oock ghetrocken upt het Landt van
 Egypten/dooꝝ lange/verdzietige/ende moepe-
 lijcke wegen/ende wy bemercken genoegh upt
 de schryfture hunne sterckten/ ende de plaetsen
 daer sy ondertusschen hebben gebleven: ende
 wie hun de selve beschickt heeft / ende in wat
 manieren de kinderen van Israel waren wan-
 delende; want Godt by dage die voozen ginck
 in een colomme der wolcken / ende by nachte
 in een colomme des viers/ op dat hy hun sou-
 de den wegh wijsen / ende weeren de duyster-
 nissen. De wegh-wijfers waren de colomme/
 het vper/ ende de wolcke.

B E R N A R D V S ferm. II. super Qui ha-
 bitat in adiutor.

In dit leven sijn veel wegen/ ende veel ber-
 scheidten paden/ die den gaenden man seer
 dickmael brengen in groot perijckel. Hoe lich-
 telijck sal hy in alle dese wegen doolen / die de
 verscheidentheyt der wegen niet en is onder-
 kennende / daerom laet ons onse wegen wel
 onder-soecken / jae selfs de wegghen der quade/
 ende de goede geesten / om ten lesten te mogen
 geraecken in de wegen des Heeren.

A M B R O S I V S in P(sal. IIS.

Want soo ghy te velde sijnde verstaelt staet

u bindende aen eenen kruys-wegh (ende niet en weet waer ghy moet inne-slaen) soo overleght ghy by u selven/ oft ghy wilt kiezen den eersten/ tweeden/ oft den derden weg/ dien ghy wilt volghen/ noch ghy en denckt niet eer uwe repse te boozderen/ ten sy ghy die met de sinnen wel hebt over-slaghen: hoe veel te meer behoort ghy dan dit te versinnen ghy die daer treckt naer het rijke der Hemelen/ ende te betrachten by u selven dat alle wegen ons derwaerts niet en leyden/ ende dat alle wegghen niet recht en loopen naer dat Hemelsche Jerusalem. Daer sijn wegghen die quade uptganghen hebben des doots. Dese sijn de wegen van de welke men leeft: Want daer sijn wegen die den mensche schijnen recht te wesen, maer het eyndeken der selver helt naer den afgront der hellen.

BERNARDVS serm. II. super Qui habitat in adjutorio.

De wegen dan van de kinderen van Adam draepen in noot ende in begeerte/ ober-sulcks wy worden van beyde gelept ende getrocken/ ten sy dat wy meer schijnen ghedwonghen te worden door noot/ dan getrocken te worden door begheerte; want den noot schijnt bysonder gegeven te wordē aen het lichaem/ noch hy en is niet allene/ maer heeft veel omme-keren, door welke men veel tijts ende veel wegs is verliesende/ est zijnder ievers eenige wegen die

recht loopen / sy sijn seer wepnigh: Soo moet den mensche dan leeren / hoe noodigh dat is te roepen tot Godt/verloft my niet allene van desen wegh des noots / maer verloft my upt alle mijnen noodt. Ende alle menschen die niet gheen doobe oore en heeft ontfanghen de vermaninghe van den Wijsen-man / sal wenschen niet allene gelept te worden van desen wegh des noots / maer oock van den wegh der begheerte. Maer wat seght den Wijsen-man? Hebt afkeer van uwen wille, noch en gaet niet naer uwe begeerlijckheden. Dese sijn de wegghen die alle menschen schijnen goet te wesen/maer sy en hebben gheen eynde/ten sy dat sy sincken in het alderdiepste.

Ibidem.

Ist by aldien dat ghy ghespeurt hebt de menschelijke wegghen / obermerckt eens oft van de selve niet en is gheseyt: In hunne wegghen is leetschap ende ongheluck. Doefheyt ende leetschap ontmoeten elck-ander in noot/ende het ongheluck in begheerte. Laet ons oock sien de wegghen der quader geesten/laet ons die sien ende die wachten / laet ons die sien ende die schouwen; want hunnen wegh is hooghe vermetelheyt ende krijgelheyt. Och van wat quaedt ende verkeert herte sijn de kinderen der menschen / die daer treden in de wegghen des Duyvels? want gheheel dese woelinghe der quader geesten is teghen ons/om ons te verleyden / ende ons te brengen in
 hunne

hunne wegghen / ende tot dien bestelden eynde / die booz hun ende hunne naerbolgers be-
rept is. Maer welck zijn daer die wegen der
hepligher Enghelen? Het zijn de selve die den
eenighen Godt heeft uptghesproocken / seg-
ghende: Ghylieden sult de Enghelen sien op-
klimmen ende neder-dalen op den Sone des
menschen. Soo sijn dan dese op-klimmingen
ende neder-dalinghen hunne wegghen / de op-
klimminghen booz hun-lieden / de neder-dal-
inghe booz ons. Ick dencke oock dat ghy-
lieden wilt boozen de wegghen van den Heere.
Hy heeft ons sijne wegghen gheleert / als hy
heeft ontflooten de lippen van den Propheet /
om te segghen: Allegader de wegghen van den
Heere zijn ghenade ende waerachtigheyt.

Alsoo komt hy tot ieder in 't bysonder / als
soo komt hy gemepnelijck tot alle menschen /
te weten / in genade ende in waerachtigheyt.
Van dese wegen sijn ghebogen de gheberghen
des werelts, de hooveerdigheyt, de Duyvels, ende
de Princen deser aerde.

AVGVSTINVS in Psalm.

Als men repst / oft op-treect / bemerkte
eens de ordje die men hout / eenige gaen booz-
ren / en lepden de ander / ende dese volghen in
sijn ghelept. Die boozen gaen gheben hen
upt tot lepts-mannen booz die hun naer-vol-
ghen. Maer wilt ghy segghen dat sy van nie-
mant ghelept en worden? indien sy van nie-
mant gelept en wierden sullen den wegh fa-
len /

len / ende sullen doolen. Dese lepts mannen hebben oock eenen die hun leyt / te weten Christum I E S V M, ende ghy kont noch bemerkken hoe hy dese wegghen beschickt heeft by den Apostel Paulus / als hy seght: VVeest naervolgners Christi, ghelijck ick ben. De rechtbeerdighe slaen hun ooggh-merck op de ghene die hun in deughden zijn booz-ghesgaen / ende sy volghen hun op ghelijcke maniere. Hoedanelijck ist dat sy volghen? De rechtveerdighe sullen sien ende vresen. Sy sullen sien ende vresen te volghen de quade wegghen / principalijck hebbende ghesien dat eenighe andere die beter waren dan sy-lieden / oock de beste wegen hebben verkoozen. Ende dese segghen by hun-selven / ghelijcker-wijs dat seggen die daer achter lande gaen / als sy twijffelachtich zijn van hunnen wegh die sy moeten houden / ende staende aldus bekomert / sien eenighe ander lieden die daer hen gaen sonder achter-dencken / soo segghen sy by hun selven / dese die daer booz gaen moeten den wegh wel kennen / om dat sy naer den selven niet eens en vragen / ende dat sy onsen selven wegh houden. Ende waerom gaen sy niet goet betrouwen alhier / ten sy dat elders quaet is ende periculeus? soo sullen dan de rechtbeerdighe sien ende vresen. Alhier sien sy eenen engen wegh / alhier luttel menschen / ende aldaer vele: maer zijt ghy goet en rechtbeerdigh / en wilt niet tellen / noch acht slaen op de ghene die den vreden wegh inne-trekken /

ken. Den breden wegh ontfanghet vele, ende den engen wegh seet luttel.

GREGORIUS cap. 17. lib. 7. mor.
in cap. 6. Iob.

De wegen der verwoypene zijn altoos kromloopende/soo dat die/genegen zijnde tot quade begeerlijkheden / oft geen goet en begeeren/ oft dit begerende / met een flauwhertighepde tot het selve de byse gangen des gemoets niet boort en wenden ; want oft sy en beginnen niet dat goet is / oft op den wegh vermoeyt zijnde/ en kunnen tot het selve niet gheraken/ over-sulcx dat sy-lieden / ghelijck 't gemepnelijck ghebeurt) vermoeyt ende verlaest wederom keeren / ende hun selven in wellustigheyt des bleeschs neder-bellen/ ende dencken alleene op dat verganckelijck is / niet eens achtende op't gene dat hun soude kunnen boort altoos by blijven.

AVGVSTINVS in Psal. 139.

Het eynde van hunnen omme-keer ? wat is hunnen omme-keer? dat sy soudent omme-gaen ende niet stille staen/ dat sy soudent draepen in den keer hunder doolinge / daer dat den wegh is sonder eynde; want die in de lenghde gaet/ moet iebers beginnen/ende iebers eynden/ende die omme-draept en kan niebers eynde nemen. Desen is dan den arbeyt der quade/die ons klaerder wort bewesen in eenen anderen Psalm:De quade wandelen in den omme-keer.

GREGORIÛS lib.7. moral. cap.14.
in cap.6.Iob.

Seer gheboeghelijck wort dan geseyt van die verwoypene: De wegen van hunne gangen sijn krom ende om-loopende; want sy begeren wel in hun booznemen alle dat goet is / maer sy worden wederom ghezocht tot hun oude ghewoonte / ende als verdooft uyt hun eygen selven / dooz eenen om-keer / komen van here tot hun selven / sy begeren wel het goet; maer sy en wijcken nimmermeer van het quaet.

BONAVENTURA in Psal.36.

Ende eenighe vallen uyt den wegh / ghelijck die noyt en hebben geweest van de kercke / sommighe vallen van den wegh / ende zijn dese. Het is beter niet te kennen den wegh der rechtveerdigheydt, dan naer datmen den selven ghekent heeft, achterwaerts te deysen. Sommighe vallen in den wegh / ghelijck men seght: Den rechtveerdigen valt seven mael 'sdaeghs.

ORIGENES hom.4. in Psal.36.

Maer daer is groot verschil van den bal der rechtveerdighe / ende van den bal der onrechtveerdighe. Den rechtveerdigen, seght hy / soo hy ghevallen is, en wort niet seffens nedergevelt. Den onrechtveerdighen / ende die sijn betrouwen niet en heeft ghestelt in Godt / indien hy valt / wort seffens ter neer geroept /

ende

ende hy en staet niet op/ dat is/ indien hy heeft ghesondicht/ en heeft geen leetschap/ ende en kan sijn sonde niet versoenen.

AVGUSTINVS conf. 6. cap. 16.

O draeyende weggen, Wee die onbersaefde siele/ die gehoopt heeft/ waert dat sy/ o Godt/ van u ghegaen hadde/ dat sy wat beters soude gehadt hebben/ sy is gegaen/ sy is gekeert naer den rugge/ naer de sijde/ naer den hupck/ ende het heeft haer alles seer swaer gevallen/ ende ghy allene/ o Godt/ zijt de eenighe rust-plaetse. Ende siet/ ghy zijt by ons/ ende ghy verlost ons van onse ellendighe dolingen/ ende ghy stelt ons in uwen wegh/ ghy troost ons/ ende ghy seght: Loopt ende ick sal 't verdragen, ick sal u lieden geleyden, jae ick selve sal u lieden op-nemen.

AMBROSIVS in Psal. 36.

Deel beter wierden van den Heere bestiert de ganghen der gene aen wie 's nachts was lichtende een colomne des viers/ ende 'sdaegs een colomne der wolcken. Wel aen ghy Christene menschen/ verdient dan door goede wercken/ ende bidt/ hoe dat uwe wegen mogen bestiert worden van den Heere, op dat uwe voeten niet en beruren. Siet oock toe dat ghy de rechtbane hout/ noch dat de omme-keeren de krinckel-wegē u niet en bedriegen; daer om seght hy: Maeckt bereet de weggen des Heeren, maeckt recht sijne voet-paden. Laet

ons recht maken de wegen onser siele/ op dat wy niet en vallen/ ende onse voeten niet uyt en schieten / gelijk sy deden van de huysvrouwe van Loth/ die/ omme-siende/ hare gangen niet en heeft konnen voort-wenden. Dat sy niet uyt en schieten/ gelijc die van Egypten/ wiens ganck de Zee-baren hebben ghebroocken. En sal men niet oprechtelijck konnen seggen van de ghene die 't leet is wel gheleest te hebben/ kunne gangen zijn uyt-gheltort?

AMBROSIVS in Psal. 36.

Ⓞ Die verlaten hebt de rechte wegghen om te komen in de wegghen der duysterheyt! Ⓞ Die verheugen hebt in het quaedt/ ende u-lieden verblijt in boosheyt/ ende wiens wegen quaet zijn/ ende wiens loopen krom ende slom sijn, gelijk hunnen meester is dooz-trocken ende genegen tot wulpscheyt: waerom hebdy begooft te haten den rechten wegh? sonder twijfel den Heere en heeft niet geweest u-liede leytzman.

AVGVSTINVS soliloq cap. 4.

Ⓞ Heere/ die zijt het licht/ die zijt den wegh/ de waerheyt/ ende het leven/ in welke gheen duysternissen/ gene doolingen/ geen ydelheyt/ noch gene doot en kan gewesen. Ⓞ Licht sonder duysterheyt/ wech sonder doolinge/ waerheyt sonder ydelheyt/ leven sonder doot: Heere seght het woort: dat het licht kome, op dat ick het licht aenschouwende / mach schouwen de duysternissen: dat ick den wegh sie/ ende
mach

mach schouwen de doolinge/ dat ick de waer-
 heyt sie/ende mach schouwen de pdelheyt/dat
 ick het leven sie/ende mach schouwen de doot.
 Verlicht, segge ick / verlicht desen blinden, sit-
 tende in duysternissen, ende in de schaduwen
 des doots, ende bestiert sijne voeten in den wech
 der vrede.

N Y S S E N V S orat, 4. in Cant.

Ghedult dat mijne siele sy den schicht in de
 hant van den Almogenden / om gheschoten te
 worden naer dat opperste wit : ick weet dat
 dat selve is onsen Buijdegom / ende dat hy
 insghelijcx is den Schutter. Gedult oock dat
 de selve siele ghelijckelijck sy den schicht/ende
 de Buijt/die hy als eenen schicht gebuijckt/
 ende soo drijbe tot het wit van al het goet dat
 daer boven is te be-erden.

Perfice gressus meos in semitis tuis : ut non moveantur vestigia mea. Psal. 16.

*Volmaect mijne ganghen in uwe paden,
op dat mijne voet-stappen niet en wor-
den beroert. Psal. 16.*

P S A L M 118.

WAer in verbetert den Ionghelinck sij-
nen wegh?

N A Z I A N Z E N V S de vitâ humanâ.

Waut dickmael als ick meyn op d'hoep vast te stane
Wozd ick hoogh opgestiert/ en reycke naer de Mane/
Seet verte van de deughd ghewenn' ick mijne vluggh'/
't Welck my van boven neer doet vallen ober ruggy'.
Met my ist eben eens als die bepooght te loopen
Op 't Zee-sandt dat de bloet komt met 't getye doopen.
Hy sibbert dickmael uye/ en hoe dat hy 't al doet
Gheen vastigheyt en vint/ om stellen sijnen voet.
Ick vall'/ ick stae weer op/ en 't is al moeyt verloozen/
Helaes: het is met my veel arger dan te vooten.
Altoos soo blijb' ick gaen/ 'k en vinde nievers rust
En d'aerde woyt van my seer menichmael ghekust.

P S A L. 24.

Heere, onderrecht my uwe wegen, ende leert
my kennen uwe paden.

P S A L. 85.

Gheleyt my in uwen wegh.

P S A L. 142.

Maeckt my kennelijck den wegh in welcken
ick mach wandelen.

AMBROSIVS de fugâ sæculi c. I.

Want wie kan tusschen soo veel quellingen van dit lichaem/ tusschen so veelderlepe vleyngingen deser Werelt sijnen boetstap by ende ongeschent bewaren? De ooge heeft ghesien/ ende de siele sal haer verstroyen; de oore heeft gehoozt/ ende de oprechte meyninge omgeboghen/ den geur is opgekomen ende heeft belet de gedachtenisse; den mont heeft geproeft/ ende heeft het misdaet voortse gesept; het gevoel heeft geraeckt/ ende heeft het byer ontsteken.

ORIGENES hom. 4. in Psal. 36.

Daeromme so wie den wegh der deughden inne-slaet / moet hem wachten booz veel saecken/ ende de selve ontwijckende / booz-by lopen. Boet oock het selve ghy die daer tot Christum gaet (die de kracht Gods is) bliet de ober-daet/ onkupscheyt/ ober-spel/ bliet die berpe/ valsche getuygenissen/ ende daer-en-boven bliet de gierigheyt/ ende alle begeerlijckheydt van gelt/ ende van alle ander ongerechtigheyt/ bliet de leugen-tale/ ende alle de ydelheyt deser Werelt.

CHRYSOSTIMVS in 3. c. ad Phil.

Maeckt tot uwen boet een goet been/ want sulck een te hebben en komt niet uytter nature/ maer uyt den wille; laet ons dien licht maecken/ op dat het ander ghewichte de rasfigheyt der voeten niet en belemmere. Leere de voeten boozsichtig wesen; want op vele

plaetsen

plaetsen is den bloer siberachtigh/ indien ghy valt ghy hebt veel verlooren/ nochtans indien ghy gevallen hebt/ staet op/ het is geoorloft alsoo te winnen. En wilt u dan niet betrouwen op on-vaste saecken/ ende ghy en sult niet vallen.

GREGORIUS lib.26.c. mor.cap. 10.
in 36.Iob.

Want wy betoonen hier mede met wat eenen iever dat wy branden tot God / ist by al dien dat wy niet allene tot hem en trecken dooz stille ende ghemackelijcke wegen/ maer wel dooz die swaer zijn ende moepelijck. Ter deser oorsaecke seght den Propheet : Die mijn voeten volmaeckt heeft als die van eenen hert. Want als daer eenen hert hem somtijds is stijghende tot op het hooghste der gheberghen/ alsdan al het ghene dat hy steyl siet/ ende ghelijck on-aengheraeckelijck / alsdan al het ghene dat hem te boozen komt/ verwerrent in bramen ende in doozenen / sal hy bertrotsen met eenen lichten sprongh / ende sonder eenigerhande belemmeringhe verboert worden in het alder-opperste. Inghelijcks ist oock met de sielen der uptgelesene ; want bemercken sy iet in dese Wereldt hun teghen te staen/ setten hun daer ober dooz den spronck der aendachtigheydt : Ende ghelijcker-wijs de herten niet eens en passen op alle dit boozgaende/ alsoo ist dat sy hun selven oock verboeren tot hoven die hemelsche geberghen.

AUGUSTINVS in Psal. 38.

Daer is eenen opgangh / ende eenen obergang / die niet en worde gedaen oft met boeten / oft met leeren / oft met bleughelen ; noch tans indien ghy wel ter deghen aensiet den inwendighen mensche / soo gheschiedet met boeten / met leeren / ende met bleughelen ; Want soo verre dit niet en gheschiet dooz boeten / hoe ende op wat maniere spreekt den inwendighen mensche ? Dat my doch niet aen en kome den voet der hoovaerdye. Indien dit ooc niet en ghebeurt met leeren / wat ist van die leere die ghesien was by den Patriarchie Jacob ? Indien dit oock niet en gheschiet dooz bleughelen ; wie is hy die daer seght : VVie sal my vleughelen gheven ghelijck van eener duyve, ende ick sal vliegen ende rusten ? maer in lichamelijcke dinghen / anders zijn de boeten / anders zijn de leeren / anders zijn de bleughelen. De boeten / de leeren / de bleughelen / zijn de inwendighe herts-trecken / ende de goede genegentheden.

BERNARDVS serm. 85. in Cant.

De siele staet verheben dooz de hant van het Goddelijck woort / ghelijck op twee boeten / te weten / op de Godt-burchtigheyt ende epghe kennisse. Sy staet / segghe ick / verheben ; maer dat sy eens acht slaet op die woorden die tot haer worden ghesproocken / dat hy die waent te staen , voor hem sie , dat hy niet en

valle.

valle. Ghelooft ghy dan dat de siele dooz haer
selven soude kunnen recht staen / die upt haer
selven haer niet en heeft kunnen op-heffen?
Daer toe dan (ist by aldien dat sy dooz haer
selven niet en hadde kunnen op-flaen) heeft
den mensche gheroepen van der aerde: Heere
wilt my verstercken in uwe woorden. Hy had-
de bekent sijne broos heyd / als hy daer by
boeghde: Ghestooten zijnde ben ick ghekeert
om te vallen, ende den Heere heeft my teghen-
gehouden, ende aenveert. Du sult ghy vrag-
ghen wie u soude gestooten hebben? 't en is
niet eenen allene. Den Dupbel stoot ons / de
Wereldt steurt ons / ende den mensche treckt
ons. Maer ghy sult vraghen wie is desen
mensche? Een peghelijck sy-selven. En wilt
niet verwonderen / den mensche stoot sy-sel-
ven om verre / ende dat met soodane behen-
digheyt / dat ghy niet en hebt te duchten booz
de handen van uwen vbandt / indien ghy de
uwe ontwayent / ende haer beledt u te ver-
krincken. Owe hant is uwe toelatinghe. So
ist dan datter nu bebonden worden dyp loose
woyftelaers / die bearbeyden om achterwaerts
om te trecken die daer recht staet. Den Dup-
bel gheeft eenen heurt dooz nydigheyt / de
Wereldt dooz den windt van hoobaerdpe /
den mensche dooz het ghewichte van sijn ey-
ghen bedervenisse. Den Dupbel gheeft wel
eenen heurt / maer hy en stoot niet om ver-
re / indien ghy hem wepghert het aenkom-
men. De Wereldt stoot sock (om dat sy

in het quaedt ghesteldt is) sy komt wel alle menschen op / maer en veit maer hare beste vrienden. **W**t allen het welcke genoeg is blijckelijck / hoe dat den munsche is den meesten omme-stooter van sy-selven / die dooz sijns seifs epgen aenstoot / sonder eens anders / kan gheballen / ende dooz eens anders sonder den sijnen en kan niet gheballen. **M**aer die daer is steunende op het woort Godts / ende ghekleet met de kracht van boven / geen ghewelt / ghene loof heyt / geen aenlocksel / en sal den staenden konnen om verre stooten / noch iemant doen wesen onderworpen. **W**ilt ghy zyn uyt de vreesse van dese gheduerighe aenstooten? dat u niet aen en kome den voed der hoovaerdye, noch dat u niet en beroere de hant die tegen u stoot. Sy sijn daer ghefallen die boosheydt sijn bedrijvende. **H**et is daer dat de duybels ende de Engelen zyn afgeworpen. **E**yndelijck / hy en heeft niet ghestaen in de waerheydt, die niet ghesteunt en heeft op het woort / ende mi schien heeft hy daeromme willen sitten / om dat hy niet machrich en was te staen / want hy seyde / Ick sal sitten op het gheberghe des verbonts; ten laetsten **G** d anders oordeelende / en heeft gestaen / noch oock gheseten / maer heeft gheballen / soo dat den Heere seght : Ick hebbe Sathanas ghelijck den blixem sien vallen uyt den Hemel. **S**oo dan die staet / indien hy niet en soeckt te vallen / dat hy sy-selven niet en betrouwe / maer steune vastelijck op het woort. **H**et is noodigh dat ghy wort

wozt teghen ghehouden door die kracht van
die selver handt / die u doet op-staen.

A V G V S T I N V S tract. de Cant. novo c. 7.

Onsen wegh / die den wegh des Hemels is /
soeckt volck om te bewandelen; maer daer
zijn drie soorten van menschen / die op den sel-
ven qualijck zijn dienende / ende geen deught
en doen / te weten / die blijven dzalen / die te
rugghe keeren / ende die den rechten wegh
verlaten om eenen anderen in te slaen. Ha!
dat doch door de hulpe des alder-hooghsten
van dese dyp soorten van quaedt onsen voort-
ganck beschermt worde: Soo wy dan wan-
delen / den eenen wandelt te traghe / den an-
deren te dapper / nochtans wandelen sy alle
beyde; dus zijn dan te verwecken ende aen te
drijven de ghenen die blijven / te roepen die we-
derom keeren / ende die doolen te stellen op
den wegh / de traghe te vermanen / de bli-
tighe naer te volgen. Die ghenen voort-
ganck en doet in de deught / is op den wegh
blijven haperen / die afwijekende is van een
goet booznemen / is achterwaerts ghekeert /
ende die verlaet zijn gheloobe / is ghedwaelt
van de rechte bane. Laet ons dan met die
traghe ende haestighe ganghers altijd voort-
gaen / ende soo blijven ten minsten op den
rechten wegh. Wie is hy die ghenen voort-
gangh en doet? Die sy selven laet boozen staen
dat hy wijs is / ende seght / het is my genoegh

dat

Dat ick ben/ dien ick ben / ende die gheen acht en neemt op hem die daer seght : Verghetende gheheel den wegh die achter my is, ende die ick alrede voldaan hebbe, soo en slae ick allanelick maer acht op dien my noch te doen staet, nochtans mijnen wegh altydt voorderende met arbeyt ende stantvastigheyt, vervolghen den seggen van de kracht Gods, in Christo I E S V, onsen Salighmaecker. Hy heeft hem ghenoeint den loopenden / hy heeft hem ghenoeint den naerbolghenden / ende waerachtelick hy is niet achter-bleven / noch hy en heeft niet omme ghesien : verre moetet dan zyn dat hy soude gedooft hebben; want den wegh heeft hy ons ghewesen/ die hy selver was inne-gegaen.

P A V L I N. Epist. ad Cælant. in fine inter ep. Hieron. tom. I.

Salich zyn sy die hun selven niet en stree- len om hun boorzheleden gherechtigheyt/ maer volghende het segghen van den Apostel / in hun epgen selven daghelicks zyn vernieuwende de dencht. De gherechtigheyt des rechtveerdighen en sal hem niet baten in sijne gherechtigheyt/ van den dagh af/ dat hy heeft ghelaten te zyn rechtveerdigh. Soo dat den goeden selve noyt en moet ghe- rust zyn / soo langhe als hy verkeert in den strijdt/ ende het ghewoel van dit leven/ dat eenen wegh is om de gherechtigheyt niet alene te beginnen / maer wel ende behoorelijck

te voleynen / sonder dat de oeffeninge uwer
 boozgaender daghen u gheb; eenich boozdeel
 om uwen loop in te houden / ende u vastelijck
 betrouwende op uwe boozgheden gherech-
 tighedt / dat ghy u niet en toont onachtsa-
 mer.

AVGVSTINVS serm. 15. de verb.
 Apost.

Wilt ghy dan geraccken tot het ghene ghy
 noch niet en zijt / laet u mis-haghen u eyghen
 selven; want indien ghy u selven behaeght
 hebt / soo zijt ghy in u eyghen selven blijven
 wonen: Maer ist by aldien dat ghy seght/
 het is my ghenoech / soo zijt ghy verlozen.
 Neen/neen/zijt altoos besich/wandelt altoos/
 boozdert altoos/ noch en wilt niet blijven op
 den wegh/en wilt niet te rugghe keeren/ noch
 uwen wegh oock falen. Hy blijft die niet en
 boozdert / hy keert achterwaert die tot ander
 dinghen komt daer hy was af-gheweken/ hy
 gaet van den wegh / die wijckt van sijn ghe-
 loobe. Veel beter ende rechter gaet eenen
 kreupelen in sijnen wegh dan eenen looper
 die den wegh is falende.

AVGVSTINVS lib. 4. de symb. ad
 Catech.

Elias heeft gheseyt tot den Volcke. Waer
 om gaet ghy-lieden manck over beyde de zij-
 den? Sclooft ghy-lieden in Godt/ soo volght
 hem / ghelooft ghy-lieden in de Werelt/ soo

bolght haer / indien God woijt verkosen / dat men hem naer sijn begheerte dan diene; maer woijt de Werelt verkosen / waer toe woijt het gebedynst herte aen Godt geleent? O liefhebber Christi / wat hebt ghy te doene met de pachten des dupvels? O onsupbere vergaenckelijcke Werelt / ghy wilt / dat men aen u houdé / wat sout ghy doen dat ghy mocht blijen? wie en sout ghy soo soet-lacchende niet bedrieghen / als ghy ons nu zyt boedende met alle bitterhepde / ende verbittert zijnde / ons de selve vooz leckernpen noch doet ontfangen?

H A B A C. 3.

Godt den Heere is mijne sterckte, ende hy sal stellen mijne voeten, ghelijck de voeten van de Herten.

AUGUSTINVS in soliloq. cap. 25.

Enighen tijdt hadde ick gehoopt in mijne deughden / die nochtans ghene deughden en waren / ende ick hebbe oock van ghelijcken willen loopen / ende ick ben gevallen daer ick my betrouwde alder-best te staen / ende ick ben meer achterwaert ghebzen / dan voozwaerts / ende dat ick meynde te achterhalen is my incesl ontweken.

P S A L M I I S.

Ick hebbe mijne weggen dan overslaghen,
ende

ende mijne voeten ghekeert in uwe ghetuygenissen.

AUGUSTINVS ser. 15. de verbis
Domini.

Ick volghe noch / ick voordere noch / ick
wandele noch / ick ben noch op den wegg / ick
recke wy noch upt / ende noch en ben ick niet
toe-ghekomen.

*Confige iuuore tuo carnes meas, à iudiciis enim
tuis timui, Pſal. 118.*

*Doorsteect mijn vleesch met uwer vrees:
want van uwe oordeelen hebbe ick ge-
vreesst. Psal. 118.*

BASILIVS Hom. in Psal. 33.

TEN is by aldien dat de vreesse van wel te
schicken ons leven worpe de eerste begin-
sels / het sal onmoghelijk zijn de heylighepdt
behoorelijk te onderhouden. Doorsteect,
seght den Prophete / met uwer vreesse mijn
vleesch; want ghelijckerwijs die de lidmaten
des lichaems met naghelen hebben doorste-
ken / behouden die selve onverroerelijck tot
allen wercke: alsoo de ghene / wiens siele de
vreesse des Heeren verbanghen heeft / schouwen
dadelijck alle onbequame ghelegenthepdt der
sonde; oversulckis dat den Godtverfenden ge-
ne macht en ontbreect om te aenbeerden de
deught / principelijck als hy door de vreesse
van alle eerloose ende vyle daden wort belet
ende wederom gheroepen.

CHRYSOSTIMVS hom. 35. in Ioan.

Want ghelijck den eycke-boom hoe hy die-
per staet ghewortelt / door geenderhande wint
en wort omberre ghebupscht / soo en sal genen
wint der bekoozighen / de siele doorsteecken

sijnde door de vreesse Godts, lichtelijck oock
konnē uyt-roepen.

AMBROSIVS in Psal. IIS.

De siele heeft haer vleesch / ghelijckerwijs
dat doet het lichaem. Het vleesch van de siele
zijn vleeschelijcke ghedachten. Dat dan die
vreesse des Heeren, ende van sijne oordeelen die
vleesch door-steecke, ende vast naghele aen sij-
ne gheboden.

BASILIVS hom. in Psal. 33.

Door aldusdane vreesse gheleert ende onder-
wesen zijnde / sult ghy dan uwe siele vreydes-
len als met eenen room / ende die verhoeden
door alle quade wellusten / tot welcke sy sou-
de zijn ghenegen.

BERNARDVS serm. 29. in Cant.

Den Geylighen Propheet begheert wijsse-
lijck ende salighlijck gheschooten ende bes-
ochten te wesen / als hy seght in sijn gebedt:
Doorsteeckt met uwe vreesse mijn vleesch. De
vreesse is daer den alder-besten pyl / die door-
schiect de pzikelen des vleeschs / op dat den
geest soude zijn behouden.

BERNARDVS lib. de interiore domo
cap. 36.

Laet ons dan gheduerigh blijven in de
vreesse des oordeels / dat den schroom van
dat eeuwigh vier ons doe verschadden ende
heben / laet ons bedencken de Ricken des
doodts / de pijn der hellen / de knaghenden
woym / het stinckende sulpher / die helsche
blamme / ende alle het quaedt dat daer is te
binden.

BERNARDVS serm. 54. in Cant.

Want in der waerheyde / ick hebbe geleert
hoe datter niet beter en is om te verdienen /
om te behouden / om wederom te verkrif-
ghen de ghenade des Heeren / dan in soo ver-
te ghy ten allen tijden bevonden wort niet te
seer willen vernustigh zijn / maer te vree-
sen. Saligh zijt ghy indien ghy u herte ver-
vuldt met dyve-derhande vreesse: Eerst dat
ghy vreesst voor die ghenade by u ontfan-
ghen / ende noch meer voor die ghy hebt ver-
looren / ende alder-meest voor die ghy hebt
wederom verkreghen.

AVGVSTINVS in Psal 52.

Maer seer veele hebben gheschudt door
vreesse, daer ghene vreesse en was. Is't
niet eene vreesse als pemandt verliest sijnen

rijckdom? daer en is gheen breefe / ende daer
 wort ghebreeft / maer die verliest de wijsheyt /
 daer is boozseckerlijck breefe / ende daer en
 wort niet ghebreeft! **O** dwaes heyd! **O** faulte
 van verstant! laet ons segghen / daer en is ge-
 nen Godt. **D**e breefe van dese aerde te verlie-
 sen doet u dit segghen / ende die selve breefe
 heeft u doen verliesen den hemel / sonder u
 van d'aerde eenichsins te verskeren.

CHRYSOSTIMVS hom. 20. in Gen.

Maer de sonde is van sulcken aerdt / dat
 eer sy volbracht wordt het herte bedrieght
 ende verdupstert; Ende volbracht zijnde /
 dan ist dat sy gheheel hare lelyckheyt ons
 is stellende voor ooghen / soo dat alsdan die
 korte ende vuple ghenuchte ons in het herte
 saeyt eene gheduerighe droefheyt / ende sy
 beneemt het betrouwen der conscientie / ober-
 gietende die selve met een verstropinge. **D**en
 vermhertighen Godt heeft begeert dusdanen
 betichter ons ontrent te wesen / op dat wy
 nimmermeer en souden allene ghelaten wor-
 den / maer dat den selven sonder ophouden
 soude roepen / ende bereyffchen de straffe oer
 sijne misdaden. Als oft schoone den onkup-
 schaert / oft den **O**ver-speelder sijn quaet leven
 wilde vergeten / soo en soude hy hem soo niet
 kunnen versterken / oft hy en wort vervolgh
 van dien scherpen betichter / oft hy en breeft
 het bemocden / oft hy en beeft voor de schadu-

wen / ende booz de ghene die dat weten ende niet en weten / sijn siele wort gheslaghen tusschen de baren van verscheyden ghedachten / ende sy drijft in een gheduerigh tempeest. Daer-en-boven den slaep en is hem niet aengenaem / maer vol van schroom / ende spoeckerpe: noch oock de spijsse en is hem niet smakelijck. Indien hy is in geselschap / de ghenuchelijcke t'samen-spraecken en mogen hem niet vermaecken / noch eenichsins verlossen upt de perijckelen sijner benautheydt: maer naer dat hy sijne boosheyt volbracht heeft / wandelt als oft hy den Beul by hem hadde / die hem pijnicht / die hem geesselt / ende in stille doet verdzaghen alle de onverdzagelijcke pijnen / als wesende in sy-selven den misdadighen / den rechter / den betichter / ende den beul te samen.

IOE 15.

Het gheluyt der verschricktheydt is altoos in sijne ooren: ende soo daer vrede is bemoedet altijd eenighe listen.

CHRISOSTOMVS conc. I. de Lazaro
in cap. 16. Lucae.

Verthoont my de conscientie van den Goddeloosen / ende ghy sult daer binnen sien een swaer gherichte van sonden / een gheduerigh achter-bencken / een on-weder
van

van beroerten / ende u sal duncken dat den
 gheest / ende het verstant van dien onghel-
 lichtiggen / gheklommen op den Rechter-
 stoel sijnner consciencie / aldaer is sittende
 ghelijckerwijs een Rechter / die sonder ghe-
 nade is strykkende sijn bonnisse ; oversulcks
 dat de ghedachten van den misdadighen hem
 dienen booz Scherp-rechters / om soo sijn
 strange bonnissen te volbrengen. Ondertussche
 so wort hy gepijnigt en gehangen in de polse/
 daer dede sijne syden door de naghels sijnner
 consciencie worden opgeschraabt / daer door
 hy roept ende huylt om sijn bedreben boos-
 hepdt : Maer niemant en verstaet hem / nie-
 mandt en hoort hem dan Godt allene / die
 siet sijne pijn / ende sijne betuyghenisse van
 leetschap. Want oft schoon die gheballen
 soude sijn in overspel met allen ware mach-
 tich ende rijck / ende niemant en is die hem
 beschuldighen / oft daerom in recht is roepen-
 de ; daerom en laet hy hem selven niet te
 beschuldighen ende te veroordeelen. De
 ghenuchte is verganckelijck / ende de pijn
 daer uyt volghende is eeuwig. Daer-en-
 boven de verbaerthepdt / de benauwthepdt /
 ende het quaedt vermoeden / binden hem
 alomne / hy is beanght ten alle plecken /
 de hoeckskens van sijn slaep-kamer en
 zijn hem niet tot verseckerthepdt: Iae sijn
 selfs schaduw sal hem doen deysen achter-
 waerts / sijn dienaren jaghen hem in ach-
 terdencken / noch en vertrouwt de ghene die
 sijne

sijne treken zijn kennelijck / ende niet kenne-
 lijck. Hy ducht allen ooghenblick te komen
 in 't ghesichte van die Vrouwe die hy bedor-
 ven heeft / oft sy misschien (bebanghen met
 leetwesen) met den potngaert in de hant hare
 eere van hem wederom eyschte / ende hem
 woude verkorten sijn leven; Hy wacht oock
 verrascht te worden van den man die hy soo
 veel spijts ende onghelijcks ghedaen heeft;
 Hy gaet / hy staet / hy wandelt / altoos neben
 hem hebbende dien verbitterden betichter /
 sijn eyghen conscientie / als wesende veroor-
 deelt door sijn selfs eyghen oordeel / sonder te
 berwerben oft ghenade oft uytstel / jae sel-
 ver niet eenen ooghenblick om te moghen
 verscheypen sijnen aessem. Want in sijn bed-
 de / aen sijne Taeffel / op de strate / in sijn
 huys / in sijne droomen / siet hy die afsgrije-
 lijcke ende schrickelijcke Seelden / ende
 spoockerpen die sijne boosheydt hem vooren
 wendt. Hy leeft in der waarheydt het leven
 van eenen Cain / suchtende ende bevende
 op der Aerden / ende beklaghende sijne el-
 sende. Altijdt draeght hy by hem een
 byer dat hem inwendigh ende in droever
 stilte is door-blaeckende. Alle dit selve moet
 oock worden verstaen van de ghene die daer
 ontrecken het goet van hunnen eben-nae-
 sten / ende die hun gheneeren met bidze-
 gherpe / leughen - tale : Inghelijcks de
 doncklaerts / ende alle andere die een boos
 leven zijn leydende. Want het bonnisse dat

de conscientie selver is gebende / is soo stran-
ghe / dat met gene giften en kan worden om-
gheftelt.

C H R Y S O S T I M V S conc. 4. de Lazaro.

De Wereltlycke Rechters worden somtijts
dooz geldt wel omgheftelt ende verwillight /
ende somtijds eene breefe doet hun sien dooz
de vingheren / ten lesten soo zijnder noch veel
andere saecken die hun gherechtigh bonnisse
krom maccken : Maer den rechterstoel van
onse c onscientie en sal dooz niemant wijcken /
het recht is recht / weer ghy dreyght / weer ghy
bidt / weer ghy smeect / ende al doet dat ghy
kont / soo sal hy teghens de sondige gedach-
ten strijcken een recht bonnisse / jae soo / hoe
dat die ghene die sonde ghedaen hebbende /
hem selven veroordeelt / al ist dat niemant hem
en beschuldicht.

C H R Y S O S T I M V S hom. 17.
in Genes.

Als dien recht-sinnighen Rechter de Con-
scientie / teghens den mensche op-stact / soo
roept hy met klaerder stemme / ende sy ver-
toont / sy beschuldicht / ende sy stelt als vooz
ons ooghen de menichfuldigheyt der sonden.

A V G U S T I N V S medit. cap. 34.

Soo dan / o Heere / Doorsteect met uwer

vreesse mijn vleesch: dat mijn herte verblijde
op dattet vreesse uwen name. Och oft die son-
darige siele aldus vreesse/ ghelyckerwijs dien
Hepligen/ als hy seide: Ick hebbe Godt al-
toos ghevreesst, ghelyck ick soude vreesse een-
nen overvloedt van water, ende schuymende
baren die my mochten inne-slicken.

Averte oculos meos ne videant vanitatem.
Psal. 118.

Keert myne ooghen op dat sy gheen ydel-
heyt en aenschouwen, Pſal. 118.

AVGVSTINVS ſoliloq. cap. 4.

WEc die verblinde ooghen de welcke u
niet en aenschouwen / ô ſonne verlich-
tende den Hemel ende die aerde! Wee
de ghene die ſijn ſchemel-oogende / ende u niet
en kunnen aenſien ! Wee die af-keerende oog-
ghen / op dat sy niet en ſouden aenschouwen
de waerachtighejdt ! Wee die oogen de wel-
cke hun niet af en keeren op dat sy-lieden de
pdelheyt niet en beſichtigen !

AVGVSTINVS Pſal. 118.

Terwijlten wy op deſer aerde ſijn lebende /
kunnen wy ooghen hebben om daer mede de
pdelhejdt niet t'aenschouwen. Want alle
ſchepſel is de ydelheydt onderworpen. Iſt
niet ter deſer ooſſaecke dat den Wiſſen-man
bidt / dat ſijn leben niet en zy onder de ſonne /
alwaer alle ſaecken zyn pdelhejdt.

AMBROSIVS in Pſal. 118.

Iy die daer wandelt in den wegh des Hee-
ren / en ſiet nimmermeer de pdelheden des
Werelts / den rechten ende den volmaeckten
wegh is Chriſtus / die dan in Chriſto is / hoe
ſoude hy kunnen loopen naer die pdelheden /

nademael dat Christus in sijn bleesch alle de ydelheyt des Werelts ghekrupst heeft. Laet ons dan van ydelheden keeren ons ghesichte, op dat het herte niet en begeere het gene die ooge soude gesien hebben: ghy aensiet gupche- laers ende klucht-speelders. Het is ydelheyt. Ghy siet eenighe die met elckander woyste- len. Het is ydelheyt. Ghy siet peerden die na den rinck loopen. Het is ydelheyt. Christus I E S V S is recht voor ons ooghen / voor de welke hy den prijs is ophanghende / die daer te winnen staet ; tot desen prijs wilt slieren uwe ooghen / die selve keerende van alle We- reltsche prachten ende ydele vertooninghen. Slaet die dan wel gade / op dat ghy de selve tot iet beters meught ghebruycken. Verheft die naer den Hemel / ende wilt by nachte aen- schouwen dat kostelijcke cieraet der sterren / die schoone ronde der volle mane / ende by da- ghe die klaren glans der sonnen. Aensiet de Zee / besiet de Aerde / op dat elck schepsel door Goddelijcke daet voort-ghebracht / met een ghenoeghen alle beyde uwe ooghen wille ver- saden! wat beballigheyt van verscheyden ge- daenten en sult ghy vinden in de aerische ge- dierten? Wat schoonheyt en sult ghy niet be- seffen in de menschen? Wat fraepheyt en sult ghy niet ontmoeten in de ghebogelten? Wilt dit allegader aenschouwen / ende ghy en sult geen quaet sien ; wilt dit allegader aenschou- wen / ende de doot en sal nimmermeer ko- men door de vensters van uwer ooghen. Ist

by aldien dat ghy aenschouwt eenighe Vrouwe tot oneerelycke begheerte/ de doot is dooz de vensters inghekomen. Ist by aldien dat ghy ghesien hebt het erf-deel eener weese/ oft het hups eener weduwe/ ende dat ghy dit hun begeert af handigh te maecten/ 't is seecker dat uwe vensters geopent staen booz die doot. Ist by aldien dat ghy uwe oogē hebt gewoopen op de Iuwelen/ 't sy gout/ oft silber/ van uwen eben-naesten met pber van die te berkrighen/ oft dooz erghe-list/ oft dooz geweld/ de doot is u by-gekomen. Wanneer ghy sult sien de schoonheyt van eens anders Vrouwe/ sluyt dan dese vensters/ op dat de doot lanckst daer niet inne en gheraecke/ noch plaetse en neme in uwe siele. De bekommernissen van dese Werelt en zijn maer ydelheyt. Den mensche verloopt hem in ydelhepdt/ die hem selben laet boozen staen dat allen Wereltschen boozspoot hem is toe-bloepende/ daer hy inder waerhepdt ghelijck een schaduwe maer is wemelende. VVilt dan uwe ooghen af-keeren, op dat sy de ydelheydt niet en aenschouwen. Maer het en is niet ghenoegh dat ghy u selben af-keert: want somtijds sout ghy wel willen ende niet kunnen. Indien u den Duyvel te boozen stelt eenighe vertoon-spelen van ydelhepdt/ indien hy u boozwendet eenighe prikelen van onkupschepdt/ bidt Godt/ dat hy selve believe af te keeren uwe ooghen/ ende u verhoeden booz alle quact.

AVGVSTINVS lib. 10. confess. cap. 34

De ooghen verhaughen hun in schoone ghesdachten / ende levende koleuren ; dat dit aenschouwen mijne ziele niet en bevanghe / maer dat Godt die beliede vast te houden / hy is 't sonder twijffel die alle dinghen loffelyck ende volkomelyck gheschapen heeft / hy is alleene mijn eenich goet. Ick weder-stae de verleydingen in myner ooghen / op dat mijne boeten niet en worden belemmert / wesende met die selve ghestelt in uwen rechten wegh / ende ick aenschouwe u met onzichtbare ooghen / op dat ghy mijne boeten soue trecken uyt die stricken de welke hun waren booz-gelept. Somtijds is 't dat ghy die uyt-treckt (want sy worden doek somtijts vastelyck ghestriekt.) Wat ontalligher saecken hebben opt de menschen hun selven tot verleydinghe der ooghen aen-gedient / 't sy in konsten / in fraepe werken / in gaen ende staen / 't sy in kostelyckheden / in beelven / in schilderpen / in bronse in plaester / ende andere dierghelycke / niet alleenlyck in seker ghetal / maer dat meer is / in overbloedicheyt / daer af men hem selven is dienende / sonder middel-mate oft noot / verkeerende ende veranderende het eynde ende de eyghen bediedenisse van alle dinghen : Aenmerckt dan de heden-daechsche afgoderpe / de menschen loopen uyt hun eyghen selven / om te volghen hun eyghen wercken / ende middel-tijt verlaten hun eyghen ziele / ende den

genen

genen van wie sy zyn geschapen; sy soecken te ver-ceren het ghene sy maecten / om uyt te roepen die hun gemaect heeft. Maer ick / & mijnen Godt / die zijt alle mijne hope / singe u hier eenen lof-sangh / ende offer den selven aen mijnen Saligh-maecker / om dies-wille dat alle schoonicheyt deser werelt de zielen in-gestort / ende door meesterlijcke handen gegroeft zyn / voort-komende van die alder-opperste schoonheyt / die alle de zielen is gaende te boben / na de welcke mijne ziele dagh ende nacht is versuchtende. Ter-wijlen ick dan nu ben spreekende dese woorden / soo en laten mijn voeten niet beklickt te worden in dese stricken der schoonicheyt : maer ghy & mijn Godt weet die terstont wederom uyt te trecken / ghy selve zijt diese uyt-treect / om dies-wille dat uwe barmherticheydt is vooz mijn ooghen: Want ick ben ellendelijck ghevanghen / ende ghenadelijck ghy my verlost ; ja somtijts soo dat ick 't niet en gheboele / om dat ick sonder gheboelen was vallende ; somtijts met pijn / om dat ick langhen tijdt in de stricken hadde ghehapert.

BASILIVS hom. II. in Hexameron.

Ghy zijt gheschapen om Godt te sien / niet om u leven hier te sleppe lanckst der aerden / oft ghelijcker-wijs de beesten te bzoetelen in onkupsche lusten / den reghel van ons leven moet wesen de instellinghe van een leven dat Hemels is / ende ten opsiene van dese weldae

seght den wijzen Salomon: Den wijzen draegt sijne ooghen in sijn hoofd. **Wie zijn de gene die hun ooghen hebben op een ander plaetse? naer de letter te verstaen/ niemand niet: maer naer den gheest/ desen draeght sijn ooghen in het hoofd/ als in die plaetse/ om van daer te besichtigen die wonders van hier boven; want die sijn oogh-merck niet en treft naer den Hemel maer allenelijck naer de aerde/ treckt sijn ooghen upt het hoofd/ ende slaet die selve nederwaerts ter aerden.**

BERNARDVS serm. 25. in Cant.

Het is een verkeerde ende eene lelijcke sake/ hoe dat een vader van slijk/ ende een lichaem van aerde de ooghen kan om hooghe heffen/ om volkomelijck t'aenschouwen den Hemel/ ende die selve vermaerken in het sien van die schoone Hemelsche lichten/ ende dat daer-entusschen de siele die van den Hemel heeft haeren oorspronck/ haer ghesichte is wendende vast naer de aerde/ ende die selve die behoorde de trotsen in 't gont ende in 't schaer-laecken/ ghelijckerwijs een sogh blijft ligghen in den dreck/ ende in de vuyghheyt. **O siele wilt u dan schamen/ dat ghy uwe Hemelsche gelijckenisse verwisselt hebt in de gelijckenisse van een onnutte beeste; wilt/ segge ick/ u schamen/ dat ghy/ die van de Hemelen draeght uwe afkomste/ soo schandelijck moet droeten in slijk ende in vuyghheyt.**

AMBROSIVS in Psal. 39.

Hy die 't al heeft gheschapen is beter dan alle sijn gheschepsel/ schoonder dan alle schoonigheyt/ stercker dan alle sterckheyt/ ende sijne groot-dadighepdt verheft haer boven al. Wat dat ghy begeert sult ghy van hem ontfangen/ ende in hem besitten. Leert beninnen een Schepper in sijn schepsel/ den Werckman in sijn werck / noch en staet niet verstelt om dat hy dat gheschapen heeft om oock te blycken/ ende dat ghy hem verliest van wien ghy zyt gheschapen: Soo dan/ Salich is den man wiens hope is den name des Heeren, ende niet en heeft ghesien naer de ydelheden ende leugenachtige verwaentheden. Misschien sal hy ons segghen/ die dooz dese woorden geraeckt zyn/ de/hem sal willen verbeteren/ ende alrede den engen padt heeft begonuen in te slaen/ indien ick anders hier niet gewaer en worde / soo en sal ick niet machtich zyn te blyben wandelen. O broeders wat sullen wy dan maken? sullen wy u wederom senden sonder iet bymits te sien? Ende wat sullen wy den Christen mensche te sien gheben? O Heere mijnen God ghy hebt selver ghemaect een groot getal van uwe wonders, den mensche bemerckt de wonders van menschen/ ende alsu bemerct hy de uwe. Den Heere heeft veelderhande wonders uytgestelt, dat den mensche dan de selve besichtighe. Ghy acht ende ghy pryst eenen koetsier / bestierende sijne vier peerden/ terwilen sy bym-

stelijck

stelijck zijn springhende / sonder nochtans in
 het minste hem selven te hinderen / oft van
 boven neer te woypen. Maer seght my eens
 en heeft Godt niet meer wonders hier uytge-
 recht? Ha dat den mensche bestiere zijn wulps-
 heyt; zijne traegheyt / zijne ongherechtheyt /
 sijne verwaentheyt; dat hy dit al bestiere / en-
 de hem selven onderwoypt / ende als met eenen
 toom vast toebeydele. Siet daer eenen kooz-
 den dansser / (die / ter-wijlen hy is hanghende
 aen sijne koozde) t'wen Gheest is oock ver-
 hangende / ende daer en tusschen besiet eens
 dien grooten racester van Hemel ende van aer-
 de / die u oock te siene geeft de vertooninghen
 van meerder konste / den koozden-dansser die
 ghy daer ghesien hebt / heeft sijn leven langh
 met grooten arbeyt hem geoeffent ontrent die
 koozde: en den anderen en heeft hy niet doen
 wandelen op het water die 't selve noyt ghe-
 leert en hadden? Went u gesichte van die ge-
 nuchte die u de koozden-dansser is ghebende /
 ende slaet dat eens op Petrum, dien ghy niet
 en sult sien danssen op een koozde / maer wel
 sien treden op de baren van eener zee. Wan-
 belt dan oock op dit water / niet op het selve
 daer Sinte Peter heeft op ghewandelt /
 ('twelc pet was bediedende) maer op andere
 water; want dese werelt is een zee / wandelt
 hier ende wilt die betreden. Ghy wilt wesen
 den aenschouwer / zijt ghy selve het aenschou-
 spel. Dese zijn de wonders van Godt Almach-
 tich / dese zijn sijn ghedachten / by de welke

hier niet en is te verghelijcken / dit zijn de wonders / bequaem om alle andere te verlegghen / ende so beter ende meerder te soecken / ende die hebbende gebonden / daer in te scheypen een vol-komen ende waerachtelijck ghenoeghen.

C L E M. lib. 3. in Pædag. cap. 11.

Doorts men moet zijn ooghen gade slaen; want het is ergher met die te vallen / als met de boeten: Indien u ooghe u schandael aendoet, snijt die uyt, ende worpse van u. Te lodderoogen / ende hier en daer die soetelijck te wopen / en is niet anders dan met de selve te boeleeren. Want de eerste domme lusten daer uyt springende maken ghelijck een booz-spel / om also den slach aen te gaen de ooghen bederben hun al eer dat eenich anders lit des lichaems wozt bedorben.

A M B R O S I V S de fugâ seculi. c. 1.

Seer wel heeft Dabid die selver gheproeft hadde de perijckelen van sijns selfs ghesichte / desen gracht booz gheluckich / wiens betrouwen nieuwers el en is dan in den naem Gods want desen en siet niet naer de ydel-heden, ende leugenachtige verwaent-heden, van welcke hy wederom gekomen zijnde / tot sp-selven seght: Keert mijne ooghen op dat sy niet en aenschouwen de ydelheydt. De peerden te sien loopen oft den riuick slaen is ydelheydt want het en helpt ons niet / noch het en kan ons niet helpen ter salicheyt / tooneelen / geychel-spielen /

Dan

banfferpen/ mommerpen/ ende dusdane ver-
tooninghen zijn ydelheydt. Ten Wijfen-man
seght: Alle dat in dese V Vereldt is, is naeckte
ydelheydt.

D. BERNARDVS de modo bene vivendi.

Och hoe menich mensche weet ick bedro-
ghen dooz het ghesichte / ende gheballen dooz
het selve in de stricken des Druvels! Dina
Jacobs dochter was uptgegaen om te besich-
tighen de Vrouwen van het Landt / sy wiert
bemint ende ontschaecht van Sichein, die
schandelijck heeft benomē haren maeghdom/
ende alsoo die arme dochter/ om dat sy in het
blesch ghesien heeft dat sy niet en behoorde
te sien/ heeft hare cere ende haren maeghdom
verlozen. David oock eens staende in de gal-
derpe van sijn hof/ sagh eene Vrouwe/ ende
om hare liefde is gevallen in overspel ende
doetslagh/ ende aldus bedrogen dooz sijn selfs
gesichte/ is bevonden een schuldenaer tegens
de wetten van den Heere. Samson den kloek-
sten heldt van sijnen tijde is gekomen in het
Landt der Philistijnen / ende heeft aldaer ge-
sien eene Vrouwe/ die hy beminnde/ is gaer
slapen in haren schoot.

P A V L I N. Epist. 4. ad Sever.

Och oft hy hadde geweest so boosfichtich in
hem te wachten van dese Vrouwe / als hy
sterck hadde geweest om te vernielen eenen
leutu.

BERNARDVS de medio bene vivendi
ferm. 23.

Sp heeft hem sijn hant af-geschooren/ ende hem gelebert in de handen van sijne vranden/ die hem terstont hebben uptgesteken sijne ooghen. Daerom vermane ick u dat ghy met uwe ooghen sout willen maken een verbondt, upt bryese / dat ghy niet onberhoets en siet het ghene ghy niet en behoordet te sien.

CLEM. lib. 3. paedag. cap. II.

Men behoorde hem aldermeest te verhoeden booz het ghesichte der vrouwen, want sy konnen doen sondigen? niet allene met die te ghenaecken? maer met die t'aenschoutwen. Daerom die den rechten wegh soecken in te gaen/ ende hier te leyden een goet leben / en konnen die niet ghenoech gheblieden. Dat dan uwe ooghen recht voor hun sien. Want al ist by al dien dat kan geschieden dat hy die eene vrouwe aensiet hem kloeckelijck draghe / daer-entusschen nochtans moet hem wachten dat hy niet en valle; want het kan geschieden dat hy die selve aensiet/ kan gheallen? maer het en kan niet geschieden dat hy die niet gesien en heeft? sal iet begeeren van dat hy niet en is kennende.

Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis, ut non confundar, Pſal 118.

*Dat mijn herte onbevleekt ghedye in uwe
rechtveerdichmaeckinghen, op dat ick
niet en worde verstroyt, Pſal. 118.*

BERNARDVS ſerm 25. in Cant.

Alle den yber/ ende de ſorghe der heyli-
gen/ die verfoepden het ciraect/ ende de
uytwendighe overbloedigheyt van den
uytwendighen menſche (die waeraehtelijck
wordt bedorben) was altydt met alle blytig-
heyt hen beſich te houden met te verciere-
den inwendigen menſche/ die naer het beeldt
Gods geſchapyen is/ en die van dagh tot dagh
wozt vernieut ende ſchoonder gemaeckt.

AMBROSIVS libr. de virg.

Dese is boorzeecker de ſchoonigheyt/ de
welcke niet en ontbreect/ ende is allene
weerdigh te hooren dese woorden Gods; Ghy
zijt geheel ſchoone mijn lieve gebuerne, ende
in u en is niet dat kan weſen begrepen.

CLEM. lib. 3. pædag, cap. 2.

Want de alderſchoonſte ende de volmaeck-
ſte ſchoonigheyt is de ſchoonheyt van de
ſiele/ ende ten is gheen reden dat die geſcha-
pyen zynde naer het beeldt ende ghelijckeniſſe
Gods (als verachtende het oprecht eerſte
boorz-bewoyp) ſoude daer toe brengen eenich
uytwendich verciersel/ ſtellende de brooſe en-

de onnutte konste der menschen vooz de konste van Godt Almachtigh.

Ibidem.

So en ist dan niet behoorelyck dat de uytwendighe ghedaente van den mensche moet worden verciert / maer wel de siele ende het inwendich moet blincken in het kleet van eerbaerheyt ende deught.

Ibidem.

De slechte Jongvrouwen die soo veel noots ende moeyte doen om haer-liede op te roopen / en weten niet hoe sy verliezen hun ingebooren schoonigheyt / terwijlen sy eene afgheleende meynen te beroveren. Den komediant Antiphanes houdt met dusdane synen vel in sijne Malthæa, Siet, seght hy / sy komt, sy gaet voorby, neen, soo niet, maer sy komt naerder, sy komt, sy is daer, sy strijckt haer, sy streelt haer, sy besight poeyerkens, Spaensche Zeepe om haer te snyveren, sy kent haer, sy vlecht haer, sy wascht haer, sy spiegelt haer, sy tooyt haer, ende sy salft haer, sy vrijft hare tanden, sy bestrijckt hare lippen, sy is bebalsemt als een doot lichaem, ghelijck sy in der waerheydt is, ende terwijlen men haer paleert, optooyt ende beschildert, indien dan daer het minste ghebreekt, het gater al verlooren, ja het is 'genoeg om haer te doen beswijcken. Dese poppen' en sijn niet eens maer wel drymael weerdich dat sy worden uytgeroeyt, die daer besigen den dreck der Co-

codril-

codrilen, ende die hun bestrijcken met het schuym van Eechdislen, ende die hunne windbrauwen bestrijcken met swartsel ende met ceruse.

Eenen anderen Comedi-schrijver/ genoemd Alexis is dese oock berispende op sulcke maniere: **Hoozt syne woorden:** Daer is ievers eene die te kleyn ende te kort sal wesen, men naeyt in hare schoenen stelligien van vloot-hout, daer is eene die te groot ende lanck sal schijnen, men sal die doen treden op enckele ende dunne schoentjens, ende soo sy het hoofd laet hanghen op de schouders, het schijnt dat de ongeschickte lenghde sal worden wat ingetrocken. Heefter eene de heupe te seer inghevallen, men sal met een gorreel die onderfetten. Heefter eene enen sachten ende op-stijgenden schoot, gheijkerwijs dat doen die Comediantische Voester-wijs, men sal daer noch iet by voegende, den selven meer pooghen te doen rijzen, indien hy effen ende plat is, men doet die met eenen spriet oft walvisch-grate voorder uyt komen. Indien de windbrauwen te blondt wesen, met swartsel worden sy beschildert ende af-geset. Isfer eene die swart is, sy middelt dat met haer te blancketten, isfer eene die te bleeck is, dat wort verbeteret met vermilioen, heeft eenighe ievers een deel van haer lichaem boven maten wit, sy sal 't ontblooten ende aen alle man vertoonen, heeft sy schoone tanden, het is van noode dat sy ghedaerich lacche, om die te laten sien, ende al ist schoon dat sy van natuere niet en is bly-gee-

stich; nochtans den heelen dagh en sal sy niet doen dan lachen, hebbende ghemeynelijck altoos een tuyken van myrtus tusschen hare lippen, op dat sy worde bedwonghen, weer sy wilt ofte niet, die selve te laten aenschouwen.

C L E M. 1. 3. pædag. c. II.

Aen / dat de schaemte ende de sekerheyde huime woon-plaetse houden op het maeghdelyke wesen / ende dat daer dooz ten vollen mach blifsen / hoe dat sy waerachtighe maeghden zijn / maer dat alle dat ghebrus ende de vuyghedte van parfumeerders / van gout-smiden / verrewerers / ende van aldusdane wincelen moghen zijn uytgebannen.

C L E M. lib. 3. pædag. cap. I.

Want naer dien het vleesch maer en is een slave (ghelijckerwijs den Apostel Paulus selber is ghetuyghende) wie sal die slave dan willen op-toopen / ende haer dienen als eenen koppelær? Den heyligen geest verskert ons dooz den mont van den Propheete Isaias / dat den heere selber by de menschen vooz lelijk ende mismactt wiert gherekent. VVy hebben hem ghesien sonder te konnen bemercken eenighen treck, oft de minste ghelijckenisse van schoonigheydt. Wie i Ter schoonder als den heere? die niet en vertoont de vergaengelijcke schoonheydt des vleeschs (die maer en wordt begrepen dooz het uytwendigh ghesichte) maer wel een oprechte ende ware

schoo

schoonighepdt van siele ende van lichaem/
welck zijn de volmaecktheypdt der siele / ende
de onsterffelijckheypdt des lichaems te samen.

HIERONYMYS ad Demet. de virg.
servand. cap. 5.

Terwijlen ghy waert in de Werelt / ghy
bemindet de Werelt / al uwe sorghe was niet
purpur-root u wanghen te bestrijcken / ende
met blancketsel u aenschijn te beschilderen; u
hoofst te bercieren / ende met afgheleent hair
u te bereyden eenen hooghen trots om die te
doen scrupvelen. Ick swijghe van uwe ko-
stelijke ooz-bagghen / van die schoone orien-
tale Beerls / vooz u ghebischte uyt de Roode
Zee / ick swijghe van die aenghename groe-
nighepdt der Esmerauden / van die blamme-
kens die komen uyt de Carbonckels / van
die waterkens dijvende tusschen de Hyacin-
then / naer al welcke de Hoffsche Hoffrouwen
hun sinnekens al te seer ende te sorghebude-
lijk zijn dijvende.

HIEREMIAS 4.

Wascht u herte, ende reynight dat van alle
boofheydt.

GILB. ferm. 29. in Cant.

Want wat siele soudt ghy my konnen ghe-
ven / de welcke ghy vastelyck sout segghen
gheheel supber te wesen ?

I O B 25.

Daer en is niemant oft hy en draeght eenige vleckē.

H I E R O N Y M V S 2.

Al oft ghy u wascht met bergh-sout ende voor u vermenichvuldicht het kruyt van Borith, soo blijft ghy noch belmet in uwe boofheyt.

A V G V S T I N V S medit. cap 40.

Ⓞ Heere verleent my een herte om u te bresen/ eenen gheest om u lief te hebben/ ooren die u aenhooren/ ende ooghen die u moghen aenschouwen!

A M B R O S I V S in Psal. IIS. Octob. II.

Want het herte van den mensch woxt besinet ghelijck als met eenen buyls-hoop van onbehoorzelycker ghedachten/ en wilt dooz als sulcke u dan niet verbuylen. Ghy wascht uwe handt/ als oft ghy dooz dien middel kost doen verdryben de vleckē van uwe sonden/ ende daer en tusschen ghy en zijt niet machtich af te wasschen uwe siele/ zijnde verbuyt met soo veel buyle ghedachten. Ghy hebt geleert hoe dat u herte moet worden ghesuybert/ leert oock hoe ende in wat manieren dat ghy dat behoordet te suyberen. Gene wettighe rechtbeerdighmaeckinge maect die fonteyne suyber/ dat is te segghen/ dooz de belydinge der sonden. Suybert dan u water/ dat water/

segge

segge ick / daer van dat staet gheschreven:
 Een water dat diep is, is den ract in het herte
 van den man. Om te onderkennen de recht-
 beerdighmakinghen / ghy hebt ghehoort als
 men gheseyt heeft : Spreekt uwe boof heden
 op dat ghy ineught worden gherechtveerdicht.
 Soo dan den ghenen die upt ghesproken heeft
 sijne boof heden / is gherechtveerdicht / ende
 den gherechtbeerdighden en wordt niet be-
 schaemt ghemaect / om dies-wille dat hy de
 schaemte ende de berstropinghe sijner sonden
 door eene rype ende volkomene belijdinghe
 heeft kunnen verrasschen.

H v c o de S. Victor. in arrha
 Animæ.

Ghy en weet dan niet / mijne siele / hoe
 selijck / hoe mismaect / hoe besoetelt / hoe
 schrickelijck / hoe ghescheurt / hoe ghehackelt /
 hoe overbloedigh van alle verschroomenisse
 ghy te boozen gheweest zyt ! dat uwe eerste
 sorghe dan ;p u fraep ende net op te schicken /
 u aensicht te doen blincken / u wel te kleden /
 uwe blecken npt te roepen / uwe netticheyt te
 bewaren / uwe zeden te verbeteren / goeden re-
 ghel te onderhouden / op dat ghy door dese
 goede veranderinghe u ineught weerdigh
 maecten te wesen de bruyt van sulck eenen
 weerden Bypbegom. Hebt ghy noyt ghe-
 hoort het ghene den Koningh Assuerus dede.
 Daer gheschiede een ghebodt van 's Koninghs
 wegben,

weghen, hoe datmen onder alle de dochters van sijn rijke soude doen eene verkiepinghe van alle die schoonste maeghden, om gebracht te worden naer die stadt van Susa, ende aldaer ghelevert te worden in het Vrouwen-huys, ende t'aenveerden kostelijke klederen, ende alle andere saecken tot vervooringhe van hunne schoonheydt noodigh dieneude. Ende dat sy lieden alsoo verciert zijnde, hen souden ghereedt houden om de begheerte des Konings te volbrenghe. Ten anderen, dat sy ghedurende den tijdt van sesse maenden souden bestreucken worden met olie van myrthus, ende de naervolghende ses maenden ghebruycken verscheyden wateren, poeyers, ende speceryen, tot schoonheydt dienende, ende alsoo toegherust, souden gheleydt worden van het vrouwen-huys naer des Konings slaep-kamer, op dat de ghene die alderbest sijnen ooghen soude behaghen, mocht besitten den Konincklijcken Throon, ende in de plaetse van Vasthi souden worden verheven. **Laet ons dan een wepnigh bemercken / oft gheheel dit booz-bewijs niet gheboeghelijck en kan te passe komen op het ghene wy nu hier handelen? Eenen Koningh / wesende den Soone van eene groot-machtigh Koning / is ghekomen op dese Weereldt om te versamen met eene schoone ende uptghelesen huyf-vrouwe / immers eene huyf-vrouwe als sulcken Koningh weerdigh. De Dienaers van desen Koningh / te weten / die Apostelen / zijn**

tot alle kanten uyt-ghesonden/ om de zielen te vergaderen/ ende die te gheleyden naer den schoot der H. Kercke/ die het huys ende woon- plaetse is der Konincklijcker Jonck-vrouwen dat is/ der Hemel-trachtender zielen. In het selve huys is 't dat sy ontfanghen die Goddelijcke Sacramenten/ haer dienende vooz kostelijcke Inweelen/ ende vooz middelen die besquaem sijn om hare zielen daer mede te bereyden. Aen-merckt dan die plaetse daer ghy gestelt zijt / ende ghy sult weten wat u te doen staet ; want uwen Syndegom heeft u gestelt in eene kamer daer de Vrouwen worden ghespaleert/ ende fraey toe-gherust / hy heeft verleent verscheyden poepers / ende verscheyden waters / parfumen ende blancketsels / om u te konnen schoon ende klaer maken / hy heeft insgelijcks bevolen / dat ghy oock mildelijck sout genieten zijne Konincklijcke Caessel / hy heeft mildelijc vooz u doen uytrepken alle het gene ghy sout konnen wenschen tot uwe salicheyt / ende al het gene ghy sout begheeren tot onder-hout jae tot vermeerderinghe van uwe schoonheyt. Erst dan den in-ganck is hier ghestelt de Fonteyne des Doopsels / ende de wasch plaetse der her-ghebozentheydt / in welke dat worden uyt-ghewonghen alle de smetten der vooz-leden sonden. Daer naer soo volghet het Chrisma, oft heylighe Olie/ met de welke ghy in den Gheest bestreecken wordt/ daer naer zijnde soo bebalsemt / ende met die olie van blijtschap dus ober-goten / komt ghy

ter Tafel / ende ontfanght al daer het voetsel van het vleesch ende bloet ons Saligh-makers I s s v Christi, met het welcke ghy inwendich gespijst ende verfaet wesende / vergeldet de vooz-gheleden Vasten-dagen / ende die magherhept daer van behouden. Daer naer ghy kleet u met het kleetsel van goede wercken / ghy paleert u met de bloemkens van Aelmoessen / van soberhept / van ghebeden / van nacht-waken / ende andere wercken der Godtvuchtichept / die u te samen dienen vooz tene by sondere vercieringe. Ten lesten soo volghen van alle deuchden de welriekende specerpen / die sulcken geur gheben dat den selven verdyfft den stanc' van alle oude ende verlegghen vuplicheyt. Men u wort oock gegeven den spiegel der Heyligher Schrifture, op dat ghy daer in fout spiegelen uwe gedaente. En laet dan geenderhande vupl u besmetten : maer dat het al net ende schoon s' naer behooren.

Maer wat al ghebreken bebinde ick in my noch te wesen / die my doen schamen te komen in sijn gesichte / ende het welcke ick nu meer duchte te mis-hagen / dan ick betrouwe dat te behaghen vooz pet dat in my noch soude konnen wesen pijs-weerdich. Och oft ick een wepnich my vooz hem konde verberghen / op dat ick binnen dien my mocht op-strijcken / ende soecken alle mijne smetten te verdyden / ende dan alsoo weer schoon ende sonder smetten vooz sijn aenschijn my te vertoonen. want

hoe soude ick hem met dese mis maecktheydt
 kunnen behaghen / daer ick aen mijn epghen
 selven ben mis hagende ? Oude buyl ! o ver-
 ouderde mis maecktheydt ! o buyle blecken/
 waer toe zijt ghy-lieden soo langhen tijdt be-
 mascherende mijn aenschijn ? Verdwijnt / gaet
 wech / verliest u / noch en wilt my alsoo niet
 meer besoetelen / noch oock vervolghen de oog-
 ghen van mijn alderlieffste.

*Veni dilecti mi, egrediamur in agrum, com-
moremur in villis, Cant. 7.*

*Komt mynen beminden, laet ons nyt gaen
in het velt, laet ons wonen in de lant-
huysen, Cant. 7.*

HIEREMIAS 2.

WIc sal my gheven in de woestijne eene
herberghe der wegh-gangers?

D. THOM. AQUINVS hoc loc.

Want lieber hadde ick te wonen in eene
woestijne/ alwaer niemant/ oft selden iemant/
is passerende.

BERNARDVS de inter. domo cap. 66.

Och! oft ghenen mensche in 't openbaer
met my en verkeerde / op dat ick soo gemeyn-
samer in het stille met Godt soude moghen
spreeken! want hy soeckt de stilte / ende hy
bemint de eenighejdt. Ick sal dan schouwen
de menschelijcke t'samen-spraecken / op dat
in mijns herten stille eenighejdt Godt mach
komen nemen sijne woon-plaetse. Ick sal
my ghewoon maecken alleen het inwendigh
te bedencken / het inwendigh te vernemen/
ende daer in te volherden / om soo gheringher
te kunnen hoozen het ghene den Heere mij-
nen Godt in my sal spreeken. Siet ick ben
hier/ goedertieren Heere / siet ick ben met u/
om dat ick inwendigh ben by mijn eyghen
selven. Terwijlent ick my bekomerde

met het uyt-wendich / soo en hebbe ick inwendigh uwe stemme niet kunnen aen-hooren. Maer nu gekomen tot my selven ben ick tot u gekomen / op dat ick u mach hooren ende aen-spreken.

P S A L. 34.

Siet al vliedende hebbe ick my versteecken, ende ick ben gebleven in de eenicheyt.

GREGORIUS lib. 4. moral. c. 35. in Iob.

Al vliedende gaet hy hem verre versteecken uyt het gewoel der tijttelijcker begeerten / die hem selven op-stiert tot de betrachtinge van Godt den Heere.

HIERON. ep. ad rusticum.

De stadt is eene gebangenisse; de wildernisse een Hemels Paradys.

BERNARDVS homil. Simile est regnum caelorum homini negot.

O ghelucksalighe wildernisse! o soete ende aengename heremitagie / der sonden doode / ende aller deuchden leven! In u staen verstelt de Wet ende de Propheten / ende alle de ghene die tot oprechte volmaeckthept zijn gekomen / zijn ten lesten door u gheraecht tot een Hemelsche salichept. Gelukkig dan die daer leyt een een-samich ende aendachtich leven! o eensamich leven wat wil ick boorder van u doch verhalen? Den Salich-maker selve als onsen

leptf-

leptfman is boozen gegaen / bluchtende na de wilderniffe om daer te leven in eenighepdt / daer altijd waffen de rooskens der liefde / die altijd bloepen / ende nimmermeer en verflensfen : naer latende eenen geur van eene heplighe soetighepdt. **O** wilderniffe eenigen winkel van allen Hemelschen Koop-handel ! in u / ende dooz u veranderen die aertsche tijdtelijke dinghen in eeuwighepdt ! ende om kort te maken / de tranen keeren hun in blijdschap / ende brenghen ons voort een eeuwigly ver- noeghen.

M I C H. Gisler. in cap. 7. Cant.

De Godtbruchtighe siele / de welcke haer t'eenemael dooz de aendachtighepdt pooght ober te leveren aen Godt Almachtigh / seght tot hem: Komt uyt naer het velt, komt laet ons woonen in de landt-huysen. Sy bediet seer eyghentlijck de oeffeninghe der aendachtighepdt / dooz het woordcken veldt, om dat die plaetsen daer men ghewoonelijck is drijvende de landt-neeringhe / somber / stille ende eenigh zijn / verscheyden oock uyt die daghelijcksche verkeeringh: der menschen. Doozts het is ons kenbaer hoe dat het veldt ghenoeemt wordt een eenighepdt / verre uyt de menschelijke vergaderinghen. Ende ghelijckerwijs het veldt (indien dat is gheoeffent) ons is voort-brenghende allen overbloedt van bruchten / met de welcke wy naer den lichame gheboedt worden : alsoo die aen-

dachtigheyt / indien sy wel gheyandelt wort /
 haert ons sulck eene menichte van deughden /
 dat sy ghenoeghsaem zijn om ons te behouden
 in een gheestelyck leven. Ten desen opsiene
 wordt seer wel gheseyt in het Boeck Gene-
 sis van den Heyligen Isaac : Ende hy was ter
 Sonnen onderganch alleen getrocken naer het
 veldt , om aldaer hem te oeffenen in aendach-
 tigheydt. Noch sy en betreekt oock niet te-
 min de eyghen bysondere aendachtigheden /
 niet den name van Landt-hupsen ; want ghe-
 lijk wy ghemeenelyck zijn noemende Land-
 hupsen / eenighe schoone woonplactsen die op
 het Landt ghesticht zijn tot vertreck der stee-
 sche lieden / vermoeyt zijnde van Wereldtsche
 bekommringhen / om in de selve te herschep-
 pen hunnen aeffem / ende te rusten / oft om
 aldaer / opghestaen zijnde upt eenighe sieckte /
 hun te komen beryeyden / ende op te doen de
 bychten / ende die wel te bewaren. So zijn
 oock die aendachtigheden uptnemende schoo-
 ne ghestichten door onse siele in den Acker der
 aendachtigheyt opgebouwt / naer de welcke
 sy is nemende haer vertreck / afwijckende
 van die aertsche woelinghe / om daer in volle
 gherustheydt te blijven woonen / ende in die
 supber ende ghesonde locht haer te ghenesen /
 van hare ober-biebene quaet / die boozleden
 sondey haer noch souden doen ghevoelen / sy
 is oock daerom ghenoechlyck te leven / ende
 nae haren wensch te moghen op-doen den
 vollen Ooghst van alle deughden / ende den

selven

ſelven beſorghdelijck oock te bewaren. Over-ſulcks dan dat deſe Godt-minnende ſiele wel doet / ſoo ſy tot haeren beminnden is ſegghende: Dat ſy wenscht met hem uyt te gaen naer het veldt der aendachtigheydt, ende dat hy ſoude willen wonen met haer in de hoven der aendachtigheden: ende dat ſy geen-derhande vzeughden is nemende in het gheſelſchap der menſchen: jae ſelfs oft ſchoon haer mochten ghebeuren ende toe-komen alle Wereltſche rijckdommen / ende oft haer alle toe-knickte / ende dat alle Schepſels tot haeren wille-keur haer aenbrochten alle het weerdigſte dat ſy hadden / ſoo en ſoudet haer noch niet aen-ſtaen / noch ſy en ſoude haer ghene blijdschap laten voor-komen / ten ware by al-dien dat ſy naer het hups der aendachtigheydt mocht vertrecken. Daerom ſchijnt ſy te weſen als het Doghelken / het welck / al iſt dat met groote beſorghſaemheydt in een myte worde gheacſt ende op-ghekoeftert / nochtans het ſelve en acht hem niet gheluckigh / ten ſy dattet by ende los is / ende dat het mach blieghen / ende gaen neſtelen in de Steenſpleten. Met goeden rechte dan wenscht de Ziele uyt te gaen / vergheſelſchapt alleene met G O D T haeren beminnden / die ſy alleene lief heeft / nae-de-mael dat ſelve die menſchen metter herten iemandt zyn liefde draghende / niet wel en kunnen gaen ghenieten de ſortigheydt van

het heldt / ten sp / dat sp dien mede-lyden /
 daerom en trecken sp niet alleene buyten :
 maer nooden daer toe de ghene die hun aen-
 staen ende ghereyden. Ende dit alles geeft
 de erbarentheydt dooz daghelijcksche onder-
 bindinghe / hoe dat die Koninghen ende
 groote Princen de welcke hun niet anders
 dan om saecken van grooter ghewichte en
 ghedooghen by te komen zijnde in hunne ho-
 den / ende hunne Koningh-stoelen / besitten-
 de ; alle hunnen pracht ende groot-dadighe-
 den zijn sp af-legghende / soo sp te Lande-
 waert zijn hondende hun verreck / dan ist /
 dat sp soo wel aen de slechste hoeren hun ghe-
 mepnsaem gheben als aen eenighe groote /
 ende dat sp ghewilligh met een pghelijck al-
 daer zijn verkeerende. Ende 't selfste is de
 meyninghe van dese siele als sp haren Heere
 ende haren Godt soo soetelijck is noodende
 te belde / ende tot die Landt-huysen / op dat sp
 daer in alder-ghemepnschap met hem als
 met haren eenighen beminden mochte ver-
 keeren. 't En is niet booz wepnigh tijds
 dat sp haer soeckt te oeffenen in dese aen-
 dachtigheyt / ende met Godt te handelen in
 alle bypigheyt ; maer sp wenscht ten vollen
 met hem te verblijden / ende in de blijtschap te
 blijven vol-herden / 't welek sp ghenoegh-
 saem te kennen gheeft dooz dese woorden :
 Laet ons blijven , laet ons vernachten , laet ons
 rusten in de Landt-huysen.

LAVREN. IVSTIN. in lign. vir tract.
de orat. cap. 5.

Want terwijlen den Gheest met die aerdt-
sche woelinghen is vermengheit / ende ghe-
dreeben wordt tusschen de baren deser We-
relt / soo wordt hy gherolt ghelijckerwijs ee-
nen bol / 't en is hem niet moghelyck tot
Godt te komen: want hy en kan van de men-
schen niet nemen synen afscheydt. Hierom
ô mijne siele / die dooz uwe gebeden ende in-
nige aendachtigheden geschickt hebt u booz
Godt alleen te bekommeren / zyt alleene/
bliedt de klappenpen der menschen / bliedt
hun beroer-stichtende gheselschappen / op dat
ghy u booz hem alleene meught bewaren/
dien u belieft heeft booz alle saecken te ver-
kiezen.

BERNARDVS hom. 40. in Cant.

Weest dan allene / ô Heplighe siele / op dat
Godt u alleene mach besitten / naedemael
ghy hem alleene hebt uptghelesen: schouwt
de strate / ende die openbare plaetsen / schout
de huyf-ghenooten / bertreckt u van u naeste
vrienden / noch en ghehenght niet dat selfs
uwe Dienaers u by komen. Weet ghy niet
dat ghy hebt eenen schaemte-rooden Bruy-
degom / die sonder twyffel in de teghentwooz-
dighepdt van gheheel de Wereldt u niet en

joude

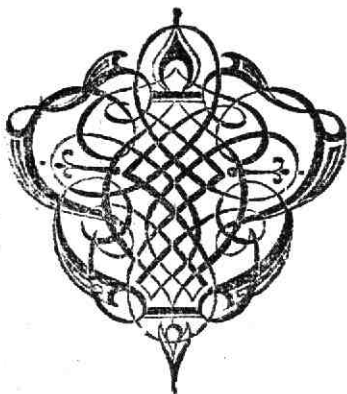
soude willen by kommen? Vertreckt u dan maer metter herten / ende niet met den lichaeme / met goeder meyninghe ende niet eenen vierighen Gheest: ende ghedenckt dat de eensaemheydt des Gheests ende des ghemoedts u worden bevoolen. Ghy zijt alleene / ist by al-dien dat uwe ghedachten niet ghemeyn en zijn / indien ghy niet te seer en steunt op het ghene dat teghenwoordich is / indien ghy veracht het ghene dat ander doet verwonderen / indien ghy walght van het ghene dat andere verkiezen; want andersints ghy en zijt niet alleene / al ist dat u Lichaem alleene is / ende sonder gheselschap.

HIERONYMYS Epist. ad
Heliod.

Ⓞ Wildernisse Christi, vol alder-hande bloemnickens krielende? Ⓞ schoone wildernisse / daer dat wassen die steenen daer af in den Apocalypsis de stadt van den grooten Koningh wordt op-ghebouwt! Ⓞ Wildernisse die u met Godt soo ghemeyn maecte! wat doet ghy / wat recht ghy uyt / terwijlent de duysterheydt der daecken u is benauwendende? terwijlent de ghebaughenisse der be-roockte steden u hout bellooten? Neen / neen ghelooft my / ick ghevoele wel een ander licht / ende ick ben t'eenemael lust-gierigh om my t'ontladen van het pack mijns lichaems /

ende

ende te gaen blicghen naer de supbere klarighejdt des Hemels / die my is aenlockende door den glans van soo menigerhande schoonighejdt.

Trabe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum, Cant. I.

*Treckt my naer u, wy sullen loopen in den
geur van uwe salven, Cant. I.*

AVGUSTINVS man. cap. 20.

DE Godt-minnende siele wort ghedre-
ven dooz beloften/ ende getrocken dooz
goede wenschen.

BERNARDVS serm. 21. in Cant.

Ick ben vermoeyt / ick worde flauw/ en
wilt my niet achter laten / maer treckt my
naer u, op dat ick niet en beginne te doolen/
oft te loopen naer andere minners / daerom
treckt my naer u; want het is beter dat ghy
my treckt ende ghewelt ghebruyckt / oft my
verbaert macckende dooz dreyghementen/ oft
my voort srouwende dooz geessels / dan my
sparende / te laten rusten in mijne luyt bad-
digheydt. Treckt my dan naer u, als oft noch
ware teghens mijnen danck; treckt my / op
dat ick worde ghewillich / treckt my / al ist
dat ghy my vint swaermoedigh / misschien
sal ick verlichten/ den tijdt sal komen dat ick
ghenen trecker en sal behoeven / want alsdan
sullen wy gewillich ende kloeckmoedich daer
henen loopen.

Ibidem initio.

Wel hoe! ist dan van noode dat dese Wuyt

moet worden ghetrocken? ende dat naer ha-
 ren Bypdegom? ist dooz bedwangh ende te-
 ghen haren wille dat sy hem niet naer-loo-
 pen? maer ieder die ghetrocken wort en wort
 niet ghetrocken teghen sijnen danck oft sy-
 nen wille/ als by ghelijckenisse eenen siecken
 mensche / die machteloos ende swack op sijn
 leden is/ ende van sy-selven niet machtigh en
 is eenen boedt voort te gaen / en sal hem niet
 belghen ist by aldien datmen hem treckt oft
 naer de badt-stobe / oft naer de taessel: maer
 ghetrocken ende ghesleurt te worden dooz be-
 dwangh oft dooz ghewelt/ is booz eenen mis-
 dadighen die bedwonghen wordt te komen
 booz sijnen Rechter / ende naer die plaetse
 daer hy moet gherecht worden. Maer dese
 siele wenscht ghetrocken te worden / om dat
 sy 't begeert; want sy en soude dat alsoo niet
 bidden/ waer 't by al-dien dat sy van selfs ha-
 ren Bypdegom kost naer volgen. Maer wie
 sal haer dat nu beletten? wie sal haer nu te-
 ghen houden? sullen wy ghetuyghen dat sy
 flauw ende sieck is/ ende nochtans de Bypd?
 Maert by aldien dat eenich jongh maeghde-
 ken klaeghde van sieckelijck te zyn/ ende badt
 om ghetrocken te wesen / dese klachte en sou-
 de ons niet doen verwonderen / ende wy sou-
 den betrouwen alle mede-lijdsaemheyt; maer
 wie en sal't niet vzeemt schijnen van dese
 stercke wel-barende Bypdt / die daer scheen
 sterck ghengegh te wesen / om andere te cree-
 ken/ hoe dat sy nu selver noot heeft getrocken

te worden / als oft sy met eenighe groote langhduerighe quale ware bebanghen ! wat siele sullen wy dan kloeck / wel te passe / ende ghesont noemen / indien wy ons ghedraghen dese sieck te zijn / die om hare bysondere volmaecktheit ende deught wort boven alle andere ghenoeit de Bruyt van den Heere? De siele hoe rijck van deughden ende van volmaeckheden dat sy soude kunnen wesen / gesduerende den tijdt dat sy versuchtende is onder het lichaem deser doodt / ende dat sy wort ghehouden in de ghebangenisse deser Werelt / ende door den noot-gheval ghebonden / ende omringelt met soo veelderhande boosheden / hoe goede begheerte dat sy heeft / soo kan sy haer seer qualijck verheffen tot die aendachtigheyt van den Hemel / noch sy en heeft insghelijcks de volle bysigheyt om haren Bruydegom daer hy gaet te volghen. Hier van spruyt die klaghelijcke ende versuchtende stemme : Wee my ongheluckigh , ellendigh mensche , wie sal my verlossen van het lichaem deser doodt? Hier uyt soo blorpen oock dese ootmoedighe ghebeden. Leyt mijne siele uyt dese ghebangenisse. Dat dese Bruydt dan oock segghe / menghelende de tranen met menichte van suchten. Treckt my naer u , want die swaer-erdich ende sterffelijck lichaem ver-swaert mijnen gheest , ende dese aertsche wooninghe verdruckt mijne ghedachtenisse , ende hout die in der aerden begraven.

BERNARDVS serm. 2. in Cant.

Daerom is 't noodich hoe dat ick worde getrocken / om dies-wille / dat het vier van uwe liefde een weynigh in ons vergaen is / noch wy en kunnen / mits den wint daer in is sitende / soo dapperlijck niet gheloopten / ghelijck wy wel deden gisteren ende eer-gisteren: maer wy sullen loopen / soo wanneer ghy aen ons sult ghegunt hebben uwe salich-maekende blijtschap: ende soo wanneer den glans uwer ghenade wat beter sal beginnen door te schijnen / soo wanneer de Sonne der gherechticheyt van her' door-hit zijnde sal hebben doorzonghen deser bekozinghen / die 't nu ter tijt alle-gader bedecken / ende ons hier houden in duysternisse / daer naer de locht wat schoonder op-klarende / die salben sullen beginnen te smilten / die wel-rieckende olien sullen beginnen te druppen / ende te geven humme geuren. Als-dan sullen wy loopen, wy sullen loopen in den geur; want als-dan sal de strammicheyt van onse leden / ende de lupicheyt die nu teghen-woordich is / verdreven worden / ende de viericheydt sal van her' oock worden onsteken / noch het en sal niet meer van noode zijn te worden getrocken; want wesende berweckt door uwe geuren / sullen wy van selver tot u komen gheloopten. Maer nu / terwijlent ick naer het selve ben wenschende / Treckt my naer u, niet dat ick my selven sal willen bes-

staen

staen te loopen alleene / al is 't schoon dat ick 't soo ghebeden hebbe ! maer noch veel andere maeghdekens sullen met my loopen. Wy sullen ghelijckelijck te samen loopen / ick in den geur van uwe salven , sp-lieden berweckt dooz mijn booz-bewijs ende bemaninge / ende soo doende / sullen wy gelijcker-hant alle-gader loopen in den geur van uwe salven.

Wy sullen loopen wy sullen loopen : maer den geur van uwe salven , ende niet het betrouwen op onse verdiensten sal wesen de oorsake ende de macht om te volbrenghen. Ons booznemen en is tot dit loopen niet te gebruiken eenich ghewelt : maer de menichbuldicheyt uwer genaden ; want also wel als wy geloopen hebben / ende dat wy u met alle blijticheyt zijn naer-gevolght / wy en hebben dat ons epgen selven niet toe-gheschreven ; maer wel de genade ende barmherticheyt van Godt Almachtich. Soo dan / dat dese ghenade ende barmherticheyt weder-omme over ons komme / ende wy sullen loopen als boozen. Ghy / ô Heere / ghelijcker-wijs eene reuse / de sterckte noch de dapperheyt en zijn u niet ontbrekkende / noch ghy en behoeft van niemant te zijn gheholpen : maer wy-lieden die swack ende kranck zijn / indien u salven ende den geur uwer soeticheyt ons niet en treckt / 't is verre van daer dat wy souden kunnen loopen / jaeden minsten voet verstellen. Ghy dan ô Heere zijt die / die den Vader ghesalft heeft boven uwe andere mede-gefallen met de olie der blijtschap,

loopt dooz de kracht van dese salvinge / maer
 soo wy bepooghen te loopen / 't is van noode
 dat 't selve gheschiede op uwen geur : ghy
 loopt in den overbloedt uwer ghenade / ende
 wy op den geur van de selve.

Abfolom Abbas serm. 1. de annunt. Vir
 qui est 20.

Desen geur is boven al nootfaeckelijck / als
 heplende de krancke menschen / versterckende
 die daer arbeypden / ende behoudende de ghes-
 fontheydt der volmaecte / bemerket ghy niet
 dat den Acker deser Wereldt van dese geuren
 gheheel vol is : als ghy daer eenighe kloeck
 siet in gherechtigheydt / eenighe andere vran-
 dende van liefde / eenighe andere blytigh tot
 ghehoorszameydt / andere besproept met
 tranen / ende hun selven mildelijck uyt-rep-
 kende tot aelmeessen : Van desen geur staet
 gheschreeven : Treckt my naer u in den geur
 van uwer salven. Ende op eene andere plaet-
 se : Siet den geur van mijnen Soone is gelijk
 den geur van eenen vruchtbaren acker , die den
 Heere heeft ghesegent.

B E R N A R D V S serm. 21. in Cant.

Noch wy en loopen niet ghelijcker-handt
 in den geur van alle salven ; maer ghy siet
 eenighe loopen niet meerderen pber om te lee-
 ren de wijsheydt / eenighe andere op het be-
 trouwen der vergiffenisse zijn meer ghene-
 ghen tot de boetbeerdigheydt / eenighe ande-

re ghedreven dooz het leven Christi / worden gheroepen tot de oeffeninge sijner deughden / eenighe andere worden verweckt tot de godt-
 vruchtigheyt (die in hunne sielen onstreecken wordt) dooz het overdencken van sijn lyden.
 De ghene / ghesonden van wegghen de Phari-
 seen / liepen in den geur der wijs heyt / midts dat sy sepden / wederom gekeert zijnde: Noyt mensche en heeft soo wel gesproken. Den H.
 Nicodemus liep in desen selven geur als hy by nachte quam by den Heere / getrocken dooz het licht sijner wijs heyt. Maria Magdalena liep in den geur der gherechtigheyt / als aen haer veel sonden wierden vergeven, om dat sy seer veel hadde lief ghehadt. Den openbaren sondaer insgelijck / den welcken hebbende ver-
 kregghen vergiffenisse sijner sonden / is afgekomen gherechtveerdicht, dooz de betuygenisse der rechtveerdigheyt selver. Sinte Peter heeft oock gheloopt / die ghedallen zijnde / heeft bitterlijck gheschreyt. David bekennende sijne faute / heeft verdient te hoorre dese dese woorden: Den Heere heeft u verdraghien van uwe sonden. Den H. Paulus betuyght dat hy selver was loopende in den geur van hepligheyt / als hy hem nergens in en ver-
 hoodeerdicht / ten sy in te wesen een naerbolgher Christi I E S U S, Alle die andere liepen insghelijcks in desen geur / die daer metter waerheyt waren segghende: Siet wy hebben al verlaten, ende wy sijn u ghevolght.
 Overlaet nu met eenen de Martelaers / dese

zijn / die oock hebben gheloopen in den geur van het lyden Christi. Kenmerckt dan / hoe dat u als nu die vier soorten van salvinghen worden voor ghestelt. Ten eersten / van de wijs heydt / ten tweeden / van de gherechtigheyt / ten derden van de heyligh-makinghe / ten vierden van de verlossinghe.

AVGVSTINVS medit. cap. 35.

Ghedooght dan ó mijnen Heere / mijnen Godt hoe dat ick u lief hebbe / ende dat ick t'woer liefde my ontlade van het pack der vleeschelicker wellusten ende aerstche begeerlijkheden. Maect my quijt dat swaer-wegende pack / nergens toe dienende / dan om te verhanderen mijne siele / hoe dat ick sonder besletsel u naer-loopende in den geur van uwe salben / u hebbende voor lepts-man / hoe eer hoe lieber mach gheraecten tot het ghesichte van uwe schoonigheyt / om mijne ooghen volkomelijck te versaden / ende voor eeuwich die te besitten.

Ibidem.

Ó Heere / ick bidde u hert-grondelijck / dat uwe soete ende lieffelijcke geuren moghen rijzen tot op mijne siele / ende dat uwe heylighe volmaecte liefde / veel soeter dan den heynigh / bloepende mach ghenaecken mijn herte / van het welke ick aen u nu teghenwoordelijck doe een offerande.

ATGVSTINVS medit. cap. 37.

Treect my naer u / maer treect my om
hooghe / op dat ick u volghe / ende loope in
den geur van utwe salben / dat ick loope son-
der ophouden / u hebbende vooz leyt-man / en-
de vooz vooz-looper.

G I L B. in Cant. hom. 19.

Want de liefde is eene stercke koozde / de
liefde treect seer naer / soo veel woordkens
soo veel strickskens / sy treect met de woord-
den / ende sy doet haer volghen / hare banden
zyn die aldermeest binden / ende die alderbest
iet syn naer-treckende.

Quis mihi das te fratrem meum, sugentem ubera matris mea, ut inveniam te foris, & deosculer te, & jam nemo me despiciat, Cant. 8.

Wie sul my u geven voor mijnen Broeder,
 suygende de borsten van mijne moeder,
 op dat ick u buyten vinde ende u kusse,
 ende dat my niemandt en verachte,
 Cant. 8.

S. THOM in c. 8. Cant.

A Enmerckt hier een brende nieuwig-
 heydt! Wat Dijster heeft opt ghe-
 wenscht/dat sy dien sy lief heeft/soude
 gheden een kleyn kint ende haren broeder/
 om soo berandert zijnde/te moghen suygen de
 borsten van hare moeder!

B E D A c. 7. in Cant.

Dit is dan eene verborghentheydt / ende
 de boys der boorgheleden rechtveerdighe/
 die wenschten / dat den Salighmaecker des
 Weereldts / hunnen Heere (welcken sy vast-
 lijk gheloofden in sijne Godtheit een te we-
 sen met den Vader / ende den h. Gheest / en-
 de dien sy oock de selfste eere waren toe-bie-
 dende) hen soude laten aenschouwen ghe-
 lijkformich de menschen / ende in mensche-
 lijke ghedaente. Desen beminden was wel
 inwendigh; Want in den beginne was het
 VVoordt, ende het VVoordt was by Godt,
 ende Godt was het VVoordt: maer op dat hy
 oock uptwendigh soude worden ghebonden.
 Het VVoordt is Vleesch gheworden, en-

de heeft ghewoont in ons. Want de Patriarchen ende de Propheten hebben den Heere wel gesien / maer dat geschiede inwendelick / dat is te seggen / in de aendachtigheyt des geests / ende niet dooz het gesichte des vleeschs. Sy hebben hem ghesien: maer het was in een afbeeldinghe / ende in gedaente van enckelijcke substantie / ende aengaende sijne gestaltenisse / oft sijne oprechte wesentheyt en hebben sy niet machtrigh geweest te aenschouwen. Eyn- delijck den Wet-dragher selve die weerdigh was te hoozen; Ick sal u thoonen alle goet, heeft oock gehoozt dese woorzen: Ghy en sult mijn aenschijn niet kunnen aenschouwen, want geuen mensche en soude dat kunnen aenschouwen, ende daer naer leven. **O** gelukkighe die onderlinghe moghen seggen: Wy hebben ghevonden den Messias, die gheseyt wort Christus. Want dit is sijn aenschijn / dit is sijnen kus / dit is den vriendelijcken schinck van sijnen mont / ende den handel van sijne onderlinghe t'samen-sprake.

MICH. GISLER. cap. 8. in Cant.
expof. 3.

Maer de Godtvuchtighe siele geeft dooz dese woorzen ghenoech te kennen hare u- p-erste begeerte / met de welke sy ter dier ooz- saecke wenscht vriendelijck met Godt te worden vereenight / oz dat sy niet alleen in- wendelijck dooz de aendachtigheyt / maer wel u- p-wendelijck ten by-sijne van hare vrien- den

den/ in dit menschelijck leven haren alder-
 liefsten soude moghen aenschouwen / ende
 stichten gheheel de Wereldt dooz het booz-be-
 wijs haerder ghetrouwigheyt / sonder oyt te
 vraghen naer den spot oft de galfereyen der
 Wereltlijcker menschen : want het is soo veel
 als oft sy seyde: **O** mijnen Godt/ oft wy oock
 t'samen waren ghebonden in soodanen strick
 der liefde / ghelijckerwijs van suster ende van
 broeder ! och oft ick u beminde ghelijck mijn
 jonghste broerken/ suppende de borsten van
 mijne moeder ! op dat ick u in 't openbaer/ in
 de teghenwoordigheyt van alle mijne andere
 broeders vermochte te kussen met eenen kus
 der liefde ; noch dat ick my niet en schaemde
 booz een ieghelijck u te belijden / ende dooz
 gebeden ende goede wercken alle dienstbaer-
 heyt te bethoonen ! Wie sal my gheben dat
 gheluck van u booz-aen niet meer te vreesen
 als eenen jaloursen Godt/ als eenen Heere der
 heyz-krachten / schietende den donder ende
 den blixem daer af ghy u selver zijt dienende
 om my te gheben een achterdencken van u
 niet te verbolghen / maer dat ick u beminne
 als mijnen eyghen broeder / ende sulck eenen
 broeder die dooz sijne kintsche soetigheyt nie-
 mant en wilt verbaert maken / maer wel tot
 sijner liefde wilt trecken alle die herten hoe
 versteent dat die souden mogen wesen.

D. T H O. in cap. 8. Cant.

Ghy die nu rust in den schoot van uwen

Vader / wie sal nu maecten dat ghy wort een mensche? wie sal u met ons nu maecten ghe-
 deeligh? ende u bindende onder de ghemeyn-
 schap der menschen / dat ghy meughe worden
 ghenoemt mijnen broeder? op dat ick u in ge-
 daente van een mensche mach besichtighen/
 ende u kussen, dat is / dat ick mach opentlijck
 aensien dien ick nu teghenwoordigh door het
 geloobe ben vast-houdende!

G I S L. in c. 8. Cant, expof. 3.

Wanneer ghy groot ende verheben waert/
 soo en hadt ghy mijn goet niet van noode;
 och oft my nu dit gheluck oock toe-quame/
 dat dijne liefde u verwillighde te wesen mij-
 nen broeder / ende dat ghy van eene Maget
 wiert ghebooren/ ende de borst van doen hadt
 om te sup ghen! door desen middel soude ick
 verhoopen dat mijne liefde t' uwaerts niet en
 soude wesen soo onbillich/ ende ick soude kon-
 nen hebben het gheluck om alle mijne dienst-
 baerh'ndt gheboeghelijcker aen u te betoo-
 nen. Eerstmael hebbe ick u ghesocht ende
 niet ghebonden/ daer over ick gheklaeght
 hebbe / ende al weenende ghesproocken met
 den Prophete: Mijn tranen hebben my dach
 ende nacht gheweest als broodt, om datmen
 my dachelijcx segt, waer is uwen Godt? maer
 nu ter tijdt ist my eene b'rought/ hoorende den
 Enghel segghen tot die Herders: Ghy-lieden
 sult dat kint vinden gheleyt in een kribbe, soo
 is oock van mijn hoope u alhier te binden/
 ende

ende dat buyten die onbegrijpelycke grootdadighejdt / door de welke ghy van der eeuwighejdt in u eyghen selven waert schaplen-
 de. Ick socht u op deser aerden onder de menschen: Ick hebbe ghesocht in het bedden van mijne siele die mijne siele bemint, ick hebbe hem ghesocht ende niet ghevonden. Ick ben opghestaen / ende hebbe t'allen kanten doordrevelt de stadt van dese teghenwooz-
 dighe Weereldt / door de wijcken ende door de straten der menschen hebbe ick u ghesocht ende niet ghevonden. Maer nu metter daet verkeerende onder de menschen / ende hanghende tusschen de borstjens van eene Ma-
 ghiet onser beyder Moeder / ist by aldien dat ick u binde / daer en sal gheen teghenhouden meer wesen / ick sal u ombanghen ende duy-
 sent-werf kussen sonder dat ick van niemant ter Weereldt sal worden berispt / oft begre-
 pen: maer ick sal vriendelijck met u worden vereenicht / ende niemant en sal my verach-
 ten / om dies wille dat ick eere dien ick niet en kenne / om dat ick kusse dien ick niet en sie / om dat ick aenbidde die ons weyger-
 te verhooren / om dat ick Offer mynen dienst voor eenen Heere / die niet en ghe-
 dooght hoe dat men hem by kome: Waer-
 achtelijck u kussende in den eersten aenbangh uwer ontfanghenisse: uwen Godt heeft u ghesalft met Olie van blijdschap voor allen uwen mede-gesellen. **D** kussende sal u ver-
 eeren als mijnen broeder / ende belijden mij-

nen Koningh/ soo men leeft in de Boecken der Koningen dat Samuel in eenen kus Saul soude hebben bereert / die tot Koningh verkoozen ende gesalft was. In als sal ick u als Koningh wesen gehoorzaam/ mijne gehoorsame heyt bevestigende dooz mijne kuskens/ die ick op u mondeken sal komen drucken/ als een tijts dooz het teecken van eenen kus van die van Egypten de ghehoorsameheyt van gheheel Egypten-land dooz Pharaon aen Ioseph beloofte wiert/ ende dat hy tot hem seyde: Alle het volck sal komen kussen aen uwen mont.

BONAVENTURA soliloq. cap. I.

Ick en wist niet o goedertieren IESU, dat uwe omhelsinghe so soet was/ ende dat u ghenaecken was so eerelijck/ ende u geselschap so vriendelijck ende aengenaem! want soo ick u maer bemint en hebbe/ ben supber ende niet ghebleven/ soo ick u genaecht hebbe/ ben verheplicht / ende soo ick u hebbe ontfanghen en hebbe den maeghdom niet verloozen. O soetsten IESU, uwe omhelsinghe en besoetelt niet / maer sy supbert; u ghenaecken en bebleekt niet/ maer het maecte heplich! O IESU, souteyne vol alle soericheyt/ wilt my vergeden dat ick 't so spade geloofte hebbe. Och wat al vreughden ist datmen ontfanght soo haest de slincker hant uwer wijsheyt ende ewiger wetenschap is onder mijn hoofd/ dat is te seggen/ de redene. Ende dat de rechter hant van uwe Goddelijcke liefde ende barmherticheyt

hept my sal omhelsen / dat is den wille. **O** my ellendige / die mijn gheluck noch niet en kenne ! wat soude my soeter / aenghenamer ende verheugelijcker kunnen gebeuren / dan te rusten in die arrenkens van sulck eenen Bysondegom / tusschen de soentjens van sulcken Koningh / ende te slapen by sulcken beminden ? De Godt-minnende siele hadde seer wel gheproeft dese soetigheyt / als haer wenschen wierden uptghedruckt met dese woorden. Dat hy my kusse met den kusch van sijnen monde. Hadde sy dese wellusten niet gheproeft / soo sy gheheel ontsteecken van liefde / ende by nabeswicken was / biddende in het Liet der Liedkens : **V**ie sal my u gheven voor mijnen Broeder , suygende de borsten van mijne moeder, op dat ick u buyten vinde, ende kusse ? **W**ie soude ten vollen kunnen verhalen wat al soetigheyt / ende wat al Godvuchtigheyt dese woorden sijn behelsende ? soo sy wel overleyt zijn / ende ghesmaeckt dooz een rechtsinnighe siele / ten sy dat sy van te boozen in den gheest dese wellusten ghesmaeckt heeft ? **M**aer **O** Heere / indien dit allegader soo soet is aen die ghene die dat niet en kennen dan dooz ghedachten / wat soeter soetigheyt sullen sy proeven die de selve dadelijk zijn smaeckende ! schijnen dese saken sa soet te wesen booz diese lesen / hoe troostelijck sullen die zijn booz de ghene die de selve sullen booz eeuwelijck beerven !

*In lectulo meo per noctes quaesivi quem diligit
anima mea ; quaesivi illum , & non inveni,
Cant. 3.*

In mijn beddeken hebbe ick by nachte ghesocht die myne siele bemint: ick hebbe hem gesocht, en niet gevonden. Cant. 3.

BERNARDVS serm. 75. in Cant.

DEN Byndegom en is niet gekeert op den roep/ noch op de begeerte van sijne beminde/ die hem wederomme riep. Waerom dit? om meer te doen onsteken hare begheerte/ ende om verskerder te wesen in de liefsoe/ ende om haer selven in alle desen liefselijken handel meer ende meer te oeffenen. Waerachtelijck 't en is dan maer eene gheveynstheydt/ ende ghene verachtinghe/ noch anders en isser niet/ dan dat hy die niet en is wederom gekeert/ gheropen zijnde/ hem sal laten binden/ soo haest men hem sal neerstelijck ghesocht hebben/ achtervolgende dese woorden: Alle die soeckt die vint. *Hy* soeckt hem eerstmael op haer beddeken: maer sy en is hem gheensins bindende/ noch oock dit soecken en is niet van eenen nacht alleene nademael dat sy selver is segghende; Ick hebbe hem ghesocht gaeduerende de nachten.

GISLER. in Cant c. 3. exposit. 3.

Wy lesen in den 76. Psalm/ dat geduerende den nacht eene Godt-minnende siele Godt ghesocht hadde/ ende dit niet alleene met hopen

de de handen: maer oock met de stemme/ende dat haer soecken niet en was te vergeefs; want sy selver dooz hare woorden in 't openbaer ghetuyghde het goet dat hier dooz was aenghekomen/ 't welck sy oock wilde dat geheel de Weerelt soude weten. Ick hebbe, seght sy/ in den dagh mijnder droef heydt beyde mine handen uytghestreckt, op dat ick Godt soude vinden, gheduerende de nacht, ende ick en ben niet gheweest bedrogen: **Maer** in deser manieren als sy seght: gheduerende den nacht hebbe ick hem ghesocht op het beddeken, de **lypliche siele ghetuyghde** dat sy haren Heere ghesocht heeft by nachte / dat is te segghen/ seer dickmaels / ende te weten in veel verscheyden nachten/ende dat sy naer lange soekinghen hem niet en heeft kunnen betrapen.

B E R N A R D V S serm. 75, in Cant.

Wat heeft dit te bedieden / dat hy gesocht zijnde niet en is te vinden: nochtans hoe neerstelijck hy alomme gesocht wort / ende dat hy selver is seggende: Soeckt, ende ghyliden sult vinden, ende die soeckt die vint. Hoe sullen dan die **Schryfueren verbult worden?** want de ghene die hier nu teghenwoordich is soecken/ de / en is noch uyt het ghetal van die ongheluckighe niet / tot de welcke hy eens seyde: Ghyliden sult my soecken, ende niet vinden.

G I S L. in c. 3. Cant. expos. 9.

In het ghesagh deser veranderinghe was

ick eerstmael verstelt / want mijnen Gheest en kost hem niet laten booz-staen / dat desen Bypdegom hadde eenighe redene om sulcke koelighepdt te ghebypucken / om dies wille dat achterbolghens den ghemeynen sin redelijcker scheen dat Godt hem hadde behooren te laten binden / ende hem soo lange niet doof te vepsen op die klaghelijcke stemme van die siele / die dooz de liefde soo was onsteken / ende principelijck dooz sulck eene liefde als daer toe stont van sulck eene Brupt tot dus danen Bypdegom.

Nochtans soo ick wat dieper hebbe doozgront de woordkens van alle beyde dese siele / soo hebbe ick lichtelijck begrepen de redenen haerder berishepdentheyt. Ick hebbe oock konnen verstaen ter wat oorsaecke dat die siele / sprekende in den Psalm / Godt heeft moghen binden / ende niet dese Brupt. De reden is om dies wille / dat sy / hoe-wel sy haeren Bypdegom hadde ghesocht metter handen / ende metter stemme / den selven hadde ghesocht op haer beddeken / daer de ruste was ende den vollen vrede. Sy hadde hem schoon te soecken / ende metter handen naer hem te tasten ; want verre wast van daer dat sy hem soude binden daer hy niet en was. Maer dese andere socht hem te midden der droefheydt / van de welke sy tot hem was roepende om hulpe ende bystant / die oock geeft booz antwoorde : Van wat hoedane droefheydt dat sy my sullen aenroepen , ick sal hun verhooren.

Soo en heeft sy hem alleene niet sonder groo-
ten arbejdt ghebonden; maer aen-reeft om
macht te doen gheben die woorden die sy
hadde ghesproocken: Ick ben met hem in pijn
ende in droefheydt, ende daerom verbolght
sy hem op dat sy sijne belofte soude waer
houden/ ende sy seght: Ick hebbe Godt ghe-
socht in den dagh der droefheydt, ick hebbe
hem ghesocht met mijne handen ende mijne
stemme, ende in het minste en ben ick niet be-
droghen.

BERNARDVS serm. 75. in Cant.

Leert dan datter zijn dyp oorzacken/ die
somtjids overkomen ende bedrieghen de
verwachtinghe der ghene die soecken / te wes-
ten/ soo wanneer men niet en soeckt alst tijdt
ende stont is/ noch soo men behoort / noch op
die plaetse daer men behoorde te soecken.
Want ist by aldien dat alle tijt bequaem wa-
re om te soecken: waerom heeft den Propheet
gheseyt? Soeckt terwylent men kan vinden.
Soo ist van noode achtervolghens den sin
van dese woorden/ datter eenen tijdt is die
onbequaem is om te binden/ ende datter oock
eene oorzacke is dat den Bypdegom niet en
soude worden ghebonden van wegen die hem
zijn soeckende / soo sy dat buyten tijde zijn
doende. Maer dit en verhindert gheensins
dese Byp die hem ter bequaemer ure is ver-
soeckende / ende oock aentropende; noch
oock om die tweede redene/ nademael sy hem
niet

niet flauhertelijck en soeckt/maer wel met een
 ne vierige begeerte/ sonder ophouden/ goets
 moets/ ende oock oprechtelijck meynende. Nu
 en staet ons anders niet te weten/ oft wel het
 derde beletsel heur oock soude kunnen betege-
 nen/ te weten/ dat sy hem soeckt daer sy hem
 niet en behoorde te soecken. Op mijn beddeken
 hebbe ick geduerende de nachten ghesocht den
 genen die mijne siele lief heeft. Sullen wy seg-
 gen dat wy niet en behoorden te seggen/ bed-
 deken, maer wel bedde, ende aldaer hem te
 besoecken? Ja voor wien geheel dese werelt te
 enge ende te kleyn is? maer ick weet dat dit
 woort beddeken hem ooc is genoegende/mits
 ic hem so kleyn ende als een kint gekent heb-
 be. Oft en soude dit beddeken niet wel bete-
 kenen sijn kribbeken / oft wel den schoot van
 sijne moeder? want aengaende den schoot van
 sijnen hooghen Vader en is gheen beddeken/
 maer wel een groot bedde; van 't welke hy
 spreekt tot sijnen Zone: Ick hebbe voor den
 dageraet u voortgebracht uyt mijnen schoot.
 Hoe wel datmen misschien desen schoot gheen
 bedde noemen en mach:maer wel eenē thoon/
 ende eene plaetse die meer bequaem is van om
 van daer ober al te heerschen/ dan te ligghen.
 Maer om alle twijffelingen te ontgacn/ so ist
 dat dese Zypt te kennen geeft op wat bedde
 dat sy hem was soeckende/ te weten/ op haer
 eppen/ende niet op eens anders? Maer arme
 berdoelde wat wilt ghy daer soecken? meyne
 ghy te vinden u goet die langen tijt te booren

naer het sijne was verrocken? Weet ghy hoe den Sone des menschen is gheklommen daer hy te boozen geweest heeft? Als nu heeft hy verlaten het graf om te trecken naer den Hemel/ ende soeckt ghy hem noch ter tijt op 'n beddeken? Hy is opghestaen, hy en is hier niet, Doorwaer ghy komt te spade. Wat! soeckt ghy den stercken op een kleyn beddeken? soeckt ghy hem in eenen stal / als oft hy laghe onder de beesten? oft als verheben in eenen stoel van volle groot-dadicheyt? Neen/ neen/ hy is ghetrocken in de vermoghentheden des Heeren: Hy heeft hem gekleet met sterckte, ende met schoonigheydt. Ende den selven die eens heeft ghelegghen onder eenen graf-steen/ is nu geseten boven de heyrkrachten der Enghelen. Onthout dan dat hy nu niet meer en is ghelegghen: maer wel hooghegheset en / ende alle die ghereetschap die ghy maect om hem te doen liggen is onbequaem ende noodeloos. Wel aen om u te onder-rechten van de oprechte waerheyt / soo ist/ dat hy oft sit om te oordeelen / oft dat hy staet om ons te helpen: Van doen af is dan den Wyrdgom te vergeefs ghesocht gheweest op het beddeken. Maar nademael dese Wyrdt hem nergens en is bindende/ seght sy seer wel: Ick en hebbe niet ghesocht die ick beminne, maer wel die mijne siele bemint; ghebende daer doot te kennen/ dat dese liefde hare siele alleene is aengaende/ ende dat hare herts-trecken tot hem-waerts sijn gheheel heyligh/ ende geestelijck.

lijck. Want soo de siele iet bemint / oft dat meer is / iet begeert naer den bleesche / dese liefde wordt meer gheacht eene liefde des bleeschs / als van de siele. Doozts seght sy seer wel / dat sy hem ghesocht heeft ghedurende de nachten , want het en past niet kwalijck indien men seght / dat de ghene die ievers om in pijn zijn / als iet verloorn hebbende / dat dit ongeluck hun meer verhindert by nachte / als by daghe / ende oock dat die sulcke die iet zijn soeckende / meer schijnen te soecken by nachte / als by klaren daghe. Wat sal iemant beslaen te soecken het gene hy daer dadelijck vooz sijne oogen is siende? Als hem dan desen Wyvedgom so laet soecken / het is by nachte; want waert by daghe / hy soude komen ten boozschijne / noch oock ten ware genen noodt hem te soecken. Maer iemant sal seggen dat dese Wypt so blind oft so verwaent niet en is vā het licht te gaen soeckē in de dupsterheyt / en haren alderlieffsten onder de gene die hem niet en kennen / noch ooc lief en hebbē? Neen / te vergeefs tijght men haer op dat sy hem soude soecken geduerende de nachte / ende dat sy hem van te boozen niet en soude ghesocht hebben: sy en seght niet / ick soecke hem: Maer ick hebbe geduerende de nachten gesocht den genē die mijne siele lief heeft. Ende den sin is ; want so sy jongh ende klepne was / en hadde maer verstant als eene die jongh ende klepne was / noch en sochte oock de waerachtigheyt daer sy was / herr' ende gints haer verloopen

belijdt dat sy op het selve beddeken met den selven ghemackelijck soude willen slapen; sy seght: Ick sal op dat selve slapen ende rusten in vrede. Want ghelijck een ieder is kennelijck/ dat de plaetse des Heeren in vrede gemaect is, Jst by aldien dat Godt dan woont in vrede/ ende dat de vresamige siele met hem op het beddeken der vrede is rustende; waer toe loochent die Wypdt hem ghebonden te hebben/ daer hy nu is teghenwoordich? Laet ons in't kort daer op gheben antwoorde/ ende segghen / hoe dat Godt wel teghenwoordigh is / ende dat hy rust in inwendighen vrede/ als op sijne eyghene plaetse / niet teghenstaende dies dat hy hem somtijds door eene wonderbare voorsichtighepdt is verberghende door die siele/ met de welcke hy is hebbende eene ghemeypne bedt-stede/ latende de selve haecken / quelen / ende suchten/ als haer ontreckende sijne soete ende aenghename omhelvinghen.

B E R N A R D V S serm 31. in Cant.

Want daer zijnder die vermoeyt wesende door Gheestelijcke oeffeninghen / ende verkeert in slauwighepdt / ende ver slapen in den Gheest / wandelen gheheel droebe in den wegh des Heeren; soo dat de daghen hun langh schijnen / ende veruoepelijck / sy beklaghen hun oock van die langhduerighe nachten / segghende met Job: Als ick hebbe gheslapen, dan sal ick segghen: wanneer sal ick opstaen? ende daer naer noch

eens verwachten den Avondt? Denckt dat sy anders wilt te kennen gheben die daer seght: Mijne siele is slaperigh geworden door vermoeyelijckheydt, versterckt my in uwe woorden.

G I S L. in c. 3. Cant. expos. 3.

Wozts desen af-keer is ghebeurt om dize-
 derhande redene: Ten eersten/ op dat dooz dese
 hoe weynige verbzentheyt dese siele in meer-
 dere volmaecktheydt haer selven soude ver-
 boozderen. Ten tweeden/ op dat sijne weder-
 komste haer soude wesen aengenamer. Ten
 Derden/ ghelijckerwijs eene pefe/ hoe die meer
 wort ghespannen/ ende jaer boozder van den
 booghe is vertreckende/ hoe sy met meerder
 gewelt/ wederom keert ende by komt / ghes-
 vende boven dien stercker kracht aen den
 schicht die dooz den booghe wort uytgesonden;
 Alsoo geschiedet oock / want hoe boozder dat
 God hem schijnt te vertrecken/ daer naer ver-
 eenight hy hem met de selve dooz eene meer-
 dere ende eene hertelijcker goetwilligheyt
 dan als boozen. Maer indien hy om die rede-
 nen te boozen verhaelt/ hem is vertreckende;
 waerom en laet hy hem van de selve niet bin-
 den die hem soo neerstelijck ghesocht heeft in
 die plaetse daer hy wilt datmen hem soecke?
 sy seght: Ick hebbe hem gesocht ende niet ge-
 vonden, sonder twijfel hy wilde proeven hare
 volle stantvasticheyt/ ende weten / waer sijne
 Zypt henen wilde: so sy somtijts uyt het bed-
 deken van inwendigen bzedde was rijfende.

GREGORIUS lib. 5. moral. cap. 4.

So dan den Bruydegom gesocht wesende/
berberghet hem / op dat hy gebonden zijnde/
met meerderen pber soude ghesocht worden:
ende de soeckende Bruyt wort upt-ghesteldt/
ende sy en is hem niet machtigh te binden/op
dat sy dooz hare traecheyt behendiger gewor-
den zijnde/ soude binden/ ende daer naer beter
behouden het gene sy soo langhen tijdt hadde
ghesocht.

A N S E L M. in protolog. cap I.

Maer Heere zijt ghy hier niet tegenwoor-
dich? waer ist dat ick u sal binden in uwe af-
wesentheyt? Indien ghy zijt ober-al/ waerom
en wort my niet toe-gelaten uwe tegenwoor-
digheyt te aenschouwen? maer seecker ghy
bewoont een on-aengerackelick licht. Ende
waer is dat on-aengerackelijck licht/ ende hoe
sal ick tot het selve geraken? oft wie sal my tot
dat selve geleiden/ op dat ick u in het selve
vermach te besichtigē? uwen dienaer wenscht
te komen tot u/maer men kan tot uwe woon-
stede niet geraken. Hy wenscht u te binden/
ende hy weet niet waer ghy zijt. Ick bidde u
ô Heere/ leert my u soecken/ ende vertoont u
aen die u is soeckende: Want ick en kan u niet
soecken / ten sy dat ghy my wijst de plaetse/
noch ick en kan u niet binden/ ten sy/ dat ghy
u selven aen my vertoont: dat ick u soecke al
wenshende/ ende u wensche al soeckende/
ende lief-hebbende u binde / ende u bindende
eewelijck lief hebbe.

Surgam, & circuibo civitatem: per vicos & plateas queram quem diligit anima mea; quæsi illum & non inveni, Cant. 3.

*Ick sal opstaen, ende de stadt ront-omme
gaen: langhst de wycken ende de stra-
ten sal ick soecken die mijn siele be-
mint; ick hebbe hem gesocht ende niet
gevonden. Cant. 3.*

ORIGENES hom. 10. in divers.

Schrept / oogen schrept / noch en wilt niet
ophouden van schrepen; wandelt / voeten
wandelt / noch en wilt niet ophouden van
wandelen / loopt ende wilt niet rusten. Helaes!
waer is mijne blijdschap verbaeren; waer is
mijnen alderlieffsten? waer is mijn Hert-soet?
Och mijne welvaert waerom hebt ghy my
berlaten? O Dyck! o benautheyt! my omrin-
gen onderzagelijcke benautheden / ende ick
en weet niet wat ick sal verkiesen? waer sal
ick my keeren? tot wien sal ick loopen? aen
wien sal ick vast nemen? wien sal ick onder-
zaghen? wie sal met my mede-lijden hebben?
wie sal my vertroosten? ten lesten / wie sal my
toonen die mijne siele so seer is veminneende?
keert wederom mijn alderlieffste / keert weder-
om o mijnen liefweerdigen / o mijnen gewen-
sten / verleent my de blijdschap van uwe salige
tegenwoordigheyt.

ORIGENES Ibidem.

Wee my ellendighe? waer sal ick hem
soecken! waer sal ick hem vinden? voozsee-
ker ick sal opstaen / ende hem gaen soecken

ten allen plaetsen daer ick kan / ick en sal geen slaep geben aen mijne oogen / noch gheenderhande ruste aen mijne voeten / tot alder stont dat ick hebbe gebonden die mijn siele bemint.

BERNARDVS serm. 7. in Cant.

Sittende op mijn beddeken hebbe hem gesocht als ick noch swack was en onsterck / ja zelfs gheheel onbequaem om mijnen Brudegom naer te volgen / daer hy soude nemen sijne gangen / ende hem niet konnende volghen langst die hooge ende verheben plaetsen sijner grootdadigheyt / ben ick by ongebal ontmoet geweest van sommige lieden / die wetende mijne begeerten tot my waren seggende: Siet daer is Christus, siet hy is daer; ende niet tegenstaende hy en was noch hier / noch daer / soo seyde ick by my selve: Ick sal opstaen ende de stadt rontomme gaen, langst de wijcken ende de straten sal ick soecken die mijn siele bemint. Bemercke nu dan hoe dat sy licht; want sy seght: Ick sal opstaen.

BERNARDVS serm. 76. in Cant.

Haer sinneken sijn noch ghelijck van een kind / sy heeft gemeent hem te gaen soecken op de straten ende alghemeyne plaetsen / die hem daer erghens seer geern soude gebonden hebben / maer haer was unbekent de gehele verborgentheit. So dan noch eens bedrogen sijnde her-seghet de woorden: Ick hebbe hem ghe-

socht:

focht ende niet gevonden. Doorwaer hy en is (ghelyck sy het vermoeden hadde) noch op merckten/ noch op straten/ ten sy dat hy ware op die straten van de welcke gheschreven staet: uwe straten ô Ierusalem, fullē beleyt worden met suyver gout, ende langhft uwe wijcken sal gesongen worden, alleluya.

AVGVSTINVS manu. cap. 24.

Want de Godminnende siele klimt seer dickmael/ ende loopt gemeynsaem door de straten van het hemels Ierusalem/ aensoecken die Patriarchen/ ende die Propheten/ begroetende de Apostelen/ ver stelt staende in die heylkrachten der Martelaers ende der Confessooren/ ende betrachtende de reyen der heyliger Maeghden.

BERNARDVS serm. 76. in Cant.

Ter wat plaetsen die ghene die soeckt hem sal binden/ sal aldaer aenschouwen synen lof en eere/ niet gelijck eene van de reste/ maer wel ghelyck die gene van den eenigen Zone sijns Vaders. Maer ô mistroostige Blydt wat sult ghy maken? meynt ghy dat ghy hem tot daer sult kunnen volgen? sout ghy bestaen u te dringhen in sulck eene heylige verholen plaetse/ alwaer den Zone hem spiegelte in den Vader/ ende den Vader in den Zone? O neen/ het is te vergeefs; daer hy is en kont ghy nu ter tijdt niet gekomen/ al ist dat ghy metter tijdt noch hoopt te geraken: maer niet tegenstaende dies doet dat ghy kont/ volght hem/

soecke.

soeckt hem / noch dat die onsprekelycke klarighepdt / noch die onaengerakelycke verheventhepdt u niet en doe verschycken / noch u en brenge tot wanhope. Indien ghy dit kont gelooben / het is genoeg; alle saken zyn moghelyck vooz diese gelooben. Ghy seght dat hy met een woort by u is; ghelooft in hem / ende ghy hebt hem gebonden: want te gelooben is hem binden / de geloobige bekennen dat dooz 't geloobe / Christus I E S V S woont in hun herte. Hoe kont ghy hem nader-hant hebuen als in u herte? Wilt hem dan soecken / ende Godtbychtelyck naer-bolghen / want den Heere is goedertierigh aen die siele die hem aldus is versoekende: soect hem dooz wenschen / soect hem dooz wercken / ende bint hem dooz 't gheloobe. Wat en hebt geloobe niet gebonden? het geraeckt daer niemant geweest en heeft / het ontdeckt saken die onbekent zyn / het begrypt saken die groot zyn ende onepndelyck / ten lesten in haren diepen wyden schoot omvanght sy die eeuwighepdt selber / jae soude noch bestaen te seggen / die eeuwige en heplighe by-eeuwighepdt / die ick niet en versta / noch geensins dooz den geest en kan begrypen.

B E R N A R D V S serm. 75. in Cant.

Wat wensch ende wat brandenden pber is dit? dat eene Bruyt by nachte opstaende niet en worde beschaemt haer te gaen binden te midden op de strate? dat sy daer loopt rontom de stede; dat sy een peghelick is vragen-

de naer haer lief; noch datmen haer om al dat leeft niet en kan beredenen af te keeren/ noch dat gheenderhande swarighepdt haren ganck en is achterhoudende / dat oock de nacht haer niet en doet rusten; dat den name van eener Wuydt/ ghelijck sy is / noch selfs den schroom der duysternissen haer niet en kan teghen staen/ noch beletten/ daer sy noch tans naer elcks ghetuyghenisse in haren wensch haer selven vint bedrogen. Wel aen/ wat sal ons willen bedieden dese langhe moepelycke beroovinge/ boester van verdriet/ boncksel van achter-dincken / fackel der onverduldigheyt. stief-moeder der liefde/ moeder van wanhope / en ist ghebepnstheyt / sy is te lastigh ende te veruoepelyck. Ick laet noch zijn dat in't ghesagh van dese bedruckte in die selve gebepnstheyt noch eenigh profijt gheleghen was / terwylent de saecke noch hongh in het sumpel roepen ende wederom roepen: maer nu ter tijdt so sy met sulcke neerstigheyt soeckt/ ende hersoekt/ waer toe dienen dese verdrietelycke ghebepnstheden? Wat af-keer ende walginghe soude sulcks wesen booz een Wereltlycke Wuyt/ ende booz die beschaemde liefden/ indien men die handelde op dese maniere: ende nemende den sin naer de letter/ sonder daer naer te byagen oft hun aengaet of niet/ laet ick hun daer mede geworzen.

HIEREMIAS ep. 22. ad Eustoch.

Ick en begheere niet dat ghy den Wuyde-
gom

gom soecht langst de straten/ ick en prijsse niet dat ghy loopt dzevelen langhst de merckten/ oft de stadt-wijcken / al oft ghy schoon tot uwer ontschuldunge noch zijt seggende: Ick sal opstaen ende de stadt om ende omme gaen, ick sal gaen soecken op alle straten, ende op alle merckten die mijn siele soo seer bemint heeft Ende oock oft ghy bzaeghet: Hebdy niet gesien die mijn siele so seer bemint heeft: niemant en sal hem weerdigen u te geven antwoorde/ den Bypdegom en is op de strate niet te binden. Den wegh die ons leyt tot het leven is met allen enge. I e s u s uwen beminden is jalours/ hy en begeert niet dat geheel de Werelt aenschouwe u ghedaente: dat die dwase ende qualijck berade maeghden dzevelen daer sy willen is hun gheoorloft: maer ghy moet t'huys blijven ende inwendich wesen in u selven met uwen Bypdegom.

A M B R O S I V S libr. 3. de virg.

Ten is noch te midden van een merckt/ noch op den kant van eene strate dat Christus hem laet binden/ noch Christus en is ghenen straet-singer. Christus is den peys ende den brede / de merckt oorsaeck processen ende krackeelen. Christus is de gerechticheydt. de merct is vol boosheyt/ Christus is den werckman / de merckt is een schouw plaetse van niet den gen/ ende ledigh-gangers Christus is vol liefde/ de merckt vol achter-klap, Christus is het gheloobe selve/ de merckt bedroggh ende

meyn-eebicheydt. Laet ons dan schoutwen de merckt ende de straten. Dese Bruyt die haren Bruydegom soo beminde/ en heeft hem noch op de merct/ noch op de strate konnen binden/ so sy selver met hare eygen woorden is betuygende. Ick sal optaen, ende de stadt, de merct, ende die straten rontomme gaen, ende soecken die mijn siele bemint; ick hebbe hem ghesocht ende niet ghevonden. En laet ons dan Christum niet soecken daer wy hem niet en konnen binden.

BERNARDVS serm. 84. in Cant.

Godt en behoorde niet gesocht te worden door boet-stappen / maer wel door goede wenschen/ ende dat gelukkig soecken en verstoot niet alleene desen wensch; maer gaet den selven noch meer verlengen. Ist niet waerachtigh/ dat het volbrengen van de genuchte is het wech-nemen van den wensch? Hier niet/ de genuchte is meer een olie tot desen wens; die den selven krachtigher doet branden. Men moet dan seggen dat de genuchte wel sal volbracht worden/ maer niet teghenstaende den wensch en sal gheen eynde hebben/ noch oock ophouden van te soecken. Waerom en soude dan dese siele niet verkleckt worden om te soecken/ hebbende so baerblijckelijck beproeft sijne sachtmoedighydt/ ende wessende te vollen onderrecht dat sy hem soude bindē inde byede.

G V I L B. Abbas ser. 45. in Cant.

Slaet eens acht op de heftighydt/ ende op de krachtelijcke liefde van dese Bruyt: sy en is

niet machtigh te verdragen de afwesentheyt van haren beminden Ghyudegom/ dit afwesen beneemt haer alle verdueligheyt / ende is hy haer ontrent / den overbloet van 'shertsen wensch en is niet genoefsaem noch 't een/ noch 't ander te kunnen verdragen. O gheluckighe Liefde die dooz eenen gheduerighen ommekeer/ oft in sy-selven is smiltende/ oft soeckende tot den selven is versuchtende: Ick hebbe hem ghesocht ende niet gevonden.

AUGUSTINVS in soliloq. cap. 31.

Ick hebbe verdoolt ghelijck een schaep dat was verlozen ghegaen / soeckende u bupten die binnen zijt/ ende ick hebbe veel ghearbeyt u soeckende bupten my / naer dien nochtans dat ghy in my zijt woonende / soo ist dat ick u noch wensche. Ick hebbe de wijcken ende de straten van de stadt van dese werelt omgegaen, ende ick en hebbe u niet ghevonden. Want ick socht bupten dat binnen was. Alle mijne uytwendige gesinthen hebbe ick als boden uytgesonden om u te soecken dien ick niet en hebbe ghebonden/om dat ick qualijck sochte. Want ick sie o mijnen heere/ mijnen Godt/ mijn eenich licht/die my verlicht hebt/dat ick u dooz de selve bupten qualijck sochte die binnen waert / ende nochtans sy en hebben niet gheweten hoe oft in wat manieren dat ghy daer binnen sout mogen geraeckt wesen. Ick hebbe seer spade u beginnen lief te hebben / o oude-nieuwe schoonicheyt/ ick hebbe seer spa-

de u lief ghehadt/ ghy waert binnen ende ick was bukten/ende daer socht ick u lelijck ende mismaeckt als ick was/ ick liep ende stiet my aen alle die schoone saken die ghy geschapen haddet. Ghy waert met my/ ende ick en was met u niet. Dusdane saken hielden my so verre van u / die nergens en konden dan in u gewesen: want so ick u socht/was ick 't al doozloopende/ ende om alle dat boozgaende was ick 't al verlatende. Ick hebbe ghebræecht de aerde/ oft sy was mijnen Godt/ ende sy heeft my gheantwoort dat neen/ ende al dat op der aerden is heeft my het selve beleden. Ick hebbe onderbræegt die Zee ende die Af-gronden/ ende alle dat in die is roerende/ sy hebben ooc ghelijckelijck gheantwoort: Neen/ wy en zijn uwen Godt niet: soeckt hem boden ons. Ick hebbe gebraecht aen die windige locht/ ende die locht met al datter in is heeft my gheantwoort: Anaximenes is verdoolt. Ick en ben uwen Godt niet. Daer naer hebbe ick onderbræecht den hemel/ de sonne/ de mane/ de sterren/ noch wy en sijn oock seiden sy/ uwē Godt niet. Ten lesten/ ick hebbe gebraecht aen het gheheel begriyp van dese Werelt/ ende geseyt: seght my oft ghy mijnen God zijt oft niet? ende de Werelt heeft my met luyder stemmen gheantwoort: Neen/ ick en ben 't niet / maer ick hebbe mijn wesen dooz hem/ den genē die ghy in my syt soeckende/ heeft my geschapen/ soeckt boden my die my bestiert/ ende die my ghemaeckt heeft.

Nam quid quem diligit anima mea vidistis, Paululum cum pertransissem eos inveni quem diligit anima mea, tenui illum nec dimittam, Cant. 3.

*Hebt ghy-lieden niet gesien die mijn siele
 lief heeft? Als ick hun wat was voor-
 by-gegaen, hebbe ick ghevonden die mijn
 siele lief heeft, ick hebbe hem vast ghe-
 houden, ende en sal hem niet laten gaen,
 Cant. 3.*

BERNARDVS serm. 79. in Cant.

O haestige/ krachtighe/ brandende/ uyt-
 boztelende liefde! die niet en gedoocht
 andere saken dan u te betrachten / die
 alle saecken / behalvens u selven / zijt verwor-
 pendende ende verachtende / ende die in u eyghen
 selven u allene zijt veruoeghende! ghy ver-
 stroyt de reghel-mate / ghy gheueyft uwen
 handel / noch oock ghy en onderhout ghene
 seeckere maniere. Ghy verheught u in u sel-
 ven / ende ghy bedwinght dat daer schijnt te
 hebben bequamigheydt / redene / raedt / ende
 oordeel. Siet al het ghene dat dese bevinde
 seght / dat sy peyft / en is niet dan u / noch sy en
 verluyp niemant dan u / dus sterck zijt ghy
 omringhelt / soo van haer herte / als van haer
 tonge. Sy seght: Hebdy niet gesien die mijn
 siele lief heeft? Als oft sy-lieden behoorden te
 weten alle hare gedachten. Wel ghy schoone/
 berneemt ghy naer den genen die uwe siele
 bemint? maer hoe! en heeft hy geenderhande
 name? seght my eens wie ghy zijt / ende wie
 hy mach wesen!

N Y S S O R. 12. in Cant.

Hoe sout mogelijk zijn te binden het welck
ghene saecken ons bekent / en konnen betoo-
nen? noch ghedaente / noch af-schijn / noch be-
reckinghe / noch hoedanigheyt / noch af-
beeldsel / noch verghelijckenisse? wesen-
de al-
toos ghestelt buyten alle paden onser weten-
enschap / ende buyten den inval der ghene die
hem soecken. Hierom ist dat sy is seggende:
Ick hebbe hem gesocht dooz der sielen vermo-
gentheyt / begaest zijnde met de deught van
iet te binden / met het reden-talen / ende met
de ghedachten: maer upt alle dusdanige was
hy ghestelt / als bliedende / ende hem niet la-
tende ghenaecken dooz de aengrijpinghe van
mijnen geest. Ende den ghenen die nergens
geen teken en heeft aen het welke men hem
soude kennen / hoe soudet moghelijk zijn te
weten hoedanich hy soude wesen? oft dooz re-
den-tale? oft dooz begrijpinghe? oft dooz be-
schrijvinghe der woorden?

C H R Y S O S T I M U S hom. de virt.

Maer ghelijckerwijs eene ghehouwde
Vrouwe / die haren man boven maten is be-
minnende / terwylent hy van haer is / kijck
dooz de vensters / oft sy hem erghens saghe
komen / sy reck halft naer de Zee / ende naer
het vasse landt / ende indien haer ghesicht
ontdeckende is eenich Schip / meent dat ha-
ren beminden daer in is / verneemt sy eenige
repsen-

reysende lieden / die van verre komen / laet haer boozen staen / dat sy zijn van sijn gheselschap / ende die te ghemoete gaende / sal hun vraghen: Ick bidde u-lieden / seght my / waer is hy achter-bleven? in wat gheweste / in wat stadt hebt ghy-lieden hem ghelaten? wat seght hy / wat recht hy uyt / wanneer heeft hy gheschickt wederom te keeren? Alsoo ieder Godt-minnende siele / ghebonden an de liefde Christi / vraeght seer dickmaels: Segt my in wat plaetse dat is etende, ende dat is rustende den ghenen die mijn siele lief heeft?

BERNARDVS homil. infra 8. Epiph.

Als nu wenscht ghy te sien die ghy lief hebt / ghy bleyt hem ende ghy soeckt hem met dupsent soetigheden / om so volkomelijck te hebben het gheniet van sijne liefde / so goeck van uwe wenschinghe. Als van beschuldight ghy zijn langh vertoeben / als nu dunckt ghy te zijn verstoeten / ende die alles maecte u beroert ende verflaghen / als nu laet ghy u boozen staen dat ghy op vele naer niet en zijt weerdigh sijne besoeckinghen: ten lesten / hebbende leetschap van alle u achter dencken / vertoost u selven door een vast betrouwen van sijne weder-komste / ende sijne goedertierentheydt soomenich-werf beproeft: Maer ist by aldien dat uwe mistroestighheydt noch gheen eynde en neemt (als wetende onmogelijck die langer te verdraghen) terstont laet ghy u overwinnen door eene haestighheydt / ende door eene ghee-

stelijcke woestellinghe bepooght ghy dese langhe ende traeghe sluyeringhe te verwijten. Iga wat al tranen zijt ghy als-dan berstortende? wat ghesucht/ wat ghekerrem zijt ghy als-dan voort-bzenghende! Als-nu uwe ooghen door tranen opgheswollen / kerren hun naer den hemel / vergheleschapt met een inelijck hert-geondich suchten / als-nu de handen ende de armen worden upt-ghereckt/ als-nu slaende voor de boest beschuldicht ghy de slappicheyt ende de traegheyt van uwe ziele. Daer en boven worden daer voort-ghebracht woorden sonder begin oft eynde / immers die niet en verbolghen als wesende sonder slot oft rebene / ghy maectt u eene nieuwe tale/ die van niemant dan van u selven en wort verstaen ; somtijds de liefde ende de stemme berlypden te samen/ ende somtijts is de liefde de stemme verrasshende/ die niet en kan volghen/ maer moet verdwijnen ende onder-blijven / daer-en-tusschen den goedertieren I e- s v s bemerckende desen heylighen strijdt / is hem verheughende/ ende en begheert niet anders dan met duf-dane wapenen te worden verwonnen.

GREGORIJS in Psal. Pœnit.

Het is dan van noode hoe dat den mensche in alle sijne benauwotheyt / ende allen sijnen teghen-spoedt hem keere tot den ghenen in welken is ghelegghen alle vertroostinge / ende dat hy/ ghedurende de nachten van dit te-

ghenwoordich leben/ Godt soeckt op het bed-
 deken sijns ghemoets. Ende in soo verre hy
 hem terstont niet en is bindende / dat hy hem
 meer ende meer verkloecke / ende bersterckt
 worde om hem te gaen soecken / dat hy op-
 staet ende hem verheffe tot de liefde des He-
 mels; dat hy keere ende wandele langhst de
 stadt / ghesticht tot verheffinge ende vernoe-
 ghen van gheheel de werelt / dat hy onder-
 bzaecht de ronde / ende de waeckers / die daer
 omme-gaen / ende bewaren die kercke / dat
 hy af-legghe den mantel van het aertsche cie-
 raet / ende dat sy van binnen met den pyl der
 liefde worde gheraecht / ende door-schooten/
 oock dat hy niet op en houde van soecken / tot
 dat hy den vertrooster der bedruckte heeft ge-
 bonden / ende gebonden hebbende dat hy hem
 wel vast houde tot alder-stont hy gerantsoent
 zijnde door den middel ende bystant der gena-
 de / mach verlost worden van de perssinghe sij-
 ner ziele.

ORIGENES hom. I. in Cant.

Want daer is sonder twijffel eene Gheeste-
 lijcke omhelsinghe. Maer oft oock ghebeurde
 dat mijne ziele mocht gedpen eene Bruyt om
 ontfanghen te worden tusschen die armen van
 dien grooten Bruydegom / op dat ick ingelijcx
 mocht segghen het ghene in den selven Boeck
 staet geschreven: sijn slinker hant sal wesen on-
 der mijn hooft, ende sijn rechter hant sal my om-
 vatten?

Wat

BERNARDVS ierm. 70. in Cant.

Wat kan daer stercker ende vaster ghebonden worden dan dese liefde/ die niet verbronden en kan worden dooz het water/ noch gheschonden dooz de winden/ noch met messen afghesneden? Ten lesten/ de overvloedighe wateren en sullen niet kunnen blusschen de liefde. Ick hebbe hem vast ghehouden/ noch ick en sal hem niet laten gaen/ ende den h. Patriarche seght: Ick en sal u niet laten gaen ten zy al voren dat ghy my geeft den seghen. Dese siele en wilt hem niet laten gaen/ ende het magh wesen dat sy soo genen wille en heeft/ ghelijck dat dede den Patriarche/ om dieswille sy gesegent zijnde hem noch niet en wilt laten gaen; want den Patriarche liet hem gaen/ den segen hebbende vercregen/ maer dese in geenderhande manieren. Sy seght: Ick en begheere niet alleenlijck uwen segen/ maer u eygen selven. VWant wat is daer in den Hemel voor my, ende wat isser dat ick van u begheert hebbe op der aerden? En oft ghy my schoon geeft uwen segen/ noch en sal ick u niet laten baren. Ick houde hem vast, noch ick en sal hem niet laten gaen. Niet-te-min misschien ist oock sijnen danck ende wille ghehouden te worden/ nademael hy sy-selven is ontdeckende met dese woorden: Het zij u mijne wellusten te wesen met de kinderen der menschen. Ende dat hy ons doet dese belofte: Siet ick ben met u-lieden totten eynde des VVerelts. **Soo dan**
wat

wat knoop kander soo sterck wesen als den desen/ soo vast in een ghestrickt/ door den eendrachtigen wille van twee die elckander gheslijckelijck beminnen! maer niet teghenstaende wort sy weer ghehouden van den ghenen die sy houdt; aen den welcken sy erghens seghet: Ghy hebt ghehouden mijn rechter hant. Hoe kan 't dan gheschieden dat sy soude konnen vallen die daer wort ghehouden/ ende die daer hout? sy hout hem door de kracht des geloofs/ ende door de vierighe liefde: Maer voorzeker sy en soude niet lange tegen houden/ ten ware dat sy wierde gehouden. Soo dan sy wort ghehouden door de kracht ende door de ghenade Godts. Ick hebbe hem ghehouden, noch ick en sal hem niet laten gaen.

AVGVSTINVS soliloq. cap. 1.

Dat ick u dan binde / dat ick u dan houde/
 6 mijnen wensch ende liefde van mijne siele/
 dat ick u omhelse 6 hemelschen Snydegom/
 mijne opperste genuchte dat ick u besitte van
 bukten ende van binnen 6 eeuwige salicheyt!
 dat ick u beerbe te midden in mijn gemoet 6
 gelukkig leven/ ende d' aldermeeste soetigheyt
 van mijn leven!

AVGVSTINVS medit. cap. 37.

Siet dat ick over langh hebbe ghewenscht
 ben ick nu teghenwoordigh aensiende/
 dat ick hebbe verhoopt ben ick nu vast hou-
 dende/

dende / dat ick hebbe ghesocht hebbe ick ghebonden ; want in den hemel ben ick nu gheboecht met den genen die ick (ghestelt op der aerden) met gantscher herten hebbe lief ghehadt / met alle vriendelijckheyt omhelst / die ick met alle liefde hebbe aenghanghen / den selven ick love / segene / ende aenbidde.

B E D A in cap. 3. Cant.

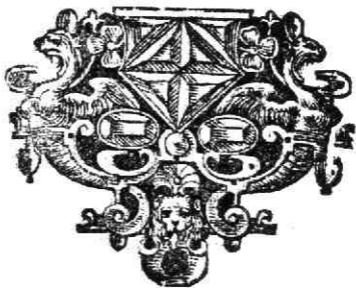
Hebbende hem ghebonden / soo hebbe ick veel te vaster ghehouden / als ick te spade ghebonden hadde die ick gesocht hadde.

O R I G I N E S hom. 10. in diver.

Ⓞ goedertierensten Heere / Ⓞ alder-besten Meester / hoe goedertier zijt ghy voer die daer recht-sinnich ende oormoedich zijn van Geste. Och hoe gelukkig zijn sy die u in een eenvoudich herte zijn aensockkende / ende die nergens geen betrouwen en hebben dan in u alleen ! Het is de waerheyt ende bukten alle twyffelinghe dat ghy lief hebt alle die u lief hebben / ende niet en verlaet die in u stellen hunne hoope: Want siet uwe beminde socht u een-boudelijck / ende heeft u in der waerheyt ghebonden. Sy betrouwde haer op u / ende sy en is van u niet verlaten : maer sy heeft veel meer van u verkregen dan sy van u verwacht hadde.

AUGUSTINVS, soliloq. cap. 8.

Alle danckbaerhepdt zy u bewesen mijn in-
nich licht ; want ghy hebt my verlicht / ende
ick hebbe u gebonden / ende ick ben gebonden
geworden / ende daer ick my ghebonden / ende
my selven ghekent hebbe / daer hebbe ick u
ghekent / daer hebbe ick u ghebonden / ende
daer ick u hebbe ghekent / ter selver plaetse
hebt ghy my verlicht.

*Mibi autem adhaerere Deo bonum est, ponere
in Domino Deo spem meam, Psal. 72.*

*Want het is my goedt Godt te aenkleven,
ende te stellen in Godt den Heere mijne
hope, Psalm 72.*

AVGVSTINVS manu. cap. 25.

HEt herte des menschen soo 't niet ghe-
hecht en is an den wensch der ewic-
hepdt / en kan nimmermeer wesen
stantvastich ! maer swacker dan swack wort
het ghedreven van het eene tot het ande-
re / soeckende ruste daer gene en is te bekomē;
want het en is hem niet mogelick in die broo-
se verganckelijckheden (daer sijne genegent-
heden te midden inne liggen verwerrent) de
oprechte ruste te kunnen binden / dooz dien dat
het selve is van sulcker weerde / dat hem geen
minder dan allene het opperste goet en kan
vernoegen.

AUGUSTINVS foliloq. cap. 13.

Ende nu sochte ick het eene / ende dan het
ander / ende van gheen van allen en wierdt
ick verfaet / dooz dien dat ick u in my niet en
was bindende / als allene wesende onberan-
derlijc / onwisselbaer / epgentlijc / onderschep-
delijc / ende een goet / 't welck hebbende ver-
obert / en ben niet behoefstig ; 't welck hebben-
de verkregen / ben buypen allen druck ; 't welc
besittende / bebinde dat geheel mijne begeerte
is volkomen.

AUGUSTINVS medit. cap. 37.

Maer niet en is my soo heughelijck als te wesen met mijnen Heere / mijnen God. Want het is my goet Godt te aenkleven. O Heere ver- leent my / terwylent ick dese broose leden by- staer / u te aen kleven: ghelijckerwijs als men leest / Die den Heere aenkleeft is eenen geest met hem.

AUGUSTINVS in Psal. 72.

Dat eenighe hanteren den Krigh-handel / ander in eenen vollen Raedt de konste van plepten / oft reden talen / ander verscheyden wetenschappen / andere de koopmanschap / ander de lants-neringhe / maer my is 't goet God te aenkleven. Daer en is niet beter oft oock gheruster dan Godt by te blijven / ende hem allene aen te hangen / so wanneer wy hem sul- len aenschouwen aensicht aen aensicht / maer wat ist? Ick sprack dit als wesende noch een Pelgrim. Het is goet Godt te aenkleven: maer nademael ick dit goet in dese pelgrimagie als-noch niet en besitte / So moet ick in Godt stellen mijne hope; Soo dan / so lange als ghy hem noch niet volkomelijc en zijt by gevoegt / stelt in hem uwe hope. Zijt ghy noch blotten- de boven 't water / werpt uyt desen Ancker. Zijt ghy met hem noch niet bereenight door de teghenwoordigheyt? gaet hem by door de hope:

hope: Maer stellende op Godt dan uwe hope/
 wat sult ghy hier upt-rechten? wat sal wesen
 u tijdt-verooyf? anders niet dan loben ende
 dancken die ghy lief hebt. Denckt eens by u
 selven / waert dat ghy eenen wel-bedreuen
 Doer-man lief haddet / sout ghy insgelijcks
 niet maechen dat ander van hem oock veel
 souden houden? die sulck eenen bemint / waer
 by konit spreect van hem / op dat naer sijn
 booz-bewijs ander menschen van hem oock
 souden spreken.

BASILIVS in Psal 61.

Indien de rijckdommen u aenvloeyen, en wilt
 op de selve niet stellen u herte. Gemeynelijck
 sy zijn verganckelijck / sy overloopen hunnen
 besitter / veel dapperder dan een suel-stroo-
 mende water / ende sy verwisselen so menich-
 mael gelijckerwijs de slaven veranderen van
 Heeren ende meesters. Desen acker wort he-
 den beseten van den eenen / ende mozghen van
 den anderen / ende in korter tijden sal sy ver-
 derden / die den selven weynich tijds oock sal
 ghebuycken. Neemt maer eens acht op de
 hupsen van der stadt / wat al verschepdent-
 heyd / van namen dat sy onderstaen hebben
 t sedert dat sy zijn opghewout / wel soo veel
 namen als sy epghenaers hebben toebehoort.
 Het goudt slibbert upt die handen / van die
 nochtans het selve schijnen vast te houden / na
 d'handen van eenighe andere / ende van daer
 noch eens boozder / noch en heeft gene blijven-

de plaetse / veel gheringher soude ghy
het water behouden in u handt / ende die
daer mede toe-sluyten dan dat ghy booz u ey-
gen selven alleene de rijkdommen sout kon-
nen bewaren.

GREGORIUS hom. 4. in Euang.

Naer het oordeel der rechtveerdighe / (oft
schoon alle goet hun aen-quame) soo en
schijnt dat goet niet te wesen / ist by aldien
dat sy brandende zijn in hemelsche wenschen /
ende ober-sulcx den Prophete David besit-
tende alle de rijkdommen van een machtigh
Koninghrijcke / met daer benedens de herten
ende de goede gheneghentheden van soo veel
ondersaten ? al wast dat hem dit alles dochte
goet te wesen / ende bequaem tot allen aen-
staenden noot / dies niet teghenstaende was
hy meer bekommert om te wenschen een
meerder goet / soo hy met alle vierighejdt
selver is seggende: VWant het is my goet God
aen te hangen.

AVGVSTINVS in Psal. 39.

Dat dan God den heere sy uwe hope / noch
en verwacht niet anders van hem dan dat hy
selver sy uwe hope. Want daer zijnder veel
die van Godt niet dan goet ende geldt en
verwachten / ende daer isser die maer en trach-
ten naer verganckelijcke eere / ende begeerent
al behalvens Godt selve / maer ghy en wile
doch nergkens naer staen dan naer uwen

Godt

Godt alleene. Verlaet alle andere liefden/ die gheschapen heeft Hemel ende aerde is veel schoonder dan alle dit voorgaende. Salich is den man wiens hope is den name des Heeren, ende die niet en heeft ghesien naer de ydelheden, ende leughen-achtighe verwaentheden.

ORIGENS Psal. 36. hom. 5.

Ghelijckerwijs dat niemant en kan twee Heeren van passe dienen/ alsoo en kan oock niemant in twee Heeren stellen sijn betrouwen. Niemant en kan hem wel betrouwen in het onsecker der rijckdommen/ ende in den Heere te samen/ niemant en mach hem betrouwen op eenighe Princen deser aerden/ ende daer benebens op Godt van den Hemel. Niemant en kan hem betrouwen op de sterke der Deerden/ ende in Godt: niemant en kan hem betrouwen in de Wereldt/ ende in Godt: want ten sy dat ghy u betrouwen stelt op Godt alleene/ ende dat hy aenmercke het selve betrouwen te keeren tot de eeuwe der eeuwigheyt; noch oock dat ghy gheen ander en zijt hebbende/ dan in hem alleene/ die de doode doet leven/ ende roept die ghene die daer niet en zijn/ ghy en kondt van uwesonden niet verlost worden. Want hy is alleen die kan saligh maecken die in hem betrouwen.

BASILIVS in reg fusius disput.
quæst. 42.

Hij die sijn betrouwen stelt op de menschen moet grootelijcks breefen dat hij niet en ver-
balle in dese verbloekinghe: Vermaledijdt
zy den mensche die sich betrouwt op den men-
sche, ende doet onderstant het vleesch van sijn-
nen arme, ende wiens siele geweken is van den
Heere. Dese woorden die hem betrouwt op de
menschen, hebelen ons wel ende scherpeelijck/
datmen gheen betrouwen en mach stellen dan
in Godt alleene / ende de ander woorden die
onderstant doet het vleesch van sijnen arrem,
verbieden ons te betrouwen op ons eyghen
selben.

BERNARDVS ferm. 9. super beati
qui habitant.

Soo dan in alles dat ghy uyt-recht / in al-
les dat ghy moet blieden / in alles dat ghy
moet onder-staen ende lijden / in alles dat ghy
moet wenschen / seght altoos: O Godt ghy zijt
mijne hope / ende ick houde my aen u woort /
ghy zijt alleene de oorsaecke / ende den steun
van mijne verwachtinghe. Wel aen / dat den
eenen dan verkonde sijne verdiensten / dat den
anderen hem beroeme te verdragen de lastig-
heyde van den dach / ende van de hitte der
Sonnen / dat hij hem beroeme twee-mael ter

weke te vasten/ ende dat hy niet en is gelyck
 de reste der menschen ; aengaende my / alle
 mijn goet is Godt aen te hanghen , ende mijne
 hope te stellen in den Heere. Dat andere hun-
 ne hope stellen op andere saecken / d'een in
 geleertheydt/ d'ander in de loof heydt des we-
 relts/ d'een in synen adel/ d'ander in sijne tref-
 felijckheydt / ten kortsten dat ieghelyck vol-
 ghe synen aerdt/ ende ghenegentheydt / ende
 soo 't hem goet dunckt / dat hy stelle sijne ho-
 pe op alderhande pdelheydt. Maer voor u/
 mijn Godt hebbe ick al willens af-ghegaen alle
 saecken , ende die gheacht als dreck ende vuy-
 ligheydt. Want ghy ô Heere zijt mijne hope.
 Die't dan lust ende greydt/mach hem betrou-
 wen op het onseker der rijkdommen / aen-
 gaende my / ick ontfegge selber het gene my
 soude dienen tot enckelen nootduyf / ten y
 dat ick dat van uwer hant ben verwachtende.
 Ist by aldien dat my beloofst worden eenighe
 vergeldinghen/ door u sal ick de selve verhoos-
 pen te verwerpen. Ist by aldien dat ghehele
 heyl-krachten tegens my ;ijn opstaende/ dat
 de Werelt my hindert / dat den haet-nijdigen
 op my knersel-tande/ dat mijn vleesch op-stae
 teghen mijnen geest/ghy sult wesen mijne ho-
 pe/ mijnen bystant ende vertroostinge. Waer
 toc dan so lange gelluyert van dese pdele/ el-
 lendighe/ onbequame ende bedriegelijcke ho-
 pen ons quijt te maecten ende af te legghen/
 ons voeghende naer die ander hope die daer
 alleene vaste/ heplich/ ende volmaeckt is/laet

ons dan de selve niet allen pber ende vierig-
 hepdt des geests ontfangen / ende in so verre
 daer iet waer ghebrekende / als te swaer ende
 by na onmoghelijck om te volbrengen / soeckt
 alsdan iet anders om uwe hope bymoedelick
 op te bouwen.

H E B R E E N 6.

Laet ons dan hebben eene stercke ende wel-
 versekerde vertroostinghe, ons segh ick, die ge-
 vloten zijn naer die voorgestelde hope, de wel-
 ke moet wesen den plicht-haeck onser siele die
 de selve valt grijpe ende versekere.

A V G V S T I N V S in Psal. 64.

Wy hebben dan van nu af onse hope uyt-
 gheworpen als eenen Ancker uyt bzeese dat
 wy ghesmeten tusschen de Zee-baren / niet en
 souden lijden de schipbreucke. Want gelijk
 wy seggen dat een Schip ligghende op synen
 Ancker / ter Aerde licht / al ist nochtans dat
 het selve noch is blottende / maer om recht te
 segghen / het schijnt als oft ware op d'aerde
 om gheboegelijcker de stozrem-winden ende
 het onweder te weder-stane: alsoo onse hope
 die daer is geankert teghen de bekoozingen
 van onse voorghestelde weggen recht soo veel
 uyt dat wy teghen de steenen niet en worden
 ghebrjfselt.

AMBROSIVS in Orat.

O Heere ick bidde u dat mijne siele u allene
naer volghe / ende dat u rechter-hant my re-
ghen houde / dat sy my siere boven de aerde /
ende my versade met des Hemels erf-deel /
naer het welck mijn siele dagh ende nacht is
versuchtende.

Sub umbra illius quem desideraveram, sedi,
Cant. 2.

Onder de schaduwe van dien ick ghe-
wenscht hadde, hebbe ick gheseten,
Cant. 2.

ORIGENES hom. 3. in Cant.

S haer bindende dooz-wondt met liefde/
so icht de Boomen / ende de groenighepdt
der Bosschen.

Ibidem.

Want soo den Boom der Paradys-appels
alle andere te boven gaet / inshelijcks is
mijnen Bypdegom onder alle andere kinde-
ren des menschen / eene vrucht-dragende die
alle andere vruchten te boven gaet / niet al-
lene in smaeck / noch in soetighepdt: maer dat
meer is / in goeden geur die te rsamen aen het
smaecken / en het riecken / boven maten zijn
aenghenam: ende wy moeten weten dat die
eeuwige wijs heyt dooz ons bereypt eene tafel /
boozstende de selve met veelderlepe gherich-
ten / niet allenelijck met het broot des lebens;
maer oock met den slach-offer van het bleesch
des woozts / soo sy de koppen oock niet alle-
nelijck en is bullende met den besten wijn:
maer sy vermenghelt noch den selven met
stuckens van Paradys Appels om daer van
te vrouwen eenen soeten ende wel-geurighen
dianck / die de lippen ende den mont niet al-
lene en verdozsaecken soeten smaeck / maer

zijnde nederwaert gesoncken / is men den selven smaeck noch langen tijdt behoudende.

N Y S S E N V S in Orat. 4. in Cant.

Doozwaer die dooz sijne beloofde goetwillighepdt in het wout onser gestaltenisse heeft upgebode / als wesende van ons selve vleesch ende bloet geworden / deelachtigh heeft gheweest ghelijckerwijs eenen appel aenghestien datmen in dese vrucht iet kan vermercken / dat met het een ende met het ander / te weten / bloet ende vleesch / heeft eenighe gelijkenisse / sijne wit-berwichhept heeft aenghetrocken de epgenthept van ons vleesch / ende dooz de roedighept getuyght hy eenige gemeynschap te hebben met de nature van onsen bloede.

B E R N A R D V S serm. 48. in-Cant.

Met goeden rechte hadde sy dan gewenscht om sijne schaduwe / dooz de welcke sy niet als lene en soude verkrijgen eene verkoelinghe; maer daer by oock een vermaeckinge; want al ist dat alle boomen ghemeynelijck gheben eene lommerre om te verkoelen / noch en geben sy niet alle vruchten om te versaden; want die altydt-duerende vruchten der salighepdt zijn daer gebzekende. Den oprechten boom des lebens is Christus I E S V S, enigen middelaeer tusschen Godt ende de menschen / die daer seght tot sijne Bruyt: Ick ben uwe salighepdt, ende daerom hadde hy alder meest gewenscht

om de schaduwē Christi / om dat hy niet al-
lenelijck en geeft verkoelinghe tot die upt-nes-
mende hitte der sonden / maer is boven dien
de siele met alderhande deughden verbullens-
de. Onder de schaduwē van dien ick hadde ge-
wenscht hebbe ick geseten. *Sijn schaduwē is
sijn vleesch.*

G V I L L. apud Delrio, cap. 2. Cant.

Want wie isser die hem machtigh soude
zijn te wederhouden teghens de Sonne der
gherechtigheydt / die ontdeekt is ende buyten
alle wolcken ? wie en soude niet worden ver-
schryckt door de brandende stralen van dat
brandende aenschijn ? soo heeft dan de sonne
der gerechticheyt den mensche aengenomen
als middelaer / oversulter dat upt de versamin-
ge van de Sonne ende van het menschelijke
lichaem is geresen eene schaduwē.

A M B R O S I V S in Psal. 118. Octon. 5.

Christus ghenaghelt aen het houdt des
Kruyceen / verspreyde (ghelijckerwijs eenen
Appel hanghende aen den Boom) den soeten
geur van 's Werelts verlossinghe / die daer
heeft doen verschuyben den buyten stanck der
sonde / ende heeft gheschoncken eenen saligen
ende lebendigh macckenden dranck / hy seght:
Ghelijck eenen Appelaer is onder de Boomen
van het woudt, so is mijn recht-sweer in 't mid-
den der kinderen. Ick hebbe ghewenscht om

lijjn schaduwē, ende hebbe daer onder geseten.
 ☉ soete schaduwē die ons verkoelt teghens
 den byant der sonde! hoe smakelijck zijn uwē
 vruchten? wat vrucht isser soo soet als de ver-
 kondinghe van het lijden Christi?

AMBROSIUS in Psal. 118. Octon. 3.

Nathaneel wiert ghesien onder den vijghe-
 boom. David seght te verhoopen in de scha-
 duwe der vleughelen Christi. Zacheus is ghe-
 klommen op den wilden vijghe-boom om I E-
 S V M te sien/ ende den selven I E S V S heeft
 beyde sijn armen booz ons oock open ghe-
 sprept / op dat hy daer dooz soude beschadu-
 wen gheheel dese Wereldt. Waerom en sou-
 den wy dan niet wesen onder sijne schaduwē/
 die beschermt worden ende beschut dooz het
 deksel van sijn Crupce! Waerom en soudē
 wy niet wesen onder die schaduwē/ wy prin-
 cipalijck / die den gekrupsten I E S V S tot
 allen tijde beschermt van de hooshepdt des
 Wereldts/ ende van den brandt des lich-
 gaems?

Idem, Ibid. Oct. 4.

Met dese schaduwē wenscht David bedeckte
 te wesen / op dat hem 's daegs de Sonne, oft
 's nachts de Mane niet en sonde branden. Dese
 schaduwē wort aengedient dooz de Goddelic-
 ke genade/booz de gene die daer ontblieden de
 hitten deser Werelt. Wel aen/laet ons so wy
 sijn vermoeyt dooz de hitte der sonde/gaen ru-

sten onder dese schaduwē. Heeft de wellustighepdt iemanden verhit / dat het Keruyce des Heeren hem verkoele / op het welke hy selfven heeft uptgereckt / op dat hy onse misdaden in hem soude aenbeerden.

H O N O R. apud Delrio in c. 2. Cant.

De schaduwē verschijnt upt het lichaem / ende de locht dienende den reysenden mensche in de hitte vooz verkoelinge / ende vooz het opkomende onweder tot een beschutsel. Den boom des levens / te weten / desen Appel-boom / is het heyligh Crucce / de vrucht is C H R I T V S I E S V S, sijn schaduwē den toeblycht ende troost van het menschelijck gheslachte / het welck dooz den byant der begeerlijckhedē was overladen met het swaer jock der sondē.

G R E G O R I V S in cap. 2. Cant.

De schaduwē Christi gematight allen byant der bekooringen / ende terwylent sy soetelick de siele is genakende / verjaecht alle de hitte die haer soude mogen verhinderen ; voorts sy verberst / ende verquickt die daer by na lach beswoeken / ende onderkomen dooz den byant kan hare sonden / ende rustende onder die selve schaduwē / herneemt hare ghewoonelijcke krachten dooz de welcke sy te geringer mocht loopen tot het eeuwich leven.

G R E G O R I V S lib. 33. mor. c. 3. in
c. 40. Iob.

Door de schaduwē van de beschermenisse
des alderhoochsten / wort verstaen de verkoe-
linge des gemoets / gelyckerwijs de Brupt in
het Liedt der Liedekens (verwachtende de
komste van haren Bruptegom) selver is ge-
stupghende als sy seghet: Onder de schaduwē
van dien ick hadde gewenscht, hebbe ick gese-
ten. Als oft sy seyde: Ick hebbe gerust onder
de bezydinge van sijne komste / ende ick ben
versterckt tegens den byant der bleeschelijc-
ker lusten.

H O N O R. apud Delrio, cap. 2.

En is dan het menschelijck geslachte niet
sittende onder de schaduwē van desen boom/
't welck' om geproeft ende gesmaeckt te heb-
ben van den verboden Appel / heeft verloozen
het Paradijs? het welke / geduerende de hitte
der sonden was dragende een swaer-wichtich
pack / waer door dattet wiert getogen tot den
afgront van alle pñuelijcke straffe / ende hier
door spoeydet hem te wackerder naer Iesum
Christum, die daer is wesende den waerach-
tigen boom des levens.

B E R N A R D V S Item 48. in Cant.

Daerom siet dat ghy leeft onder sijne scha-
dwe op dat ghy eens met sijn schijnfel meught
worden ver-zert; want hy en gheeft van

sp-sel-

sp-selven niet allenelijck eene schaduwē/maer daer-en-boven eene groote klarighept.

ORIGENE S hom. 3. in Cant.

Den Apostel seght hoe dat de Wet heeft een schaduwē van het aenkomende goet / voorts allen dienst ende oeffeninghe eertijds gedaen door Godt Almachtigh / wordt genoemt eene schaduwē / ende een door-bewijs der Hemelscher dingen. Maer wy Christenen zijn verzeemt van dese schaduwē / om dies-wille dat wy niet en zijn onder de wet: maer wel onder de genade / ende al ist dat wy niet en zijn onder de schaduwē / soo sijn wy nochtans onder een veel beter schaduwē: want wy leven by die ongheloedighe / onder de schaduwē I E S V Christi.

Ibidem.

Ende dese Brupt hadde hare redene / dat sy wenscht te moghen sitten onder de schaduwē van desen Appel-boom / op dat sy soude hebben mogen deelachtigh worden van het leven dat daer was in sijne schaduwē / ende het schijnt dat teghelijck van noode wort te ghenieren dese schaduwē / terwijlent hy is in dit tegenwoordich leven / om daer naer / alsoo ick my laet doorstaen / verzeult te worden door dat sonne-schijn / 't welck opgherefen zijnde / terstont doet verdooghē / ende vergaen alle ghesaepffel dat noch synen keest niet en heeft ghenomen.

BERNARDVS serm. 58. in Cant.

Maer misschien dese siele beroemt haer iet gesien te hebben dat daer soude wesen geluckiger: te weten / als sy seght / niet gelijk den Prophete: Ick sie, maer ick hebbe geseten; want sitten is rusten / oock het is beter te rusten onder een schaduwe / dan enkeltyck onder de selve maer wat tijds te wesen. Den Prophete dan hem selven toe-schryvende het gene aen vele andere gemeyn was / seght: Onder sijne schaduwe ist dat wy leven, maer de Ghypt hebbende meer boozdeels / verheft haer dat sy volkomelijck ende eygentlyck onder de selve is sittende; want ter dier plaetse daer wy met arbeyt leven als besootelt met vele sonden / dienen wy in byesse / ende daer ist dat dese Godbychtige siele seer soetelijck is nemende hare ruste. Om kozt te maken / de byesse heeft hare pijn / ende de liefde hare soetigheyt / ter dier oorzaken seght sy / Sijne vrucht is met allen soet aen mijn verhemelte, verstaende daer dooz den smacck der betrachtinge / die sy hadde verkregen so soetelijck opgestijght dooz de liefde. Maer dit is alles onder een schaduwe, om dattet is dooz eenen spiegel ende in gheraedtsel. Den tijdt sal komen dat die schaduwten booz het licht sullen af-wijcken / ende als dan sal het eenwigh ende klaer-blinckende licht op-komen / 't welck niet allene booz her verhemelte sal wesen eene soeticheyt / maer eē versadinge tot de mage daer ban sy nimmermeer

meer en sal krijghen de walge: Onder de schaduwe van dien ick hadde gewenscht, hebbe ick gheseten, ende sijne vrucht is soet aen mijn verhemelte.

BONAVENTURA 2. parte stimul. c. 8.

Dat onsen geest/ô aldersoetste I E S V, in u dan mach rusten/ ja selfs niet eenen oogh-opslach van u en zy verschepdē; want booywaer het soude wesen eene groote berwaentheydt sulck eene edele ende ghenoechelycke plaetse wetens ende willens te verlaten. Souden wy wel iet anders bestaen te aensien als onsen Byzpedgom! Ja neen. Want hy soude ons worden ontrocken. Wat soude ons overkomen iet anders te willen aenschouwen! hoe en souden alle andere saccken van ons niet mis-pzesen ende veracht worden?

AVGVSTINVS medit. cap. 37.

Dat dan mijne siele/ô liefsten Heere bluchte onder de schaduwe van uwe vleugelen, om haerte beschutten teghens den brandt der Wereltscher ghedachten/ op dat sy bedoocken onder de ghematigheydt uwer verkoclinghe / blijmoedelijck mach singhen ende segghen: Nu ick hier ben soo sal ick slapen, eude rusten in den vrede.

Quomodo cantabimus canticum Domini in terra alienâ, Psal. 136.

*Hoe sullen wy singhen den lof-sangh de^s
Heeren in eene vremde landouwe?
Psal. 136.*

AVGUSTINVS medit. cap. 35.

O Mijn Godt oft ick de stemme soo soet
gadde als die lof-sang-singende repen
der Engelen! och! hoe gheerne soude
ick my verstoppen in uwe lof-sangen! **O** wat
eene blyghd soude my wesen te midden van
uwe Heylige Kercke geduerelijck te oeffenen
mijne bops om ter eere van uwen hooghsten
naem te stichten alderhande schoone liede-
kens/ende in alles de Hemelsche sangers naer
te volgen!

AVGVSTINVS medit. cap. 33.

O al te gheluckige Hemelsche Heyl-krach-
ten/die u soo Heyligh ende supberlijck met ee-
ne bysondere soetigheyt ende onspreeckelijcke
ghemichte vermogen te loben! De Lof-san-
gen die sy-lieden u toe-schicken/ spruyten uyt
blyghden; want sy u gheduerelijck zyn heb-
bende in hun ghesichte/ daer in sy binden on-
tallijcke middelen van hun te verheugen/ en-
de u te loben. Maer wy-lieden als byghen-
de onder het swaer ghewichte van ons
vlesch/ ende in dees droeve pelgrimagie/ soo
berre ghebannen uyt uwer teghentwoordig-
heyt/ ende booz verschepdenheden des

Werelts

Werelts ghetecst ende ghetrocken/ de macht is ons benomen van u naer uwer weerdighepdt te kunnen loben / ende nochtans doen wy dat dooz ons gheloobe / niet dooz een waen-schijn : maer de Engghelsche Gheesten loben u volkomelijck ende in 't openbaer/ ende niet als wy in een geloobe dat bedeckt is.

CHRYSOSTIMVS in Psal. 41.

Wy zijn upter natuere ghemeepnelijck soo gheneghen tot de ghesanghen ende de gedichten/ ende wy hebben met de selve sulcke ghemeynschap/ dat selver die klepne kinderckens hanghende aen de borsten van hunne moeder/ indien sy krijten oft quellich zijn / worden dooz het hoozen der selver gestilt / ende t'ene gaer gepaect. De Doesters dragende op den arme / ende daer mede ober ende weer wandelende/ ende hun singhende eenighe kindervopskens / weten daer mede die so soetelijck te betooveren / dat sy terstont die klepne verbaeckte ooghkens doen toc-ballen. Het ghebeurt oock dat de wegh-gangers / ende die 's middaeghs het Dee zijn stouwende dooz de velden/ gheen ander vermacck en hebben dan den sangh / die daer mede de lastighepdt der wegghen te lichter zijn doozspoepende : ende niet allenelijck dese wegh-ganghers/ maer oock de Landt-bouwers / ghestelt aen hunne ploegghen / de Wijn-lesers in hunne Wijn-gaerden/ ende in hunne kuppen / ende epnde-
lijck

lijck alle werck-lieden singhen dickmael een liedeken terwylent elck is in sijne oeffeninge. **Zae die Matroosen ende die gheketende Gallepe-boeben/ singende al roepende/ ende maecten de Meerminnen / om te doen slapen hun teghenwoordigh berdziet / ende de breefe van het aen-rijfende tempeest.**

AMBROSIVS enarrat. in Psal. 36.

Menmerckt de **Vrouwkens / terwylent sy besich syn met spinnen/ met breepen/ oft met de Naelde tet te steecken / hoe sy somtijds/ oft elck bysonder / oft overhandt/ oft overhoop syn singhende/maeckende te samen dooz de menichte van stemmen een soet-klinckende gheluyt. Ende dit ghesangh van vrouwkens/ van wegh-ganghers / van landt-bouwers van wijn-lesers / van boots-ghesellen/ ende alle andere arbeeyders en heeft geen ander besluyt dan om daer mede te versoeten de vernoegelegheyt van den arbeeyt. **D**is danelijck ist oock gestelt met onse siele / de welcke zijnde in pijn/ indien sy hoort eenich gedicht oft eenich liedeken sal beter ende gheringher berdraghen alle swarigheden die haer den moet deden verliesen.**

AMBROSIVS enarrat. in Psal. 36.

Maer/ Hoe sullen wy singen het Liedt des Heeren in een ander landouwe? **De kinderen**

van Iſrael en ſonghen noyt ghebangen zijnde
 de Liedekens die ſp te boozen plachten te ſin-
 ghen in hun Vaderlandt. Dit ghewefte daer
 wy nu teghentwoordigh zijn inne woelende/ is
 een plaetſe van ſlavernye/ ende het ander daer
 wy henen trecken is eenen Luſt-hof van byz-
 dom. Dit gewefte krielt vol ſonden / ende het
 ander vol deughden ende vol eeuwigher ruſte:
 dit ghewefte en is maer een dal der tranen/
 ende het ander eenen Hemel / glinſterende vol
 lof ende eere.

AMBROSIUS libr. 2. de penit. c. 11.

Ten anderen iſt by aldien dat het bleefſch
 hem ſtelt tegens den geest/ ende de ſiele niet
 en wilt weſen onderdanich/ noch hem aen die
 ten onder gheben/ is oock te zijn in een vrent
 ghewefte, noch dattet inſgelijcx niet en wort
 ghetemt door alle den arbeit van ſijnen oeffe-
 naer/ ſoo dat door die oorſaecke niet bequaem
 en is te draghen de bychten van byede ende
 van verduoigheyt. Hoe ende in wat manieren
 ſal men dan kunnen ſingen den lof-ſaugh van
 den Heere in een vrent gewefte.

AMBROSIUS in Pſal. 118. Octob. 7.

Den ghenen die ſinght moet licht van
 Geeste zijn / ende hem alle ſozghen quijdt ma-
 ken die hem oberladen de ghedachten/ voorts
 moet hy oorlof gheben het oberdencken van

zijne schulden / ende op-suyten zijne gierig-
 hepdt / als-dan / hy en verquickt sy-selven niet
 alleene met de stemme des lichaems / maer
 daer-en-boven door cene soodanighe soetig-
 hepdt / die daer het binnenste sijns ghemoets
 schijnt te betoveren.

N A S I A N Z E N V S humanâ natur.

Want soo maer onsen Gheest met druck is
 overgoten,
 Hout dan voor alle vreught de deure vast ge-
 sloten.

A M B R O S I V S in Psal. 118. Octon. 22.

Wp zijn allegader in een landouwe van de
 schaduwe des doodts / ons leven is ghe-
 praemt ende bedwonghen / noch wp en heb-
 ben gheenderhande vrydom. Maer ons le-
 ven sal den vrydom ghenieten / gekomen zijn-
 de in de landouwe der lebende. Onse siele en
 leeft niet ten sy dat sy haer vint in die plaets-
 se der onsterffelijckhepdt / daer ist dat sy vol-
 komelijck sal loven den Heere / te weten / als
 sy sal hebben afghelept de lichamelijcke
 krankhepdt / ende dat sy sal beginnen te
 wesen ghelijckformich de glorie des lichaems
 I E S V Christi. Want wesende in 't midden
 der sonde / wat lof-weerdichs souden wp hem
 machtich zijn te gheben? Wp zijn alhier ghe-
 stelt in een schaduwe / wp leven hier onder

een schaduwē/ ende wy loben hem hier in eene schaduwē/ ende het wort ons onmoghelijck hem in dese schaduwē te vollen te loben. Om kort te maecten: Wy zijn hier in eene vrende landouwe, hoe sullen wy dan singhen den lofsangh des Heeren?

Ibidem superius.

De Godtbychtighe siele laet haer ontbliegen eenen lofsangh/ tot de welcke het woort Godts seude: Laet uwe stemme doch klincken in mijne ooren, want die soet ende bevalligh is. De andere songh oock een Liedeken tot de welcke Godt sprack dese woorden: Vwe lippen ô mijne Bruyt sepelen van heunigh-ratels, heunich ende melck is onder uwe tonge. Maer niemant en kan daer verclupden eenigh lied/ ren sy dat hy heeft gheleert Godts gherechtigheden/ ende dat hy ten vollen van sijnen Heer is onderwesen. Ten desen opsiene bidt David van Godt oock te worden ghesticht in leeringhe. Hoe soude den genen die hem kent beschuldicht ende ghestelt te midden in vrese iet konnen singhen? hoe kan hy singhen die hem kent te wesen in sonde/ ten sy dat hy eerstmael van de vergiffenisse der selver zijt versceckert? Ten lesten: Hoe sullen wy singen den lofsangh des Heeren in een vrende landouwe? alwaer wy vervolght zijn/ alwaer de slavernye der sonden ons houdt ghekerent/ alwaer wy gheen ander tijdt-verdrif en heb-

ben

ben dan te beschrepen de ellenden van onse
slavernye.

AVGVSTINVS in Psal. 136.

¶ Waren brede / die wy by Godt Almach-
tich sullen aenschouwen ! & die heylighe on-
derlinghe ghemeynschap der Engelen ! ¶ dat
volkomen schoon aenschouwen van het aen-
schijn des Heeren ! Men siet in het Babylon
onser ghevanghenisse wel iet schoons dat ons
aenloekt ; maer dat het selve doch niet en ghe-
schiede / noch dat wy immers niet en worden
bedrogen ! daer is groot verschil tusschen den
troost der gebangenen / ende der gene die by
ende los wesen.

Ibidem.

Het kan ghenoeghsaem bliicken dat wy
maer en sijn ghebangene ; want het is verre
van daer dat wy souden ghenieten dien soe-
ten ende aenghenamen byzdom der waerach-
tighepdt. Wy worden ghetemt door de ghe-
nuchten der verganckelijcker dinghen / wy
woyftelen daghelijcks teghen de prikelen der
onbehoorzelijcker lusten. Wy kunnen qualijck
herhalen onsen aessem / (selfs in de ghebeden)
immers wy en kunnen niet anders belijden
dan dat wy sijn gebangene.

Ibidem.

Maer de ghene die ons hebben wech-geleyt

als ghevangene, soo sy komen aen d'herten der
 menschen/ ende dat sy seggen: Sighet ons de
 woordē van u-lieden lof-sangen? wat ist dat wy
 gheben dooz antwoorde? Babylon draecht u/
 Babylon behout u/ Babylon voert u / Babylon
 spzeckt van u; en kont ghy niet aenveerden
 dan dat dooz luttel tijds is blinckende? ghy
 en hebt het verstant niet te betrachten dat
 eeuwigh is/ noch ghy en zijt oft bequame/oft
 weerdich te ontfanghen dat ghy begeert. Hoe
 sullen wy dan singhen de lof-sanghen van den
 Heere in eene vreemde landouwe.

Derde Boeck.
Versuchtingen der
God-minnende
SIELE.

Adjuro vos filiae Ierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nunciatis ei: quia amore languo, Cant. 5.

Ick besweere u-lieden dochters van Ierusalem, ist dat ghy-lieden vint mynen beminden, bootschapt hem dat ick door liefde ben quelende, Cant. 5.

N Y S S E N. orat. 13. in Cant.

Dien uytverkoozen ende ghetrouwen Blydegom van onse siele Christus I E S V S, heeft ons ten vollen ende meer dan genoegh versekert van sijne liefde / dooz de welcke hy so verre gebracht wiert / dat hy booz ons (hoe wel ellendige sondaers) de bittere doot heeft willen sterben / ende ten dien opsiene de Blyt in ghelijcx tot hem-waerts met ghelijcke liefde zijnde bevangen / brenghet booz den dagh den schicht der liefde / die in 't midden van haer herte lagh verborgen.

N Y S S E N. orat. 4. in Cant.

Den schutter die desen schicht heeft geschoten / is de liefde selber / ende dat Godt de liefde is / hebben wy gheleert uyt die Heplighe Schriften / die dien uytgelesen schicht is sendende tot de gene die zijn in behoede / ende in de beschermenisse sijner genade / bestrijckende sijne bypderlepe stralen met den Geest des levens / op dat also den schutter / den schicht / ende den geschotenen gelijckerhande soude wesen in een gebonden. Also de Godt-minnende siele langhst die Goddelijcke trappen nu opgestijghe

stijght tot in den Hemel; beproeft de soetig-
 heyd van dese liefde/ als eenen schicht/ daer
 mede dat sy soude wesen doozwont/ ende dooz-
 schoten. O loffelijcke wonde! o soete scheuten/
 dooz de welke het leven gheraecte tot in het
 binnenste/ ende daer de wonde niet anders en
 is dan eene poorte oft openinghe / alwaer sy
 sonder enig wcedom is dooz-passerende.

ORIGINES hom. 2 in Cant.

Och hoe bevalligh ende hoe soet ist dooz de
 liefde te wesen doozwont! Den eenen vat den
 schicht der bleeschelijcker liefde / Den anderen
 wort gequetst ende geschoten dooz eenen aert-
 schen Cupido; maer ghy / ghy uptghelesen
 schoone siele / opent uwe borst / ende stelt u
 gebullich om te ontfangen die schoone schich-
 ten / daer af den schutter is Godt Almachrich.
 Hoozt de Schrifstuere die u in het gesagh van
 dese schichten dit naerbolgende voozen houdt:
 oft om u noch bath te doen verwonderen/
 hoozt het ghene desen selben schicht tot u is
 sprekende: Hy heeft my ghestelt als eenen uyt-
 verkooren schicht ende bewaert in sijnen koo-
 ker, ende tot my geseyt, het is een groot geluck,
 hoe dat ghy mijn kint meught genoemt wesen.
 Hoozt dan het gene desen schicht selver is seg-
 ghende/ ende hoe hy van den Heere is uptver-
 kooren. Hoe gelukkig ist met dusdanen schicht
 te wesen dooz-schoten!

HIEREMIAS ep. 140. ad Principiam.

Het en is voozwarr niet te verwonderen/
 hoe dat desen Wuydegom by hem heeft me-

nigherleye schichten / van de welke gheschre-
ven staet in den 119. Psalm. De schichten des
moghenden sijn scherp: Cleophas met den an-
deren Pelgrim op den wegh geraecht door
dese schichten / seyde: En was ons herte van
binnen niet ontstecken? ende wy lesen op een
ander plaetse: Gelijck de schichten in de hant
van den moghenden, also zijn de kinderen der
gener die daer sijn uyt ghesmeten. Door dese
schichten is gheheel de Werelt geraecht ende
gevangen. Den Apostel Paulus is gheweest
den schicht des Heeren / den welken getogen
zijnde met den booge des Heeren van Jerusa-
lem tot in Egypten / heeft hier ende daer ghe-
brogghen / hem haestende als eenen snellen
schicht om te trecken in Spangien / ende ter-
stont daer naer om het Oosten ende Westen te
brogghen onder de macht des Heeren.

AUGUSTINVS medir. cap. 40.

Wat sal ick dan segghen? wat sal ick dan
maecken? waer sal ick dan henen gaen? waer
sal ick hem komen soecken ende binden? aen
wie sal ick my boegen om naer te brengen? wie
sal mijnen alderlieffsten dragen de bootschap /
dat ick quele door de liefde!

AUGUSTINVS soliloq. cap. 1.

① leben / dat al doet leben; leben dat my
gheeft het leben; het leben dat daer selver zijt
mijn leben; door het welke ick lebe / ende son-
der het welke ick sterbe / leben door het welc-

ke ick ben verresen/ ende sonder het welck ick vergae/ leben dooz het welcke ick my verheughe/ ende sonder het welcke ick my bedroebe! och levende leben! och leven so soet ende soo aengenacm! och leven altoos ghedachtweerdich/ waer zijt ghy? waer sal ick u binden? op dat ick in u vol-cynde/ ende op dat ghy my wilt aenbeerden? Komt my doch haestelijck by / baert in mijn herte / in mijn ghemoet/ in mijne ooren/ ende in mijne hulpe: want ick quele door de liefde, ende sonder u ick sterbe.

G V I L L. Abbas ferm. 46. in Cant.

De menschen zijnde met een achter-denckē/ en kunnen dooz hun eyghen verdiensten hun selver niet verhoegen/ ende ter dier oorsake ist dat sy den bystant van eens anders ghebeden zijn ontbedelende / sy seghet: Ick besweere u-lien, ghy dochters van Ierusalem, die so dieckmaels spreect met mijnen beminden/ dat ghy-lieden eens om mijnen wille hem laet weten het gene ghy-lieden van my zijt bebroedende/ te weten/ hoe grootelijcks ick bevangen ben met sijne liefde / ende dat de kracht der selver noch min oft meer dan een doot en kan worden gerekent.

R V P E R T. in Cant.

Maer ter wat oorsaecke gebuyckit sy dusdane besweeringhe? was aen haren Wyfdegom onbekent den gront van haer herte? Ist by aldien dat Petrus heeft gheseyt: Ghy weet

dat

dat ick u beminne, hoe veel te meer / ô ghy
 schoone / ô ghy beminde / ô ghy wijse / ô ghy
 ghetrouwe / kost ghy dooz u selven / ende niet
 dooz boden aen uwen Zuydegom ontdecken
 uwe gedachten / ende den byant van uwe lief-
 de? ende sonder twijfel ghy hebt hem seer dic-
 mael geseyt: O Zuydegom daer en is gheen
 herte dat u verhozen is / gene liefde die u be-
 deekt is / 't is u kennelijck dat ick door liefde
 ben quelende. Waer toe dient dan dese beswe-
 ringe? Ist by ghevalle dat ghy gellagen zyn-
 de / sout wederom slaen / ende gequetst / weder-
 om sout quetsen?

G V I L L. apud Delrio Cant. 5.

Bootschapt hem, niet als aen een die niet en
 weet watter omme-gaet. (Want daer en is
 niet dat hem onbekent is) maer om dieswille
 dat hy oock bemint / ende hem verblijt te ver-
 stane wyt het seggen van andere / het gene hy
 geern soude weten van sijne welbeminde.

G V I L L. Abbas ferm. 64. in Cant.

Bootschapt hem dan mijne liefde / ende hy
 sal u sonder twijfel aenhooren / ende uwe
 woorden en sullen my niet wesen onprofijte-
 lijk / op dat hy noch meer ende meer ontsteke
 mijne wenschen: Bootschapt hem dat ick quele
 door de liefde: De liefde en queelt niet / maer
 wel de ghene die de liefde is dragende / ende
 daer liefde is / daer is de quelinghe / ende
 principelijck ist by aldien dat het gene men

bemint / niet en is tegenwoordich ; daer en
 tusschen de siele queelt ende byant dooz de vier-
 richeyt haerder innigher begeerten / sy ver-
 smilt ende bestwijckt / niet konnende verdragen
 de kracht van hare liefde. Also verdwijnt
 het vier / so haest de stoffe / te weten het hout /
 het selve begint te ontbreken. Want onsen God
 is een vernielent vier. **O** groote ende geweldige
 pijn der liefde / sy is onverdragelijk / indien
 sy niet en wort gematicht / met reden wort sy
 genoemd eene groote pijn. Want sy beneemt
 de kracht van den Geest / die sy is besittende.

RUPERT. in Cant.

Bootschapt hem want ick door liefde quele,
 om die groote begheerte die ick hebbe van te
 sien sijn aenschijn / het leven verdriet my in
 sijne afwesentheyt / ende het is bedwangh dat
 ick moet onderstaen den traegen aenloop van
 desen mijnen van.

GUIL. Abbas, ferm. 46. in Cant.

Die hert-grondige versuchtingen / ende die
 menichbuldicheyt der tranen en zijn die niet
 als uptberstinghen van den Geest / ende der
 ontfangen genade? en wort oock dan dooz dese
 teekenen de quellinge der liefde niet aerdich
 uptghebeelt? soo wanneer de versuchtinghen
 niet en zijn verborgen / soo en is insgelijcks de
 quellinge niet verborgen; maer sy wort ontdeet
 van haer eygen selven.

GUIL.

G U I L L. apud Desrio in c. 5. Cant.

Ick quele in mijne liefde / dooz de liefde van
mijnen Bzupdegom / die daer boven is in den
hemel ; want sijne liefde doet dat ick in mijn
eygen liefde beswijcke. Soo dan besweken in
mijne eygene liefde / lebe ick my / niet in my :
maer het is mijnen Bzupdegom die in my is
lebende: want indien ick my selver liefhebe /
het en is niet om mijne liefde / maer wel om de
liefde mijns Bzupdegoms / die my lief heeft.
Ick en hebbe my niet lief in mijn eyghen sel-
ven ; maer ick hebbe my selven lief in hem /
ende ick hebbe hem lief in my.

B O N A V E N T U R A soliloq. cap. I.

Ⓞ goedertieren I E S V komt ende doorsziet
met uwen Goddelijcken schicht van uwe lief-
de het binnenste merck van mijne ziele / op dat
sy waerachtelijck vermach te bzanden / te ques-
ten / te smilten / ende haer selven te vernielen /
niet alleenelijck in u / van welcken sy soeckt te
wefen ontbonden om met u te sijn. Dat sy al-
toos honghere naer u alleene / Ⓞ waerachtich
bzoot des lebens / nedergedacht booz ons van
boven upt den hemel ; dat sy nergens naer en
dozstige dan naer u / Ⓞ lebende fonteyn-ader /
fonteyne van het eeuwich licht / ende beke ver-
volmaeckter bzeughden dat sy altoos u naers
volghe / dat sy u altoos soeckt / dat sy u binde /
ende soetelijck in u ruste.

Iulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo, Cant. 2.

*Onderfet my met bloemen, omringht my
met Appelen; want ick quele van lief-
de, Cant. 2.*

BERNARDVS serm. 51. in Cant.

Deliefde is ghegroeyt / om dies wille /
dat hare bonckskens krachtelijcker
ende hirtiger zijn aenghekomen / dan
naer ghewoonte; maer naderhant (den Byp-
degom hem op sijne maniere vertreckende)
soo komt de Bypdt ende ghetuyghet / hoe sy
dooz de liefde / oft dooz den onsprekelijcken
byandt der selver bypten maten is quelende.
Want hoe haer meer aengenamer hadde ghe-
weest de teghenwoordigheyt van haren
Bypdegom / hoe sy daer naer te meer be-
proeft de droefheyt sijner afwesentheyt.
Ons te ontrecken tot dat men bemint / is der
begheerten eene vermeerderinghe / ende hoe
men eene saecke meer begheert / hoe datmen
die nooder sal willen derben. Hier-en-tus-
schen dese Bypdt bidt dat men haer soude
willen verquicken dooz den geur van bloem-
men / ende van Appels / tot alder tijdt dat ha-
ren Bypdegom (om wiens afwesentheyt
sy is quelende) soude wesen wederom ghe-
keert.

G I S L. in c. I. Cant. expos. I.

Want het ghene die slechte bypsters placht

ober te kommen / dat is (dat sy nu verre we-
 sende van hantne bypers) seer dickmaels on-
 derstaen eene quellinghe des lichaems / ende
 eene beswijekinghe des Gheests ; dit selve be-
 seffen wy aen dese Zuydt / in haer Liedt der
 Liedkens / seer dickmael gheschiedt te we-
 sen / oversulcks gedreven door de liefde / roept
 sy flauwhertigh / ende als by nae beswiken /
 dese woorden: Dat hy my kusse met den kus van
 sijnen monde. Sy versoecht aen hare ghespe-
 len met blydende woordkens / dat sy soudē
 gheweerdighen de boorschap te doen aen ha-
 ren beminden / hoe dat sy vergongh van liefde
 ende dat sy vermoeyt was van hem te soeckē.
 Ick besweere u-lieden ghy dochters van Ierusa-
 lem , indien ghy vint mijnen beminden , boot-
 schapt hem , dat ick quele door de liefde. Ja
 dat meer is / wy bemercken hoe sy door liefde
 gheballen sijnde in staep / dat den Zuydegom
 hebbende met haer mede-lyden / selver terstont
 was segghende: Ick besweere u-lieden, dat ghy
 haer niet en sult ontvecken : Maer nergheens
 en wort klaerder oft epphentiijcker uytghe-
 drukt dese hare beswijekinghe dan in dit te-
 ghenwoordich / daer dat sy hare quale / ende
 daer benebens die oorsaccke der selver is te
 kennen ghebende / daer sy bidt om t'ontfan-
 ghen de middelen die men in dusdane qualen
 placht te gheby-pken als blommen / goede
 geuren / wijn ende appelen.

Idem, Ibid. exposit. 3.

Maerachtich het is eene goede sieckte/ soo
 wanneer de sieckte niet en is totter doodt;
 maer wel tot het leven / op dat Godt Almach-
 tigh hier dooz soude worden lof ende eere
 toegheseyt / ende soo wanneer dese brandende
 kortse niet en spruyt uyt een vernielende vier/
 maer wel uyt een dat de ghesontheydt gheeft
 aen de ghene die daer dooz verhidt worden.
 Doozts wy bevinden in lichamelijke sieck-
 ten/ dat den onlustigen (die gheenderley ver-
 noeghen en kan vinden) want smakende de
 spijs/ die walght hem/ gheniet hy de verber-
 schinge eender fonteyne/ 't is hem verboden)
 op dat hy dan niet seffens en soude berooft
 wesen van alle troost ende vermaeckinghe/
 doet sijne kamer behanghen met groene
 meyen / ende die vertieren met alderhande
 blommen/ ende besteken met Appel-fruyten/
 om te verpreulen sijn ghesichte/ ende om dooz
 dit aensien sijnen droef-moedigen Gheeft te
 ver-onledighen. Inghelijck doet eene wijse
 ende voorzichtighe siele / de welke dooz-
 blaecht dooz het vier der Goddelijcker liefde/
 ende geensins machtich en is om iet mensche-
 lijck te smaecken / wenscht te verstaen ende
 t'aenhoozen Goddelijcke woorden / noch en
 begheert hare oozen maer te lenen van tot die
 daden oft de wercken van Christus Iesus haren
 Bijnbegom / seer bastelijck haer betrouwen

de/ hoe dat den geur ende de schoonighepdt deser bloemmen / ende deser vruchten haer sullen de kracht gheben ende den moet om haren Godt volkomelijck te loben ende te dancken.

Delrio in cap. 2. Cant.

Onderfet my met bloemen. **O** wonderlijcke pplaren! **O** nieuwe steunsels! hoe ende op wat maniere sal men van bloemen maecten pplaren? Hoe sal men met die selve konnen schoone die in wane zijn van ballen? waerom en doet ghy u niet weder-houden dooz die reusen-arms/ oft dooz die alderkloeckste bechters/ wiens kloeckhepdt altoos is gheweest onwinbaer? Maer waerom / oft om wat redene en souden oock u dese bloemmen niet wel dienen tot pplaren/ jae selver tot pplaren van Diamant-steenen / om ceuwelijck te blijven staen? wiens Capiteelen hun souden verheffen tot den Hemel/ ende van wien de basen tot die ael-diepten der Hellen souden konnen sincken.

Ibidem.

Onderfet my met Appelen. **Sy** en begheert op het gront-bouwsel **I E S V** Christi, niet te timmeren met hout/ oft met hoop oft stroop/ want het vier soude dat te niere doen / ende vernielen / maer sy wilt maken een gebouwsel van d'alder-soetste appelen.

N Y S S E N V S orat. 4. in Cant.

Wat schoonder oft kostelijcker werck sou-
demen oock kunnen versieren/ als dit schoon
gestichte van Appelen? dese vruchten hangen
ghereessent in eene gheduerighe ordre/ ver-
blijdende het ghesichte met eene lieffelijcke
verschepdentheydt van wit / ende bloosende
root t' samen in een vermingelt.

G R E G O R I V S in Cant. 2.

Gooy dien dan dese Zynt dooy de liefde is
quelende / hare lusten zijn onder set te worden
met bloemen / ende omringelt te worden met
Appels ; want terwylent sy haer bekommert
dooy den wensch der eeuwigheydt / soeckende
met dupsent anghsten de wegghen om daer te
gheraecken (naedemael sy niet t'eenegaer
en vindt hare volmaecktheydt / terwylen 't
sy leeft in den vleesche) vermoeyt ende ghe-
broocken dooy dien pynelijcken arbeeyt / komt
rusten in haren wensch / den welcken haer
alleene doet verheughen / ende te meer als sy
ghewaer worde hoe sy haren eben-naesten
daer dooy kan wesen profytigher / oft haer
verbooyderen in volmaecktheydt / oft oock
uyt haerder quellinghe eenigherhande troost
ontfanghen.

BERNARDVS serm. 51. in Cant.

Leert dan dat het gheloobe is de bloemme/
 ende de vucht het volbrēngghen der goeder
 wercken. Noch dit en sal / soo ick meyne / niet
 soo vrent schijnen / indien ghy aendachtelijck
 bemerckt / ghelijck dat van noode is / hoe dat
 de bloemme komt vooz de vucht / soo ist oock
 billigh dat het gheloobe gaet vooz de goede
 wercken. Andersins ist onmoghelijck sonder
 geloobe Godt te behagen / ende dien volgens /
 soo en isser gheen vucht sonder bloemme /
 noch daer en zijn ghene goede wercken sonder
 geloobe. Maer het gheloobe sonder de wer-
 ken is doot / ghelijckerwijs de bloemme haer
 te vergeefs is veruoogende / als de vucht die
 terstont niet naer en volghet. Onderfet my met
 bloemen , omringht my met appelen ; want ick
 door liefde quele. **Soo** wanneer het ghene dat
 men uptter herten lief heeft / is teghenwooz
 dich / de liefde is als-dan in haren bollen stant /
 maer sy queect soo het selve is upt het gesich-
 te / ende dese quellēghe en is niet anders
 dan een seecker veruoepen van eene onlijde-
 lijcke begheerte / dooz de welcke de siele woꝝdt
 beslagghen soo sy niet en siet vooz ooghen het
 ghene sy lief en weert heeft. Is het by al-
 dien dat sy gront-hertelijck lief heeft / alle
 upt-stel / alle oueringhe / ende alle vertroed-
 inghe schijnt haer lauck te wesen / ende ter de-
 ser oorsaecke soo epscht sy die overbloedighe
 vucht

bzucht der goeder wercken/ met daer beno-
dens ghebœeght de soete geuren des gheloofs/
in de welke (terwijlent haren Bupdegom
is vertoebende) sy soude mogen nemen hare
ruste.

*Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur in-
ter lilia, donec aspiret dies & inclinentur um-
bre, Cant. 2.*

Mijnen beminden is tot my, ende ick tot hem, den welcken gevoet wort tusschen de lelien, tot dat den dagh aenkomt, ende de schaduwen neder dalen, Cant. 2.

BERNARDVS serm. 67. in Cant.

Wat hebt te bedieden als sy seght: Hy tot my, ende ick tot hem? wy en konnen niet verstaen het ghene sy seght/ om dat wy niet en gheboelen het ghene sy is gheboelende. O heylighe siele / wat is den uwen tot u / ende wat zijt ghy tot hem? Wat heeft tusschen u-lieden beyde te bedieden dese onderlinghe/ ghemeyne/ ende ghejonstighde/ opwoydinghe/ ende wederombatringhe? Hy tot u, ende ghy tot hem? Wel aen / zijt ghy tot hem / het ghene hy tot u is? oft iet anders? Wilt ghy datmen u verstaet / spreekt wat klaerder/ ende laet ons beschedelyck zijn onderricht van uwe ghepeysen. Hoe langhe sult ghy ons noch houden in twijffel! Wilt ghy naer de woorden van den Propheete / dat uwe verholentheydt altoos by u zy? my dunckt dat uwen sin is. Uwe woorden zijn door liefde voort-ghedreben/ ende niet door verstandt/ ende daerom ist onmoghelyck het verstandt daer uyt te rapen. Waer toe spreekt ghy op dese maniere? niervers om dan dat de lieffelycke aenspreecke / ende het dreyghdelyck onderhouden van uwen be-

minden u soo veruoeght heeft / ende boven
 dien u ghetrocken upt u eyghen selven / dat
 ghy eyndende uwe spraecke / hy u niet en heeft
 ghelaten de bypicheyt om te swijghen / noch
 het vermoghen om upt te legghen uwe schoo-
 ne ghebachten. Den mont heeft ghespro-
 ken upt den overbloet van het herte ! maer
 niet teene-maele. De liefde heeft oock hare
 eyghene besondere taele / dooz de welke sy
 haer dick-mael ontdeckt / al is 't somtijds
 teghen haren wille. De breefe heeft bebreefde
 woorden / de droefheyt droebe / de Liefde lief-
 felijcke / ende het is vooz-seker dat de selve
 niet willens ende wetens upt en komen: maer
 met ghewelt / ende bedwonghen. Alsoo eene
 krachtighe stercke liefde / ende principalijck
 als die soude wesen Goddelijck / soo sy haer
 niet en kan binnen houden / en slaet gheen
 achte op wat maniere / naer wat wet / met
 wat reden-taele / in wat ghestel van woorden
 sy uptborstele / behalvens nochtans dat dese
 verstopinghe haer niet en veroorzaecke eeni-
 ghe schade / oft eenich achterdeel. Somtijts
 en soeckt hy noch woorden / noch eenigerhan-
 de stemmende geluyt / als hem te vreden hou-
 dende allenelijck met de ghesuchten. Hier upt
 gheschiedet dat de Bruyt (blacckende in eene
 heylighe liefde) om te scheppen een weynigh
 verlichtinghe van den byant die sy is gheboe-
 lende / niet en beseft haer hoedanich upt-spre-
 ken: maer sonder haer woorden in 't minste yet
 te beleggen / seght dooz de liefde al dat haer te

boozen komt/sp spreekt onbedachtelijck: Mij-
 nen beminden is tot my, ende ick tot hem. Daer
 en is niet dat verbolght/de reden onder-blijft/
 wat is 't dan? het is eene uytwoydinge. Wat
 wilt ghy daer in vinden? soeckt ghy ghebon-
 den woorden/ ende schoone reden-taelen? wat
 wetten sout ghy hier aen u selven konnen ge-
 ven? Het is booz-seker dat al hier is byanden-
 de eene onderlinghe ghelijcke liefde / maer in
 de selve / een van die twee vertoont haer vol-
 gheluck/ ende d'ander vol beleefde heuscheyt/
 noch dese eensaemheyt van wille en is niet
 een: maer verscheyden / ende de eene weer di-
 gher dan de andere. Daerom seght de Bruyt:
 Mijnen beminden is tot my ende ick tot hem,
 ghebende de eerste plaetse van dese liefde aen
 haren beminden; daer naer verbolgende hare
 woorden: Ick tot mijnen beminden, ende mij-
 nen beminden tot my, gheeft sy hem het ghe-
 niet ende het volbrengen. Laet ons dan boozts
 bemercken hare woorden / als sy seght: Mij-
 nen beminden is tot my. Want indien dit woort
 genomen op dat wy dat souden verstaen/ laet
 daer op acht/ ende ghelijck den Propheete segt:
 Al verbeydende hebbe ick verbeydt den Heere,
 ende hy heeft my waergenomen. Ick bemercke
 in dit woort / ken weet niet wat / ten is niet
 kleyns/ noch van geen middelbaer voordeel.

BERNARDVS ferm. sequent.

Aen-hooft de blijtschap welcke ick gheboelt

hebbe / ende het staet u-lieden doek toe de sel-
 be blijtschap te gheboelen : Menhoort de selve
 met alle blijtschap. De Bruyt heeft gheseyt
 dat haren Bruydegom voer haer besozght is.
 Wie is dese Bruyt / ende wie is desen Bruy-
 degom ? den Bruydegom is Godt / ende de
 Bruyt / (mocht ick dat segghen) zijn wy-lie-
 den. Laet ons dan verblijden / want wy zijn
 de ghene voer de welke Godt den Heere be-
 sozght is : niet teghen-staende dat het verschil
 seer groot is. Wat zijn doch de inghesetene
 der aerde / ende de kinderen der menschen by
 sijne teghen-woordicheydt ? Om wat redene
 maect men onder dese twee onghelijcke sul-
 ke ghelijckenisse ? oft sy verheft haer te hoo-
 ghe / oft sy draecht haer te groote liefde. Hoe
 wonderbaer ist om hoorē / dat dese Bruyt haer
 selven toe-eyghent de sozghen / ende de ware
 meyningen van den Heere / gelijckerwijs van
 haer eygen selven / als sy segt : Mijnen bemin-
 den is tot my. Hier mede noch niet te vreden /
 siet sy komt naerder ende blijft eben wel haer
 verheffen / segghende hoe dat sy sijne begheer-
 ten te ghemoete komt / dat sy voer hem be-
 sozght is ghelijckerwijs sy van haer / beta-
 lende oversulck's sijne goede diensten / met ee-
 ne ghelijcke soete vergheldinghe. Want daer
 volght terstont / ende ick tot hem-waerts , een
 woort dat in te groote stouticheyt uytbortelt /
 mijnen beminde is tot my-waerts , ende het al-
 derstoutste is d'een oft d'ander niet te hooren
 allene ; maer beyde te samen. ¶ wat en derft

niet bestaen een supber herte / een goede conscientie / ende een onbervalscht gheioobe! sijne ghedachten / seght sy / zijn naer my. Wel hoe? laet sy haer soo beel boozen staen? Sal die groot-dadicheyt / de welcke alleene toekomt de Heerschappye van desen Al / daer beneffens de volle toeficht der eeuwen u moeten gade slaen / ende ghedencken? Wie wilt ghy wesen? sal hy hem met u bekommeren / ende oberbrenghen den tijdt met u te belieben in uwe begheerten / ende te hanteren uwe liefden? Het is alsoo. Wy en loochenen niet / oft hy en ghebruyckt sijne voor-sichticheydt ober alle schepsel? maer dese Bruyt leght haer toe sijne besorghsaemheyt / daerom seght sy dit alle beyde: Hy tot my, ende ick tot hem. Hy tot my om dat hy goedertier ende barmhertigh is / ende ick tot hem / om dat ick niet en ben ondanckbaer. Hy gunt my sijne genade / uyt genade / ende ick bedancke hem van sijne genade; hy draeght soze booz mijne verlossinghe / ende ick booz sijne eere; hy slaet achte op mijne salicheyt / ende ick op synen wille; hy pepst om my / ende op geen ander / om dies-wille dat ick ben sijne eenige uytgelesen duybe: ic pepse op hem allene ende op geen ander / noch ick en hoorz niemants stemme dan alleenlijck de sijne.

B E R N A R D V S serm. 69. in Cant.

Want de ziele en heeft gheen achter-denc-

ken / noch gheenderhande twijfel dat sy niet en soude wesen bemint / na-demael sy selver mint / belijdende met alder meyningen / hare sozghen / hare begeerten / hare ghewercken / hare blijgheden met de welcke sy sonder verdzaggh / sonder ophouden dagh ende nacht is waeckende / ende met allen iever soeckende de middelen om haren Godt te behagen ; van stonden aen oock sy bemerekt dat Godt niet minder sozge en heeft ober haer / dan sy ober hem / ende p̄ncipalijck soo sy ghedenckt dese belofte: In sulcke mate als ghy-lieden sult meten, sal u-lieden oock ghemeten worden, so dan sy die mint en heeft geenderhande twijfel bemint te worden. De liefde Godts baert de liefde van de siele.

BERNARDVS serm. Dominicæ I.
post Oct. Epiph.

Wel aen ô menschelijcke siele / van waer komt u dit geluck? van waer komt u dese onsprekelijcke eere / dat ghy zijt weerdich te wesen de Sijnt van den ghenen die de Enghelen wenschen t'aenschouwen? Waer van komt u / dat hy is uwen Sijndegom / wiens schoonigheydt de Sonne ende de Mane verwonderen? die met eenen knick te geben hier alle dingen doet veranderen. Wat sult ghy den Heere wederom gheben booz alle het ghene dat hy u verleent heeft? dat ghy sij: sijn geselschap aen de taffel / sijn geselschap in sijn rijk / sijn gheselschap

felschap in sijne slaep-kamer / waer naer den Koningh u komt gheleyden? Overpeyst eens hoe grootelijcks ghy hem moet beminnen / met wat lieffelijcke armen dat ghy moet omvanghen die u soo vereert heeft / ende so vele van u gehouden? verlaet de vleeschelijcke genegentheden / sijt die van u / wilt u ontwennen de gewoonten van dese Weerelt / ende die t'eenmael vergeten. Wat peyst ghy? En staet daer niet den Engel des Heeren vereert om u te midden af te slaen / ist by al-dien (waer van u Godt behoede) ghy eenen anderen minnaer soeckt te aenbeerden.

A V C T O R scalæ parad. cap. 9. tom. 9.
August.

Den Bruydegom aen den welcken ghy zijt verbonden / is jalours / indien ghy soeckt eenen anderen te behagen / terstont sal hy van u gaen / ende sijn herte stellen op andere maghdekens.

B E R N A R D V S ferm. 70. in Cant.

Wie sal nu dese Bruydt kunnen houden voor stout / ende dat sy haer veel laet voor staen / indien sy seght / ghemeynschap te hebben met den ghenen die daer gheboet wordt tusschen de lelien? ende oft hy schoon wierde gheboedt tusschen de sterren / soo en weet ick niet wat vromder saecke dat soude schijnen met den selven ghemeyn te wesen. Dese

Bruyt en is niet onbekent dat hy alleene is die geboet wort / ende die boet ; sy weet hoe dat sijne wooninghe is tusschen de lelien. Hy draeght liefde boven de sterren / om dies wille dat hy t' allen tijden daer hy opt was niet en konde laten lief te hebben / als wesende vol liefde / ende de liefde selve. Maer eer hy was neder-ghedaelt tusschen de lelien / soo en heeft hy niet gheweest den wel-beminden ; want hy en kost niet eer bemint worden oft hy en was bekend.

O vziendelijcken Bruydegom / ende weerdich te zijn ombanghen in het binnenste van der herten ! Dese vermaeckinghe tusschen de lelien moet ghesocht worden in den Gheest : want het selve te doen in den bleesche waer gheek-spel / ende eene saecke buyten alle redene. Dese lelien moeten wesen Gheestelijck / ghelijck wy dat sullen betoonen. Welck zijn van dese lelien / van wat stoffe / ende waer inne is ghelegen hunne schoonigheyt / komt voorts seght hy / ende heerscht om uwe waerachticheyt sachtmoet ende gherechticheydt. Een al te schoone lalie is de waerachticheyt blinkende van witheyt ende sterck van geure. De sachtmoedicheydt is oock eene lalie / ende voorts dat de gherechticheydt oock eene lalie is / hoort de Schryfture seght : Den Rechtveerdighen sal keesten ghelijcker-wijs een lalie, In den Lust-hoff van desen Bruydegom zijn noch veel ander Lelien / maer wie sal die kunnen tellen ? want daer zijn soo veel Lelien als

deughden. Ende misschien heeft hy hem ter deser oorzaecke ghenoeemt een Lelie om dat hy verkeert tusschen de lelien/ ende al dat hem toebehoort zijn lelien/ sijne ontfanghenisse/ sijne geboorte/ sijnen handel/ sijne aensprake/ sijne mirakelen/ sijne Sacramenten/ sijn lijden/ sijn doot/ sijne verrijzenisse/ sijn hemelbaert. Welcke van dese saecken en zijn niet alsoo wit/ alsoo supber/ alsoo welriekende als eenighe lelie?

N Y S S O R. or. 4. in Cant.

Want hy is dien goeden ende bermaerden Herder die sijne schaepkens niet en boet met hoop dat drooghe ende dorre is/ maer hy koeftert die met supber versche lelien in plaetse dat hy aen het hoop soude hoop gheben. Want het hoop en is maer boetsel voor die aertsche ghedierten: Maer den mensche wesfende deelachtigh van de redene/ moet geboet ende versuet worden door de ware redene. Waert dat hy gheboet wierde door hoop / soo soude hy selver in hoop verkeeren/ achterbolghende dese woorden: Alle vleesch is hooy, terwijlent dat hy sijne woonstede is hebbende in het vleesch: maer indien daer iemandt ghedpe te wesen Gheest / voortkomende van den Geest/ en sal niet meer gheboedt worden door groentsel / oft door iet dat aertsch is/ maer sijn boetsel sal wesen den Geest/ 't welck wordt beteeckent door de supberheydt / ende door den geur der lelien / al ist met een klep-

ne verdupstertheydt. Iae dat meer is / hy selver sal wesen een oprechte soet-gheuren-
 delie verandert in de natuere van syn boetsel/
 ende dit willen te kennen geben dese naerbol-
 gende woorzen: Eenen dach geltrooyt oft ghe-
 blafen door de raeyen, gelijckerwijs dat spreekt
 de Goddelijcke vops als hy noemt een dooz-
 blasinge/ de verstropinghe ghedaen dooz den
 geest der raepen / dooz welke de schaduwē
 van dit leven worden gheweert/ naer de welc-
 ke sy sterrelincx sien die d'ooge der siele noch
 niet verticht en hebben dooz het schijnfel der
 waerheyt/ ende die de schaduwe met de ydel-
 heyt so aenschouwen dat sy die oprechte ware
 waerachtigheyt zyn versupmende: Maer die
 daer leven by de lilien/ dat is te seggē/ wiens
 sielen ghemest worden uyt dat supber goet-
 geurende boetsel/ en trachten niet dan naer de
 waerheyt / ende verwerpen allen ydelen ende
 leugenachtigen waenschijn / ende alle valsche
 gelijckenisse van liefde (die nochtans de aen-
 lockfels zyn van dit leven) ende en begeben
 hun maer tot de oprechtigheyt der saken/ als
 tot de ware kinderen van den dagh ende van
 het licht.

B E R N A R D V S serm. 7. in Cant.

Ghy dan die dit hoorz oft leeft besozght dat
 ghy dese lilien by u hebt/ wilt ghy eenen gast
 ontfangen die nergens en wilt wesen dan al-
 lene tusschen de lilien Dat al uwen handel/
 alle uwe sozghē / alle uwe begeerte niet en zyn

dan

dan ontrent dese lelien / eensdeels om hunnen geur/eensdeels om hunne wittigheyt. Hunne wittigheyt ende hunnen geur hebben oock elck hunne verborghentheyt. Mengende hunne wittigheyt/ beraet u met uwe consciencie/ende hunnen geur stelt die by uwen roem ende goeden name. Den Blydegom wesende de deught/ behaeght hem in deughden / wesende eene lelie / is geern ontrent de lelien/ ende hy verheught hem in die supbere wittigheyt/ om dat hy is de selve supberheyt ende die selve wittigheyt.

AUGVSTINVS manual. cap. 24.

O mijn siele getekent met de afbeeldinghe Godts/ bemint hem van wien ghy so bemint zijt! wilt van hem houden die van u hout! soect die u is soeckende/ bemint uwen beminden/ hebt lief die u so lief heeft/ wiens boorkomende liefde uwe liefde heeft veroorsaect. Zijt besoght booz die om u besoght is / ver geselschap hem in synen arbeyt / op dat ghy u by hem moght binden in sijne ruste; om supber te worden volghet sijne supberheyt/ om heplich te wesen volghet sijne hepligheyt. Verkieft hem tot uwen minnaer boven al die u beminnen/ hy sal u blijven ghetrouwe / al oft ghy schoon van gheheel de Werelt wiert verlaten/ in den dach uwer begravenisse als alle dijn vrienden u sullen afgaen/ hy allene sal u byblijven ende beschudden voor het backhuys der Leeuwen zijnde bereet om u in te sliken.

*Ego dilecto meo, & ad me conversio ejus,
Cant. 7.*

*Ick behoore mijnen beminden, ende tot my
is sijne toekeeringe, Cant. 7.*

ORIGENES prolog. Cant.

HEt en is niet moghelijk/ oft de men-
schelijcke nature en is altoos genegen
om iet te beminnen: want ieder ghe-
konnentotter oude die men noemt de jeught/
sat ghemepnelyck iet beminnen / oft tot sijn
achter-deel / soo hy iet bemint dat hy niet en
behoorde te beminnen / oft tot sijnen voordeel/
soo hy iet bemint / dat hy behoorde te bemin-
nen.

BERNARDVS medit. cap. 9.

Mijn herte verstroopt hem / soeckende plaet-
se daer dat gheern soude rusten / ende en kan
ghene binden / ten sy dat alder-eerst tot sy-sel-
ven wederom keere.

AVGVSTINVS medit. cap. 35.

Want daer sijn twee verscheyden liefden/
d'eeue goet / ende d'ander quaet / ende dese
twee te samen en konnen in een borst elckan-
deren niet verdragen. Daerom / ô Heere / soo
iemant buyten u iet is beminnende / utwe lief-
de en is in hem niet. Ô liefde vol soetigheyt/
ô soetigheyt vol alle liefde! Liefde die in
gene pijn / maer vreugt aendoet! liefde op-

rechtelijck ende supberlijck volherdende van
 eeuwte tot eeuwte? liefde die alrijt brant / ende
 noyt upt en gaet! Wel aen / Ô I E S V, waerach-
 tige liefde ontsteekt my met u bier / met uwe
 liefde / ende met uwe soeticheyt / so dat in mijn
 herte niet een plecksken en blijbe om eenighe
 andere onghoosloofde Liefde dan u t'aen-
 beerden.

N A Z I A N. de laud. virg.

Want die sijne Liefde verdeelt aen Christo
 ende aen de werelt / het is booz-seker dat sijne
 Liefde lichtveerdich ende koel is; maer die
 sijns hertsen bier op een alleen gheschoten
 heeft / sonder twijfel desen is een oprecht / ge-
 stadigh ende waerachtigh minnaer. Wy sien
 dat de steen-houwers / schijn-werckers / ende
 die in het hout-wercken / soo sp-lieden zijn
 soeckende de rechte besigen hunne reye / van
 de twee oogen slupten sp d'eene / ende het ge-
 heel gesichte treckende by een / verbolghen al-
 tijt de rechte mate naer de welke sp hun werck
 verboozderen. Also de liefde die niet verstroopt
 en is: maer t'eenemael vertroocken in haer
 eppen selven boegt het supber herte alleen aen
 Godt / die daer begeert die hem begeert / die
 daer aensiet die hem aensiet / ende die te ghe-
 moete komt / die hem soeckt / die hoe hem pe-
 mant meer begheert t'aenschoutwen / hoe by
 hem meer aenschout / ende also blijven sp ghe-
 durich in eene selve eenicheyt volherden.

BERNARDVS serm. 68. in Cant.

Merck hier eene volkomen liefde van eene tot eenen alleyn/ van eene/ segg ick/ die genen anderen Bypdegom en wilt behagen/ noch insgelijcks niet en wilt wijcken voor een ander Byp. Wat en soude sy voor sulck eenen Bypdegom niet derden bestaen!

BERNARDVS serm. 69. in Cant.

Dat de gene die niet en beminnen/ bezyeft wesen. Ick die soo volkomelijck beminne/ en kan niet twijffelen van oock volkomelijck bemint te zijn: jae soo seer als ick selber beminne/ noch ick en ben niet bezyeft voor sijn aenschijn/ van wiens liefde ick hebbe gekregen het gheboelen.

Ibidem.

Ick hebbe lief die my lief hebben, ende die's morghens aen mijn deure gewaecht hebben, sullen my vinden. Siet hoe sy u niet alleene en versecckert van sijne liefde/ maer boven dien versecert hy u van de sorghe die hy voor u sal draghen/ indien hy u bezynt voor hem oock besorght te zijn! Waecht ghy? hy waecht van ghelijcken. Wilt ghy's nachst in 't be-

ginsel van uwe nachtwaecken op staen / ende u haesten om die selve te verrasschen / ghy sult hem boozseckerlijck binden / noch ghy en sult hem gheensins boozen komen. Ghy en sout sonder u te toonen roeckeloos niet konnen segghen dat ghy booz hem in dese lieffelijcke ghemeynschap eenighe minste saecke sout ytrechten / aenghesien hy u van boozen ende met meerder liefde bemint heeft.

G I S L. in cap. 7. Cant. expos. 3.

Men bint sommighe beelden door herbarren Schilders met sulck eene konste gheschildert / dat de selve / van wat sijde die ghesien worden / altoos schijnen te keeren het gesichte naer de ghene diese aenschouwen. 't Is waersp staen ghekeert naer de ghen / wesende in de selve kamer / ende boozder niet. Boozts isser iemandt die geenderhande acht en neemt dat de selve beelden hem souden bestien / dat en komt niet door hun faute: maer wel door hem die sijn aensicht van daer is treckende / ende daerom soo haest hy hem weer naer de selve begint te keeren / sal merckelijck bevinden dat die wederomme naer hem sijn wendende het ghesichte. Zoo moghen wy ons oock vastelijck inbeelden dat op dese maniere wort ghehandelt in de saecken daer af wy teghenwoordelijck nu spreken.

GREGORIUS Papa in Cant.

Ick behoore mijnen beminden, ende naer my is sijne toekeeringe. Als oft sy woude seggen/ naerdemael dat ick dooz 't geloobe ende dooz de liefde Christo ben aenklebende/ soo en begeere ick niemant dan hem naer te volghen/ noch niemant dan hem te besichtighen/ beproebende met alle ghenuchte de liefelickheyt van sijn aenschijn / de beleeftheydt van sijne besoeckinghe / ende de aenghenaeemheyt van sijn gheselschap.

H v g o de S. Victore serm. de assump.

Al eben-wel dese liefde is eene merckelijcke liefde / die gheen geselschap en wilt aenbeelden: maer is een alleene / ende altoos duerende / ende noyt wanckelbaer / noch en wilt boorden eersten niet hebben eenen tweeden.

B E R N A R D V S serm. 89. in Cant.

De liefde is eene groote saecke / indien sy is loopende naer heur beginsel / ende wederom komt tot haren oorspronck / daer uyt iet nemende om altydt te blijven bloeyen. De liefde is alleene die uyt alle de beroerten / ende uyt alle krachten der siele / in de welcke het schepsel (al en ist niet by ghelijcke) vermaght eenighe saecken te gheben aen Godt / ende daer af

wederom wachten vergeldinge. Als by gheslijckenisse. Indien den Heere op my vergramde/sal ick op hem oock vergrammen: in geen derley maniere/ oft ist by aldien dat hy my berispte/ soude ick hem oock berispen: geen sins. Iae oft hy my oordeelde / soo en sal ick hem niet oordeelen. Is hy mijnen Heere/ ick ben sijnen ondersaet. Is hy my pet gebiedende/ ick moet staen tot sijnen gebode. Siet nu wat verschil datter is in de liefde / want als Godt bemint/ hy en begeert niet dan bemint te wesen / wel wetende/ dat alle de ghene die hem beminnen / daer dooz sullen verkrijgen allen heyl ende voozspoet.

AVGUSTINVS manual. cap. 29.

Daer is voozseecker den waren byede/ ende de gherustheydt des herten/ soo wanneer het selve dooz een innighe begeerte ghehecht is aen de liefde van Godt Almachtigh/ noch dat het selve naer geen ander en is trachtende/ ende dat hem verheught in de soetigheydt van dien/ ende in soo verre dat dooz eenighe ydele ghedachten/ oft dooz bekonunernisse des werelts noch een weynich van daer waer verrocken/ soo sal 't terstont met alle bligtigheyt soecken wederom te keeren / achtende hem gebannen / waert dat met sijnen Byupdegom niet en mochte vereenigen.

AVGUSTINVS medit. cap. 25.

Indien den mensche met sulck eene liefde

den mensche so lief heeft/ dat den eenen qua-
lijck kan wesen sonder den anderen/ indien de
Gruyt met haren Gruydegom dus wort ver-
eenighe/ dat sy dooz den vrant der liefde niet
machtich en is te rusten om sijne afwesent-
hepdt? met wat liefde/ met wat sorghe/ met
wat vierighepdt moet de siele (aen welke
ghy dooz 't gheloobe ende uwe ghenade hebt
ghedaen u onderrouw) u beminnen waer-
achtighen Godt/ ende alderschoonsten Gruy-
degom!

Anima mea liquefacta est, ut delictus locutus est, Cant. 5.

Mijne siele is ghesmolten, soo den beminden ghesproken heeft, Cant. 5.

AUGUSTINVS soliloq. cap. 34.

Wat ist dat ick gheboele? Welck is dat hier dat my mijn herte dus verwarremt? welck is dat licht 't welck my aldus is verlichtende? O byer dat altijd byant/ ende noyt uyt en gaet/ komt/ ende wilt my ontfteecken? O licht dat altijd schijnt/ ende nimmemeer en verdupstert / wilt my verlichten? O hepligen byant mocht ick uyt u ontfteecken? och hoe soetelyck verwarremt ghy/ hoe bedecktelijck schijnt ghy / hoe aengenaemelijck byant ghy!

G V I L L. Abbas ferm. 44. in Cant.

Ghelijckerwijs het Was is smiltende voor het aenschijn des viers. Alsoo wort de siele verblaepstert door sijn aenschijn: Mijne siele is ghesmolten soo den beminden gesproocken heeft. O salighe ure als wanneer de siele gesmolten zijnde? in dese gloepende beke haer selven vermangelde? hoe wacker/ hoe klitberijgh/ ende hoe supber moeste sy doen wesen! aldan en was sy noch somber / noch swaer/ noch loozijgh/ verkeert zijnde in bochtigheyt/ ende in hier. De bochtigheyt ende het hier komen wel ober een / ende in dese twee te samen

rtwee te samen licht het ghebruyck der aens-
 dachtigheyt. Alle dat bochtich is ontfanght
 veel eer de hitte / ende de hitte hebbende ont-
 fanghen maect het bochtich noch meer bocht-
 tigher. Dat ick hier noeme heet ende bocht-
 tigh / kan andersins ghenoeint worden op-
 recht / ende ontsteken / dit selve doorblaect het
 herte / ende beroert de nieren / ende het maect
 dat in 't ghesagh van Godt Almachtich de
 siele haer selven min dan niet en is achtende /
 latende haer soo versmiltten datter gene siele
 meer aen en is te vinden.

Ibidem supra.

Hoozt ende obermerckt eens 't ghene dese
 liefde heeft gheseyt tot Maria Magdalena /
 tot die vrouwe bevonden in ober-spel / tot die
 Samaritane / tot die Chananeet / che / tot Pe-
 trus / ende tot den Hondertman ! wat herte
 en soude niet vermorven ? wat siele en soude
 niet versmiltten in soo veel woorden van lief-
 de / van goetheydt ende van ghenade ? die
 heete middaeghsche winden hebben de kracht
 in de alder-sterckste bozst / het Ps (alwaert
 schoon ober-jarigh) te doen vergaen in bocht-
 tighydt. Ick voele my obergoten door de
 bochtigheyt van aenbloetende olve / ende smilt-
 te in gelijcke liefde soo dickmael o Heere als
 my te boozen komt uwe genade / ende dat ick
 herhale uwe woorden vol van alle volmaccht-
 heyt. Vwe uytspake is met allen vierigh, ende
 uwen dienaer heeft die bemint.

GREGORIUS in cap. 5. Cant.

Want terwijlent dat Christus door sijnen Heyligen geest hem verstoort in de siele van die naer hem is haeckende/terstont weert hy van haer alle versteenheyt/ ende somtijds doet hy die versmilten in so menichbuldige trappen/ dat sy daer door seer qualijck kan ontfangen/ 't welck haer andersins soude gerepen t'ontfanghen/ daer-er-tusschen haer oock inwendigh verwonderende in alles het gene sy te boozen gheboeft heeft/ ende dat sy soo haestelijck haer mi siet verandert! Ende terwijlent sy dese veranderinge is geboelende/ heeft begeerte om volkomelick haer gheluck te mogen bekennen/ ende somtijts soo sy dat dieper oberpeeft/ en voelt niet meer dat sy daer te boozen gheboelde.

GREGORIUS c. 39. in c. 3. Iob.

Want soo de siele gheraeckt wort door den inbloet van een verborghen aen-spraecke/ machteloos ende berooft van hare sterckte/ smilt ende verdynckt in die begeerte daer sy gewillich haer wilt laten inne verdyncken.

GUILLEL. Abbas, apud Delrio in c. 5.
Cant.

De lichamelijcke dinghen (soo sy door de hitte upwendich af-loopen) vergaen ende smilten in hun eyghen selven: maer de sielen/ (soo sy door inwendighe hitte hun selven ontbloepen)

bloepen) en ontbinden niet in hun eyghen selven / maer wel in den ghenen diese ontbint; sy worden ontbonden van hun selven / maer niet in hun selven; sy worden ontbonden dooz het Goddelijck vier van hun eyghen liefde tot de liefde van den Hemelschen Byndegom. Den Heplighen Paulus doct ons dit verstaen / als hy seght: Die den Heere aenkleest is met hem eenen Gheest, ende betuyghet dat sijne ziele op dese maniere ghesmolten was met dese woorden: Ick leve, niet ick, maer Christus leeft nu in my.

G I S L. in c. 5. Cant. expos. 3.

Wat kan daer gheboeghelijcker wesen / dan dese smiltinghe de liefde toe te eyghenen / dooz de welcke het ghene van aert hert is / wort gedweecht? ende men bevint oock dat de principaelste liefde-krachten zijn / sijne liefde te stouwen naer 't ghene dat men lief heeft / ende niet de selve dat te vereenighen / welke bereeninge vaster bevonden wort / als de liefde eenboudich is / te wten / als twee gheliebers in een vereenighen. Doozds wy weten dat CHRISTVS IESVS den Byndegom onser siele gesept heeft in den 21. Psalm. Mijn herte is gheworden ghelijck ghesmolten was. Waer dooz wy merckelijck gheboelen dat soo de gesmolten ziele drijft naer Christus onsen Salichmaker / hy insgelijcks als gesmolten was ooc is drijvende na de ziele / ende wat kan daer upt volgen dan eene volmarckte eenicheyt.

BONAVENTURA stimuli amoris part.
I. cap. 8.

Mijne ziele is ghesmolten soo den beminden
gesproken heeft. **O** wonderbare cracht der lief-
de! sy buyght Godt totter aerde / sy stijght de
ziele tot den hemel / tot het Vader-lant / tot
Godt / ende sy voeght die aen d'eeuwige blijt-
schap / sy maectt Godt mensche / ende mensche
maectt sy God den getydigen maectt sy eeu-
wich / den onsterffelijcken doet sy sterben /
den sterffelijcken maectt sy onsterffelijck /
ende den grooten maectt sy klepne / den vp-
andt maectt sy brient / den knecht maectt sy
sone / ende het aerts maectt sy hemels / het
kout maectt sy heet / het dupster maectt sy
klaer / dat hert is maectt sy gedweege. VVant
mijne siele is gesmolten. **O** wonderlijk woorz!
o al te verheugelijcken woorz! Ick den alder-
onnuttighsten ende den alder-snootsten van
uwe slaven / o Heere mijn Godt / ick die niet
weerdich en ben ghenoeemt te wesen een van u
schepsel / hoe ben ick aen u gebonden met sulck
eenen bant der liefden / dat ick op u woorz door
uwe liefde ben gesmolten! **O** biant der liefden
die het binnenste der herten in Godt zijt ver-
stortende! Want mijne siele was gelyck eenen
Diamant / ende van binnen t'eenemael ver-
steent. Maer nu smilt sy van liefde / nu treckt
sy upt haer eyghen selven / ende verstort haer
geheel in Godt / verlatende hare eygen stede /
joopt tot Godt die haer opfackt. **O** liefde! hoe

sal ick u dit konnen vergelden / die my ghes-
 maect hebt een kint van den Hemel ! Ick le-
 ve, niet ick, maer Christus leeft in my. Och u-
 we krachten is niet om uyt te spreken ! O
 liefde die het slyck der aerden verandert in
 Godt : wat isser machtiger / wat isser soeter /
 wat isser ghenuchelijcker ende edelder boven
 u ? O ghewenschte liefde die de behoefstige
 verbult met alle koeverhept : Maer o mijne
 siele / zijt ghy ghesmolten met dat hy sprack /
 hoe kost ghy verdragen sijne omhelsinghen ?
 waer toe en wiert ghy niet opgeheben als hy
 u kuste ? indien ghy ghesmolten zijt so hy u toe-
 sprack / hoe en wiert ghy niet t'eenemael ver-
 slonden / als ghy dooz sijne woorden / ende
 dooz sijne aderen trockt naer sijn herte : Maer
 o wonderbare soetigheyt / ende bysonder ver-
 heughen / dat wy ons doch mogen vereenigen
 aen het gene wy niet weerdigh en zijn te not-
 men ? Ick en ben niet weerdigh te wesen eene
 dienstmaecht / ende siet / ick ben bedeghen de
 eenighe genuchte des alderhoochsten. Wie
 soude hem derben beroemen bequaem ende
 weerdigh te wesen te mogen ghenieten hoe
 klepne donckskens van dese liefde ! Ha mijn
 Godt ten geest my dan geen wonder dat mij-
 ne siele soo ghy spraeckt / als smiltende / maer
 ick bidde u / dat ick mach volherden in dese
 uwe gonste / op dat ick gheheel ontsteken / nu
 t'eenemael in u mach versmiltten ende verstor-
 ten. Ha mijn Godt dat ick niemant dan u en
 aenschouwe / noch dat insgelijcks mijne alle-

dachten/ mijne woorden/ noch mijne wercken
niewers en trecken dan naer u. Den vrandt
noch de kracht van dese liefde die my aen u
voeght/ en doet my niet so seer verfelt staen/
als ick my verwondere dat wy tot u niet en
zijn genegen / dat wy alle saecken/ behalvens
u souden afgaen. Want indien wy u hebben/
wat willen wy meer? Dat dan aldersoetsten
I E S V onsen geest in u ruste/ noch in het min-
ste van u en verschepde.

*Quid enim mihi est in caelo, & a te quid volui
super terram, Pſal. 72.*

Want wat is my in den Hemel, ende wat hebbe ick van u begheert op der aerde!

Pfalm. 72.

H u c o de S. Victo, in arrhâ animæ.

Ick bidde u/ segt my mijne ziele / wat ist doch dat u gerept / ende dat ghy boben al zijt beminnde? Ick weet dat u leven is de liefde/ ende dat ghy sonder de liefde niet en sout kunnen leven. Aensiet de werelt / ende al dat in haer is / ghy sult daer vinden beelderlepe schoone ende aenlockende ghedaenten die verwecken de menschelijke ghenegentheden/ ende onsteken de begeerten der gener die hun daer af laten dienen naer het verschepden behagen dat sy daer in zijn bindende.

Het Gout ende kostelijke steenen hebben hunnen luster / het vleesch vertoont hem seer fraep op die schoone aensichten / tapitserpen/ kostelijke klederen/ schoone boorden van gout ende van silver verlieben de oogen door hunne kostelicheyt ende verschepdentheyt van verurwen: wilt my eens/ bidde ick u/ onderrichten / wat u van al dit te alder-best soude aenfraen / om door u eygen euwelijck te moghen genieten/ want ick ben verskert dat ghy van al dit hier boben geroert yet zijt beminnde/ oft en maect ghy daer af geenderhande werc soo moeter yet anders zijn dat u bekommert/ ende dat ghy wel sout willen hebben:

AVGVSTINVS in Psal. 145.

Wat soude u ter werelt kunnen aenstaen? wat saecke wilt ghy verheffen? wat is 't dat ghy wilt beminnen? Waer ghy u met het vleeschelijck gheboelen zijt keerende soo siet ghy den Hemel ende de Aerde. 't ghene ghy bemint ter aerden / is aersch; 't ghene ghy bemint in den Hemel / is lichaemelijck; nu hebby al-reede soo langhen tijdt gheleeft in onnutte bekommernisse / beslaghen met de verscheydentheyt van uwe wenschen / daer af ghy als-noch zijt draghende de lick-teekenen verdeelt sijnde dooz verscheyden liefde / alom- me ongerust / ende niebers met ruste / Gaet in u eyghen selven / ende soeckt eens den aen- rechter van alle saecken die u ter aerde wa- ren gherepende / ghy en sult niet beter ghe- bonden hebben als te weten dan dit ende dan dat. Bedenckt eens het Gout / het silber / de ghedierten / de gheboomten / de wellusten / en- de met een woort de gheheele werelt; daer- naer bedenckt den Hemel / wat sult ghy daer houden booz het alder-schoonste / als de sonne / de Maene / ende de sterren? leght die al te sa- men by een het sal al goet wesen / want Godt heeft alle dingen seer goet geschapen / van alle dit en salder niet wesen / of ten sal hebben sijne bysonder fraepicheyt dooz de welke de weer- diecheyt van hunnen schepper bedecktelijck u woort aenghedient. Ghy verwondert u in het

werck /

werck / bemindt den werck-man / noch en sijt
 soo niet bekommert met 't ghene datter ghe-
 brocht is / dat ghy daerom zijt afgaende den
 werck-man van dien ; want die dinghen die
 hy ghebrocht heeft om u besich te houden zijn
 onder u / om dieswille dat hy u gemaect heeft
 om te wesen onder hem.

BONAVENTURA soliloque
 cap. I.

De menschelijcke Ziele gheschaepen / om
 Godt te begheeren / en bindt niet dat buyten
 God haer soude wesen te klepne / daerom met
 goeden rechten en kan haer niet ghenoeghen
 al dat buyten Godt soude wesen. Maer mij-
 ne ziele slaet wel gade datmen u in plaetse van
 Bruyt niet en achte eene onghetrouwe ober-
 speelster / indien ghy meer bemindt de giften /
 dan het herte van die u de selve is ghebende.
 Wee u is 't dat ghy faelt in sijne paden / in-
 dien ghy voor hem bemindt sijne teekenen /
 ende dat ghy niet gade en slaet door het ver-
 standt van eenen ghesuyverden Sheest het
 ghene de schoone klaerichedt u wilt onder-
 rechten / wiens teekenen ende voet-stappen
 zijn de eere ende de schoonichedt / van alle
 schepsels : Indien ghy misschien u-selven noch
 niet en kent ô schoonste der vrouwen , komt
 uyt ende volgt de stappen van de kudden , dat is
 de rede-loose schepsels / die zijn de voetstappen
 van uwen Schepper : maer ghy den spieghel

van die alder-heplighste Dyp-eenighepdt. Do
 zyt ghy dan gheacht veel weerdigher dan al
 dat ghy zyt aenschouwende. En voedt uwe
 Lammerkens, ontrent de lommerhutten der
 Herders. Dat is / keert uwe ghedachten tot
 de repen der Engelen / aen de welcke ghy by-
 na ghelijck zyt in natuere / ende sult eens we-
 sen mede-erfghenaem in die eeuwige blijdt-
 schap.

BONAVENTURA cap. I. soliloq.

Helaes! mijnen Heere / mi kan ick 't ver-
 staen; maer ick schame my te belijden dat de
 bevalligheden ende de uytnemende schoonig-
 heden van u schepsel mijne oogen hebben be-
 drogen / noch ick en hebbe niet eens gedocht
 dat ghy in schoonighepdt alle schepsels te
 boven gaet / aen het welcke ghy maer het
 minste druppelken uwer volmaeckthepdt en
 hebt t're-gheepgent. Want wie heeft den he-
 mel versiert met sterren / de locht met ghebo-
 gelte / het water met de visschen / de aerde met
 plantsoenen / ende met bloemmen? maer alle
 dese wat zijn sy meer dan een glinsterken van
 uwe schoonighepdt? de soetighepdt van u
 schepsel heeft oock bedorven mijnen smaeck /
 ende ick bemerkte niet dat ghy als heunigh
 waert veel soeter; want ghy hebt aen den
 heunigh / ende aen alle schepsel hunne jaec uwe
 soetighepdt gheschoncken. Den geur van u
 schepsel heeft oock bedroghen mijnen reuck /

ende δ goedertieren I E S V, ick en hebbe niet gheweten dat uwen geur te boven gaet alle specerpen. Den ydelen soen/ ende de valsche verluydende stemme van u schepsel heeft oock mijn ghehoor bedrogghen / ende ick en hebbe niet gheweten oft gheboelt hoe soet ende aenghenaem dat wesen uwe uytspzaecken in de monden uwer uytghelesene.

B E R N A R D V S medit. cap. 9.

Mijn ghemoet wort ghedreben van het een ghedachte tot het ander / het wort verandert dooz bescheyden bekommernissen / ende dooz bescheyden ghenegentheden / op dat hem ten minsten soude versaden dooz de verscheydentheydt der selver dinghen / die 't selve niet mogelijk en zijn te versaden.

A U G U S T I N V S soliloq. cap. 13.

Maer dit weet ick / δ mijnen Heere / mijnen Godt / waer dat ick ben sonder u / soo en ben ick niet wel / niet alleenlijck uytwendigh / maer oock inwendigh / aenghesien allen overbloedt ende alle koeverhepdt buypen Godt my maer ghebreck en is ende armoede. Ick sal verfaedt worden, soo haest u lof ende eere sal verschijnen.

A V G V S T I N V S soliloq. cap. 30.

De siele mijn Godt die ghy gheschapen hebt / hout soo wonderbaer veel van uwe grootdadighepdt / dat sy van u alleen / ende

van

van geen ander en soude kunnen verfaet worden; want u hebbende / haren wensch is volkomen / ende daer en blijft uytwendigh niet meer om te wenschen; want so sy uytwendich tet is wenschende / 't is voorszeker dat sy u inwendich niet by en heeft / u hebbende en soude sy niet voozder kunnen wenschen; want so ghy allene sijt het opperste goet / en heeft sy nieuwers meer nae te wenschen: maer sy besit u / als wesende allenelyck het alder-opperste goet.

N Y S S E N. *carm. de externi hominis utilitate.*

Siet den winter / ende den somer / de lente ende den herst / den dach ende de nacht / die dooz hunnen omme-loop ghebieden over den tijdt / den welcken sy doen aenkomen ende wederom vergaen. Ick sie den hemel / het water / ende de locht / jae daer-en-boben alle het ghene daer is roerende / ende al dit en is my niet nieuws / noch en kan my niet genoegen. O mijnen Heere / mijnen Godt / gheeft my liever een ander werelt die my bath gherepe als dese tegenwoozdige / vooz de welcke ick so veel ellende ben verdraghende. Ten anderen / ick en bzage niet meer naer al datter roert op der aerden / ick late die aerde aen die aertsche / de werelt aen de wereltsche / noch ick en begeere gene werelt / dan u allene / die de oozaecke sult wesen van mijne ruste / gelyckerwijs ghy zijt van mijne wenschen.

AVGVSTINVS in Psal. 192.

Waer dat ick my keers ende wende / so wort
 van my verfoept al dat ick besitte / al ist by
 aldien dat ick daerom te boozen ghewensche
 hebbe. Wanneer sal dan mijnen wensch in het
 goet eens moghen versaet worden? O Heere
 nimmermeer en sal ick doch konnen versaedt
 worden door sterffelijcke oft berganckelijcke
 saecken. Wilt my doch iet toeschicken dat
 eeuwig is ende onberganckelijck. Wel aen
 dan myne siele / soeckt nu booztaen dat u mach
 goet wesen; want misschien eens anders goet
 is ghelegghen in andere saecken / ende alle
 schepsel besit sijn eghen bysonder goet / ach-
 terbolghende den aert van sijn natuere. Het
 is van noode dat teghelyck weet 't ghene
 hem ghebreect / ende waer inne dat gelegghen
 is sijne onbolmaecktheydt / ende soecke den
 middel om die te verbeteren. O redelicke siele /
 soeckt nu u goet / niet en is u goet dan God al-
 lene, die is u opperste goet / dat is te seggen u
 goet. Wat sal hem behoeben wiens goet is het
 alder-opperste goet? daer zijn noch minder
 goeden / die dock schijnen goet te wesen. Wat
 isser goet booz de beesten als de penssen te bul-
 len / wel te weyden / wel te slapen / te loopen
 ende te rennen / te leven sonder siecten oft pla-
 gen / en huns gelijcke boozts te vzenge. Soect
 ghy al dus-danen goede? mede-hoit Christi /
 verheught ghy u om dat ghy met de beesten
 zijt een bedegen? stiert uwe hope tot het goet

van

van alle goet / tot hem die in het goet versaden-
de is uwe begeerte.

G I S L. hom. 5. in Epist. ad Rom.

Hooft de woorden van den **Prophete**: **V**ant
wat is my in den Hemel? ende **bath** **voorts**: wat
hebbe ick van u begeert op der aerde! als oft
hy hadde gheseyt: **I**ck en wensche niet van
al dat in den Hemel is / noch van al datter op
der aerden is: maer ghy alleene zijt den mid-
del-puncte van mijne wenschen.

Dat is te segghen / ghy zijt mijn deel / op u
allene ben ick ten vollen van alle saken **voort**-
sien / noyt en hebbe ick iet anders ghetracht
dan u allene te moghen verwerben **voort** mijn
erf-deel. **I**ck en hebbe noyt ghewenscht om
cenighen rijkdom / noch om eenigerhande
wellusten des Werelts. **M**y en behoeft niet
die van u ben opghenomen / noch daer en is
niet meer in den Hemel / dat ick meer wille
soecken. **N**iet hebbende / hebbe ick **allega-**
der / want ick hebbe **Christum**; ende al heb-
bende in hem / en soecke ick genen anderen
loon; want hy is den loon / ende de vergel-
dinghe van alles.

B E R N A R D V S de diversis affectioni-
bus animæ.

Want de siele en begeert niet anders / noch
sy en soeckt niet anders van **Godt** dan **Godt**
selve / op dat sy metter waerheyt ende metter
herten mach roepen dese woorden van den

Psalm:

Psalm: Want wat is my in den Hemel, ende wat hebbe ick van u begeert op der aerden? mijn vleesch heeft my begheven, soo doet oock mijn herte, ô Godt van mijn herte, ende mijn erfdeel in der eeuwicheydt. Want het en is niet meer om heur eyghen liefde / oft om heur eyghen selven / dat dese liefde dus gheerne soude ontfanghen eenich gheluck oft eenighe eere; maer sy keert haer gheheel ende gantsch tot Godt / om hare begheerten alleen aen hem te nagelen / daer dat is al het volkomen van hare begeerte / om dat dien grooten Koninck haer soude leyden in sijn slacp-kamer / ende dat sy haer met hem soude voegen / ende hem volkomelijck naer heuren wensch genieten.

AUGUSTINUS in Psalm 72.

Sonder twijffel sy heeft ghestien het goet dat al daer booz haer bewaert wiert / ende verboert door de ghedachten van sulck eene onsprekelijcke saecke die noyt ooghe ghestien en heeft / noch oore ghehoort / noch gekomen in het menschelijck herte. Sy en heeft niet gheseyt / dit oft datte is my in den Hemel: maer V Wat is my in den Hemel? wat is het gene dat ick hebbe in den Hemel? hoe groot ist? hoe danich ist? ende met een woort / wat hebbe ick in den Hemel? ende wat hebbe ic van u begeert op der Aerden? ghy bewaert booz my in den Hemel onbergankelijcke schatten / ja u eygen selven; ende ick hebbe van u begeert op der

aerden 't gene dat daer besitten de goddeloose ende de quade menschen/ te weten/ gout/ silber/ peerls/ ghesteenten/ daer van boozsien wesen de boos-wichten/ ende veel oneerbare vrouwen. Ick hebbe alle dese saecken ghe-wenscht op deser aerde/ als kostelijke saken/ al ist by aldien dat mijnen Godt hem selven booz mp in den Hemel is bewarende.

AVGVSTINVS medit.c.40.

De blijdschap des herten is my ontrocken. Mijn lacchen is vergaen in schreyen / mijn vleesch heeft my begheven, soo doet oock mijn herte, ô Godt van mijn herte, ende mijn er-deel in der eeuwigheyt. **Mijne siele heeft gewepghert vertroost te worden / ten sp dooz u alleene mijne eenighe soetigheyt.** VVant wat is my in den Hemel, ende wat hebbe ick van u begheert op der aerde? **Ick begeere u/ ick verwachtte u/ ick soecke u.** Mijn herte heeft tot u gheseyt: Ick hebbe ghesocht u aenschijn, ende ick sal u aenschijn ô Heere aensoecken, en keert u aenschijn niet van my.

AMBROSIVS in Orat.

Ghy weet dan / ô Godt / kender van alle herten / dat ghy my zijt aenghenamer / niet alleene als de aerde / oft al datter inne is: maer aenghenamer dan den Hemel selve/ ende al dat in den Hemel soude moghen wesen.

Want

Want ick beminne u boven den Hemel / ende
 boven de aerde / ende boven al dat daer in sou-
 de zijn begrepen.

AVGVSTINVS soliloq. cap. 20.

Want al dat den Hemel omringhelt ende
 besluyt / is veel minder dan de menschelijcke
 siele / die gheschapen is om te besitten het op-
 perste goet / dooz wiens besittinghe sy de eeu-
 wighe salighejdt soude be-erven.

*Hec mihi quia incolatus meus prolongatus est!
habitavi cum habitantibus Cedar, multum in-
cola fuit anima mea. Psal. 119,*

*Wee my dat mijn pelgrimage verlengt is.
 ick hebbe ghewoont met de bewoonders
 van Cedar, seer lange heeft myne siele
 geweest een vremdelinck, Psalm 119.*

O Heere dit teghenwoordich leven is my
 een volle verdriet/ noch ick en kan niet
 langer blijven in dese moepelijcke pel-
 grimage!

Want gheheel dit leven/ booz die 't wel be-
 broeden/ en is anders niet dan eene verdru-
 kinghe/ zijnde in het selve twee scherp-rech-
 ters van de siele/ die niet ghelijckelijck en pij-
 nighen: maer elck van hun zijn altijd eenighe
 nieuwe pijnen versterende. Dese twee scherp-
 rechters worden genoemt de vrese/ ende de pij-
 ne: want ist by aldien dat het met u qualijck
 gaet/ ghy zijt in pijn.

Dit leven is ellendich leven / een boos le-
 ven/ een onseker leven/ een moepelijck leven/
 een onsfaber leven / een leven vol kattijbich-
 heyt: ende vol doolinghe/ het welke gheen-
 sins een leven en behoort genoemt te worden:
 maer wel een doot/ waer in wy allen ooghen-
 blick door verscheyden oorsaccken / ende door
 verscheyden ghebreecken van veranderinghe
 zijn stervende. Dit leven is een levende doot/
 ende een sterbelick leven met vele bitterheden
 obergoten. Maer helacen! wat menichte van

menschen worden daghelijcks dooz den waens-
schijn van dit leven aengelockt / ende met vals-
sche beloften bedrogen ?

ORIGENES hom. I. in Psalm 38.

Het zijn maer de plompaers / ende aen wie
onbekent zijn de soeticheden van 't ware licht /
die dooz ghenuechelijck houdende somber ende
onvolmaecte klaericheyt / die wy op deser aer-
den zijn genietende; Ick segge noch eens / dat
dese noyt en hebben ontfanghen het minste
glinsterken van het ware licht / noch en weten
dat de sielen) ontkomen zijnde de ydelheden
van dit leven (behoorden te verwachten een
Engelsch leven.

GREGORIUS lib. II. mor. in c. 14 Job.

Wat blijfchap kan den mensch hebben in
sijn vallinckschap / verloozen hebbende sijn He-
mels Daber-lant ?

AMBROSIVS de bono mortis cap. 2.

Het is faute van onse kranckheyt / soo wy
ontfanghen zijnde dooz de wellusticheyt des
bleeschs / ende dooz de behaghelijckheyt van
dit leven / dat wy ons noch verdyeesen den be-
gonnen loop te volbrenghen / in welcken meer
dyoefheyt is dan ghenuechte. Maer die gep-
lighe gheleerde Mannen waren veel beter on-
derwisen / die hun beklaeghden dat dit ellen-
digh verdrietigh leven te langhe aenliep / ach-

tende

tende veel liever te wesen ontbonden / ende te zijn met Christo ; zijnde insghelijcks soo verregbedreven tot onberduldicheydt / dat sy waren verbloeckende den dagh hunder gheboorte / ghelijck hy die daer seght : Dat den dagh te niete gae, in den welcken ick wierde ghebooren. Want wat oorzaeck isser dat ons dit leven soo soude gherepen / als wesende vol onghemack / vol suckelinghe / ende vol ellende / in het welcke zijn achter-klap sonder ophouden / moepelijckheden sonder eynde / tranen sonder ghet al? Voordts tot de ghene die met alder-hande swarichheden worden overballen / en is niemant, seght hy / die hun vertroost, ende daerom prijft den Wijfen-man liever de doode dan de levende.

AUGUSTINVS soliloq. cap. 2.

Voortwaer mijn leven is een leven dat broos is / een leven dat verganckelijck is / een leven hoe dattet meer op-klimt / hoe dattet meer is neder-daelende ; hoe dat meer voort-gaet / hoe dattet meer naer-dert ter doodt. Het leven is bedrieghelijck / ende niet dan eenen schijn vol doodelijcke stricken ; nu ben ick blijde / dan ben ick droeve ; nu ben ick sieck / dan ben ick wel te passe ; nu leve ick / dan sterbe ick ; nu schijn ick gheluckigh / dan ellendigh ; nu lacche ick / dan schrepe ick : alsoo zijn alle saken onder-woypen de veranderinghe / ende daer en is niet dat een geheel ure is blijvende in eenen stant.

N A Z I A N. carm. de humanâ naturâ.

Selvs de Aerde en heeft gheenderhande vasticheyt / de Winden doen die verschudden / de wateren doen die verdyincken / de hitte des Hemels doet die verbranden / den tijdt ende die uren jaghden elkander / den nacht die den dach ontlommert / doet gheheel de werelt rouwe braghen / het ongweerte verstiet de locht / de sonne als ter degen jalours van het vernoe-gen dat wy hebben by nachte te moghen sien dat schoon ghekriel van sterren / doet hun alle morgen-stonden het spijt van hun dat schoon geglinster te benemen / Ja selvs de sonne heeft oock haren aen-strijt ; want de smuycken / ende die berchachtighe wolcken die daer lanckst de locht henen drijben / gaen die verdupsteren : De mane heeft oock hare ghewoone veranderingen / als sy dagelycks verwisselt haer aenschyn terwylent oock den Hemel ons vertoont de helft van sijne ronde / de ander helft is haer verbergende / noyt ons yet gebende soo veel te sien oft daer en is ons daer teghen so vele wederom ontrocken.

C A R M. de externi hominis vilitate.

Wat is doch dit ellendigh leven ? zijnde in mijns Moeders lichaem was ick in een graf ; de eerste herberghe die ick ter werelt hadde was een wieghe / niet verschillende van een

graf /

graf / dan met den naeme. Verlatende dit le-
 ven moet ick wederom naer het graf / ende het
 bier dat hier naer de werelt sal verhanden
 moet my noch eens komen ontgraven. Den
 tijdt dan dien ick lebe is my als eene snel- loo-
 pende beke die van boben uyt- spruyt ende
 dnyfcht neder- waert / sonder dat yemant die
 kan tegen houden.

C H R I S O S T I M V S in Psalm 119.

Dit leben en is maer een bewooninghe / en-
 de wat segghe ick / een bewooninghe ; want
 het schijnt noch min te wesen als eene bewoo-
 ninghe / Christus heeft het selve ghenoeit ee-
 nen wegh oft door- gangh / segghende: de deure
 is enge , ende den wech is nauwe die daer leyt
 naer het leven.

G R E G O R I V S lib. 23. mor. c. 24. in cap.
 33. Iob.

Want desen wegh is dit teghen-woordigh
 leben / door het welck wy trecken naer ons
 Vader- lant ; niet goede reden moghen wy dan
 het selve noemen eenen wegh ; ten desen op-
 siene worden wy dick- mael door een verbor-
 ghen oordeel booz- ghestiert / om dat wy ons
 niet en souden laten booz- staen van hier te heb-
 ben eene blijvende plaetse / noch oock op dat
 wy te midden der moepelijck- heden van desen
 wegh niet en souden blijven haperen als oft
 wy thups waren ; want sommige reysers heb-

ben

ben de ghewoonte soo sy op hunnen wegh zyn bindende eenige schoone bembden dat sy stille staen / ende hunnen wech vertragen / ja den selben altemets verlaten / om die bembden wel te besichrighen / ende gaende / sy en gaen op vele naer niet soo dapper als te boozen / om dat die lieffelycke groenigheyt met allen hun is vermakende. Om aldus-danighe dzalinghen dan te schoutwen / soo stelt Godt den Heere syne upt-ghelofene ter Aerden op eenen moepelijcken wegh / enen wegh vol doozenen / vol distelen / vol ongheschicktheyt / op dat een peeder aen-ghelockt wordende door de ruste van dit teghen-woordigh leven als in enen schoonen wech / niet en soude blijven / Anperen / ende nemen meer ghenuchte langhen tijdt algiets te wandelen / dan haestelijck den wech te kopten / boven dien dat de ghenuchelijckheden van den selven hem niet en soude doen vergeten / het ghene sy wensche te ghenieten in sijn Dader-lant.

CHRYSOSTIMVS in Psal. 119.

Maer wy en hebben gheen beter leeringhe van dat wy ons laten boozen staen hoe wy sijn als dooz-ganghers van dit leven. Die vreedelinc is in het ghesagh van dese werelt / sal een eyghenaer wesen in den hemel. Die maegast en is van't gene ter aerden is en sal daer niet gheern booz langhen tijt willen herbergen. Wy en draecht sozge noch over het huysgesin

noch ober het ghelt / noch ober de eet-ware /
 noch en sal hem nergens mede moeten ; maer
 gelyckerwijs die op een ander verkeeren / heb-
 ben het herte / ende de ghenegentheyt altoos
 naer hun Vader-lant / ende beneerstigen met
 alle vlyticheyt dat sy souden wederom geraec-
 ken daer dat sy zijn voort-gebocht. Alsoo den
 ghenen die daer bevanghen is met liefde der
 toekomende saecken / en sal den moet niet ver-
 loozen gheben / weder hy lydt teghen-spoedt /
 noch oock den moedt te seer verheffen in ver-
 ganckelijcken booz-spoet / maer sal seer lich-
 telijck dit alles als eenen reysenden / booz-by-
 garn. Tot desen op-siene wort ons oock be-
 volen te segghen: Toekomende zy ons u rijke,
 op dat wy ons booz-beeldende dien ghelucki-
 ghen dagh van ruste / niet en souden acht ne-
 men op het ghene ons in desen dooz-gangh
 mochte over-kommen. Is 't by al-dien dat
 de Joden haeckende naer Jerusalem soo sy
 verlost waren het booz-geleden noch beschep-
 den ; wat ontschuldighen sullen wy hebben
 van niet te wenschen naer dat opperste Jeru-
 salem ! Maer merckt eens hoe sy beklaghen
 mits sy in een vromde landouwe met de vrom-
 de zijn verkeerende / als sy segghen : Wy heb-
 ben de gewoont met de bewoonders van Cedar,
 onse sielen hebben langen tijdt geweest als vrom-
 delingen. Hier en beklagen sy niet alleenlijck
 dat sy in een ander Lant-douwewoonen ; maer
 dat sy onder Duyt-heimsehe zijn verkeer-
 rende.

Inghelijcks dit leven en is daerom niet te moepelijcker om dattet is vol ydelheyt ende vol onghetijdighe sozghen : maer om dattet overbloedigh is van alle quaet / ende dat-men met de quade dagelijcks verkeerende / 't welck seer swaer is om te berdraghen. Het is den aert van die vreemde upt-geemtsche menschen te handelen ghelijcker-wijs als met de beesten met de ghene daer af sy hebben d'overhant. over-sulcks dat die daer ghebruycken hitten ende Lenten/schijnen als beesten te wesen verwoest ende verwildert : maer al veel vreeder ende onmenschelicker sijn die daer omme gaen met dieberpe / met giericheyt / met onkuyshheit ende met die daer leven in wereltsche wellusten : Mijne siele heeft langen tijt gheweest een vreemdelinck. Niet langhe om de lanckheyt van tijde / maer om alle de swaricheyt die haer is overkomende ; want alle swaricheyt hoe klepne sy schijnt te wesen wort groot gerekent ter oorsake dat daer noch ander gemepnelijck sijn by-rijfende. Eenige gemepne ende klepnhertighe menschen / naer dat sy vele jaren geleest hebben / segghen dat den tijt is seer kort geweest. Hoe is 't mogelijck dat dese menschen soo sijn buyten alle redene (hoe wel den hemel hun wort voorszghonden / ende boven dien alle dat goet 't welck noyt ooge gelien en heeft, ende noyt oore ghehoort) dat sy hun met open monde verwonderen in een schaduw / noch en begheeren eens lichtelijck te overstemmen de see van dit teghen-woordigh le-

ben / ghesmeten nochtans door die gheduerige
baren / ende t'allen ooge-opslach in waen van
te verdincken!

AVGVSTINVS ser. 49. ad fratres
in Erem.

O leben bedrieghende soo veel menschen / u
besnotten die ghy meest zijt toe-ghedaen! Och
hoe menich mensche hebt ghy verblindt! Als
ghy begint / ghy en zijt niet met allen / als
ghy wordt ghesien / ghy zijt eene schaduwē /
als ghy u verheft zijt ghy maect roeck. Ghy
zijt soete door de dwaese / ghy zijt bitter door
de wijse / die u bemindt en kent u niet / die u
haten kennen u. Wee hun die op u betrouwen.
Ghy en zijt gheen leben: maer wel een schijn.
Aen eenighe verthoont ghy u langh-durich / op
dat ghy die ten lesten souden vernielen / ende dat
sy dan doen souden dat sy willen. Aen andere
verthoont ghy u geheel kort / op dat / als sy u
souden willen leerschep verhoonen van hunne
sonden / ghy het selve niet en souden ghedoogen.
Ons leben is ghelijcker-wijs yemant zjnde
in een yceint huys / niet wetende op wat ure
oft op wat dach den huys-heere sal komen seg-
gen: gaet uwe ganghen; want het huys daer
ghy nu inne zijt / en is uwe niet. O ceuwe vol
pdelheyt! waer toe belooft ghy ons soo
heel wonders / als ghy nu ons soo up-
strijckt!

AMBROSIVS in orat.

Ick hebbe ghedooft / ick bejide dat ick ben
 gheweest ghelijck een verlooren schaep, ende
 mijn pelgrinagie is verlengt. Daer siet hoe
 verre ben ick verworpen van het aenschijn van
 mijnen Godt in de verblinthejdt van dit bals-
 linghschap / daer ick ghedreven upt de blijt-
 schap des Hemels / daghelijcks beschrepe mijn
 onghetal / ende beklaeghe de ellenden mijn
 ghebanghenisse. Alle mijne woorden zijn droe-
 ve / ende mijne stemme die luyt beweghelick
 soo ick u ghedencke δ Jerusalem / die daer zijt
 onse Hemelsche Moeder / ende soo mijn voeten
 sijn staende in uwe voorszalen / δ ghy Heyligh
 ende treffelijck Sion!

N A Z I A N. ad Christum. Alibi optans
 finem vitae.

\odot C H R I S T E I E S V ick en kan niet meer
 mijne macht wort my benomen. Helas! hoe
 mijn herte is beslaghen met verscheyden be-
 roeringhen die daer rijzen upt mijn lichaem?
 Och hoe is mijn pelgrinagie verlengt! Ick
 ben soo moede / ende ick hebbe sulcke walghe
 van al datter ter werelt is / dat my moet we-
 sen een hert-sweer al het selve te ghedencken.
 Alle saecken staen my teghen / rijckdom / ar-
 moede / blijtschap / droefhejt / eere / on-eere /
 vrienden ende vanden.

AUGUSTINVS foliloq. cap. 35.

Ongheluckigh / wiens leben is in den ban/
 wiens wegh is onbep ende twijffelachtigh/
 wiens eynde is onseker niet wetende den tijt/
 noch de ure ; want alle toe-komende saecken
 op hoope van verheyden houden bedecktelyck
 d'onsekerhepdt van hunne upt-komste. **Wp**
 worden hier ghesmeten lanckst de schyzicke-
 lycke golven van dese zee / versuchtende naer
 u & ghewenschte haben ende troost van onse
 hoope ! **O** Vader-lant / gheruste Vader-lant/
 wp sien u van verre / wp groeten u upt het
 midden der zee / wp versuchten tot u upt dit
 dal der tranen / ende wp steunen op de selve/
 oft wp soo misschien te beter tot u konden ge-
 raecten!

AUGUSTINVS medit. cap. 13.

Maer om dies-wille dat ter-wijlen wy her-
 berghen in een sterffelijcke lichaem , & Heere,
 als pelgrims verre van u zijn , soo is 't dat wy al
 hier ghene blijvende plaetse en hebben : maer
 soecken eene toekomende. **Want ons Burger-**
schap is in den Hemel. Daeromme op het ge-
 ley van uwe ghenade treck ick naer de slaep-
 kamer van mijn herte / ende singe aldaer tot u
 & mijnen Heere ende mijnen God schoone lof-
 sangen van liefde / en daer beneben verstorze ic
 tot u mijn binnenste gesuchten / te werē / alhier
 in de plaetse mijner pelgrimagie / alwaer uwe

*Infelix ego homo ! quis me liberabit de corpore
mortis hujus? Ad Rom. 7.*

ende de ghelijckenisse van 't lichaem sijner klarigheydt: wy verbeyden den Heere als hy sal komen uyt die Bruyloft, op dat hy tot de selve ons oock gheleyde.

die my benouwen / die my prangen / ende echten aen de aerde. Het is eenen blyenden ende schoon-aenkomenden vyant / eenen listleggende vyent. **O** wonderbare eensaemheyt ende teghen-een-strijdinghe! Ick hebbe lief het gene ick vrees / ende ben bevreesd voor dat ick lief hebbe. Al eer de oorloge is ten eynde / handele ick van vrede / ende eer ick die wel geniete ben wederom gesint te oorlogen.

N A Z I A N. carm. ad Christ.

O Heer waer toe hebt ghy my ghebanghen in die stricken van dit vleesch? waer toe moet ick zijn ghesloten in dit ellendigh leven / ende in dit byl onnutlich geraemte.

A U G U S T I N U S Psalm 102.

Siet het lichaem dat bederft, beswaert de siele. De siele leeft dan in een bedorven lichaem. Hoe leeft sy? sy wort overlust met groote packen. 'Tis van noode dan dat den mensche gedenckt sijnen Godt / ende sy-selven door goede wenschen tot hem verheffe: maer hoe veel omme-keere zijnder in dit leven die dit beletten te doen? Hoe beelderlepe saken den mensche wederom roepen / ende trekken dien van die hooge aendachticheyt / wat een geboel van quade gepepsen? wat al quaet inne-geven? wie en is in dit leven de siekten niet onder-worpen? wie en vernoeyt niet hier lange te blyve?

alhier

*Ick ongheluckich mensche! wie sal my
verlossen van het lichaem deser doodt?*

Ad Rom, 7.

AMBROSIVS serm. 22. in Psal. 118.

Hoe kan de siele leven / ghetwonden in
een doot kleedt?

NAZIANZ. Orat. 16.

'k En kan voorzeker niet ghedencken / hoe
ick dus vaste ben vereenicht met mijn lich-
haem / ende hoe ick geschapen naer de afbeel-
dinghe Godts altijd blijue wentelen in het
lijck! alle dat schoon / oprecht ende welva-
rende is / stelt hem om teghen my te stryden /
ende soo ick den strydt verlooren hebbe / moet
ick my bedroeven: 't ghene ick bemine als
mijnen medegheselle / moet ick als mijnen by-
andt haten. Dit selve lichaem dat ick blie-
de als mijne ghevanghenisse / achte ick als
mede-erfghenaem mijner onsterffelijckhepdt;
ist by al-dien dat ick dat soecke te bederven /
ende in als te beckencken / soo en hebbe ick
noch hulpe / noch bystant om my voort-aen
teghen allen aenstaenden noodt te konnen
verweyzen / ende indien ick dat soetelijcker
handele / ende daer mede maecte ghemeyn-
schap / terstondt willet my ober-meesteren /
het is my wederspannich / het bedwinght
my Godt af te ballen / het stelt my in boepen /

noemen gesontheyt is sieckte. Want het ver-
 drooght dooz luye vaddigheyt / ende het ver-
 slapt dooz wercken/het verdwijnt dooz vassen/
 het versterckt met t'eten / ende oberlast met e-
 ten kommet dooz vassen wederomme tot sp-
 selven; het wort besproept met water om niet
 te verdrooghen / met doecken af-ghedrooght/
 om dattet dooz de besproepinghe niet en soude
 wack blijven; het wort versterckt met arbeyt/
 op dat dooz de ruste niet en verlappe / het
 wort vermaect dooz de ruste/ op dat dooz den
 arbeyt niet en beswijcke / het wort vermoept
 dooz waecken / het bekomt dooz slapen / naer
 den slaep wort het wacker/ op dat dooz te veel
 slapens hem niet en verhindert / het wort bes-
 deekt met klederen/ om niet dooz-dronghen te
 zijn van de koude/ verflauwende dooz de hitte
 die 't gesocht hadde/ die koele winden dat ver-
 spreulen / ende daghelijcx bevindende noch veel
 meer moepelijck-heden in saecken daer dattet
 docht ghene en waren / sal 't blijven quelen in
 't midden van een langhdurighe swaricheyt
 ende ellende. Oversulcks alle kortsen / ende
 weedommen noch ghestelt op d'eene sijde / soo
 is onse ghesontheyt eene sieckte / tot de welcke
 niet en gebreekt dan de toesicht om te doen
 ghenesen. Want soo veel troostinghen als wy
 soecken tot het ghebzupeck des levens/ soo veel
 middelen ontmoeten wy tot de ghenesinghe
 van onse qualen; maer die middelen van haets-
 bindinge verkeerren wederom in wonden:want
 te langhe becommert gheweest te hebben niet

alhier te worden ghebooren in een sterffelijck lichaem / is beginnen te ballen in siekten. De siekten worden onder-stant ghedaen van weghen de Medecijnen / de Medecijnen zijn der siekten eene verquickinge. Is den hongher niet eene siecte die u soude doen sterben / ten ware ghy middel vont om dien te blusschen? souden den dorst u oock niet versticken / ten ware dat ghy dien liste met te drincken? maer noch en sal hy dooz drincken niet t'eenemaal vergaen / oft ophouden; maer eenichsins ver-slagghen zijnde / sal seer haest wederom komen. Wy versoeten dan dooz desen middel de ellende van onse kastijbicheyt. Ghy waert moede van staen / ghy rust met sitten; sitten is het vermaeck der vermoeytheyt. In dit selbe vermaeck ghy u wederom vermoeyt / noch ghy en sult niet langhe kunnen sitten. Alle het gene datmen doet om de vermoeytheyt te ghe-moet te komen / is het beginsel van eene andere vermoeytheyt die noch eens aene komt.

GREGORIUS c.22. in c.7. Iob.

Het welcke wy beter kunnen betoonen / soo wy maer en bepooghen upt te drucken / eerst / het gewichte des bleeschs / ende daer naer dat selve van den Gheest; want om te sprecken van het bleesch / boben dattet wort ghepynicht ende op-geknaght van de kortsen / soo wort het noch ghepraemt dooz een by-sonder ende epgghene quale. In ons lichaem 't ghene wy

noemen

noemen gesontheyt is sieckte. Want het ver-
 drooght door luye vaddigheyt / ende het ver-
 slapt door wercken / het verdwijnt door bassen /
 het versterckt met t'eten / ende oberlast met e-
 ten konnet door bassen wederomme tot sp-
 selven; het wort besproept met water om niet
 te verdrooghen / met doecken af-ghedrooght /
 om dattet door de besproeyinghe niet en soude
 wack blijven; het wort versterckt met arbeeyt /
 op dat door de ruste niet en verlappe / het
 wort vermaectt door de ruste / op dat door den
 arbeeyt niet en beswijcke / het wort vermoeyt
 door waecken / het bekomt door slapen / naer
 den slaep wort het wacker / op dat door te veel
 slapens hem niet en verhindert / het wort bes-
 deekt met klederen / om niet door-dronghen te
 zijn van de koude / verflauwende door de hitte
 die 't gesocht hadde / die koele winden dat ver-
 spreulen / ende daghelijck bevindende noch veel
 meer moepelijck-heden in saecken daer dattet
 docht ghene en waren / sal 't blijven quelen in
 't midden van een langhdurighe swaricheyt
 ende ellende. Oversulcks alle kortsen / ende
 weedommen noch ghestelt op d'eene sijde / soo
 is onse gesontheyt eene sieckte / tot de wel-
 ke niet en gebreekt dan de toeficht om te doen
 ghenesen. Want soo veel troostinghen als wy
 soecken tot het ghebruyck des levens / soo veel
 middelen ontmoeten wy tot de ghenefinghe
 van onse qualen; maer die middelen van baet-
 vindinge verkeerren wederom in wonden: want
 te langhe becommert gheweest te hebben met

die ter hant te krijghe / vallen wy in meerder
 quaet als boozen / ende altoos wesende onlu-
 stich / vallen wy van d'eene pijn tot d'ander.
 Jae selver onse sielen geslooten upt die sekere
 blijdschap der binnenster verholentheydt is
 somtijts bedrogen in haer eygē hope / somtijts
 gepijnicht door de breefe / somtijds uer-ghe-
 belt door droefheyt / en somtijts door versierde
 breughden opgeheben: want sy bemint moet-
 willichlyck saken die zijn verganckelijck / ende
 die quijt zynde bedroeft haer om dat sy ghe-
 duerig / ende sonder ophouden door eenen ge-
 duerigen loop haer soo bint verandert.

BONAVENTURA soliloque

cap. I.

O myne siele ghy hebt eenen schijn-vrient
 jae waren vbandt in u hups / een die u met is /
 ende oock betegent / een die u quaet booz goet
 heeft ghegheben / ende onder vriendelijcken
 schijn nochtans als vbandt het selve goet u
 wederom berooft ende afghenomen. Desen
 vbandt behoudens uwe eere is het arrem el-
 lendigh vleesch / nochtans u schijnende weer-
 dich / lief-gheral / ende boven al aenghenaem.
 Soo ghy dat hebt ghekoestert / hebt ghy
 den aldersnootsten vbandt teghen u doen op-
 staen. Soo ghy dat hebt bereert / hebt ghy
 den alderweertsten teghen u doen wapenen.
 O siele / spreekt den Hepligen Bernardus /
 ick weet enen / die vele jaren met u ghehan-
 teert heeft / gheseten aen u taffel / gherust in
 uwen schoot / ende naer sjaen wensch met u
 gespro-

ghesproocken. Desen is met goeden rechte dan
 uwen dienaer / maer om dies-wille dat ghy
 hem lekker-lijcker hebt op-gheboedt / ende
 ghespaert de roepert / soo heeft hy synen boet
 ghestelt op uwen necke / ende u bedwonghen
 tot slavernye. **O** ellendighe ziele / wie sal u los-
 sen upt den strick van dese schande? **O** ziele
 ghedenckt uwe af-komste / dat ghy zyt ghete-
 kent met het merck van Godt Almachtigh.
 Wat hebt ghy te doen met het bleesch / om
 wiens wille ghy soo veel hebt te lijden? In-
 dien ghy het selve wel besiet / noyt en saght
 ghy vuylden mest-hoop; wilt ghy eens ober-
 slaen alle hare ellendicheden / hoe sy is ober-
 laden van sonden / hoe sy jeeckt van quade lu-
 sten / hoe sy versmacht in liefde / hoe sy besmet
 is dooz ydelheden / ende vol van schande ende
 van verstroyinge / wat hebby van haer anders
 als vuyls ende onnutte gedachten?

N A Z I A N. carm. ad versus carn.

Schadelijck bleesch / Helsen stozremwint
 bedorven bleesch / upt het wekke alle hoos-
 heyt haelt haren oorspronck / modderich slijk /
 klamp loots / sware keten / bestreken met sly-
 mige vuylicheyt ; wilde beeste van een verba-
 relijck monster totter naturen spijt boortgeko-
 men / pestilentielle hitte / het graf / die geban-
 genisse uwer meesteresse / te weten / mijn wesen
 t welck ick supber / ende onbebleekt van den
 Hemel hadde ontfangen.

BERNARDVS serm. de tripl. gen.
cogitar.

Niet sonder reden en is gheseyt: Den mensche gevorreint te wesen uyt den slijcke, ende niet uyt alle aerde. **Obersulcx aensiet sijn vuylslijckich lichaem / het welcke nochtans den geest by-nae onschepdelijck is aengheplackt / hoe dat seer qualijck van het selbe soude konnen ontdaen worden.**

NAZIANZENS carm. de hum nar.

Wel aen mijne siele het staet u toe naer my alsnu te hoozen; want tot u alleene ist dat ick spreke / ende ick sal u doen verstaen het ghene ghy behoordet te verstaen. Mijne siele wie wilt ghy wesen / ende van waer is uwe afkomst? Wie heeft u dus vaste gebonden aen dit doodt / ende stinckende lichaem? van wacc zijn u ghekomen die sware ellendige ketenen / die ghy sleypt / gheduerende dit u leven / ende waer toe draegt ghy het gesichte altijd naer der aerden.

ORIGENES hom. I. in Psal. 38.

Ieder levende mensch is een alghemeyne ydelheydr. **Op dat ghy dies niet en sout twijfelen; maer dat vooz vaste honden / hoozt den Wijzen Salomon eens seggen: Ick hebbe altijd meer ghepresen de doode als de levende, jae dan die tot noch toe hebben gheleest, ende ick achte noch gheluckigher die hier het leven noch niet en heeft ontfangen. Soe verheft**

hy dan bary de doode als de levende; want sy ten minsten hebben dat boozdeel ontslagen te zyn van de banden des lichaems / noch dat sy niet meer en zyn bekleet met vel ende vleesch / noch oock gebonden met zenuwen ende ghebeenten / noch insghelycks de nootfaeckelijckheden des lichaems booztaen oock onderwoopen. Ist hy aldien dat ghy wel hebt verstaen / wat dat is te leven in het vleesch / so soude hem (als oft ware eenen Moyses / oft iemandt van Godts upt-ghelesen vzienden) dit leven schynen moepelyck / want het en is niet byp van de bederffenisse / als wesende omvanghen met een aertsch ende sterffelyck lichaem. Bedenckt dan hoe ieder levende mensche is eene algemeyne ydelheyt. Laet ons dit leven dan verfoepen / ende ons haesten naer een ander / dat heplich / geluckigh / ende versekert is. Laet ons dan af-ghelept hebbende alle ydelheyt / naer het selve kloeckmoedelyck henen loopen.

. A V G V S T I N V S lib. 13. de Civit.
cap. 10.

Want t'sedert datmen heeft begonst te wesen in dit stercklyck lichaem / so en is daer geen ghedueren / oft men wilt naer de doot / dit verroozfaeckt ons lebens beranderinghe / (indien men dat een leven behoorde te noemen) dat wy altoos spoepen naer de doot.

AMBROSIVS lib. de bono mortis c. 2.

Job seyde: Dat den dagh verga in welcken ick ben ghebooren. Want hoe ist moghelijck dat dit tegenwoozdig leven ons soude konnen gherepen/ zijnde al-om vol sozgen ende vol elenden/ in het welcke dat wesen soo veelderhande op-spraken ende klapperen/ sos veel moepelijckheden/ so veel tranen der verdrukste/ ende daer en is niemant, seght hy / die hem vertroost. Ende daerom prijst den Wijzen-man veel meer de doode als de lebende; Ende den alderbesten, seght hy/ van dese twee, is die niet en is gebooren, ende den selven op cene andere plaetse hout boozseker/ hoe dat het supgeling/ het welck de moeder van d'ure sijnder geboozte heeft gelept te bondeling/ geluckiger is dan eenighen ouden/ ende voldaeghden grijsaert; want het selve noch niet en heeft ghestien het quaedt datmen daghelijcx is doende / noch en heeft gewandelt in de pdelheyt deser wereltd. Want wat goet kan den mensche in dit leven gheschieden?

AVGUSTINVS in Psal. 102.

Den Apostel Paulus heeft wel gheweten/ dat hy leefde in ellende/ in tranen/ in verdriet/ in twist / ende in geschille/ ja met sijn eyghen selven niet over-een-komende/ maer hem selfen teghen-stellende/ seyde wenschende den bzyde; maer die ware ende die hoochste bzyde: Ick ongheluckich mensche wie sal my verlossen van het lichaem deser doodt?

*Coarctor è duobus, desiderium habens dissolvi,
 & esse cum Christo, Ad Philip. I.*

Ick worde ghedwonghen van twee ,
 hebbende begheerte te zijn ontbon-
 den , ende te wesen met Christo , Ad
 Philip. I.

AVGVSTINVS medit. cap. 37.

Wat sal ick ellendigh mensche gaen ma-
 ken / ghepraemt door het ghewichte
 van de boepe mijner sterffelijckheyt ?
 wat sal ick gaen maecken ?

NASIANZENS carm. de animæ
 calam.

Wat is dit ongheluckigh leven / in het
 welke ick niet en lebe : maer gae al sterben-
 de ? waer toe ben ick ghehouden in de ghe-
 vanghenisse van die vleesch / ende tot wat re-
 dene heeft mijnen Gheest (die nochtans soo
 wacker is) dit swaer ellendich lichaem booz
 mede-geselle ?

AVGVSTINVS in Psal. 78.

De broosheyt / ende de bederffelijckheyt
 van het lichaem zijn de boepen die daer ver-
 swaren de siele ; van dese boepen socht ont-
 bonden te worden den Apostel Paulus / ende
 te sijn vereenight met Christo.

AVGVSTINVS manual. cap. 8.

Och oft de ghenade Godes/ naer dat ick soude achterghelaten hebben de sonde/ my als den minsten Dienaer Chrysti ware bevelende/ dat ick oock soude aflegghen desen sack des lichaems/ om soo te komen/ ende te moghen rusten in die eeuwighe blijdschap van dit Hemels Jerusalem!

NAZIANZENSVS carn. de animæ calamit.

Ick bidde u mijnen Godt/ dat het gewichte van mijn vleesch desen mijnen gheest ghelijckerwijs eenen klomp loots niet en trecke neder-waerts!

NAZIANZENSVS in luct.

Wee my! met wat ellende ben ick bevangen/ ick die daer worde teghen ghehouden/ (terwijlent dat ick my seer gheerne soude spoepen naer den Heere) als een suel-seplende schip wort vast ghestelt door dat kleyn vischen Remora!

Ibidem.

O Heere ontslaet my van dese ketenen/ ende treckt my naer u/ om by uwe uytghelofene eenen waerachtigen bypdom te moghen ghenieten!

AMEROSIVS de bono mortis
cap. 3.

Want wy worden ontbonden van den bandt der siele ende lichaem / soo wanneer wy upt dit leven zijn verscheydende ; daerom seght den Prophete David : Ghy hebt mijne banden in stucken ghebroocken. De doot is van de ontbindinghe van siele ende van lichaem. Ende wy weten dat dit selve gheschreden staet by den Apostel dat beter is te sijn ontbonden ende te wonen met Christo. Wat ghebeurt dan dooz dese ontbindinghe / anders dan dat het lichaem wort ontbonden / om te nemen sijne ghewenschte ruste / ende dat de siele / indien sy Godt bemint heeft / weder keert / om booz eeuwelijck in Christo Jesu haren soeten bypdom te moghen ghenieten? Wat ist dat de rechtveerdighe anders doen / gheduerende dit leven / dan dat sy altoos beneerstighen af te legghen de smetten van dit lichaem / die ons ghelijck met ketenen vaste maecken ! alle hanne besorghsaemhepde is hun selven te trecken upt de moerpelijckheden deser Weereldt / af te dancen de quade lusten van onkupschepde / ende te bluchten den brandt der quader begeerten.

GREGORIUS lib. 4. moral. cap. 40.

Want al ist dat de Rechtbeerdighe hun dooz 't ghewoel der quader wellusten niet gheheel en laten overballen; niet teghenstaende gheduerende dit leven / ende wesende ghevanghen in dit sterffelijck lichaem / zijn vast ghemaecte / ende ghebonden dooz de moeyelijckheyt hunder verdozventheydt: want daer staet gheschreven: Het lichaem dat beloven wordt verstaert de siele. Ende om dieswille dat sy noch sterffelijck wesen zijn gheladen door het ghewichte van hunne verdorventheydt, ende zijn ghebonden aen hun eygen moeyelijckheyt, om dat sy als noch hun selver niet en kunnen verheffen tot den vrydom van een onbederffelijck leven. Zijn sy niet wel ghebonden dooz enen quaden strick der moeyelijckheyt, die den geest verstroyt hebben in onwetenschap: ende ten sy dat sy hun oeffenen / ende bekommeren met grooten arbeyt / sullen hun seer qualijck kunnen verheffen / ende zijnde verheben sullen vallen / noch en sullen hun niet kunnen op-hijfen dan met grooter macht / ende somtijds sullen sy wel een weynigh aensien den hemel: maer sullen op den boedt wederom worden neer gheslaghen. Zijn sy oock niet wel ghebonden dooz den strick der moeyelijckheyt / die sooden vierighen Gheest hun is stierende met allen pber naer den schoot der inwendighe

gher

gher brede/ dooz het bleesch verstroopt worden/ soo den slagh begint aen te gane? Ende daer-en-boven sy hebben noch wel ander stricken die hun ghenoegh zijn pranghende; want hongher ende doost te lyden/ moede te wesen/ zijn oock al stricken van moepelijckheydt/ die niet en kunnen ontdaen worden/ ten sy al-vooren dat onse sterffelijckheydt verwisselt worde in die blijde onsterffelijckheydt / die wy alhier zijn verwachrende.

Idem cap. sequent.

Maer soo wanneer wy ons ontladen van dit sterffelijck lichaem/ als-dan ist dat wy geslaeckt worden van die moepelijke stricken/ dooz de welke wy / gheduerende dit leven/ wierden vast ghehouden. Wy hebben wel begheerte om van alny Godt te zijn opghedraghen; maer wy blijven belemmert in de stricken van dit sterffelijck lichaem.

Met goede reden dan worden wy gheacht te wesen ghebonden/ om dat de paden van onse begheerten tot Godt noch niet vry en sijn: achtervolghens het welcke den heylighen Apostel Paulus wenschende dat eeuwigh was/ maer nochtans gheladen als-noch met den sack der sterffelijckheydt / roept ghebonden zijnde: Ick wil wesen ontbonden ende zijn met Christo. Hy en soude niet willen zijn ont-

bonden/

bonden / ten ware dat hy hem saghe ghebonden. Maect nu / om dat in de alghe-
mepne berrijfenisse dese banden booz-seek-
kerlijck sullen worden ontbonden: Den Pro-
phete hebbende bemerckt dit groot wonder/
verheught hem / als oft hy ontbonden wa-
re/ ende seght: Ghy hebt ghebroocken mij-
ne Ketenen, ende tot bekentenisse deser wel-
daet sal ick u doen eene Offerhande van lof.

AMBROSIVS lib. de bono mort.
cap. 2.

Alsoo Simeon badt van den Heere weder-
om ghesonden te worden / al-even eens oft
hy versocht verlost te sijn van eenighe ban-
den, om aldus ghestelt te worden in vollen
bydrom. Want daer zijn ghelijck eenighe
banden van dit lichaem / ende dat swaerst
is banden der bekooringhen, die ons binden
ende boeyen als in eene ghevanghenisse, dooz
seeckeren Wet der sonde. Wat hebben wy
dan soo seer te wenschen om dit leven / in het
welcke hoe iemandt heeft langhet inne ghe-
weest / hoe hy meer sal hebben ghesondicht/
ende meer ghewichte sal moeten draghen/
daerom seght den Patriarche Iacob: De da-
ghen van de jaren mijns levens sijn hondert en-
de dertigh, seer kort ende seer quaedt; niet
dat de daghen quaedt zijn: maect om dat
dooz het aenkomen der daghen de wasdom-
men van onse boosheyde worden langhst
om

om meer vermeerdert / ende vermenichvuldigt.

Want daer en passeert niet eenen dagh sonder sonde: waer upt is komende / dat den Apostel seer wel seyde: te leven is my I E S V S Christus, ende de doot is my eene winste, toeepghenende het rene aen de nootsaeckelijckheyde van het leven / ende het ander aen het profijt van de doot. Terstont daer by voeghende: VWant te sijn ontbonden, ende my selven te sien met Christo I E S V is my veel beter, maer dat ick hier blijve leven in dit vlees is nootsaeckelijcker voor u-lieden.

CHRYSOSTIMVS serm. de
penit.

Maer ghelijckertwijs den Voghelaer aen eenigh dunne draetjen (daer af hy het een epnde in sijn hant hout) is hechtende de musche die hy ghevanghen heeft / oft met vogel-terre / oft met garen: oft in eenigh graen / ende die laet bliegghen / als oft hy hare volen bypdom wederom gabe: maer soo sy hare bleughe neemt / ende dunckt dat sy los is: den voghelaer beneemt die soo hy het draetjen inne-treкке / ende dan merckt sy haer bedrogen / ende berooft van d' hope van hare bypdom / en van haer leven. Also den duyvel der heile / dien loosen beklicker verwertent den mensche in sijn netten door eenighen waerschijn hun hebende bedrogen / ende nu / zijnde gevanghen /

wenschen

wenschen wel om daer upt te geraken: maer dien snooden bedrieget hout syne proope / ende die houdende speelt met de selve sijn oude bootsen.

Idem hom. 55. ad pop Antioch.

Hoe lange sullen wy alhier noch blijven gebonden? wy sijn gebangen / ende wy hebben gelijk de woxxemen gekletst gheweest aen de aerde / wy sijn besmet / ende wy hebben gheswentelt in de duplicheyt. Godt heeft ons een lichaem gegeven upt de aerde / op dat wy dat souden hoeren na den Hemel / niet dat wy onse sielen dooz het selve souden trecken naer de aerde. Het lichaem is van aerde / maer indien wy begeeren / wy maken dat Hemels: Treckt tot hem die u op-heft. Ghy wort verswaert door een seker gewichte van ouderdom.

N A Z I A N Z E N V S ad animam.

Mijne siele wilt u verheffen / vergeet de werelt met alle dat haer aengaet / ende staet wel gade dat het bedriegelijck vlesch / het welck u is vlepemde / niet en trecke tot sonde.

B O N A V E N T V R A cap. I. soliloq.

Wel aen ô soetsten I E S V , dooz-schiet ende dooz-wont het binnenste van mijne siele / op dat sy waerachtelijck vande / beswycke / ende

smilte

smilte door uwe liefde / ende dat sy niet anders en wenscht dan te wesen ontbonden, ende te zijn met u. Dat sy allenelijck hongere naer u die zijt het vzoote des eeuwich levens / dat van den hemel is neder ghedaelt : dat sy allenelijck naer u dorstige / die zijt de fonteyne van het eeuwich licht / de beke der waerachtiger vzeughde / dat sy u altoos begeere / dat sy u soecke / dat sy u vinde / ende soetelijcken lesten in u ruste.

*Educ de custodia animam meam, ad confiten-
dum nomini tuo, Psal. 141.*

*Leyt mijne siele uyt de ghevanghenisse, om
te belijden uwen name, Psal. 141.*

AVGVSTINVS in Psal. 145.

Ick loobe God wel so klanwhertelijck / ende
soo wepnich / als ick immermeer en kan.
Waerom alsoo? om dieswille dat so lange
als wy hier wonen in dit lichaem wy van-
den Heere vervrenden, waerom en danckt
ghy den Heere niet volkomelijck / oft soo't be-
hoort? om dieswille dat het lichaem, het welke
bedorven wordt, verswaert de siele, ende dat de
aertsche ghedachtenisse verdruckt de sinnen die
seer veel sijn peysende. Weert my die aertsche
wooninghe die my mijn ghedachten is be-
roerende / ende laet my die selve by een versam-
melen / ende ick sal den Heere volkomelijck
loven: maer soo langhe als ick lebe op dese
maniere en kan't niet gheschieden; want ick
ben te seer over-laden.

GREGORIVS in cap. 4. Matth. hom. 14.

Dit teghenwoordigh leven en schijnt niet te
verschillen van eender ghevanghenisse, want so
wy dusdane droebe woonplaetse innekomen /
sien wy die arme gebangene gheslaghen in
de boepen / al eben-cens ist met ons / indien
wy (gheweert alle andere inballen) eens gaen
in eens icders leben / ende daer besichtigen de

siele/ sullen bedinden dat elcke der selber daer
 qualijcker aen is dan oft sy baste gheboept
 ware.

AMBROSIVS lib. de bono mortis.

Laet ons eens mercken in den af-scheyt
 hoe de siele van enen sterbenden allenskens
 haer ontlost van de banden des vleeschs, ende
 ten monde uptghesonden vlieght daer henen
 als gheslaeckt van de ghevanghenisse haers
 lichaems.

GREGORIVS cap. 17. in c. 7. Iob.

Den mensche wort omringelt met eener ghe-
 vanghenisse, om dat hy hem dickmael gebre-
 ven dooz de deught / pooght te stieren tot
 hooghe saecken / ende nochtans boelt hy hem
 eeghen ghehouden dooz de bederffenisse van
 sijn vleesch/van het welke den Propheete Da-
 vid bidt verlost te wesen / als hy seght: L cyt
 mijne siele uyt de ghevangenisse.

De Heylighe mannen (want daer staet ge-
 schreven: Het lichaem dat bedorven wort ver-
 swaert de siele,) zijn alrede dooz hunne goede
 wenschen verheben boven hun eeghen sel-
 ven; nochtans nu ter tijdt noch wesende on-
 derwoopen de onsekere beroerten van hunne
 kranckheydt/ bedroeben hun ghesloten te we-
 sen in de banden hunder sterffelijckheydt.
 Daerom seght Job seer wel: Ben ick dan gene
 Zee, oft ghenen walvisch, om dat ghy my met
 eender ghevanghenisse hebt omringelt? als oft

hy opentlijck wilde segghen/ de Zee, ofte den
 VValvisch (te weten die boose menschen ende
 den quaden geest hunnen meester) soecken los-
 te zijn om allenelijck quaet te doen/ ende daer-
 om zijn sy met goeden rechte opgeslooten tot
 straffe van hunne boosheyt: maer ick die maer
 en wensche den vrydom van uwe eenwigheyt,
 waer toe blijve ick ghepraemt in de gevanghe-
 nisse van mijn bederf?

A M B R O S I V S in Psal. 118.

Wy sien in dese werelt somtijds wel cenig-
 ghe ghevanghene gheslooten in vaste ketenen,
 in't openbaer tot een dyoef vermacck upt-
 leyden; jae selver het ghebeurt wel de onnos-
 sele/ die dit onderstaen met sulck misghagen
 dat sy liever hadden te sterben/ dan noch dese
 beschaemtheyt te moeten lijden. Die dinnosel
 sijn/ wenschen verhoort te worden; soo wen-
 schen die oock grootelijcks misdaen hebben
 dooz eene rassche dootd hun pijn af te koo-
 pen/ ende te moghen winnen eenige verkoz-
 tinghe der selver. Ende noch is hun by-
 vonden wel eenighe hope in de genade van den
 Rechter. Maer hoe dat is oft niet en is/ sy
 soecken upt te komen/ achtende de ghevan-
 ghennisse veel waerder dan den ban.

B A S I L I V S homil. in mart. Iulittan.

Ghelijckertwojs onder de ghevangene cenig-
 ge booz langen tijt wordē gehouden in boepē/

ende ander niet / alsoo de siele ; want de eene
 wort langer gehouden in dit leven als d'ander
 ende dat gheschiet naer eleks verdienste / ende
 naer den afgront der Goddelijcker voorsich-
 ticheyt ; soo dat geen menschelijck vernuft die
 kan begrijpen / noch weten wat Godt in een
 pegelijck van ons heeft willen voorsien. Hoozt
 ghy David niet seggen: Leyt mijne siele uyt de
 gevangnisse ! En hebdy niet verstaen op wat
 maniere de siele van desen Heplighen wierdt
 ontbonden? Wilt ghy noch meer! Hoozt eens
 de woorden van den Godt-minnende Simeon,
 soo hy den Heere was hebbende op sijne ar-
 men / ende den selven Goddbruchtelijck was
 douwende voorsijne borste? seght hy niet? O
 Heere nu laet ghy uwen dienaer gaen in vrede;
 Want dese lichamelijcker ende bedwonghen
 woon-stede veel moepelijcker is dan eene ghe-
 vangnisse voors den ghenen die hem haesticht
 met alle blijticheyt te recken naer den Hemel.

A N S E L M. in prolog. c. i.

Och ongheluckigh lot des menschen als hy
 nu het goet / waer toe dat hy gheschapen is/
 heeft t' enemael verlooren? helaes! wat eenen
 droebich geval is ditte? helaes! wat heeft hy
 verlooren/ende wat heeft hy gebonden! wat is
 hem afgegaen/ende wat is hem aengebleve.?
 hy heeft verlooren de salicheyt tot de welke
 hy was verkooren/ hy heeft gebonden d'ellen-
 de voors de welke hy niet en was gheschapen.

Hem is af-gegaen sonder het welcke hy is ongheluckich/ ende hem is by-gebleven dat hem niet en can wesen dan ongheluckich! Och ellendige! waer sijn wy uptgedreben/ ende waer sijn wy gekomen/ van waer sijn wy afgheworpen/ ende waer sijn wy gheballen? van het Vaderlant in het ballinghschap/ van het ghesichte Godts in onser verblintheit/ van de vzeucht der onsterffelijckheyt in de verbitterheyt ende in den schroom des doots. Och wat veranderinghe! van wat een goet/ tot wat een quaet! groote schade/ ellendige droefheyt/ ende pijnlijcke swaricheyt! maer wee my ellendich onder de ellendighe kinderen van Eva, ende van mijnen God soo verre verscheyden/ wat hebbe ick aenghegaen? wat hebbe ick uptgherecht? maer wil ick henen? ende waer toe ben ick gekomen?

H u g o de S. Victor l. 4. de anima c. 4.

Ontdoet my, bidde ick u, van de banden die my houden gebonden, op dat ick die verlatende die my te geringer spoeye tot u/ op dat ick u aenklebe/ ende my t'eenmael by u boege.

N A S I A N Z E N V S carm. de exterioris hominis vilitate.

I E S V Christe/ leyt my/ bidde ick u van hier/ ende door u genade geneest mijne quale/ daer ick te midden inne ben. Ons eenich goet is het eenwich leven/ het welck hier niet en is te binden/ maer alleenlijck daer boven in den Hemel ende door wiens liefde mijnen geest hier nu is quaelende

AUGUSTINVS medit. cap. 17.

Sheluckighe siele die onthonden van het aerische lichaem vry ende verlost treckt naer den Hemel, sy is gherust ende te vollen verseeckert / noch sy en breeft niet meer de ghevanghenisse / noch oock de doot: want sy heeft altydt vooz ooghen de schoone volmaecktheit van haren Heere / in welke sy haer is verheugende van den Heere / seggh ick / die sy ghedient heeft / die sy bemint heeft / ende naer den welcken sy ten alder-lesten heeft ghenomen hare gangen.

AUGUSTINVS soliloq. cap. 23.

Soe dan / ô Heere / die de verwachtinghe zijt van Isracl / ende den wensch met den welcken ons herte dagelijcx is bekommert; haest u / noch en wilt niet verzoeben: staet op / sport u / ende komt / op dat ghy ons leydet nyt deser ghevanghenisse, om te belijden uwen name.

AUGUSTINVS soliloq. cap 35.

Komt Heere / en wilt niet beyden / komt Iesv Chyste ons besoecken in vrede / komt ende verlost de gaevangene, op dat wy ons oprechtelijck vooz u verblijden. Komt ghy ghewenschten van allen volcke / verzoent u aen-

schijn /

schijn / ende wy sullen zyn behouden ; komt
mijn licht / komt mijnen verlosser: Leyt mijne
siele uyt de ghevanghenisse , om te belijden u-
wen name. **O** wel ghelukkighe siele die ghe-
toghen uyt de gebangerisse in een koninghs
hof sult moghen doen utwe inkomste.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus, Psal 41.

Gelyck den hert wenscht naer de fonteyne der wateren, alsoo ô Godt, wenscht myne siele naer u, Psal. 41.

C H R Y S O S T I M U S hom. in Psal. 41.

DE gewoonte der Byers/ ende der bysters is hunne liefden niet te houden verholen: maer wel de selve vooz hun gebueren somtijds te ontdecken/ ende opentlijck te seggen dat sy byen; want van aert is de liefde in haer selven wel soo vierigh dat de siele dit selve vier niet machtigh en is te bedecken/ ten sy dat sy uptboztele/ ende gelyck den dander/ ghebe slach/ vier/ ende geluyt te samen.

Alsoo dien Godt-salighen ende Godt-beminnenden Gheest brandende in liefde / en kan in zyn herte niet ghevinden dat hy sijne liefde soude houden verholen/ maer wort bedwonghen te segghen: Ghelijckerwijs den Hert is wenschende naer de Fonteyne der wateren, ende somtijds oock / Mijn Schepper, mijn Godt, ick wake tot u van het beginsel van den dach.

A V G V S T I N U S Psal. 41.

Wie is hy die daer soodanich is singhende? Want wy begheeren wy sijn 't selve. Ende waerom doet ghy elders versoek om weten

weten wie hy soude wesen: alst in uwe macht is te wesen het ghene ghy versoect. So dan mijne broeders/ laet ons t'samen lief hebben ende d'ystigh wesen;/ ende t'samen loopen tot de fonteyne der wetenschap. Laet ons gelijk den Hert wenschen naer de fonteyne, laet ons wenschen naer die fonteyne van welke de Schryfuer seght: VWant by u is de Fonteyne des levens. Hy is de fonteyne ende het licht; VWant in u licht sullen wy het licht aenschouwen. Indien hy de fonteyne ende het licht is/ soo is hy oock met goederen rechte de wetenschap; want hy versaedt de siele lust-gierigh zijnde om te weten. Loop tot de fonteynen / begeert de fonteynen der wateren. By den Heere sult ghy binden de fonteyne des levens / die nimmermeer upt en drooght / noch op en hout van bloepen: In sijn licht sult ghy ontmoeten eene klarighejdt die nimmermeer upt en gaet oft er verdouckert. Wenscht dan om dit licht / on-dese seecker fonteyne / om dit seker ende volmaecte licht / het welck u ooghen niet erkennen / ende om welck licht te siene / de inwendighe ooghe wort ghereet ghemaect, ende om weleke fonteyne eenen inwendigen doyst ons komt bevangen.

C Y R I L L. lib. 5. in Ioan, cap. 10.

Dit moet wel wesen een goet ghesonden water / nae-demael dattet verlaet den ongesonden doyst van dese Wereldt / ende ver-

hyan:

byant der sonden / booyts dattet af-wascht alle vuplighepdt / ende dattet verberstcht ende ober-bochticht met den Hemelschen reghenden Acker van onse siele / ende dat meer is om dat het de menschelijcke siele beswojckende by nae van doofte / bedwinght allene te loopen tot Godt Almachtigh. Mer dit water hadde hem ter deghen verberstcht den Prophete / als hy versuchtende spreekct tot den Herte: Ghelijckerwijs den Hert wenscht naer de Fonteyne der wateren alsoo ô God wenscht mijne siele tot u.

AVGVSTINVS in Psal. 41.

Loopt naer de Fonteyne / begeert de Fonteyne: maer en loopt niet naer de selve ghelijckerwijs eenighe andere beeste; maer wel ghelijckerwijs eenen Hert. Wat is te segghen ghelijck eenen Hert? dat ghy niet traeghe en sout zyn in u loopen / dat ghy sout loopen sonder ophouden / ende alsoo wenschen de Fonteyne: want wy bemercken in den Hert een seltsaem teecken van rassighepdt: maer misschien en begheert de Schryftuere niet dat wy dit allene in den hert souden gade slaen / maer noch wel iet anders. Wat is dit anders? Isser noch iet meer in het gesagh van desen Hert? Jae 't waerachtigh. Hy verstinde de slanghen / ende naer dat hy die verflonden heeft wort langhst om meer verdoofsticht / soo dat hy daerom hem veel ras-

scher naer de Fonteyne is spoepende. Dese
 slanghen zijn uwe sonden / verniet de slan-
 ghen der boosheydt / soo suldy met meerde-
 ren pber wenschen de Fonteyne der waer-
 achtigheydt. Mitschien de gierigheyt blaest
 u in 't herte iet dat verduyfster is / ende 't ge-
 ne strydt teghen de Geboden Godts. Ende
 om dies-wille dat aen u gheseydt wordt / ver-
 acht wat / op dat ghy ghene boosheydt en
 sout bedryven ; indien ghy liever hebt quaet
 te doen / dan te verachten eenich tijdtelyck
 ghemack / indien ghy veel liever verkieft van
 de slanghen te worden verbeteret dan die te
 doodden / ende nae demael ghy u selfs quaedt
 noch zijt ghejonstigh / ende dat ghy noch sel-
 ver streelt uwe begheerlijckheydt / uwe gie-
 righeydt ende uwe slanghen : Wanneer sal
 ick in u binden sulcken begheerlijcken pber /
 niet den welcken ghy sult loopen tot de fon-
 teyne der wateren? Hoe hebt ghy noch be-
 gheerte naer de Fonteyne der wijsheydt / als
 ghy noch arbeeyt in het bergif der boosheydt?
 verniet in u eyghen selven al dat de waer-
 heydt is teghenstrydende / ende soo wanneer
 ghy u selven sult bevinden van die verkeer-
 de begheerten te zijn ontslaghen / en wilt
 niet blyden dyalen als ofter booz u niet meet
 en ware om te wenschen. Wy gheballen ghy
 soeckt iet dat u soude ghetropen ende aen-
 staen ! wenscht om het ghene dat u kan ne-
 yaghen. Wenscht de Fonteyne der waer-
 ren ; Want Godt heeft ghenoegh om te ver-

quicken ende te versaden die tot hem is nemende sijnen toe loop / ende den doystighen / ghelijck als van de herten te doen boeten den doyst / soo wanneer hy d' slanghen heeft bestaen te vernielen. Daer is noch iet anders te bemercken in den hert. Men seght van de herten / soo sy met groote kudden zijn versamende om met swemmen te veranderen van gheweste / dat sy elckander doen allen onder-stant / legghende elck zijn ghetupghe op die boozen is / ende soo verbolghens tot den lesten toe / die de kudde is sluytende: maer den eersten van al die sijn ghetupghe moet alene voeren / ende boven dien noch dienen tot een onderstandt aen den tweeden / vernoept zijnde / sal hem soetelijck van tusschen trecken / ende sijnen volgher stellen in sijn plaetse / ende soo gaen rusten op den alder-lesten / tot dat sijne keer wederom sal aenkomen / ende in deser boeghen elckander bystaende / volbringhen hunne repse / noch en zijn elckander niet verlatende. Ist niet tot eenighe herten dat den Apostel is segghende: Draeght elckanders packen, ende soo suldy vol-doen de Wet Godts? Soo dan alsulcken hert gestelt in het gheloobe / ende noch niet siende wat hy geloofst / willende kennen niet dat hy bemint verdraeght eenighe andere herten die hem beteghenen / niet alleene die verduyftert zijn in wetenschap / die ghestelt zijn in inwendighe duyfsterheydt / die verblint zijn in de begheerlijckheden hunder ghebrecken:

maer daer-en-boven bespringshende den ghe-
 loobighen mensche / die niet en betoont het
 ghene hy ghelooft / segghende: VVaer is uwen
 Godt? Laet ons dan hooren wat desen Hert
 teghens dese woorden ghedaen heeft om het
 selve / indien wy kunnen / oock naer te volgen.
 In den eersten / hy heeft te kennen ghegheben
 synen dorst: Ghelijckerwijs, seght hy / den hert
 wenscht naer de fonteyne der wateren, alsoo ô
 Godt, wenscht mijne siele naer u. Maer wat
 souden wy segghen oft den Hert waer wens-
 schende naer de fonteyne om hem te was-
 schen? Konnen wy niet gheraden oft hy loopt
 om te drincken / oft om hem af te spoelen?
 Hoozt wat daer naer volght / noch en wilt
 niet boozder ondersoecken: Mijne siele heeft
 ghedorsticht tot den levenden Godt. Waer
 naer heeft sy ghedorsticht? VVanneer sal ick
 kommen ende verschijnen voor het aenschijn
 Gods? Hier naer ist dat ick dorstigh / te we-
 ten / te kommen ende te verschijnen / ick ben
 dorstigh terwylent ick repse / ick ben dorstigh
 terwylent ick loope / ende ick sal versact wor-
 den als ick sal aenkommen. Maer gelijk ick
 als eenen Hert ben wenshende naer de Fontey-
 ne der wateren, ende dat daer eene Fonteyne
 des Levens is, pypschende uyt het huys van
 mijnen Godt / wat sal ick maecken om die te
 bekomen? Ick sal bemercken de aerde / en-
 de de aerde is ghemaeckt; de aertsehe schoo-
 nigheyt is wonderbaer schoone: maet sy
 heeft

heeft haren konstenaer. Seer wonderbaer zijn de ghesaepsels in alle saccken die daer keesten/ maer sy hebben al hunnen Schep-
per.

Ick vertoone de groote van de Zee die de aerde omringhelt / ick staec verbaest ende ver-
slaghen/ ende ick soecke die de selve ghescha-
pen heeft. Ick lae mijne ooghen naer den
Hemel / ende naer de schoonheyt van de ster-
ren; ick staec verstelt in de klarigheyt van
de Sonne / wiens schijnfel ghenoechsaem is
tot de oeffeninghe van gheheel den dagh: ick
sie oock de Mane die oock te ghenigete komt
de dupsternissen van den nacht. Alle dit is
schoone ende prijf-weerdigh / als wesende
wercken niet van der aerde:maer van den He-
mel / nochtans mijnen dorst en is daer me-
de noch niet verlaghen / maer ick dorsti-
ghe naer hem die dit alle-gader heeft ghe-
schapen.

AVGVSTINVS manual. cap. 20.

De siele gheraecht met de liefde Godts en
kan niet anders bedencken / noch iet anders
wenschen / maer seer dickmael versuchtende
seght: Ghelijck den Hert wenscht naer de fon-
teyne der wateren, alsoo mijn Godt wenscht
mijne siele naer u.

AUGUSTINVS soliloq. cap. 35.

O lebende fonteyne/ ô springh-ader der lebender wateren / wanneer sal ick gheraucken tot de wateren uwer soetighepdt / treckende van dese drooghe / dorre ende onbychtbare aerde / op dat ick aenschouwe uwe deught / u eer ende lof / ende dat ick sisse mijnen dorst met het water uwer ghenade? O Heere / ick dorstige naer u die zyt de fonteyne des lebens.

AUGUSTINVS in Psal. 62.

Mijne siele heeft ghedorsticht naer u, wel op soo veel manieren als mijn vleesch. In het ander leven / mijn vleesch berresen zynde / sal versadtd worden: ende nu ist dat wy niet en eten / sullen hangher ende dorst krijghen / ende dit alles doord den toebal van onse naturelijke kranckhepdt. Alsoo oock indien wy langhe waecken / vallen in slaep / indien wy langhe staen worden vermoept / indien wy sitten ende langhe sitten worden stram / ende daerom staen wy op. In alle dese onse ghebreeckelijckheden dorstighen wy naer de onsterffelijckhepdt / ende met die redene dorstigt ons vleesch op veelderhande manieren tot God. Ende hoe dat hem meer in dese wildernisse / in dit Landt van slavernye is berstende met werken /

wercken/ hoe dat langhst om meer hongert
ende dorsticht naer die onvermoepelijke on-
sterffelijckheyde.

*Quando veniam, & apparebo ante faciem
tuam? Psal. 41.*

Wanneer sal ick kommen ende verschijnen voor het aenschijn Godts? Psal. 41.

AUGUSTINVS in Psal. 47.

Vant ghy erghens iet beters dan te sien het aenschijn Godts / wilt u daer toe bereet maecten? Maer wee uwe soodane liefde / indien ghy u laet boozen staen / datter iet schoonder / of treffelijcker is om te aenschoutwen / dan hy / van wie alle schoonicheyt is nemende den oorsprongh: ende ghy en zijt niet weerdigh hem te ghedencken / indien daer iet anders is woelende in uwe ghedachten.

AUGUSTINVS in Psal. 39.

Hy die alle saecken gheschapen heeft / is beter dan alle saecken. Hy die ghemaect heeft al dat schoon is / wort schoonder ghereeckent dan alle schoonigheyt / hy die ghemaect heeft alle dat groot ende sterck is / is noch veel grooter ende stercker; alle het ghene ghy sout konnen bebinden / sult ghy binden in hem leert beminnen den Schepper ende sijn schepsel / den werck-man ende sijn handt-ghedaedt / noch dat u niet en houde het ghene ne van hem gheschapen is / noch dat

ghy

ghy hem niet en verliest van welcken ghy sel-
ber syt geschapen.

AUGUSTINVS medit. cap. 37.

Alder-soetsten / alder-liefsten / alder-goeder-
tierenste / alder-weerdichste / alder-ghewen-
ste / alder-uptghelesentste / alder-schoonste /
wanneer sal ick u mogen aenschouwen ? Wan-
neer sal ick comen ende verschynen voor u aen-
schijn ! Wanneer sal ick verfaet worden van
uwe schoonicheyt ? Wanneer sult ghy my lep-
den upt desen donckeren kercker / op dat ick
mach belijden uwen name ?

ANSELM. in profolog. cap. I.

O mijn herte spzeeckt nu tot Godt ; maer
gheheel rechtsinnigh. O Heere, ick soecke
u aenschijn, het is u aenschijn dat ick verfoecke.
Wel aen dan / mijnen Heere / ende mijnen God /
onder-recht / my nu / onder-wijst mijn herte /
waer / ende in wat manieren dat ick u sal bin-
den ! Wat teecken hebbe ick om u te komen
soecken ? hoedanigh is u aenschijn ? O Heere /
mijnen Godt / ick en hebbe u mijns wetens
noyt ghesien u aenschijn is my onbekent. O
hooghste Godt / wat sal dan marcken uwen
verdoolden ballingh ? wat sal upt-rechten eene
slabe / bevanghen met uwe liefde / ende ver-
woyden van u aenschijn ? wat sal hy doen om
te verwerben uwe liefde / ende uwe ghenade ?

ghy wenscht om u te sien: maer u aenschijn is hem te seer bedeckt ende te verre verschoben. Ghy sijt mijnen Heere / ende mijnen Godt / ende ick en hebbe u tot noch toe noyt ghestien. Ghy hebt my gheschapen / ende her-schapen / ick en hebbe my gheen goet oft ghy en hebt my dat verleent / ende noch en hebbe ick u niet kunnen kennen. Immers ick ben ghemaect om u te aenschouwen / ende ick en hebbe noch niet volbracht daer-toe ick ghemaect soude wesen.

AUGUSTINVS soliloque
cap. 36.

De vol-komen salicheydt / oft het hooghste mensche-gheluck is te sien het aen-schijn van sijnen Godt, hem te sien die hemel ende aerde ghemaect heeft / hem te sien die hem gheschapen ende verlost heeft / ende die hem verheben heeft. Mijn aen-schijn heeft u verlocht ô Heere, ick sal versoecken u aenschijn. Het aenschijn van den Godt der heyl-krachten / in het welek alleene rust alle de verheffinghe der hepligen.

AUGUSTINVS soliloque
cap. 39.

O Heere wanneer sal ick komen ende verschijnen voor u aenschijn ! meynt ghy dat ick sal aenschouwen dien dagh / dien dagh / segg ick /

ick/ van vreught/ ende van blijdschap / dien
 dagh den welcken den Heere ghemaect heeft
 op dat wy daer inne souden verheughen ende
 verblijden ! O schoonen uptnemenden dagh/
 dagh sonder about-stont oft onderganch / in
 welcken dat ick sal hoozen eene stemme des
 lofs/ eene stemme van blijdschap ende belij-
 dinghe/ in welcken dat ick sal hoozen : Komt
 in de blijdschap van uwen Heere, komt in de
 eeuwighe blijdschap / in het huys van uwen
 Heere/ ende van uwen Godt / alwaer dat we-
 sen groote/ ongrondelijke/ wonderbare saec-
 ken/ ende die noch sonder ghetal. Komt in de
 blijdschap sonder droefheydt/ behelsende de
 eeuwighe blijdschap / daer dat sal wesen alle-
 goet/ ende noyt gheen quaet/ daer dat sal we-
 sen al dat ghy wenscht/ ende niet dat ghy niet
 en wenscht/ daer dat sal wesen het levende le-
 ven/ het soet ende minnelijck leven/ ende het
 ghedenckweerdich leven/ het leven by van
 allen aenstoot/ van allen argelift ende bedric-
 gherpe; maer vol van seker gherustheydt ende
 gheruste bypicheyt/ vol van bype ghenuchte/
 ende ghenuchelycke ghelucksamenheydt/ vol
 van ghelukkighe eeuwigheyt/ ende eeuwighe
 saligheydt / ende ten lesten vol van een saligh
 aenschouwen/ 't welck is de blijdschap van
 den Heere.

AUGUSTINUS soliloq. cap. 22.

Dese selve blijdschap ghesmaect zijnde van
 Petrus/ hebbende vergeten gheheel de aerde/
 heeft

heeft ghelijck by d'ancke wesende gheroe-
pen: Heere 't is ons hier goet wesen, laet ons
hier maecten dry woonplaetsen. Laet ons
hier blijven wonen/laet ons u hier aenschou-
wen/ want ons en behoeft ghenen anderen.
O Heere / het is ghenoech dat wy u hier mo-
ghen aenschouwen/het is ghenoech/seght hy/
alhier verbult te worden met sulcke soetig-
hepdt / want hy hadde ghesmaeckt een drup-
pelken van die soetichepdt / ende van alle an-
dere hadde hy terfcondt de walghe. Wat
soude hy gheseyt hebben / indien hy volko-
melijck hadde gheproeft die groote soetig-
hepdt utwer Goddelijckhepdt/ de welcke ghy
voor die u zijn vresende allenelijck hebt ver-
borghen.

CHRYSOSTIMVS hom.in Psal. 41.

Men-merckt eens die brandenden men-
sche / dien vperighen Dabid; want wetende
dat hy naer sijns levens af-schepdt soude
ghenieten het ghesichte Godts/ en wilt gheen
upt-stel/ noch en soeckt gheen superinghe;
maer waer 't by aldien dat sulcks ghedaen
wierde by eenighen ghemeynen man/ een
man van slechten handel/ een man verwoz-
pen/ ende by-nae strijdende teghens de ar-
moede/ het soude eene groote saecke schijnen
dat sulck eenen alsoo verachte dat teghen-
woordich leven: Maer sulck eenen Koningh/
ghenietende alle de wellusten / alle de groot-

dadicheydt des Wereldts / verkregghen hebbende soo veelderlepe winne-kranffen / ghelebert hebbende soo vele veldt-flaghen / ende van alle syden sijnde soo doozlichtich ende berheben / ditte nu alles te bespotten / ende hem soo vierich te gaen begeben om te haken naer het toekomende / zyn saecken van een hooger gemoet / ende van eene siele begaeft met alle wijshepdt / ende bedanghen met de Goddelijcke liefde.

AUGUSTINUS in Psalm 118.

Moses wenschte in sulcker boeghen gockte sien het aenschijn van sijnen Godt / ende soohy Godt is toe-spreckende / seght : Is 't by al dien dat ick ghenade voor u hebbe ghevonden, vertoont my u eyghen selven, ende ghy sult my, vervullen met blijtschap door de tegenwoordicheyt van u aenschijn.

AUGUSTINUS soliloque
cap. 23.

Ende ick die herworpen ben onder de verworpene van u huyf-gejm / mijnen God / mijn Vader / ende mijn kracht / VVanneer sal ick komen ende verschijnen voor u aenschijn ? Op dat ick die u als-nu belijde booz cenighen tijt / als-dan mach belijden tot inder eenwichepdt ! Ick sal wesen gheluckich indien my woxt toeghelaten te sien uwe klaericheyt. Wie sal my

**Dit verkrĳgen dat ghy my dat toe-laet tot dit
geluck te mogen komen?**

AUGUSTINUS Psalm 41.

Maer wanneer sal ick kommen? siet wat
verstellingh? de selve blyticheyt (hoe wel bo-
ben wonder) daer Godt hem is mede dienen-
de schijnt te slap ende te traeghe te wesen tot
desen wensch: VVanneer sal ick kommen ende
verschijnen voor het aenschijn Godts? **Wyt de-
sen is noch rijfende dese na-bolgende bede:** Ick
hebbe eene saecke begheert van den Heere, de-
se sal ick verfoecken, op dat ick alle de daghen
mijns leven mach wonen in sijn huys. **Waer
toe dat? op dat ick aldaer mach bedencken de
breyghden van den Heere.** VVanneer sal ick
komen ende verschijnen voor het aenschijn
van den Heere? **maer terwylent ick bedencke/
terwylent ick loope / terwylent ick onder we-
gen ben / eer ick aenkome / eer ick verschijne/
hebben mijn tranen my dach ende nacht gediect
voor broot, als aen my dagelijcx wort gaeleyt:
waer is uwen Godt?**

AUGUSTINUS medit. cap. 40.

**Wel aen dan o mijnen Heere! wel aen dan
laet my u aenschouwen / ende ick sal worden
ghetroost! beropenbaert my uwe tegenwoor-
dicheyt / ende ick sal ghenieten het volkomen
mijner begeerte; vertoont my uwe Godelijcke**

groot-dadighepdt / ende mijne blijdschap sal volmaectt wesen. Mijne siele heeft ghedorsticht naer u, ende in veelderhande manieren oock mijn vleesch. Mijn siele heeft ghedorsticht tot Godt de levende fonteyne; wanneer sal ick kommen ende verschijnen voor het aenschijn van den Heere? Wanneer sult ghy komen mijnen vertrooster dien ick verwachte? O wat gheluck soudet wesen dat ick mijne ghewenschte brynght eens mocht besichtigghen? O mocht ick eens versaect worden / soo wanneer u lof ende eere sal verschijnen / naer de welke dat ick soo hongere! Och of ick droncken wierde van de overbloedicheyt dijns huyssghesins / naer het welke ick soo haecke! Och of ghy my gaest te drincken uyt de beke dijnder wellustighepdt / naer de welke ick oock dorstige! Maer daer-en-tusschen / ô mijnen Godt / dat dagh ende nacht mijne tranen my dienen voor broot, tot alder stont datmen my segghe: Siet uwen Godt, ende tot dat mijn siele mach hoorzen siet uwen Blypdegom.

AVGVSTINVS soliloque

cap. I.

Verthoont u aen my / mijnen vertrooster / dat ick u mach aenschouwen / ô eenich licht mijner ooghen / komt blijdschap mijns geest / dat ick u sie met de blijdschap van mijn her-

te!

te! Veropenbaert u / δ mijne verheuginghe/
 δ mijnen troost / δ mijnen Heere / mijnen Godt /
mijn leven ende eenighe saligheyt van mij-
ne siele!

*Quis mihi dabit pennas sicut columba, & vola-
 uero & requiescam? Psal. 54.*

Wie sal my vederen gheven ghelijck van eender duyve, ende dat ick sal vliegen ende rusten? Pſal. 54.

AVGVSTINVS ſermon. 45. de temp.

Ieder Pelgrim die ſijn beſtelde reyse van hier ſoeckt te verboorderen / is met allen hirtich / ende ſeght al verſuchtende: **O** ſoete Vader-landt / **ô** Hemels Vaderlant / **ô** Vaderlant weert om te aenſchouwen: **O** Vaderlandt daer dat woonen die Engeliſche heylkrachten: **O** Vaderlandt / daer dat niemant en ſterft / daer ghenen byandt en krijght de ober-hant: **O** Vader-landt daer ghy Godt booz byent hebt / ende daer ghy genen byandt meer en zijt byſende.

AVGVSTINVS medit. cap. 37.

Wie sal my vederen gheven ghelijck van eender duyve, ende ick sal vliegghen ende rusten? Niet en is my ſoo ſoet / oft ſoo aenghenam als te weſen met mijnen Heere / ende mijnen Godt. Ick bidde u verleent my vederen met de welke ick tot u mach kommen gedlogen.

AUGUSTINVS in Pſal. 138.

Wat bederen / wat bleughelen / als allene

de twee geboden van de liefde/ in welke twee
 geboden hanght gheheel de Wet / ende de
 Propheten: dese bleughels/ dese beders sullen
 my ter bate komen / indien ick de selve aen-
 beerde / om daer mede te blieghen van u aen-
 schijn tot u aenschijn / van het aenschijn des
 verstoorden / tot het aenschijn van die daer is
 versoent ende te vreden gestelt. Laet ons van
 nu af gaen blieghen met bleughelen van dese
 twee-voudighe liefde / ende laet ons dencken
 dat dit is alle onse hope ende allen onse troost.
 Laet ons bederen aen nemen door de liefde
 die wy door de begeerlyckheyt hebben verlo-
 ren ; want de begeerlyckheyt is gheworden
 het lijn ende terre van onse bleughels / die
 ons heeft doen vallen upt den vrydom van
 onse open locht/ dat is te seggen/ upt de vrien-
 delijcke ghenade van den Gheest Godts. So
 dan daer af ghestooten / hebben wy verlo-
 ren de bederen / ende wy zijn soo veel als ge-
 komen in de macht van den Voghelaer. Wat
 sal ick dan uprechten in dit leven / dat daer
 wort over-vracht tusschen soo veel schandt-
 blecken / tusschen sulck een ghekriek van son-
 den / tusschen het ghewoel van soo veel dage-
 lijksche bekozingen / ende alderhande quaet
 mee-gheden?

AMBRASIVS de fuga saecul.
 cap. 5.

Gheheel onsen tijdt wort overvraecht met
 sorghe/

zorghe / ende gheheel ons leven met swarig-
 heyt; Ghy wandelt, seght hy / te midden in de
 stricken, ende eenen anderen beklaeght hem
 over die stricken die daer verborgen lagnen op
 den wegh die hy moeste voorby gaen. Ende hy
 bresde beklickt te worden ende te vallen; hy
 wilde blieghen ghelijck de musche, maer den
 strick en was noch niet ghebroken, mijn vlucht,
 seght hy / is my verlooren, noch ick en kan niet
 meer ghebluchten. Sijn vleugels waren bes-
 waert door de duyster wateren van de wol-
 ken des lochts / ende misschien en kost hy niet
 op-blieden. Immers hy socht dese vleugelen
 te verwerpen / op dat hy soude vlieden ende
 rusten; ghelijcker gheschreeven staet: Wie sal
 my gheven vederen ghelijck van eender duyve,
 ende ick sal vlieden ende rusten?

AMBROSIVS lib.4.in c.4.Luc.

Want de siele is alhier ghenagelt aen de
 wellustigheden des bleeschs / ende soo sy de
 aertsche lusten meer aenkleeft / hoe dat swaer-
 der is wederom te blieghen naer die plaetse
 daer sy eerst is upt-ghekommen / om dies-wille
 sy soo ghebonden is aen de stricken van hare
 misdaden / ende onderworpen de pïckelen des
 bleeschs,

AMBROSIVS serm.70.

Daer en kan niet blieden dan dat supber /
 oprecht

oprecht/snel/ende licht is/noch wiens oprecht-
 ticheyt niet en wort hertraecht dooz de onbe-
 hoorlyckheyt/noch wiens blyticheyt niet en
 wort verswaert dooz 't gewichte vā ongelijke
 vleughelen. Ick bekenne dat de vleughe soo
 seere niet en wort beklammert dooz 't ghe-
 wichte van de leden / alst wel en doet van de
 sonden. Het welcke my doet ghelooven dat
 onder alle de voghels de duyve een van de
 wackerste ende behendighste is in het blic-
 ghen / om dat sy boven alle andere is supber/
 blytich ende onnossel. Om kort te maecten/
 den Propheete Davyd wenschende te blieghen
 met onbesmetheyt des herten / en wenscht
 gheen ander vederen dan van eender duyve,
 seggende: VVie sal my vederen geven gelijc van
 eender duyve, ende dat ick sal gaen vlieghe
 ende rusten. Want hy verstont wel dat den
 Hemel hem beter liet winnen dooz eenboudic-
 heyt des Gests / als dooz de lichticheyt der
 vederen.

ORIGINES hom. 4. in Cant.

Hy hadde de liefde ontfangen van 't woort
 Godts / ende begeerde tot het selve met een
 wacker vleughe te komen, segghende: VVie
 sal my vliengels gheven gelijk van eender duy-
 ve, ende dat ick sal vlieghe ende rusten, Ick
 sal vliegen dooz mijne sinnen / ick sal vliegen
 dooz gheestelick verstant / ende gaen rusten/
 als ik sal hebben begrepen de verholentheyt
 van

van sijn verstant ende sijn wetenschap. Want ick late my booz-saen / dat die daer betrachten de doot ons Salich-makers I E S U Chri-
sti / ende daer inne alle hunne lusten doen ver-
sterben / dat die selve sijn mede-pliechters van
de ghelijkenisse sijnder doot ; alsoo de ghe-
ne/ aenbeerdende de dencht van den Heyligen
Gheest / ende verbult wordende mit sijns ga-
ben (om dat hy verschenen heeft in de ghe-
daente van eender Duyve) worden oock duy-
ven / om soo van dese aerstse ende lichaem-
lijke plaatsen door de vleughelen van den sel-
ven Gheest tot den Hemel te sijn begeben.

BERNARDVS serm. super Beati
qui habitant.

Het is wel ghedaen dat ghy-licn vleughelen
soudt aenbeerden ghelijc van eender Duyve,
ende vlieghen om te moghen rusten. Want op
der aerde en was gheene ruste ; maer wel ar-
beyt / moeyte bekommernisse / droefheyt / ende
quellinghe des Gheests. Wat isser dan te be-
duchten booz die aldus is vlieghende ? ten se
dat hy nebers op der aerde gewaer worde een
goode ranpe oft strockende lichaem / oft yet
dat dat gelijcke / ende daer aenhangt sijne sin-
nen / ende soo bespiet wort van die alder-snoot-
ste Jagers die hem aldus bekieken / soo dat
het ielte van dien menche ergers gedi, det als het
eerste.

AUGUSTINVS in Psal. 76.

Want wy moeten lichtelijck springen ober alle het ghene dat ons belet / ons tegen hout ende belemmert; (want het onse vleuge met allen verhindert / soo langhe tot dat wy ghesraecken daer wy behooren / boven 't welck hier niet en is / onder 't welke dat al is / ende upt het welke alle dinghen hebben hunnen oorspronck.

AUGUSTINVS medit. cap. 37.

☉ Heere verleent my eene uiterste begeerte om te blieghen daer wy ghelooben dat ghy gheklommen zijt / ende ghelijck ick in dese tegenwoordighe ellende maet ghehouden en worde met den lichaem / dat ick u altoos byblyde met de goedachten / op dat daer mijn herte is / o mynen eenighen ghewenschten schat ghy in ghelijcks oock moet wesen. ☉ Heere ick bidde u dan / dat mynen geest aenbeerde vleughelen om te blieghen / ende in het bliegen niet en verflauwe / dat hy / segge ick blieghe ende gheraecke tot die treffelijckheyt van uwen hofse / ende die plaetse daer dat is uwe verhef encheydt.

Ibidem.

Houdt mijn herte in u handt / want sonder u en kan 't niet hooger worden ghe-

ghen.

ghen. Ick haeste my/ ick spoeye my/ om te
komen daer dat is de versekerde vrede / ende
den luster van die eeuwighen ruste. Neemt/
ende bestiert mijnen Gheest / ende aenbeert
dien naer uwe beliefte / op dat hy door u ghes-
leyde klimme tot de landouwe van oberbloe-
digheyt / alwaer ghy Israel voor eeuwich zijt
ghebende het voetsel der waerachtigheyt.

Quam dilecta à tabernacula tua Domine virtutum! concupiscit & deficit anima mea in atria Domini, Psal 83.

Hoe lief-getal zijn uwe woon-plaetsen o Heere der Heyr-krachten, myne siele heeft begeerte, ende beswyckt in de voor-salen van den Heere, Psal. 83.

AUGUSTINVS medit. cap. 25.

MOeder Jerusalem / heylighe Stadt
 Godts / weerdige Ghyt Christi / mijn
 herte bemint u / mijne siele heeft te
 grooten treck naer uwe schoonigheyt ! Och
 hoe schoone / och hoe treffelijck / och hoe ver-
 heben moet ghy wesen: ghy zijt geheel schoo-
 ne / ende daer en is geen vleck in u. Gelukkig
 ende van eeuwe tot eeuwe gelukkig sal wesen
 mijne siele / indien ick eens verdiene te aen-
 schouwen uwe groot-dadigheyt / uwe salig-
 heyt / uwe uptnemende schoonheyt / uwe pooz-
 ten / uwe mueren / uwe straten ende uwe me-
 nichbuldige woon-plaetsen / uwe edele borger-
 rye / ende uwen groot-machtighsten Koning /
 in sijn lof ende eere / uwe mueren zijn gemetst
 upt kostelijcke gesteenten / ende uwe poorten
 upt gepeerelde ; uwe straten zijn belept met
 gont / in de welke dat wort gesonghen den
 vzeughdelijcken Alleluya; uwe menichbuldige
 woon-plaetsen zijn ghegrontfesticht op Sa-
 ppyzen ende Diamanten / de daecken gedeckt
 met gouden tichelen / wiens ghestichten nie-
 mandt inne en gaet ten sp hy subber is /

noch niemandt hier en woont die bebleekt is. Moeder Jerusaleem ghy zijt gheheel schoone/ ende gheheel soete in wellusten! ghy en hebt niet dat ons ghelijekt / oft dat metter aerde ober een komt. In u en is nacht noch duysternisse/ noch eenighe verschepdentheydt van tijde: maer Godt van Godt / licht van licht/ ende eene sonne der gherechticheyt/ die u altoos is beschijnende/ een wit ende een onbesmet lamneken is vooz altijt u klaer licht/ uwen glants / ende uwe volmaeckte klarigheydt. Al u goedt is te aenschouwen dien schoonen Koningh der Koninghen / die daer zijt verheben ende omringhelt met sijn uytgesesene.

Daer zijn de lof-singhende reyen der Enghelen / daer is het gheselschap der Hemelscher Borgherpe / daer is de soete broughdefeerste van alle de ghene die uyt dese droebe pelgrimagie zijn weder-ghekeert. Daer is de schare der wijse ende voorszichtighe Propheten / daer is het ghetal der twaelf Apostelen / daer is den seghen-rijcken legheer der rodde Martelaers / daer is de heplighe vergaderinghe der Seljders / daer zijn die Godsdienstighe Monicken / ende die oprechte ende ware Woestijnaers. Daer zijn die heplighe Jonck-vrouwen / die de prickelen deser Weereldt ende de hooft heydt van hun eendeel hebben kloeckelijck oberwonnen. Daer zijn de knechtjens ende de mepkens / die dooz goede manieren hunne jonghe jaren zijn te

boben ghegaen. Daer zijn de Schaepekens ende de Lammerkens die de Weereldt zijn dooz-kommen. Peggelijck hem daer verheught ende neemt ghenuchte in sijn eyghen woon-plaetse / daer is onderschept in de glorie / maer ghene in de blijdt-schap. Daer woont de volmaecte ende de oprechte liefde: want Godt is daer al in al / den welken sy die daer wesen aenschouwen / ende aenschouwende vanden in syne liefde / ende hem be-minnende loben hem / ende hem loobende be-minnen hem. In 't kotte / alle hanne plich-tingh is te looben den alderhoochsten. Och hoe gheluckich soude ick wesen / waert dat ick naer de ontbindinghe van dit lichaem verdient hadde te hooren die ghesanghen der hemelscher melodye / die ghesonghen worden tot het lof van den eeuwighen Koningh / dooz de besitters van dat opperste Vaderlant / ende dooz die heyz-scharen der Hemelscher geesten. Ick soude gheluckich zijn / jae al te geluckich / dat ick oock eens ware weerdigh den selven lofsangh te singhen vooz mijnen Koning ende mijnen belijder / ende dat ick hem vooz eeu-wich mochte by-wesen.

AVGVSTINVS medit. cap. 22.

☉ leben dat God bereyt heeft vooz die hem liefde draghen ! lebende leben / saligh leben / byz leben / gherust leben / schoon leben : sup-ber leben / ontebleekt leben / heplich leben /

onsterffelyck leven / leven sonder droefheyt /
 leven sonder anghst / leven sonder bederffenis-
 se / sonder verarghernisse / leven sonder ver-
 ftropinghe / sonder veranderinghe / in 't korte
 leven vol alle weerde / ende alle fraepicheyt /
 daer dat ghenen teghen-strijdenden byandt en
 is / noch geen aenlocksel van sonde / daer dat
 de liefde volmaect is / daer dat geen achter-
 dencken en is / daer dat den dagh eeuwich is /
 ende den gheest altydt ober-een kommende /
 daer dat Godt wort ghesien aensicht aen aen-
 sicht : Ende dat meer is daer de siele vooz eeu-
 wigh ende sonder ophouden met die lebend-
 makende spijsse verbult wort ; Alle mijne wen-
 schen en strecken hun maer naer u / ende naer
 uwe klarigheyt ! Mijn ghesichte en begeert
 ghenen anderen dach / noch mijn herte ander
 goet. Hoe dat ick u meer aenschouwe / hoe ick
 dooz uwe liefde meer valle in onmacht ; uwe
 ghedachtenisse verzoefsaect my een sonder-
 lingh vernoeghen / ende doet my met allen
 wenschen naer uwe teghenwoozdigheyt. So
 dan het lust my / het lust my / segghe ick / tot u
 te gaen stieren de ooghen van mijnder her-
 ten / met daer beneffens gheheel de ghestelte-
 nisse van mynen geest. Het is my een vzeught
 van u te spzeecken / van u te hoozen / van u te
 handelen / ende daghelijcks ick te lesen van u-
 we saligheyt / die te herleggen / ende seer dick-
 mael in mijn ghedachten te verberffehen het
 ghene ick soude ghelesen hebben / op dat ick
 niet beters kommende / ten minsten soude

doofstringen de hitte/ den arbeyt / het sweet/
 ende alle andere onghemacken van dit sterf-
 felijck ende verganckelijck leven onder die
 berkoelende lommer van uwe soete / aenghe-
 name ende verquickende locht / om ten lesten
 vermoept zijnde / mijn hoeft te gaen legghen
 in uwen schoot/ ende daer my begeben tot de
 ruste. **O** ghy aldergheluckighste leven/ salich
 rijcke dat ontslaghen is van de doot/ daer ge-
 nen tijdt met de jaren op en klimt / daer den
 geduerigen dagh en weet van gheuen onder-
 gangh/ oft eenige duysternisse/ daer dat den
 winbaren strijder vergeselschapt met die lof-
 sangh-singende reyen der Engelen sonder op-
 houden tot Godt is singende dat Liedt van
 de Liedekens van Sion.

HUGO de S. Victor, lib. de animæ
 cap. 4.

Wat ghesanghen / wat Oghelen/ wat
 snaer-ghespelen en worden daer niet ghe-
 hoorst? want die Oghelen spelen daer altoos
 eene aenghename Mansijcke der Engelen/
 ende op de selve die Hemel-borghers zijn
 oock singhende dat schoone Liedt der Liede-
 kens.

AVGVSTINVS manual. cap. 24.

O mijne siele wilt hertelijck versuchten/en-
 de met allen pber wenschen dat ghy mooght

gheraccken tot die opperste stede / van de
welcke soo vele wonders ghesproken wordt, in
de welcke een wooninghe is als van alderhande
verheughende sielen.

AVGVSTINVS l. 22. de civit. Dei
cap. 33.

Wat al goet daer gheen quaedt en sal zijn/
noch daer gheen goedt en sal ghebercken!
daer men den tijdt sal over brenghen met het
lof van Godt Almachtich/ die daer sal wesen
in alles den gheheelen Al. Ick ben oock
daer af ghewaerichouwt / als ick lees: Sa-
lich sijn sy ô Heere, die daer wonen in u huys,
sy sullen u loven van eeuwe tot eeuwe. Alle de
lidmaten van dit onbederffelyck lichaem/
't welck wy als-mi tot verschepden nootfaec-
kelykgheden bebinden verdepldt te wesen
(want als-dan en sal die nootfaeckelykghed
niet wesen / maer wel eene volle gheruste/ en-
de eenwighe ghelucksaemghed) sullen hyn
allene becommen met het lof van den al-
derhoochsten.

Daer sal wesen die ware glorie / noch daer
en sal oock niemant/ oft dooz mis-verstant/ oft
dooz biepinge worden gepresen. Gene eere en
sal den weerdighen worden ontbonden/ noch
den onweerdighen oock worden toe-geeygent.
Daer sal wonen den waren byede/ noch daer
en sal oock niemant van sy-selven / oft van
iemant anders in het minste verkozt oft ver-
hindert worden. Hy die de deught verleent
heeft/

heeft/ sal van de selve noch willen wesen den loon ende de vergeldinghe / daer boozen heeft hy sy-selven verlooft/ so datmen geen schoonder belofte en sude willen wenschen ! want wat heeft anders te bedieden dit seggen van den Propheten: Ick sal wesen hunnen Godt, ende sy-lieden mijn volck. Ten ware door my/ hoe souden sy hebben hunnen nootdrift/ ick sal wesen alle het ghene de menschen met alder eere souden kunnen begeren als te weten het leven / de ghesontheydt / de oberbloedigheydt van spijse / eere / ruste / vrede ende alle goedt: ende ten desen opsiene wort oock seer wel verstaen dat daer spreeckt den Apostel dat Godt is al in al, ende dat hy dien-volgens oock sal wesen het slot van onse begeerte. Hy die gesien sal worden sonder eynde/ sal bemint worden sonder af-keer / ende gheloobet sonder eenighe vermoeytheydt. Daer sullen wy by ende ontslaghen wesen/ daer sullen wy sien ende lief hebben / daer sullen wy lief hebben ende loben. Kenmerckt dan watter sal wesen in het eynde/sonder eynde. Want wat is anders onseynde / als te gheraecten tot dat rijcke dat sonder eynde sal wesen?

BONAVENTURA soliloq. cap. 4.

Omijne siele wat kan ick segghen / als ick oberdencke die toekomende blijdschap ! Ick valle by-nae in onmacht door verwonderinghe; want de blijdschap sal wesen van bin-

nen ende van buyten / van onder ende van
boven / ende van ter sijden. Zoo sult ghy u
daer verblijden in al ende van al.

Bid.

O mijne siele wat sal u dit booz eenen dagh
wesen / als ghy sult worden opghenomen tot
dien gheluckighen rey ; ende dat alle uwe pijn
(indien ghy Godtruchtelijck geleest hebt /
ende met alle lijtsaemheyt die verdraghen)
sal verkeeren in eeuwige blijdschap: Als dan
sult ghy loben uwen Heere ende uwen Godt
met de lippen van blijdschap / ende seggen: Ick
sal in der eeuwigheydt gaen singen de barmher-
heden van den Heere.

AMBROSIUS in Orat.

O eeuwigh huys Godts / naest hem zijt ghy
mijne blijdschap / ende mijne vertroostinghe /
ende de soete ghedachtenisse van uwen hepli-
gen name sy my een ontslaeckinge van droef-
heyt / ende het eynde mijner vernoevinghe.
want het my seer vernoept van dese lastighe
pelgrimage.

Ibidem.

O schoon ende klaerblinckende huys Gods
ick hebbe bemint uwe treffelijckheyt ende de
plaetse der verheventheyt Gods. Dat ick den
dach ende nacht in dese mijne pelgrimage
tot u siere mijne versuchtinghen / dat myn

herte

herte naer u hÿghe / dat mijnen geest u gade
slae/ ende ten lesten dat mijne siele wensche te
geraecten tot die eeuwige saligheyt.

AUGUSTINUS medit. cap. 37.

Wanneer sal ick gheraecten in uwe schoo-
ne ende wonderbare woonstede? daer altydt
is een soet gheluyt van vrolijkheyt / ende
van blijdschap in de woonsteden der recht-
veerdighe: Salich sijn sy, ô Heere, die daer
woonen in u huys, sy sullen u looven van eeue
tot eeue; Gheluckigh ende boven maten ge-
luckigh sijn sy die ghy hebt verkooren ende
opghenomen tot dat Hemels erf deel. S. e.
Heere uwe Heylighe bloeyen voor u ghelijck
eene lelye, want sy worden verbult door den
overvloed van uwen huys, ende ghy sult die te
drincken gheven uyt de beke uwer wellustig-
heydt. Want ghy zijt de fonteyne des levens.
Och hoe wonderbaer / hoe schoone/ hoe aen-
ghenaem sijn de woonsteden van u huys / ô
Godt der hey-krachten! Dese mijne sondis-
ghe siele heeft groot verlaughen om daer te
mogen kommen: Heere ick hebbe bemint de
treffelijckheydt van den huys van uwe glorie,
eene saecke hebbe ick begeert van den Heere,
dese sal ick verfoecken, op dat ick alle de dagen
mijns levens soude wonen in het huys des Hee-
ren.

AUGUSTINUS soliloq. cap. 35.

Ⓞ gheluckighe: ô dÿ soo vier-mael ghe-
luckighe/

luckighe/ die nu ontslaghen van alle ghaedr/
 ende verskert van hun eeuwige salighepdt/
 hebben verdient te kommen tot u ô rijke vol
 alle treffelijckhepdt / ô rijke dat eeuwigh is/
 ende noyt en sal kommen ten onder! daer dat
 gheduerigh dach is/ daer dat woont den wa-
 ren vrede/ daer dat rusten de sielen der Hepli-
 ge; Over wiens hoofden altoos schijnt de blij-
 schap die sy sullen behouden, ende daer alle
 droefhepdt is upt-ghebannen. O Heere/ hoe
 wonderbaer ende hoe loffelijck is u rijke, in
 het welcke nevens u heerschappen alle de Hey-
 lighen.

GREGORIUS in Psal. 7. poenit.

Daer is een licht dat altijd schijnt/ daer is
 blijdschap sonder achterdencken / begeerte
 sonder pijn / liefde sonder swarighepdt ; ber-
 vulthepdt sonder walghe / gesonthept sonder
 ghebzeck/ ende leven sonder doot/daer de oot-
 moedighe van herten/ daer de sielen der recht-
 beerdighe/ daer de ingesetene van dat Hemels
 Vader-land/ daer de ghelitten der Hemelscher
 geesten siende denkonningh in sijne verhevent-
 hept hun te samen zijn verheugende. Daer in
 een ieder bloeyt de volmaecte liefde / ende
 een ieders blijdschap gemeyn is.

O goevertieren I e s v, Woort des Vaders/
 afschijnfel van des Vaders verheventhepdt/
 die de Enghelen wenschen te aenschoutwen/
 leert my volbrengen in alles uwe begheerte/

op dat ick bestiert zijnde dooz utwen rechten
geest mach gheraecten tot die Heplige stadt/
daer den dach is eeuwelijck schynende / daer
dat is een eendzachtigen wille: daer dat is de
versekerde ruste / ende die geruste eeuwigheyt /
ende die eeuwighe ruste / ende die gheruste
ghelucksaemheyt / ende die gheluckige soetig-
hepdt / ende die soete blijdschap / daer ghy o
Godt insghelijcks in der eeuwighepdt zijt le-
vende / met den Vader ende den Heplighen
Geest. Amen.]

Fuge delecte mi, & assimulare caprea, hinculoque cervorum super montes, aromatum, Cant. 8.

*Vliet mijnen beminden, ende zyt ghelyck
een Rhee ende een Herte-jongh op de
geberghen der speceryen, Cant. 8.*

G U I L L. Abbas, apud Delrio in c. 8.
Cant.

DEN Bypdegom wort meesten-deel te
bzoegh/ ende eer dattet tijdt ende stont
is/ wegh-ghedreven / ende bevolen dat
hy soude bluchten. Want daer is eenen tijdt
dat den Bypdegom behoorde te blijven/ ende
eenen tijdt dat hy behoorde te bluchten. Ee-
nen tijdt dat men tot hem behoorde te seggen:
Heere blijft met ons, ende eenen tijdt om seg-
ghen: Vliedt, mijnen beminden, vliet. Daer
is eenen tijdt om hem te versenden / ende ee-
nen tijdt om hem te segghen: Ick en sal u niet
laten gaen ten zy al-vooren dat ghy my ghege-
ven hebt uwen seggen, ten sy dat ghy vermes-
nichbuldicht de bzuichten mijner gherechtig-
heyde/ dan sal ick u ten bequamen tijde laten
benen gacn.

B E D A cap. 8. Cant.

Maer wie soude iemandt willen jaghen
upt sijne teghentwoordigheyde dien hy lief-
heeft? dat sy dan seght: Vliedt mijnen be-
minden en is niet ghesproocken / dat sy dat
wenscht; maer ghedreven door eenen vran-
denden pber/ dat sy synen wille niet en soecke
te beteghenen.

A V C T O R schal. paradisi tom. 9. Aug. c. 5.

Want ghelijckerwijs in eenige vleeschelie-
ke plichten de begeerlijckheyt des vleeschs so-
wort overwonnen/ dat sy verliest alle gebzuy-
van redene/ ende so veel uytrectet so dat den
mensche gheheel vleesch wort/ also in dese he-
melsche betrachttinghe worden de pnyckelen
des vleeschs van wegghen de siele dus vernielt
ende wegh-gheweert/ dat het vleesch in geen-
derlepe manieren den Geest en kan teghen
spraken.

Idem. cap. 6.

En zijn de ghesuchten ende de tranen niet
als ghetrouwe ghetuyghen / ende seker booz-
boden van dese blijdschap/ ende van dese soete
vertroostinghe? Ist alsoo. De maniere van
sprecken is wel nieuwe / ende tot noch toe
wepnich in het ghebzuyck. Maer wat heb-
ben wy oock dese heymelijcke t'samen-spraec-
ken te bzenghen voor den dach?

Idem cap. 7.

Laet my gaen want den dach begint te krie-
ken. Den segghen dan ghegheben zijnde de se-
nue van de dije verstorven/ ende Jacobs name
wesende berandert in Irael, soo ist dat hem
den Bzuydegom wepnich versteeckt / den
Bzuydegom / segghe ick / langhen tijdt ghe-
wenscht ende haest ontspzonghen.

Idem

Idem cap. 8.

Maer ô schoone Brupt en zijt niet bebreest/
 en hebt gheen achter-dencken / noch en laet u
 niet voorslaen dat ghy veracht zijt / oft schoon
 den Bruptegom voors wepnich tydts sijn aen-
 schijn u is ontreckende. Dit alles sal u ten
 goede ghedpen ; want door sijn aenkomste/
 ende door sijn vertrecken sult ghy altoos win-
 nen / het is voors u dat hy komt / ende het is
 voors u dat hy wech-gaet ; hy komt tot uwer
 vertroostinghe / ende hy vertreckt tot een loof-
 hepdt / op dat de gonste van sijne vertroostin-
 ghe u niet en soude verhoorbeerddighen. Den
 Bruptegom depl't sijne ghenaden soo 't hem
 beliest / ende aenstaet / ende alle het ghene ghy
 ontfanght is upt sijne bysondere milthepdt /
 niet upt krachte van erf-achtich goet. Het is
 een oudt spreek-woort / dat te veel ghemep-
 schap veroorsaeckt verachttinghe. Hy ver-
 treckt dan / op dat misschien sijne gheduerighe
 teghenwoordighepdt gheen vernoeven by en
 brenghen / ende dat hy door sijne afwesentheyt
 te meer soude ghewenscht worden / ende ghe-
 wenscht te neerstigher ghesocht / ende langen
 tijdt ghesocht / ten alderlesten gheluckelijck
 ghebonden. En laet ons dan het ballingh-
 schap niet houden voors ons Vaderlant / noch
 den Godts-penningh voors de beloofde somme ;
 den Bruptegom komt / ende gaet naer sijn
 goet-duncken / als-nu ons brenghende troost /
 als-dan verwisselende / geduerende onse kranc-

hepdt / gheheel den staet van onse siele / doet ons allenghskens smaecken hoe soet dat hy is / ende eer dat wy daer af versaet zijn / ontrectt hy hem / ende alsoo rondom ons sweremende met ontplocken vleughelen / beroept ons om hem naer te volgen.

B E R N A R D V S serm. 9. super beati
qui habitat.

Ter deser oorsaecke de siele soo sy hem is soeckende / gheeft hem met rechte dese antwoorde: Ghy hebt uwe vertreck-plaetse seer hooghe ghestelt. Want dese siele also doystende tot Godt / en begheert niet ghelyck Petrus op aertsche gheberghen te maecken eenighe woon-plaetsen / noch en soeckt hem niet ghelyck Maria Magdalena op der aerden aen te roeren; maer roept over-lyft: Vliet mijnen beminden, ende zijt ghelyck een Rhee, ende een Herte-jongh.

A M B R O S I V S de bono mortis.

Het wort den Synpdegom geraten te blieden; want al ist dat hy de aerde bliet / can noch worden naerghevolght: sy seght hem dat hy soude willen wesen ghelyck een deyntjen, dat de netten is ontspringende. Want sy wilt ooc blieden ende gaen bliegen boven der aerden.

B E D A in cap. 8. Cant.

Zijt ghelyck een Rhee, ende een herte-jongh

op de gheberghten der speceryen. Met veel wenschen ende bidden verbolght sy hare sacken/wel wetende dat in dit teghenwoordigh leven haer alder-meeste gheluck is/ (mits sy noch berooft is van 't ghesichte (ghetrooft te worden door sijne ober-komste / ghelijck dat alleenelijck maer toe en komt de ghene die door verachtinghe van aertsche saecken/ ende door het wenschen van Hemelsche saecken verdienen ghenaemt te worden gheberghten der Geestelijcker speceryen ; want den Heere maect hen ghelijck een Rhee, ende een Hert-jongh, verschijnende op de gheberghten der speceryen, door de ghene die hun binden op de gheberghten van goeden geure / als hy dan naer zijn goet-duncken die is verlichtende/ ende weert van hun de stricken der bekooringhen / die hun souden moghen verhinderen/ oft gheeft hun wederomme de gewoone gaben der deught/ die hy hun te booren scheen te ontrecken ; want onse kranckhept en is niet dan al te haer-blijckelijck / midts wy in onse ghebeden niet altijd en kunnen hebben de selve vierighepdt / ghelijck wy wel behoorden / noch insghelijcks den vollen smaect der vertroostinghe : Onse tranighe beecken worden somtijds opghedrooght/ noch en bloeyen niet altoos in eene overbloedighepdt om te vollen te ghetupghen de innighe droefhepdt die wy zijn maeckende om onse sonden / oft om het verdriet dat wy lijden om ons ballingschap / zijnde soo verre van ons Hemels

Vaderlant: maer dese geestelijcke slauwicheyt
 brengt ons so ten onder / dat wy ons / hoe wel
 wy ons beste doen / niet en kunnen verroeren /
 noch ooc genieten het goet als boozn / en som-
 tijts / soo wy daer op alderminst sijn pepsende /
 komt ons dit goet wederomme aengheresen:
 maer hoe ende op wat manieren / is onbekent /
 dan alleene dat den beminden nu blucht / ende
 dan ons weder komt besoecken.

BERNARDVS serm. 75. in Cant.

Wie sal my dan nu ontdecken het verboz-
 gen van dese ongestadicheyt: Wie sal my nu
 uytleggghen het gaen ende ober en weerkom-
 men van het woort? En dunckt u desen Wap-
 degom niet te wesen met allen lichtbeerdigh?
 Laet ons achten dat dit geschiet nae den Gees-
 stelijcken sin / ende niet naer de woorden. Als
 sy gewaer wort de gonste sijner genade / so be-
 kent sy sijne tegenwoordicheyt / ende so de sel-
 ve haer is ontrocken / beklaccht sy haer ober
 sijne af wesentheyt / ende soeckt weder so sijne
 tegenwoordicheyt. Maer misschien heeft den
 Wapdegom hem van haer ontrocken / om dat
 hy te geringer soude worden wederom geroe-
 pen / ende niet meerder ghelwelt ghehouden?
 want somtijdts ghebeynsde hy boorder te wil-
 len gaen / niet dat hy dat wilde: maer op dat
 hy soude moghen hooren: Blijft by ons want
 het wordt avondt. Soo blijcket dan dat in de
 siele gheschiet dit ober ende weer kommen van
 het

het woort? ghelijck daer staet: Ick gae ende kome tot u-lieden. Ende Doozts: Noch een weynich, ende ghy-lieden en sult my niet sien. **Wepnich ende wepnich!** **o langhdurich wepnich!** **Ja goedertieren Heere noemt ghy een wepnich den tyt dat wy u niet en sien!** behoudens d'eere die men het Goddelijckwoort is schuldich/ dit wepnich is wel langh ende veel!

A N S E L. in c. 8. Cant:

Maer Vliet mijnen beminden; want ick en kan met u als-noch niet vereenighen / en onse byploft / gelijk ghy weet / en kan als-nu ter tyt noch niet volbracht worden.

R U P E R T. in c. 8. Cant.

o stemme die weerdich zijt aenhoort te worden van desen bypdegom! stemme die daer berlypt upt een ootmoedigh ende ghetrouw herte! want dit is dat peder ghetrouwe ende boorszichtighe ziele ghewoon is te seggen: Heere/ ick en ben niet weerdigh dat ghy komt onder myn dack / ick en ben niet weerdigh dat in my sout bedonen eenigh wonder-teecken van my dickmael te komen besoecken. Soo dan mijnen beminden wilt doch vlieden, ende sulcke spronghen gheben: ghelijckerwys een Rhee oft een herte-jongh: maer op de geberchten der speceryen, op de hooge verdiensten der Heplige/ ende der volmaeckte.

AVGUSTINVS IO. Confess. cap. 40.

Ghy leyt my somtijds in een binnenste soetigheyt/ die ick niet ghewoone en ben / de welcke / indien sy in my volbracht wort / soo en weet ick niet wat met my gheworden sal; maer soo veel isser af / dat ick wel weet / hoe dat de selve my aenghenamer ende beter sal wesen dan dit mijn leben : maer vallende dan wederomme in aertsche ghedachten / worde dooz de moepelijke ghewichten ten onder gehouden / daerom dat ick dan seer veel ende bitterlyck schrepe.

AVGUSTINVS soliloq. cap. 22.

Heere mijnen vertrooster / mijne siele wey- gert vertroost te wesen in dit leben / op dat sy weerdich worden behouden eens te genieten de eeuwighe vertroostingen.

S. EVSEBIVS in vita sua.

Heere Vertreckt u een weynich van my; want de broos heyt van dit sterffelyck vat en kan u niet begripen.

F I N I S.

Consent van den Auteur.

Ick onderschreven ghebe
consent ende oozlof aen Hen-
drick Aertssens, Boeck-ver-
kooper tot Antwerpen / om te
mogen drucken mijnen Boeck
genaemt PIA DESIDERIA, over-
geset in de Nederlantsche tale /
dooz den Eerw. Heere I. de
Harduyn, Pastoor tot Auwe-
ghem. Actum in Brussel desen
9. Novemb. 1628.

Hermannus Hugo.

APPROBATIO CENSORIS.

DESE GODDELYCKE WENSCHEN, verlicht met sinnebeelden, gedichten, ende vierige uyt-spraecken der Oudt-Vaders: Eerst ghemaeckt in 't Latijn door den Eerw. P. *Hermannus Hugo*, Priester der Societeyt I E S V, ende nu ghetranslateert in de Nederlandtsche tale door den Eerw. Heere *I. de Harduyn*, Pastoor tot Auweghem, also die dienen tot troost van de bedruckte herten, ende tot vervoordinghe der devote sielen, sullen bequamelijck in desen benauden ende quaden tijdt tot versterckinghe onser hope eenen ieghelijcken voorgehouden worden. In Antwerpen desen 12. October, Anno 1628.

*Zegerus van Hontsum, S. T. Licent. Canonicus & Pœnitentiarius Antwerp.
Librorum Censor.*

PRIVILEGIE.

PHILIPPVS by der gratie Gods Koningh van Castillien/ van Aragon/ van Lion/ beyde de Sicilien/ etc. Aerts-Hertoghe van Oostenryck / Hertoghe van Bourgondien/ van Lottrijcke/ van Brabant/ etc. Graue van Habsbourg/ van Vlaenderen/ van Arthois/ etc. Palsgrabe van Henegouw/ van Hollant/ van Zeelant/ etc. Heeft gheconsenteert ende gepermitteert/ consenteert ende permitteert by desen aen Hendrick Aertslens, gheswoozen Boeck-drucker / te moghen drucken de **GODDELYCKE WENSCHEN**, verlicht met sinne-beelden/ ghemaect in het Latijn van den Certw. PHermannus Hugo, Priester der Societeit **IESV**, ende nu ghetranslateert in de Nederlantsche tale door den Certw. Heere I. de Harduyn, Verbiidende allen Boeck-druckeren / oft Boeck-verkooperen/ den selven naer te drucken/ oft elders gedruct/ in dese landen te verkoopen / op de verbeurte van de selve boecken/ ende andere penen/ gheslijck het breeder blijkt by de opene brieven ghegheben tot Brussel/ in den jare 1629. den 3. Februarj.

By den Koningh in sijnen Rade.

Onderteeckent

I. Cools.